

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису

ЗАГУРА ФЕДІР ІВАНОВИЧ

УДК 378.0111.3-057:796-027.561(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

13.00.04 теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий консультант

Мукан Наталія Василівна,
доктор педагогічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Хмельницький – 2024

АНОТАЦІЯ

Загура Ф.І. Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 Освітні, педагогічні науки). – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Міністерство освіти і науки України, 2024.

Для освітнього простору початку XXI століття характерні процеси глобалізації, інтернаціоналізації, регіоналізації вищої освіти, інтенсифікації розвитку науки та швидкого поширення результатів наукових досліджень, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, масовізації вищої освіти. У цей період суттєво змінилися соціально-демографічні характеристики студентства, були актуалізовані проблеми гарантування якості освіти та освітніх послуг, що надають сучасні заклади вищої освіти. В аналізованому контексті особлива увага прикута до професійної діяльності викладача, рівня його фахової майстерності, професійного розвитку, що відіграє важливу роль у гармонізації освітньої, наукової, міжнародної, інноваційної діяльності, відповідно до запитів суспільства та динаміки соціальної, економічної, культурної, науково-інноваційної сфер на локальному, регіональному, національному й міжнародному рівнях.

На значущості професійної діяльності викладача фізичного виховання для підготовки сучасного фахівця в умовах багатогалузевого закладу вищої освіти, а також на вимогах до професійного розвитку як до невід’ємного складника професійної діяльності, що вможливорює постійне оновлення знань, формування, удосконалення вмінь та навичок, професійних цінностей і ставлення, наголошено в низці нормативних документів: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.); «Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на

період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016 р.); розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2020 р.); постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (2020 р.); наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021 р.); наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» (2022 р.) тощо.

Посутню роль відіграє академічне середовище багатогалузевого закладу вищої освіти, що передбачає наявність можливостей для професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Це питання вимагає студіювання теоретичних і методичних засад професійного розвитку, розроблення цілісної системи професійного розвитку, якій притаманний високий рівень управління, відкритість до інновацій та вдосконалення.

Проблема професійного розвитку науково-педагогічних працівників, зокрема викладачів фізичного виховання, становить предмет наукових розвідок і дискусій, що відображено в публікаціях різного формату. Аналіз джерельної бази засвідчує, що на сьогодні досліджено різноманітні аспекти професійної діяльності науково-педагогічних працівників системи вищої освіти. Вивчено права та обов'язки викладачів сучасних закладів вищої освіти (В. Антонець, E. Horn, H. Kanuka, N. Kholiavko, L. Longoria, I. López-Forniés, H. Love, J. Mittelmeier, O. Popelo, S. Tulchynska, D. Sáenz, J. Sierra-Pérez, Y. Yang); особливості професійної діяльності та її оцінювання (М. Бірюкова, Н. Борецько, Є. Громов, Т. Доцевич, А. Коломієць, Г. Кравченко, Н. Лазаренко, В. Луговий, C. Campbell, L. Foschi, S. Jalolovich, M. Modise, J. Sargeant, B. Wong); питання професіоналізму науково-педагогічних працівників і специфіку їхнього

розвитку (О. Бабакіна, С. Бабатіна, Н. Білик, О. Блинова, В. Борова, М. Бричук, Т. Горохівська, Т. Дудка, С. Куликовська, А. Одінцова, С. Трачук, Л. Цикало, R. Bogam, M. Jiandani, M. Parker, K. Pattorn, S. Prabhu, C. Shah, B. Taksande, D. Tannehill); аспекти професійного розвитку педагогів у контексті міжнародного освітнього простору (М. Данилевич, М. Дернова, М. Ілляхова, Л. Костіна, Н. Муқан, І. Пододіменко, Є. Приступа, О. Романчук, Z. Avsar, A. Calderón, P. Čaplová, K. Chappell, C. Cheung, G. Demirhan, J. Hatami, P. Hastie, J. Lee, M. Li, A. MacPhail, D. Masoumi, J. Pourkaremi, L. Sherman, O. Sinelnikov, D. Tannehill) та ін.

Заслужують на дослідницьку увагу праці, де викладено теоретичні засади й методологічні підходи до професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом і викладачів фізичного виховання зокрема (Р. Ахметов, О. Базильчук, Ю. Дутчак, М. Кириченко, Т. Кутек, Т. Круцевич, С. Ланська, Ю. Лянной, С. Мединський, Н. Мирончук, В. Муромець, М. Носко, А. Огністий, В. Платонов, Є. Приступа, О. Просіна, О. Солтик, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Ю. Чуприна, О. Шиян, Ю. Шкрєбтій, K. Clark, M. Eisenhart, P. Ertmer, R. Eversole, D. Kolb, T. Morris, M. Muhajirah, T. Newby, F. Rodríguez-Mejía, R. Williams); до формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання в умовах початкової та післядипломної освіти (Н. Белікова, С. Власенко, В. Дрижак, С. Єрмак, Ю. Єрмак, Г. Кравченко, Я. Логвінова, І. Ребар, В. Старостенко, С. Толочко, Т. Христова, Н. Щербатюк, С. Ящук, D. Culver, C. Ennis, M. Milestetd, P. Trudel); змістове наповнення професійного розвитку (Е. Єрмоєнко, В. Жильчук, L. Braga, S. Bulger, D. Cothran, E. Jones, E. Elliott, M. Hodges, P. Hodges Kulinna, J. Kwon, J. Martin, N. McCaughtry); організаційні форми, методи й моделі професійного розвитку (О. Бульвінська, М. Бульвінський, Н. Гальчевська, О. Жабенко, М. Ілляхова, Л. Матохнюк, В. Монарх, Г. Панцирева, Є. Павлюк, О. Павлюк, Г. Романова, М. Рудніченко, Т. Чопик, G. Bardaglio, C. Bove, M. Bushati, A. Carraro, S. Ciairano, A. Colangelo, C. Conti, V. Derri, S. Gaurav, E. Gobbi, R. Iannone, B. Jensen, M. Karwowska-Struczyk, E. Kioumourtzoglou, F. Magno, S. Mantovani, D. Marasso, J. Peeters,

M. Petrini, E. Rabaglietti, G. Santi, N. Sharmahd, R. van de Venter O. Vasiliadou, O. Wysłowska); використання потенціалу формального й неформального навчання (О. Василенко, М. Вовк, Н. Гомеля, Ю. Грищенко, С. Соломаха, Г. Сотська, Л. Султанова, Н. Філіпчук) тощо.

Важливе значення для дослідження мають дисертації, присвячені професійному розвитку педагогів (А. Багорка, О. Безкопильний, О. Василенко, О. Войтовська, І. Володько, М. Данилевич, В. Каплінський, О. Кравченко, І. Кузнецова, Ю. Курнишев, С. Лазоренко, Н. Мукан, Г. Омок, Н. Петренко, А. Проценко, О. Садовський, Н. Степанченко, Т. Федірчик). Предметом наукового пошуку опосередковано або безпосередньо поставали професіоналізм, професійна підготовка, професійний розвиток фахівців у галузі фізичного виховання на різних рівнях системи освіти.

На підставі опрацювання науково-педагогічної літератури, аналізу практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, а також рефлексії власного педагогічного досвіду виокремлено *суперечності* між: зростанням вимог сучасного суспільства до професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та реальним станом їхньої готовності до ефективного виконання професійних функцій; декларуванням на нормативно-правовому рівні потреби в професійному розвитку науково-педагогічних працівників та недостатнім розробленням концептуальних засад професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; необхідністю посилення інтеграції потенціалу академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти й пропозицій зовнішніх провайдерів та недосконалістю механізмів реалізації практики для гарантування професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; об'єктивною потребою у створенні науково обґрунтованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти й недостатнім розробленням її методологічних засад; об'єктивною потребою викладачів фізичного виховання

в поглибленні знань, неперервному вдосконаленні вмінь і навичок для побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку та недосконалістю організаційно-педагогічного, змістово-технологічного, навчально-методичного супроводу на різних етапах цього процесу; необхідністю створення оптимальних організаційно-педагогічних умов для професійного розвитку викладачів фізичного виховання і традиційними підходами до організації цього процесу в багатогалузевих закладах вищої освіти; динамічним розвитком галузі фізичної культури і спорту, актуалізацією перспектив кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників галузі й недостатнім рівнем усвідомлення викладачами фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти необхідності неперервного професійного розвитку для ефективної реалізації завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури, реальна потреба в систематизації практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, зафіксовані суперечності, що потребують розв'язання, зумовили вибір теми дослідження – **«Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»**.

Об'єкт дослідження – професійний розвиток викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – система професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, у розробленні системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та в експериментальній перевірці її ефективності.

Для досягнення мети дослідження окреслено такі **завдання**:

1) вивчити сучасний стан проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в педагогічній теорії та практиці;

2) обґрунтувати теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму інтеграції сучасних знань;

3) схарактеризувати зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, визначити критерії, показники та рівні аналізованої властивості;

4) розробити й обґрунтувати концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти;

5) виявити та аргументувати організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти;

6) розробити та змодельовати систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, експериментально перевірити її ефективність;

7) підготувати й упровадити навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в практику багатогалузевих закладів вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, в основу якої покладено три концепти – методологічний, теоретичний, технологічний; розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, складниками якої є цільова, концептуально-методологічна, теоретико-змістова, організаційно-операційна, діагностично-результативна підсистеми; виявлено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих

закладів вищої освіти (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти);

уточнено й конкретизовано поняття «професійний розвиток», «готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій»; зміст компонентної структури готовності (компоненти, критерії, показники) викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти; інструментарій для діагностики стану готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій;

удосконалено змістове наповнення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, його інституційні форми й моделі, індивідуальні форми та методи;

подальшого розвитку набули положення про інтеграцію теорії і практики професійного розвитку, застосування зовнішнього та внутрішнього потенціалу системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження аргументоване впровадженням у багатогалузевих закладах вищої освіти системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Розроблено інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що охоплює лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному

навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебіари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллеві та оздоровчо-профілактичні заходи («Анімація як форма або вид спортивно-дозвіллевої діяльності», «Оздоровчий фітнес як новий напрям проведення дозвілля», «Реабілітаційний фітнес як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності», «Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність»); семінари і тренінги («Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Організаційна робота в багатогалузевому закладі вищої освіти», «Робота з наукометричними базами даних», «Рефлексивні практики», «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити»), методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації щодо програми наставництва, портфоліо кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні вправи тощо (<http://study.ldufk.edu.ua/enrol/index.php?id=1804>)). Розроблено та запатентовано корисні моделі: «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРБ», «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ», «Тренажер для вдосконалення техніки боротьби в армрестлінгу».

Основні положення, матеріали й висновки дослідження можуть використовувати науково-педагогічні працівники в процесі власного

професійного розвитку на особистісному, кафедральному, інституційному рівнях, а також науковці для подальшого студіювання актуалізованих у роботі питань. Матеріали дисертаційної роботи рекомендовані для змістового наповнення навчальних курсів «Педагогіка вищої школи», «Теорія та методика педагогічного дослідження» освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчального курсу «Професійна педагогіка», «Дослідницького семінару «Освітні, педагогічні науки» (обговорення публікацій, досліджень у галузі, новинок, відкриттів тощо)» освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчальних курсів програми підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти».

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел, що налічує 891 найменування (із них 277 – іноземною мовою), а також 25 додатків. Загальний обсяг дослідження становить 597 сторінок, із них основного тексту – 359 сторінок. Дисертація містить 17 таблиць і 47 рисунків.

Ключові слова: професійний розвиток, викладач фізичного виховання, багатогалузевий заклад вищої освіти, професійні функції, готовність викладача фізичного виховання до виконання професійних функцій, мотиваційний компонент, гносеологічний компонент, особистісний компонент, діяльнісний компонент готовності викладача фізичного виховання до виконання професійних функцій.

ABSTRACT

Zagura F. I. The theoretical and methodical principles of professional development of physical education teachers of multidisciplinary higher education institutions. – Qualifying research paper as a manuscript.

The thesis for the Degree of Doctor of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and methods of professional education (011 Educational, pedagogical sciences). Lviv Polytechnic National University, Lviv, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ministry of Education and Science of Ukraine, 2024.

The educational space at the beginning of the 21st century is characterized by processes of globalization, internationalization, regionalization of higher education, intensification of the development of science and rapid dissemination of scientific research results, the application of information and communication technologies, massification of higher education. During this period, the socio-demographic characteristics of students changed significantly, the problems of guaranteeing the quality of education and educational services provided by modern institutions of higher education were actualized. In the analyzed context, special attention is paid to the professional activity of the teacher, the level of his professional skills, professional development, which plays a significant role in the harmonization of educational, scientific, international, innovative activities, in accordance with the demands of society and the dynamics of social, economic, cultural, scientific and innovative spheres at the local, regional, national and international levels.

The significance of physical education teacher's professional activity for the training of a modern specialist at multidisciplinary institution of higher education, as well as the requirements for professional development as an integral component of their professional activity, which enables constant updating of knowledge, formation, improvement of skills and abilities, professional values and attitude is emphasized in a number of normative documents: the Law of Ukraine "On Higher Education" (2014); "The National strategy for healthy physical activity in Ukraine for the period until 2025

“Physical activity – healthy lifestyle – healthy nation” (2016); the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On the approval of the plan of measures for the implementation of the National strategy for healthy physical activity in Ukraine for the period until 2025 “Physical activity – healthy lifestyle – healthy nation” (2020); Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Strategy for the Development of Physical Culture and Sports for the Period Until 2028” (2020); the Order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine “On approval of the professional standard for the group of professions “Teachers of higher education institutions” (2021); the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “On approval of the Recommended list of types of educational, methodical, scientific and organizational work for scientific and pedagogical, scientific and pedagogical workers” (2022), etc.

The academic environment of a multidisciplinary institution of higher education is important as far as it provides opportunities for the professional development of scientific and pedagogical employees. This issue requires the study of theoretical and methodological foundations of professional development, the development of a holistic system of professional development, which is characterized by a high level of management, openness to innovations and improvement.

The problem of professional development of scientific and pedagogical employees, in particular physical education teachers, is the subject of scientific investigations and discussions, which is reflected in publications of various formats. The analysis of the source base confirms that nowadays various aspects of the professional activity of scientific and pedagogical employees of the higher education system have been investigated. The rights and duties of teachers of modern institutions of higher education have been studied by В. Антоненць, Е. Horn, Н. Kanuka, N. Kholiavko, L. Longoria, I. López-Forniés, H. Love, J. Mittelmeier, O. Popelo, S. Tulchynska, D. Sáenz, J. Sierra-Pérez, Y. Yang; the features of professional activity and its assessment – by М. Бірюкова, Н. Борејко, Є. Громов, Т. Доцевич, А. Коломієць, Г. Кравченко, Н. Лазаренко, В. Луговий, С. Campbell, L. Foschi, S. Jalolovich, M. Modise, J. Sargeant, B. Wong; the professionalism of scientific and

pedagogical employees and the specifics of its development – by О. Бабакіна, С. Бабатіна, Н. Білик, О. Блинова, В. Борова, М. Бричук, Т. Горохівська, Т. Дудка, С. Куликовська, А. Одінцова, С. Трачук, Л. Цикало, R. Vogam, M. Jiandani, M. Parker, K. Pattorn, S. Prabhu, C. Shah, V. Taksande, D. Tannehill; teachers' professional development in the context of the international educational space – by М. Данилевич, М. Дернова, М. Ілляхова, Л. Костіна, Н. Муқан, І. Пододіменко, Є. Приступа, О. Романчук, Z. Avsar, A. Calderón, P. Čaplová, K. Chappell, C. Cheung, G. Demirhan, J. Hatami, P. Hastie, J. Lee, M. Li, A. MacPhail, D. Masoumi, J. Pourkaremi, L. Sherman, O. Sinelnikov, D. Tannehill etc.

The works, which describe the theoretical principles and methodological approaches to the professional development of scientific and pedagogical employees in general and physical education teachers in particular (P. Ахметов, О. Базильчук, Ю. Дутчак, М. Кириченко, Т. Кутек, Т. Круцевич, С. Ланська, Ю. Лянной, С. Мединський, Н. Мирончук, В. Муромець, М. Носко, А. Огністий, В. Платонов, Є. Приступа, О. Просіна, О. Солтик, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Ю. Чуприна, О. Шиян, Ю. Шкрєбтій, K. Clark, M. Eisenhart, P. Ertmer, R. Eversole, D. Kolb, T. Morris, M. Muhajirah, T. Newby, F. Rodríguez-Mejía, R. Williams); the formation of professional competence of physical education teachers in the conditions of primary and postgraduate education (Н. Белікова, С. Власенко, В. Дрижак, С. Єрмак, Ю. Єрмак, Г. Кравченко, Я. Логвінова, І. Ребар, В. Старостенко, С. Толочко, Т. Христова, Н. Щербатюк, С. Ящук, D. Culver, C. Ennis, M. Milestetd, P. Trudel); the content of professional development (Е. Єрмоєнко, В. Жильчук, L. Braga, S. Bulger, D. Cothran, E. Jones, E. Elliott, M. Hodges, P. Hodges Kulinna, J. Kwon, J. Martin, N. McCaughtry); the organizational forms, methods and models of professional development (О. Бульвінська, М. Бульвінський, Н. Гальчевська, О. Жабенко, М. Ілляхова, Л. Матохнюк, В. Монарх, Г. Панцирева, Є. Павлюк, О. Павлюк, Г. Романова, М. Рудніченко, Т. Чопик, G. Bardaglio, C. Bove, M. Bushati, A. Carraro, S. Ciairano, A. Colangelo, C. Conti, V. Derri, S. Gaurav, E. Gobbi, R. Iannone,

B. Jensen, M. Karwowska-Struczyk, E. Kioumourtzoglou, F. Magno, S. Mantovani, D. Marasso, J. Peeters, M. Petrini, E. Rabaglietti, G. Santi, N. Sharmahd, R. van de Venter O. Vasiliadou, O. Wysłowska); the use of the potential of formal and informal learning (O. Василенко, М. Вовк, Н. Гомеля, Ю. Грищенко, С. Соломаха, Г. Сотська, Л. Султанова, Н. Філіпчук) etc deserve research attention.

The theses devoted to the professional development of teachers (А. Багорка, О. Безкопильний, О. Василенко, О. Войтовська, І. Володько, М. Данилевич, В. Каплінський, О. Кравченко, І. Кузнецова, Ю. Курнишев, С. Лазоренко, Н. Мукач, Г. Омок, Н. Петренко, А. Проценко, О. Садовський, Н. Степанченко, Т. Федірчик) have a special significance for our research. Professionalism, professional training, and professional development of specialists in the field of physical education at various levels of the education system were the subject of scientific research, indirectly or directly.

Based on the study of scientific and pedagogical literature, the analysis of the practice of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education, as well as the reflection of one's own pedagogical experience, the contradictions between: the growing demands of modern society for the professional activity of physical education teachers at multidisciplinary institutions of higher education and the real state of their readiness to the effective performance of professional functions; the declaration at the normative and legal level of the need for professional development of scientific and pedagogical employees and insufficient development of the conceptual foundations of physical education teachers' professional development at multidisciplinary higher education institutions; the need to strengthen the integration of academic environment potential at a multidisciplinary higher education institution and the proposals of external providers as well as the imperfection of practice implementation mechanisms to guarantee the professional development of physical education teachers at multidisciplinary higher education institutions; the objective need to create a scientifically based system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education and insufficient development of its methodological foundations; the

objective need of physical education teachers to deepen their knowledge, continuous improvement of skills and abilities to build an individual trajectory of professional development, and the imperfection of organizational-pedagogical, content-technological, educational-methodical support at various stages of this process; the need to create optimal organizational and pedagogical conditions for physical education teachers' professional development and traditional approaches to the organization of this process at multidisciplinary institutions of higher education; the dynamic development of the field of physical culture and sports, the actualization of the career growth prospects of scientific and pedagogical employees in the field, and the insufficient level of awareness among physical education teachers of multidisciplinary institutions of higher education of the need for continuous professional development for the effective implementation of tasks within organizational, scientific, educational, educational and methodic, international, health-prophylactic, sports-leisure, sports activity.

The results of the analysis of scientific and pedagogical literature, the real need to systematize the practice of physical education teachers' professional development at multidisciplinary higher education institutions, the revealed contradictions that need to be resolved, led to the choice of the research topic **“The theoretical and methodical principles of professional development of physical education teachers of multidisciplinary higher education institutions”**.

The professional development of physical education teachers at multidisciplinary institutions of higher education of Ukraine is **the research object**.

The system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education of Ukraine is **the research subject**.

The research goal is defined as following: to substantiate the concept of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education theoretically, to develop the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education and experimentally verify its effectiveness.

In order to achieve the defined research goal, the following **objectives** are outlined:

1) to study the current state of the problem of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education in pedagogical theory and practice;

2) to substantiate the theoretical and methodological principles of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education through the prism of modern knowledge integration;

3) to characterize the content and structure of the readiness of physical education teachers at multidisciplinary institutions of higher education to perform professional functions, to determine the criteria, indicators and levels of the analyzed attribute;

4) to develop and substantiate the concept of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education;

5) to identify and argue the organizational and pedagogical conditions for physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education;

6) to develop and model the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education and experimentally verify its effectiveness;

7) to develop and implement educational and methodological support for the professional development of physical education teachers in the practice of multidisciplinary institutions of higher education.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that *for the first time* the concept of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education (which is based on three concepts – methodological, theoretical, technological) has been substantiated; the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education (which comprises target, conceptual-methodological, theoretical-content, organizational-operational, diagnostic-resultative subsystems) has been

developed, modelled and its effectiveness experimentally verified; the organizational and pedagogical conditions for physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education were identified and substantiated (the application of effective mechanisms for stimulating the motivation of physical education teachers for professional development on a continuous basis; the harmonization of physical education teachers' professional development content with the needs of professional activity and the interests of scientific and pedagogical employees, departments, faculties, multidisciplinary institutions of higher education at various stages of professional development; the integration of internal and external forms and models, methods of professional development of physical education teachers; the improvement of educational and methodological support of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education);

the concepts of "professional development" and "readiness of physical education teachers to perform professional functions"; content of the component structure of physical education teachers' readiness (components, criteria, indicators) to perform professional functions at multidisciplinary institutions of higher education; a toolkit for diagnosing the state of physical education teachers' readiness to perform professional functions *have been specified and clarified*;

the content of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education, its institutional forms and models, individual forms and methods *have been improved*;

the theses on the integration of professional development theory and practice, the application of the external and internal potential of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education *have been further developed*.

The practical significance of the research lies in the fact that the system of physical education teachers' professional development has been implemented at multidisciplinary institutions of higher education. An Integrative electronic educational and methodological complex "Professional development of physical education

teachers of a multidisciplinary higher education institution: from theory to practice” has been developed. It includes lectures-discussions (“Syllabus VS working program of the educational discipline “Physical education”, “Educational and methodological complex in the Virtual learning environment: features of arrangement”, “Assessment in physical education: tools and criteria”); webinars (“Expertise in the field of physical education, physical culture and sports: opportunities and prospects”, “Student-centeredness in physical education”, “Physical activity and health care”); round tables (“Healthy nutrition: challenges and opportunities”, “Inclusive physical education at the university: today’s realities”); workshops (“Innovative pedagogical technologies in the physical education of students of multidisciplinary institutions of higher education”, “Information and communication technologies and communication in the physical education of students at multidisciplinary institutions of higher education”, “Progressiveness of education in the field of physical education of students of multidisciplinary institutions of higher education”); health and leisure, health and preventive activities (“Animation as a form or type of sports and leisure activity”, “Health fitness as a new direction of leisure”, “Rehabilitation fitness as an innovative type of health and prevention activity”, “Joseph Pilates system: history, characteristic, essence”); seminars and trainings (“Professional development of physical education teachers: modern challenges and opportunities”, “Professional development of physical education teachers: planning and organization”, “Organizational work at a multidisciplinary institution of higher education”, “Working with scientometric databases”, “Reflective practices”, “Educational project: planning and implementation”, “Leadership: inspire and create”), a methodological treasury (scientific and methodological recommendations for the mentoring program, portfolio of the department and physical education teacher, business and role-playing games, interactive exercises, etc.) and is placed on to the distance learning site of Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture (<http://study.ldufk.edu.ua/enrol/index.php?id=1804>).

Useful models “TVERB” Hand-to-Hand Combat Trainer”, “UT RB” Hand-to-Hand Combat Trainer”, “Arm-wrestling Trainer” have been developed and patented.

The main theses, materials and conclusions of the study can be used by scientific and pedagogical employees in the process of their own professional development at the personal, departmental, and institutional levels, as well as by scientists for the purpose of further study of issues actualized in their work.

The materials of the thesis can be included into the content of the “Higher School Pedagogy” and “Theory and Methodology of Pedagogical Research” courses of the educational and professional program of the second (master’s) level of higher education in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences; “Professional pedagogy” and “Research seminar “Educational and pedagogical sciences” (discussion of publications, research in the field, novelties, discoveries, etc.)” courses of the educational and scientific program of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty 011 Educational and pedagogical sciences; the content of training courses of “The Development of professional and pedagogical competence of a teacher at a higher education institution” advanced training program.

The structure and volume of the thesis. The thesis consists of an introduction, five chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, references (891 titles, 277 of them in a foreign language), as well as 25 appendices. The total volume of the thesis is 597 pages with the main content presented on 359 pages. The thesis includes 17 tables and 47 figures.

Keywords: professional development, physical education teacher, multidisciplinary institution of higher education, professional functions, physical education teacher’s readiness to perform professional functions, motivational component, epistemological component, personality component, activity component of physical education teacher’s readiness to perform professional functions.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Публікації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Загура, Ф. (2023а). *Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти: монографія*. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А.

Статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

2. Загура, Ф. І., Лесько, О. М., & Козіброда, Л. В. (2010). Вплив занять за системою пілатеса на психоемоційні стани жінок першого зрілого віку. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 8, 34-36.

3. Загура, Ф. І., & Лукьянченко, Н. І. (2010). Фізкультурно-оздоровительная деятельность глазами студентов ВУЗа. *Физическое воспитание студентов*, 5, 25-30.

4. Загура, Ф., & Труш, О. (2013). Моделювання спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих дзюдоїстів у річному макроциклі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*, 7(33), Т. 1 (А-М), 270-275.

5. Загура, Ф., Шевців, У., & Іваночко, О. (2019). Особливості формування технічної майстерності юних дзюдоїстів ігровим методом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5К(113), 136-140.

6. Дзензелюк, Д. О., Загура, Ф. І., Пилипчук, П. Б., & Канділов, І. Ю. (2020). Вплив засобів боротьби самбо на фізичне здоров'я студентів під час навчання у закладах вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова, Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(127), 66-72.

7. Загура, Ф. І., & Мукан, Н. В. (2022а). Пропозиції програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 84, 172-176.

8. Загура, Ф. (2022с). Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: інституційний рівень. *Молодь і ринок*, 9-10(207-208), 112-118.
9. Загура, Ф. (2022а). Професійна діяльність викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: нормативно-правовий дискурс. *Молодь і ринок*, 7-8(205-206), 48-52.
10. Загура, Ф. (2022d). Аналіз пропозицій освітніх платформ щодо можливостей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 85, 107-111.
11. Zagura, F. (2022с). Professional development of physical training teachers: principle of flexibility. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6(120), 306-313.
12. Zagura, F. (2022d). Principles of physical training faculty' professional development. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7-8(121-122), 244-251.
13. Zagura, F. (2022g). The integration of internal and external forms and models of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institution of higher education. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 207, 147-151.
14. Mukan, N., & Zagura, F. (2022а). Professional development of physical education faculty at multidisciplinary institutions of higher education: anthropological, psychological, managerial, economical dimensions. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9-10(123-124), 222-231.
15. Mukan, N., & Zagura, F. (2022b). Professional development of physical education faculty in multidisciplinary institutions of higher education: philosophical dimension. *Гірська школа Українських Карпат*, 27, 37-41.
16. Zagura, F. (2023а). Methodological, theoretical, and technological concepts of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Інноваційна педагогіка*, 57(1), 22-25.
17. Zagura, F. (2023b). Justification of modelling method application for constructing the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 61(1), 297-301.

18. Zagura, F. (2023c). The content and stages of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 3(211), 104-108.
19. Zagura, F. (2023d). Organisational forms and methods of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 4(212), 79-83.
20. Zagura, F. (2023e). The development of professional development concept for physical education teachers at multidisciplinary higher education institutions. *Інноваційна педагогіка*, 58(2), 9-12.
21. Zagura, F. (2023f). The model of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 62(1), 343-348.
22. Загура, Ф. (2023h). Характеристика готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 19. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/387/355>
23. Загура, Ф. (2023i). Критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 20. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/418/377>
- Статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та Scopus*
24. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Zahura, F., & Vynogradskyi, B. (2015). Experimental substantiation of teaching algorithm of technique in weightlifting and powerlifting competitive exercises. *Journal of Physical Education and Sport*, 15(2), 319-323.
25. Sybil, M., Pervachuk, R., Shandrygos, V., Zahura, F., Yaremenko, V., & Bodnar, I. (2018). Biochemical changes in cluster analysis indicators as a result of special tests of freestyle wrestlers of alactate and lactate types of power supply. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(1), Art 31, 235-238.
26. Sybil, M., Pervanchuk, R., Zahura, F., Stelmakh, Yu., & Bodnar, I. (2018). Considering the current balance between lactate and alactate mechanisms of energy supply in preparation of free style wrestlers. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(Supplement issue 4), 1826-1830.
27. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Pityn, M., Pasichnyk, V., Melnyk, V., Zahura, F., & Popovych, O. (2019). Dynamics of the snatch technique cinematic parameters in

qualified female weightlifters during different periods of training macrocycle. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(1), 514-520.

28. Voskoboinikov, S., Kulyk, N., Zagura, F., Gontsa, I., & Bykova, M. (2023). The role of distance education in the modern educational space. *Amazonia Investiga*, 12(66), 74-84.

Патенти

29. Попович, О. І., Загура, Ф. І., Тищенко, В. О., & Сухорада, Г. І. Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРБ». Патент на корисну модель № 100081. № заявки: u201500016; Заявл. 05.01.2015; Опубл. 10.07.2015, бюл. № 13.

30. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Патент: Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ». Рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модуль № 3275/3У/16 від 18.02.16; № u 2015 11300; заявл.16.11.2015.

31. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Тренажер для удосконалення техніки боротьби в армрестлінгу. Патент: 119699: МПК (2017.01) А63В 69/00 А63В 23/035(2006.01) / - № u 2017 01305; заявл. 13.02.2017; опубл. 10.10.2017, Бюл. № 19.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

32. Виноградський, Б., & Загура, Ф. (2015). Біомеханічні підходи до вдосконалення точності у складно координаційних видах спорту. *Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. (Львів, 13-14 травня 2015 р.). (с. 71-75). Львів, Україна: СПОЛОМ.

33. Загура, Ф., & Орчакова, Ю. (2018). Розвиток та популяризація жіночого дзюдо в Україні та світі. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 31-35). Львів, Україна: ЛДУФК.

34. Загура, Ф., & Полійовська, М. (2018). Використання ігор з елементами однокористувачів та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців початківців вільного стилю. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 36-41). Львів, Україна: ДУФК.

35. Загура, Ф., & Максимов, Н. (2019). Формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом. *День студентської науки: збірник матеріалів щорічної студентської наукової конференції*. (Львів, 12 квітня 2019 р.). (с. 66-68). Львів, Україна: Львів: ЛДУФК.
36. Мукан, Н., & Загура, Ф. (2022). Професійна діяльність викладача фізичного виховання: досвід багатогалузевих закладів вищої освіти України. *Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 18-19 жовтня 2022 р.). (с. 20-23). Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
37. Загура, Ф., & Мукан, Н. (2022b). Організація професійного розвитку науково-педагогічних працівників: досвід Національного університету «Києво-Могилянська академія». *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. (Мукачєво, 4 листопада 2022 р.). (с. 33-36). Мукачєво: МДУ.
38. Загура, Ф. (2022b). Програми професійного розвитку для викладачів фізичного виховання: досвід університетів фізичної культури. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIII: Утилітарна цінність наукових досліджень*. (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 25 жовтня 2022 р.). (с. 94-96). Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт.
39. Zagura, F. I. (2022a). The application of principles of scientificity and integrability in physical training teachers' professional development at multidisciplinary higher education institutions. *Search for scientific answers to the challenges of our time 2022: conference proceedings of the International scientific conference*. (Seattle, Washington, USA, 11 December, 2022). (pp. 65-68). Seattle, Washington, USA: ProConference in conjunction with KindleDP.
40. Zagura, F. I. (2022b). The principle of openness in the professional development of physical training university teachers. *Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. (Житомир, 10 грудня 2022 р.). (с. 13-15). Житомир: ЦФЕНД.
41. Zagura, F. I. (2022e). Professional development of physical training teachers in multidisciplinary institutions of higher education: the principle of systematicity. *Science and Innovations: Global Challenges: abstracts of the 43rd International*

scientific and practical conference”. (Warsaw, Poland, 19-20 December, 2022). (pp. 32-36). Warsaw, Poland: Myśl Naukowa.

42. Zagura, F. I. (2022f). The principle of variability in the implementation of physical training teachers’ professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Development of Education, science, and business: results 2022: International scientific and practical internet conference*. (Dnipro, 22-23.12.2022). (pp. 20-21). Dnipro: FOP Marenichenko V. V.

43. Zagura, F. (2023g). Harmonization of professional development content of Physical Education teachers with the need of their professional development. *Цифрова трансформація освіти і науки: матеріали I Всеукраїнських науково-практичної конференції*. (Харків, 02-03.03.2023). (с. 213-216). Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.

44. Zagura, F., & Mukan, N. (2023a). Professional development of Physical Education teachers as an element of the corporate culture of a multidisciplinary institution of higher education. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти: матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти»*. (Київ, 30.03.2023). (с. 17-20). Київ: ККІБП.

45. Zagura, F., & Mukan, N. (2023b). Health care in the professional development of Physical Education teachers in multidisciplinary institutions of higher education. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (Запоріжжя, 13-14.04.2023)*. (с. 301-303). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії.

Публікації, що додатково висвітлюють результати дослідження

46. Загура, Ф., Розторгуй, М., & Науменко, В. (2012). Удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни “Теорія і методика обраного виду спорту” (на прикладі силових видів спорту). *Молода спортивна наука України: збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту*, 16(4), 120-124.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БЗВО	багатогалузевий заклад вищої освіти
ЗВО	заклад вищої освіти
ІР	інформаційні ресурси
КПК	курси підвищення кваліфікації
НаУКМА	Національний університет «Києво-Могилянська академія»
НПП	науково-педагогічний працівник
НУБіП	Національний університет біоресурсів і природокористування
ПР	професійний розвиток
РПНД	робоча програма навчальної дисципліни
ФВ	фізичне виховання

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ABSTRACT	11
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА	19
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	26
ВСТУП	30
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	47
1.1. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних досліджень ..	47
1.2. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: філософський, антропологічний, психологічний, економічний, андрагогічний виміри	64
1.3. Принципи професійного розвитку викладачів фізичного виховання	82
1.4. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	105
Висновки до першого розділу	134
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.	137
2.1. Характеристика професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у нормативно- правовому дискурсі	137

2.2. Аналіз пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	157
2.3. Аналіз досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі у програмах професійного розвитку.....	178
Висновки до другого розділу	197

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ.....

3.1. Зміст і структура готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій	200
3.2. Критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій	218
Висновки до третього розділу	233

РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. Концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	236
4.2. Організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	250

4.2.1. Застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі	256
4.2.2. Гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку	266
4.2.3. Інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання	282
4.2.4. Удосконалення навчально-методичного забезпечення для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	294
4.3. Моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	304
Висновки до четвертого розділу	318
РОЗДІЛ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	323
5.1. Програма експериментального дослідження.....	323
5.2. Організація констатувального етапу експерименту та аналіз результатів дослідження.....	337
5.3. Аналіз і результати формувального етапу педагогічного експерименту	356
Висновки до п'ятого розділу	376
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	381
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	388
ДОДАТКИ	490

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Для освітнього простору початку XXI століття характерні процеси глобалізації, інтернаціоналізації, регіоналізації вищої освіти, інтенсифікації розвитку науки та швидкого поширення результатів наукових досліджень, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, масовізації вищої освіти. У цей період суттєво змінилися соціально-демографічні характеристики студентства, були актуалізовані проблеми гарантування якості освіти та освітніх послуг, що надають сучасні заклади вищої освіти. В аналізованому контексті особлива увага прикута до професійної діяльності викладача, рівня його фахової майстерності, професійного розвитку, що відіграє важливу роль у гармонізації освітньої, наукової, міжнародної, інноваційної діяльності, відповідно до запитів суспільства та динаміки соціальної, економічної, культурної, науково-інноваційної сфер на локальному, регіональному, національному й міжнародному рівнях.

На значущості професійної діяльності викладача фізичного виховання для підготовки сучасного фахівця в умовах багатогалузевого закладу вищої освіти, а також на вимогах до професійного розвитку як до невід'ємного складника професійної діяльності, що вможливорює постійне оновлення знань, формування, удосконалення вмінь та навичок, професійних цінностей і ставлення, наголошено в низці нормативних документів: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.); «Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016 р.); розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2020 р.); постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» (2020 р.); наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського

господарства України «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021 р.); наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» (2022 р.) тощо.

Посутню роль відіграє академічне середовище багатогалузевого закладу вищої освіти, що передбачає наявність можливостей для професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Це питання вимагає студіювання теоретичних і методичних засад професійного розвитку, розроблення цілісної системи професійного розвитку, якій притаманний високий рівень управління, відкритість до інновацій та вдосконалення.

Проблема професійного розвитку науково-педагогічних працівників, зокрема викладачів фізичного виховання, становить предмет наукових розвідок і дискусій, що відображено в публікаціях різного формату. Аналіз джерельної бази засвідчує, що на сьогодні досліджено різноманітні аспекти професійної діяльності науково-педагогічних працівників системи вищої освіти. Вивчено права та обов'язки викладачів сучасних закладів вищої освіти (В. Антонець, E. Horn, H. Kanuka, N. Kholiavko, L. Longoria, I. López-Forniés, H. Love, J. Mittelmeier, O. Popelo, S. Tulchynska, D. Sáenz, J. Sierra-Pérez, Y. Yang); особливості професійної діяльності та її оцінювання (М. Бірюкова, Н. Борецько, Є. Громов, Т. Доцевич, А. Коломієць, Г. Кравченко, Н. Лазаренко, В. Луговий, C. Campbell, L. Foschi, S. Jalolovich, M. Modise, J. Sargeant, B. Wong); питання професіоналізму науково-педагогічних працівників і специфіку їхнього розвитку (О. Бабакіна, С. Бабатіна, Н. Білик, О. Блинова, В. Борова, М. Бричук, Т. Горохівська, Т. Дудка, С. Куликовська, А. Одінцова, С. Трачук, Л. Цикало, R. Bogam, M. Jiandani, M. Parker, K. Pattorn, S. Prabhu, C. Shah, B. Taksande, D. Tannehill); аспекти професійного розвитку педагогів у контексті міжнародного освітнього простору (М. Данилевич, М. Дернова, М. Ілляхова, Л. Костіна, Н. Муқан, І. Пододіменко, Є. Приступа, О. Романчук, Z. Avsar, A. Calderón, P. Čaplová, K. Chappell, C. Cheung, G. Demirhan, J. Hatami, P. Hastie,

J. Lee, M. Li, A. MacPhail, D. Masoumi, J. Pourkaremi, L. Sherman, O. Sinelnikov, D. Tannehill) та ін.

Заслуговують на дослідницьку увагу праці, де викладено теоретичні засади й методологічні підходи до професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом і викладачів фізичного виховання зокрема (Р. Ахметов, О. Базильчук, Ю. Дутчак, М. Кириченко, Т. Кутек, Т. Круцевич, С. Ланська, Ю. Лянной, С. Мединський, Н. Мирончук, В. Муромець, М. Носко, А. Огнистий, В. Платонов, Є. Приступа, О. Просіна, О. Солтик, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Ю. Чуприна, О. Шиян, Ю. Шкрєбтій, К. Clark, M. Eisenhart, P. Ertmer, R. Eversole, D. Kolb, T. Morris, M. Muhajirah, T. Newby, F. Rodríguez-Mejía, R. Williams); до формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання в умовах початкової та післядипломної освіти (Н. Белікова, С. Власенко, В. Дрижак, С. Єрмак, Ю. Єрмак, Г. Кравченко, Я. Логвінова, І. Ребар, В. Старостенко, С. Толочко, Т. Христова, Н. Щербатюк, С. Ящук, D. Culver, C. Ennis, M. Milestetd, P. Trudel); змістове наповнення професійного розвитку (Е. Єрьюменко, В. Жильчук, L. Braga, S. Bulger, D. Cothran, E. Jones, E. Elliott, M. Hodges, P. Hodges Kulinna, J. Kwon, J. Martin, N. McCaughtry); організаційні форми, методи й моделі професійного розвитку (О. Бульвінська, М. Бульвінський, Н. Гальчевська, О. Жабенко, М. Ілляхова, Л. Матохнюк, В. Монарх, Г. Панцирева, Є. Павлюк, О. Павлюк, Г. Романова, М. Рудніченко, Т. Чопик, G. Bardaglio, C. Bove, M. Bushati, A. Carraro, S. Ciairano, A. Colangelo, C. Conti, V. Derri, S. Gaurav, E. Gobbi, R. Iannone, B. Jensen, M. Karwowska-Struczyk, E. Kioumourtzoglou, F. Magno, S. Mantovani, D. Marasso, J. Peeters, M. Petrini, E. Rabaglietti, G. Santi, N. Sharmahd, R. van de Venter O. Vasiliadou, O. Wysłowska); використання потенціалу формального й неформального навчання (О. Василенко, М. Вовк, Н. Гомеля, Ю. Грищенко, С. Соломаха, Г. Сотська, Л. Султанова, Н. Філіпчук) тощо.

Важливе значення для дослідження мають дисертації, присвячені професійному розвитку педагогів (А. Багорка, О. Безкопильний, О. Василенко, О. Войтовська, І. Володько, М. Данилевич, В. Каплінський, О. Кравченко,

І. Кузнецова, Ю. Курнишев, С. Лазоренко, Н. Муқан, Г. Омок, Н. Петренко, А. Проценко, О. Садовський, Н. Степанченко, Т. Федірчик). Предметом наукового пошуку опосередковано або безпосередньо поставали професіоналізм, професійна підготовка, професійний розвиток фахівців у галузі фізичного виховання на різних рівнях системи освіти.

На підставі опрацювання науково-педагогічної літератури, аналізу практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, а також рефлексії власного педагогічного досвіду виокремлено *суперечності* між: зростанням вимог сучасного суспільства до професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та реальним станом їхньої готовності до ефективного виконання професійних функцій; декларуванням на нормативно-правовому рівні потреби в професійному розвитку науково-педагогічних працівників та недостатнім розробленням концептуальних засад професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; необхідністю посилення інтеграції потенціалу академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти й пропозицій зовнішніх провайдерів та недосконалістю механізмів реалізації практики для гарантування професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; об'єктивною потребою у створенні науково обґрунтованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти й недостатнім розробленням її методологічних засад; об'єктивною потребою викладачів фізичного виховання в поглибленні знань, неперервному вдосконаленні вмінь і навичок для побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку та недосконалістю організаційно-педагогічного, змістово-технологічного, навчально-методичного супроводу на різних етапах цього процесу; необхідністю створення оптимальних організаційно-педагогічних умов для професійного розвитку викладачів фізичного виховання і традиційними підходами до організації цього процесу в багатогалузевих закладах вищої освіти; динамічним розвитком галузі фізичної культури і спорту,

актуалізацією перспектив кар'єрного зростання науково-педагогічних працівників галузі й недостатнім рівнем усвідомлення викладачами фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти необхідності неперервного професійного розвитку для ефективної реалізації завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої, спортивної роботи.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури, реальна потреба в систематизації практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, зафіксовані суперечності, що потребують розв'язання, зумовили вибір теми дослідження – **«Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено в межах науково-дослідницької роботи Національного університету «Львівська політехніка» – «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (ДР № 0121U113179). Тему роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 5 від 31.10.2023 р.).

Об'єкт дослідження – професійний розвиток викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – система професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти України.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, у розробленні системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та в експериментальній перевірці її ефективності.

Для досягнення мети дослідження окреслено такі **завдання**:

- 1) вивчити сучасний стан проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в педагогічній теорії та практиці;
- 2) обґрунтувати теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму інтеграції сучасних знань;
- 3) схарактеризувати зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, визначити критерії, показники та рівні аналізованої властивості;
- 4) розробити й обґрунтувати концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти;
- 5) виявити та аргументувати організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти;
- 6) розробити та змодельовати систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, експериментально перевірити її ефективність;
- 7) підготувати й упровадити навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в практику багатогалузевих закладів вищої освіти.

Концепція дослідження. Провідною ідеєю авторської концепції є положення про те, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти являє собою систему взаємодоповнюваних і взаємопов'язаних компонентів, що ґрунтована на потребах професійної діяльності, на вивченні етапів професійного розвитку науково-педагогічних працівників і функціює в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання буде ефективним і сприятиме формуванню їхньої готовності до виконання професійних функцій за умови створення цілісної системи, що увідповіднена із запитами й інтересами науково-педагогічних

працівників, зважає на потреби кафедри, факультету, університету, інтегрує потенціал зовнішнього та внутрішнього середовища, механізми поєднання формального, неформального й інформального навчання, диверсифікацію змісту, форм і методів навчання в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи. Водночас професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти – процес, що супроводжує континуум професійної діяльності й передбачає вивчення особливостей початкової професійної підготовки, потреб та інтересів на кожному етапі професійного розвитку.

Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти потрактований на кількох рівнях: на державному – як засіб увідповіднення професійної компетентності науково-педагогічних працівників із політикою у сфері вищої освіти; на інституційному – як засіб формування унікальності академічного середовища, побудованого за принципами студентоцентризму; освітня, наукова, соціальна, спортивна, спортивно-дозвіллева сфера такого середовища вможливує інтеграцію здобувачів освіти до академічної спільноти, спільноті, сповідування цінностей корпоративної культури університету; на особистісному – як право та обов'язок щодо вдосконалення особистісних якостей, розвитку здібностей, формування загальнолюдських цінностей, а також поглиблення професійних знань, формування й розвитку, оновлення вмінь і навичок, формування професійних цінностей і ставлення, що забезпечують ефективне виконання професійних функцій та реалізацію завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Авторська концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти охоплює три концепти:

– *методологічний* (професійний розвиток утілений на основі використання комплексу методологічних підходів: антропоцентричний,

андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, діяльнісний, особистісно орієнтований);

– *теоретичний* (в основу професійного розвитку покладено теорії, концепції, ідеї філософії, антропології, психології, економіки й менеджменту, андрагогіки, зокрема прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, конективізму; принципи науковості та практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання);

– *технологічний* (професійний розвиток реалізований за допомогою інституційних форм і моделей (стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами вищої освіти, співпраця між різними кафедрами багатогалузевого закладу вищої освіти, співпраця між кафедрою фізичного виховання та іншими підрозділами багатогалузевого закладу вищої освіти); індивідуальних форм і методів (наставництво, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо, наративний метод тощо).

Загальна гіпотеза дослідження. Основні положення концепції відображені в загальній гіпотезі, в основу якої покладено припущення, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти буде ефективним, якщо відбуватиметься на основі науково обґрунтованих теоретичних і методичних засад, що відображають сучасні теорії, концепції, принципи та провідні методологічні підходи.

Загальну гіпотезу дослідження конкретизують виокремлені *часткові гіпотези*, відповідно до яких позитивна динаміка в рівнях готовності викладачів

фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій як результат професійного розвитку можлива в разі:

- обґрунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в контексті теорії і методології сучасної науки;

- розроблення концепції і моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, що охоплює цільову, концептуально-методологічну, теоретико-змістову, організаційно-операційну, діагностично-результативну підсистеми, та забезпечення її реалізації;

- обґрунтування і реалізації комплексу організаційно-педагогічних умов для позитивної динаміки в рівнях готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій як результату професійного розвитку (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти);

- об'єктивної діагностики готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій та її оцінювання; в основу діагностики покладено обґрунтовані критерії, показники й рівні, що корелюють із її компонентами;

- підготовки й упровадження навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в практику багатогалузевих закладів вищої освіти для формування готовності до виконання

діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій і спортивній роботі.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії організації, трансформаційної теорії навчання, людського капіталу, систем, досвідного навчання, теорії Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл; наукові підходи (антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований); психолого-педагогічні теорії; загальнодидактичні та специфічні принципи.

Для реалізації поставлених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез, що дали змогу з'ясувати сутність основних понять та категорій наукової розвідки, опрацювати науково-педагогічну літературу з проблеми професійного розвитку освітян, дослідити особливості досвіду багатогалузевих закладів вищої освіти щодо організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання; контент-аналіз нормативно-правового поля системи вищої освіти, професійної діяльності та професійного розвитку викладачів фізичного виховання, а також нормативних документів багатогалузевих закладів вищої освіти України; порівняння та зіставлення результатів вітчизняних і зарубіжних досліджень, присвячених феноменові професійного розвитку педагогів, зокрема викладачів фізичного виховання; узагальнення і систематизація – для окреслення потреб та інтересів викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо професійного розвитку; моделювання, класифікація і структурування, що вможливили розроблення моделі системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, виокремлення компонентів, критеріїв, показників, рівнів готовності до виконання професійних функцій; *емпіричні методи* – методи масового збирання первинної педагогічної

інформації для вивчення практики організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників багатогалузевих закладів вищої освіти; діагностичні методи, що сприяли розв'язанню завдань наукової розвідки (анкетування, рейтингування, експертне оцінювання, самооцінювання) з оцінювання мотиваційного, гносеологічного, особистісного, діяльнісного компонентів готовності, теоретико-змістової підсистеми системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання; педагогічний експеримент, що мав на меті перевірку ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти й організаційно-педагогічних умов її реалізації; *методи математичного та статистичного оброблення даних* (непараметричний критерій Пірсона χ^2) для кількісного і якісного аналізу результатів педагогічного експерименту, їх перевірки та з'ясування достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, в основу якої покладено три концепти – методологічний, теоретичний, технологічний; розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, складниками якої є цільова, концептуально-методологічна, теоретико-змістова, організаційно-операційна, діагностично-результативна підсистеми; виявлено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів

фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти);

уточнено й конкретизовано поняття «професійний розвиток», «готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій»; зміст компонентної структури готовності (компоненти, критерії, показники) викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти; інструментарій для діагностики стану готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій;

удосконалено змістове наповнення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, його інституційні форми й моделі, індивідуальні форми та методи;

подальшого розвитку набули положення про інтеграцію теорії і практики професійного розвитку, застосування зовнішнього та внутрішнього потенціалу системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження аргументоване впровадженням у багатогалузевих закладах вищої освіти системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Розроблено інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що охоплює лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебінари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному

вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллеві та оздоровчо-профілактичні заходи («Анімація як форма або вид спортивно-дозвіллевої діяльності», «Оздоровчий фітнес як новий напрям проведення дозвілля», «Реабілітаційний фітнес як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності», «Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність»); семінари і тренінги («Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Організаційна робота в багатогалузевому закладі вищої освіти», «Робота з наукометричними базами даних», «Рефлексивні практики», «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити»), методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації щодо програми наставництва, портфолію кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні вправи тощо (<http://study.ldufk.edu.ua/enrol/index.php?id=1804>)). Розроблено та запатентовано корисні моделі: «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРБ», «Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ», «Тренажер для вдосконалення техніки боротьби в армрестлінгу».

Основні положення, матеріали й висновки дослідження можуть використовувати науково-педагогічні працівники в процесі власного професійного розвитку на особистісному, кафедральному, інституційному рівнях, а також науковці для подальшого студіювання актуалізованих у роботі питань. Матеріали дисертаційної роботи рекомендовані для змістового наповнення навчальних курсів «Педагогіка вищої школи», «Теорія та методика педагогічного дослідження» освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчального курсу «Професійна педагогіка», «Дослідницького семінару

«Освітні, педагогічні науки» (обговорення публікацій, досліджень у галузі, новинок, відкриттів тощо)» освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»; навчальних курсів програми підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти».

Результати дисертації впроваджено в роботу низки закладів вищої освіти України, що засвідчене документами: Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (акт № 63 від 22.06.2023); Національного університету «Львівська політехніка» (акт № 67-01-1690 від 14.08.2023); Львівського національного університету імені Івана Франка (акт № 2201-С від 28.08.2023); Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (акт б/н від 30.08.2023); Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт № 156/09 від 01.09.2023); Національного університету «Одеська політехніка» (довідка № 187 від 07.09.2023); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт № 27/25-1776 від 15.09.2023); Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт б/н від 20.09.2023); Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (акт № 13-01-1163 від 26.09.2023); Сумського державного університету (акт № 01.01/02-06/3232 від 27.09.2023).

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження отримані автором самостійно. У публікаціях, підготовлених у співавторстві, дисертантові належить такий доробок: Загура, Лесько, & Козіброда, 2010 – аналіз науково-педагогічної літератури та з'ясування впливу занять за системою Пілатеса на психоемоційний стан людини; Загура, & Лукьянченко, 2010 – аналіз ставлення здобувачів освіти до фізично-оздоровчої діяльності; Загура, & Труш, 2013 – розроблення концепції моделювання спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих дзюдоїстів; Загура, Шевців, & Іваночко, 2019 – окреслення особливостей формування технічної майстерності юних дзюдоїстів ігровим методом; Дзензелюк, Загура, Пилипчук, & Канділов, 2020 – вивчення впливу

засобів боротьби самбо на фізичне здоров'я здобувачів освіти; Загура, & Мукан, 2022a – аналіз програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання; Мукан, & Zagura, 2022a – аналіз професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь антропологічний, психологічний, економічний виміри; Мукан, & Zagura, 2022b – аналіз професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь призму філософії; Tovstonoh, Roztorhui, Zahura, & Vynogradskyi, 2015 – обґрунтування алгоритму навчання техніки виконання змагальних вправ із важкої атлетики та пауерліфтингу; Sybil, Pervachuk, Shandrygos, Zahura, Yaremenko, & Vodnar, 2018 – характеристика біохімічних змін показників кластерного аналізу за результатами спеціальних тестів борців вільного стилю; Sybil, Pervachuk, Zahura, Stelmakh, & Vodnar, 2018 – розроблення методики індивідуальної підготовки кваліфікованих борців вільного стилю з огляду на баланс між окремими ланками анаеробного механізму енергозабезпечення; Tovstonoh, Roztorhui, Pityn, Pasichnyk, Melnyk, Zahura, & Popovych, 2019 – дослідження динаміки змін інформативних кінематичних параметрів ривка у кваліфікованих важкоатлеток в умовах тренування на проміжному, підготовчому та змагальному етапах макроциклу підготовки; Voskoboïnikov, Kulyk, Zagura, Gontsa, & Vykova, 2023 – аналіз науково-педагогічної літератури, дослідження пропозицій провайдерів онлайн-курсів; Виноградський, & Загура, 2015 – обґрунтування біомеханічних підходів до вдосконалення точності в складно координаційних видах спорту; Загура, & Орчакова, 2018 – виокремлення особливостей розвитку й популяризації жіночого дзюдо в Україні та світі; Загура, & Полійовська, 2018 – аналіз використання ігор з елементами одноборств та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців-початківців вільного стилю; Загура, & Максимов, 2019 – опис специфіки формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом; Мукан, & Загура, 2022 – уточнення специфіки професійної діяльності викладача фізичного виховання; Загура, & Мукан, 2022b – характеристика організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників; Zagura, & Mukan, 2023a – аналіз професійного розвитку викладачів

фізичного виховання в контексті корпоративної культури; Zaguga, & Mukan, 2023b з'ясування особливостей оздоровчо-профілактичної роботи в професійній діяльності викладача фізичного виховання; Загура, Розторгуй, & Науменко, 2012 – розроблення концепції вдосконалення структури та змісту навчальної дисципліни «Теорія і методика обраного виду спорту» (на прикладі силових видів спорту).

Апробація результатів дисертації. Матеріали й результати виконаного дослідження апробовано під час презентацій на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті» (Львів, 2018); «Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Львів, 2022); «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 2022); «Search for scientific answers to the challenges of our time 2022» (Сіетл, Вашингтон, США, 2022); «Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики» (Житомир, 2022); «Science and Innovations: Global Challenges» (Варшава, Польща, 2022); «Development of Education, science, and business: results 2022» (Дніпро, 2022); «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу» (Хортиця, 2023); *усеукраїнських* – «Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності» (Львів, 2015); «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі» (Мукачево, 2022); «Цифрова трансформація освіти і науки» (Харків, 2023); «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» (Київ, 2023); *інституційних* – «День студентської науки» (Львів, 2019); наукових семінарів і засідань кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Кандидатська дисертація на тему «Морфо-функціональні та техніко-тактичні модельні характеристики кваліфікованих дзюдоїстів» захищена 2007 року за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. Матеріали кандидатського дослідження в тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Основні положення роботи викладено в 46 публікаціях автора (із них 22 – одноосібні): 1 монографія, 22 статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, 5 статей у періодичних наукових виданнях, які проіндексовані в базах даних «Scopus», «Web of Science Core Collection», 14 праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 1 праця, яка додатково відображає результати дослідження, 3 патенти.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел, що налічує 891 найменування (із них 277 – іноземною мовою), а також 25 додатків. Загальний обсяг дослідження становить 597 сторінок, із них основного тексту – 359 сторінок. Дисертація містить 17 таблиць і 47 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» представлено професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних досліджень, теоретичні засади, принципи, а також методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

1.1. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних досліджень

Професійний розвиток сучасного фахівця є однією із актуальних проблем не тільки у галузі освіти, але й у різних сферах життєдіяльності суспільства. Актуальність цієї проблеми пояснюється різноманітними чинниками соціального, політичного, економічного, культурного характеру. Погоджуємося з Драгнєвим (2014), що «проблема якісної професійної підготовки будь-якого фахівця завжди існувала та привертала увагу і педагогів, і психологів» (с. 38). Автор обґрунтовує безпосередній взаємозв'язок між високою якістю підготовки фахівців та ефективністю їхнього подальшого функціонування у професійному середовищі (Драгнєв, 2014). Калугіна (2019) зазначає: «сама професія педагога пов'язана із репрезентацією для широкого загалу всіх новітніх досягнень у культурі, науці й техніці, найвищих норм та ідеалів з метою забезпечення прогресивного розвитку суспільства» (с. 29).

У науково-педагогічній літературі досліджуються різноманітні аспекти професійного розвитку фахівців, що у сукупності спрямовано на висвітлення

актуальності цієї проблеми, ролі і значення професійного розвитку для забезпечення ефективності професійної діяльності. Проте, проблема професійного розвитку відображена не тільки у наукових напрацюваннях дослідників з різних країн, але й у нормативних документах, рекомендаціях міжнародних та національних організацій (МОП, ЮНЕСКО, ОЕСР), діяльність яких безпосередньо пов'язана із дослідженням особливостей професійної підготовки та професійного розвитку фахівців у галузі освіти.

До джерельної бази нашого дослідження належать:

1) документи міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана із дослідженнями у сфері:

– підготовки, професійного розвитку працівників освітньої галузі, їхньої професійної діяльності (European Commission/EACEA/Eurydice, 2018; ILO, 2012; International Association of Universities, 2022; IBF International Consulting, 2013; International Institute for Educational Planning, 2006; Looney, 2015; OECD, 2005, 2013, 2014; Martin, & Parikh, 2017; OECD, 2014a, 2014b; Pleschová, Simon, Quinlan, Murphy, Roxa, & Szabó, 2013; Santiago, & Benavides, 2009; UNESCO, 2014, 2019, 2021);

– підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту (Constandt, 2023; Dehghansai, 2023; Diketmuller, 2016; Ersöz, 2023; IWGA, 2020; UCI, 2022; UNICEF, 2021);

2) нормативно-правова база України, що регламентує:

– функціонування системи вищої освіти України (Верховна рада України, 2014, 2017);

– професійний розвиток викладачів сучасних університетів (Кабінет міністрів України, 2019; МОН України, 2020);

– професійну діяльність науково-педагогічних працівників, в тому числі, викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (МОН України, 2022а);

– розвиток фізкультурної освіти, фізичного виховання (Кабінет міністрів України, 2020а, 2020b; МОН України, 2021);

3) наукові праці монографічного та дисертаційного характеру (Андрощук, 2018; Багорка, 2021; Борова, 2011; Василюк, 2017; Вітвицька, 2018; Володько, 2016; Данилевич, 2018; Дернова, 2021; Дудко, 2019; Дяченко, Марусинець, Пазюра, Постригач, & Пилинський, 2016; Кириченко, & Просіна, 2022; Лук'янова, 2018; Лук'янченко, Матвєєва, Подольски, & Шкрєбтій, 2007; Мединський, 2016; Мукан, 2011; Садовський, 2017; Сидоренко, 2018; Смолюк, 2018; Степанченко, 2017; Хоружа, 2018; Ярошенко, 2019);

4) наукова періодика у галузі:

– філософії («Філософія освіти», Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія», “Educational Philosophy and Theory”),

– педагогіки («Порівняльна професійна педагогіка», «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи», «Педагогічний процес: теорія і практика», «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах», «Освітологічний дискурс», «Витоки педагогічної майстерності», «Неперервна професійна освіта: теорія і практика», «Професійна освіта: методологія, теорія та технології», “Teaching and Teacher Education”, “Studies in Continuing Education”, “Journal of in-service education”, “Educational researcher”, “Teacher Development”, “International Journal of Instruction”);

– психології («Психологія: реальність і перспективи», «Вісник Одеського Національного університету. Серія Психологія», «Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія», «Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія», «Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка», “Journal of General Psychology”, “Psychology”);

– антропології (“Annals of Anthropological Practice”, “Anthropology & Education Quarterly”, “Current Anthropology”);

– публічного управління, менеджменту та економіки («Причорноморські економічні студії», «Наукові інновації та передові

технології. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», «Економічна психологія», «Вісник Одеського національного університету. Економіка», «Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна», «Економічний вісник Донбасу», «Теорія і практика управління соціальними системами», «Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління», «Публічне управління: теорія та практика», «International Journal of Educational Management»);

– фізичної культури і спорту («Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту», «Теорія та методика фізичного виховання», «Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)», «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві», «Physical education & sport pedagogy», «Journal of teaching in physical education», «Sport, education and society», «European Physical Education Review»).

5) матеріали і тези доповідей вітчизняних та зарубіжних дослідників, представлених на науково-практичних конференціях міжнародного та національного рівнів у різних країнах (див. Рис. 1.1).

У нашому дослідженні ми послуговуємося такими поняттями, як багатогалузевий заклад вищої освіти, професійний розвиток, викладач фізичного виховання тощо.

Відповідно до чинного законодавства України у сфері вищої освіти, багатогалузевий заклад вищої освіти – це «заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність» (Верховна рада України, 2014). До багатогалузевих закладів вищої освіти (далі БЗВО) належать класичні та технічні університети, що здійснюють підготовку

фахівців різних освітньо-професійних рівнів та освітньо-наукового рівня доктора філософії для різних галузей економіки країни.

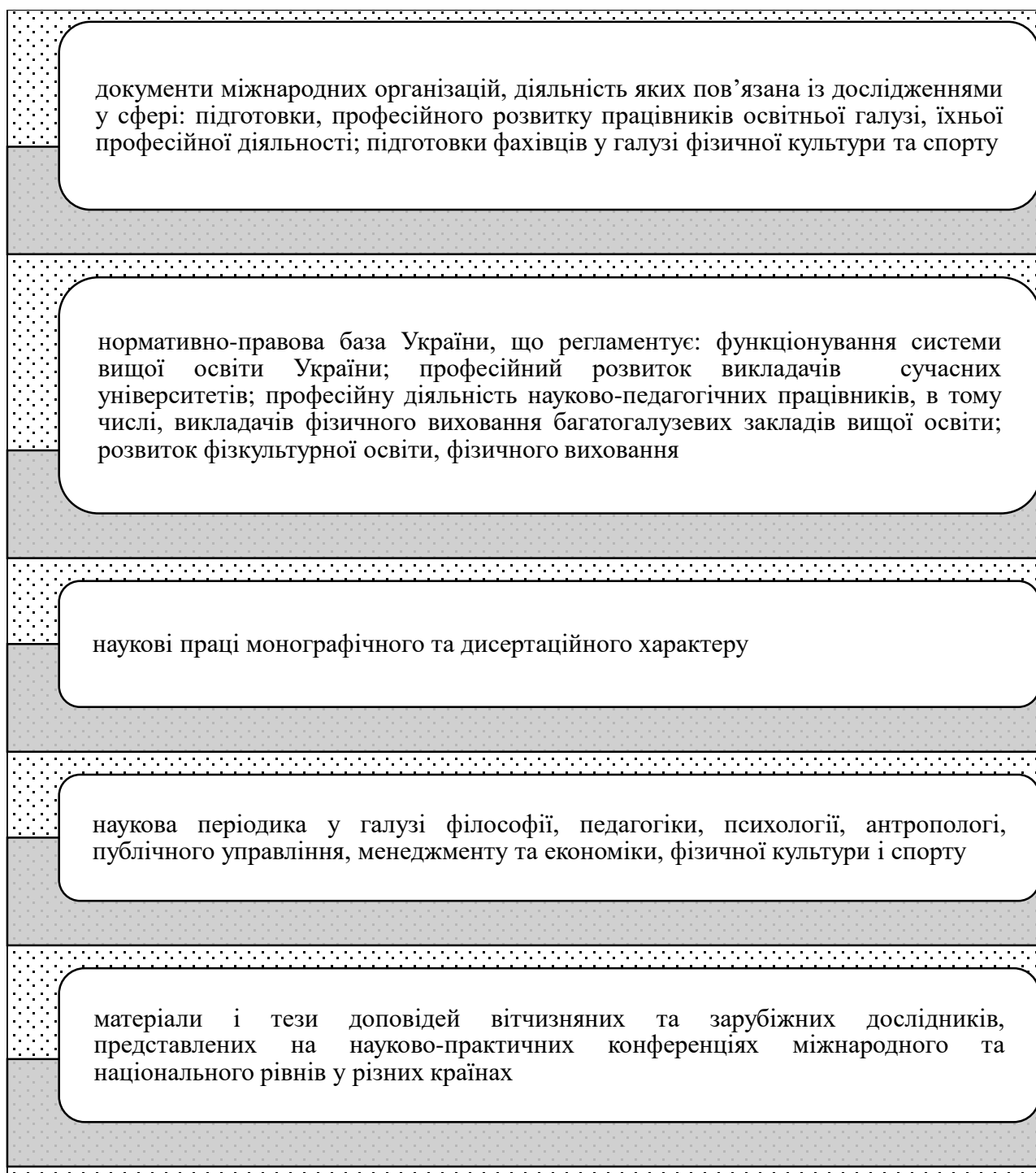

Рис. 1.1. Характеристика джерельної бази дослідження (створено автором)

Варто зауважити, що на початку XXI століття університет виконує низку важливих функцій, пов'язаних із соціальним, політичним, економічним, культурним розвитком суспільства. Суспільство висуває вимоги до університету як соціального інституту, освітнього, наукового, культурного, інноваційного

центру, здатного здійснювати лідерство у розвитку країни: «провідні науково-освітні центри мають взяти на себе функцію вивчати магістральні тенденції розвитку майбутнього суспільства, визначати шляхи його досягнення й альтернативні сценарії реалізації визначених цілей» (Кремень, Сухомлинська, Бех, & et al., 2011, с. 23). Зазначається, що університет має виконувати кілька місій, серед яких «викладання, дослідження і надання послуг» (EURASHE, 2012, р. xv).

У документах Європейського Союзу, сучасний університет розглядається крізь призму «сталого розвитку континенту, нерозривного зв'язку із науковими дослідженнями, інноваційним розвитком, що вимагає широкого залучення роботодавців та інституцій ринку праці до розроблення та впровадження навчальних програм, урізноманітнення моделей і форм навчання, використання переваг інформаційно-комунікаційних технологій з метою індивідуалізації навчання та вдосконалення методів викладання і досліджень, безперервного професійного зростання персоналу інституцій вищої освіти, розвиток інноваційних докторських програм тощо» (Огнев'юк, 2012, с. 24-25). Погоджуємось, що така роль і значення університету у суспільстві «засвідчують багатогранний і комплексний характер місії сучасного університету, а також її трансформаційну природу, що є абсолютно логічним в умовах суспільної еволюції та суспільних трансформацій» (Аарна, Гудонієне, Гузар, & et al., 2014, с. 16).

Дослідники студіюють різноманітні питання, що стосуються функціонування сучасного університету. Зокрема, вивчаються міжнародні тенденції розвитку вищої освіти (Березяк, Кириченко, Романишин, & Тенькова, 2022; Кривицький, 2022; Нітенко, 2015); розвиток університету як освітнього наукового, інноваційного, культурного центру та соціального інституту (Верденхофа, Каленюк, & Цимбал, 2018; Горбенко, 2014b; Кравченко, 2018; Мрихіна, 2018; Сацик, Антонюк, & Василькова, 2011; Співаковський, Кравцов, & Співаковский, 2012).

З цієї перспективи особливе значення відводиться науково-педагогічним, науковим працівникам, від якості діяльності яких узалежнена можливість виконання місії та функцій, які суспільство покладає на університет. Зокрема йдеться про те, що «працею професорсько-викладацького складу вищої школи у спільній діяльності зі студентами і за допомогою допоміжного персоналу, – можуть бути створені ті вагомні результати, які потім забезпечують випускникам успіх у їх майбутній роботі і славу самому вищому навчальному закладу як центру якісної підготовки кадрів і центру виробництва нових знань» (Бабак, & Бабак, 2016, с. 63).

Жабенко (2019) зауважує, що «реалізація у вищій освіті принципу поєднання освіти з наукою вимагає від НПП підвищувати рівень професійної компетентності за двома основними напрямками: педагогічним (освітнім), що включає навчальну, методичну, організаційну діяльність (мала би здійснюватися аналогічно підвищенню професійної компетентності педагогічних працівників); науковим, що включає наукову й науково-організаційну діяльність (має здійснюватися аналогічно підвищенню професійної компетентності наукових працівників)» (с. 236).

Актуальність цієї проблематики відображена у дослідженнях науковців, які присвячують висвітленню організаційної, наукової, навчально-методичної, навчальної, міжнародної діяльності науково-педагогічних працівників значну увагу (Вознюк, Дубасенюк, & Копетчук, 2021; Козак, 2012; Колеснікова, Гловацька, & Руденко, 2013; Колісник-Гуменюк, 2019; Коломієць, Лазаренко, & Громов, 2017). Ставиться акцент на вивчення теорії і практики науково-педагогічної діяльності, виявлення її переваг та недоліків, пошук шляхів удосконалення.

Так, аналізуючи особливості професійної діяльності науково-педагогічних працівників, дослідники виокремлюють причини, що заважають забезпеченню ефективності науково-педагогічної діяльності викладачів: «велике за міжнародними мірками навчальне навантаження, що залишає обмаль часу на професійний («науковий» і «педагогічний») розвиток; мала,

неконкурентоспроможна заробітна плата, що спонукає до підробітків, і ще більше мінімізує час на самовдосконалення; застарілість або відсутність необхідної і достатньої дослідницької, інформаційної й іншої інфраструктури для самопідготовки викладачів (для викладання – «із лабораторії в аудиторію») та для навчання здобувачів («із аудиторії в лабораторію»), реалізації так званого базованого на дослідженнях навчання; послаблення конкурсного відбору викладачів через роздутість мережі» закладів вищої освіти (Луговий, 2020, с. 2). Як бачимо, серед таких причин – обмеженість у часі для реалізації неперервного професійного розвитку, що не може залишатися поза дослідницькою увагою.

У нашому дослідженні серед ключових понять – викладачі фізичного виховання. Відповідно до чинного законодавства, викладачі фізичного виховання – це науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, які «за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову ... та організаційну діяльність» (Верховна рада України, 2014). Зазначимо, що педагогічний працівник у галузі фізичної культури і спорту розглядається як висококваліфікований фахівець, діяльність якого відповідає основним завданням сучасної освіти. «Вчитель фізичної культури відіграє ключову роль у реалізації соціальних цілей і завдань фізичної культури. Сучасний компетентний вчитель фізичної культури має володіти не тільки знаннями, уміннями і навичками у професійній сфері, а й пропагувати здоровий спосіб життя, підвищувати мотивацію дітей і підлітків до занять руховою діяльністю та різними видами спорту, бути творчою особистістю, сприйнятливою до педагогічних інновацій. У своїй діяльності вчитель фізичної культури має спиратись не тільки на знання, а й на певні професійно-педагогічні уміння та навички. До них відносяться рухові та власно-педагогічні уміння та навички. До рухових належить володіння технікою фізичних вправ, а до власно-педагогічних – уміння навчати школярів руховим діям, планувати фізичне виховання, організовувати фізкультурну роботу» (Войтовська, 2016, с. 72).

Заслуговує на увагу науково-педагогічна література, що відображає специфіку професійної діяльності викладачів фізичного виховання та підготовку

до її реалізації: методика викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (Ареф'єв, 2010; Герасимчук, Ужеліна, Базилюк, & Каленська, 2008); організація освітнього процесу та фізичного виховання на основі студентоцентрованого навчання (Дубогай, & Євтушок, 2015; Кремень, 2010; Лопаський, Випасняк, & Вінтоняк, 2016); навчання у спеціальних медичних групах (Захаріна, 2015; Корягін, & Блавт, 2016; Томенко, & Бондар, 2018; Цись, 2013); фізичне виховання для осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах (Блавт, 2022; Кашуба, Маслова, & Ричок, 2018); організація навчання з фізичного виховання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (Годлевський, & Старіков, 2017; Клопов, 2010; Молоштан, 2017; Цьовх, Мельничук, Фестрига, & Зелікова, 2019).

У нормативних документах у сфері вищої освіти зазначено, що під професійним розвитком науково-педагогічних працівників слід розуміти «безперервний процес набуття нових та вдосконалення раніше набутих професійних та загальних компетентностей, необхідних для професійної діяльності, що передбачає постійну самоосвіту та інші види і форми професійного зростання і може здійснюватися шляхом формальної та неформальної освіти, стажування, здійснення професійної діяльності тощо» (МОН України, 2020, с. 1). Досліджуючи професійний розвиток педагога у контексті «акмеологічної системи професіоналізму», Дубасенюк (2018) зазначає: «її системоутворювальним фактором може бути ідеальний образ особистості, що досягла вершини в своєму розвитку, певний особистісний еталон професійних, соціальних та індивідуальних досягнень. Водночас системоутворювальним фактором може бути і прийнятий стандарт професіоналізму особистості та діяльності. Сам суб'єкт розвитку може розглядатися і як об'єкт впливів і самовпливу у процесі прогресивних особистісно-професійних змін. Таке розуміння акмеологічного системоутворювального фактору в наукових дослідженнях нерідко ототожнюється з розглядом особистості, що розвивається, переважно як суб'єкта» (с. 64).

Результати аналізу науково-педагогічних розвідок свідчать, що дослідники студіюють різноманітні питання, пов'язані із професійною діяльністю та професійним розвитком викладачів та вчителів фізичного виховання. Зокрема аналізуються теоретико-методологічні засади професійної підготовки педагогів вищої школи (Мединський, 2016; Приступа, Данилевич, & Романчук, 2020; Сватъєв, & Безкоровайна, 2009; Abdulwahed, & Nagy, 2009), її особливості (Валага, & Борисевич, 2011; Войнар, Новарецький, & Глазирін, 2005; Забіяко, 2013; Захаріна, 2014; Карпюк, 2015; Конох, 2006; Леоненко, 2013; Рябинчук, & Сушко, 2021; Тимошенко, 2009; MacPhail, Tannehill, Avsar, 2019). Гордієнко (2020b) стверджує, що «надзвичайно важливими для успішного професійного розвитку сучасного викладача повинні бути високий рівень громадянської відповідальності, соціальна активність, духовна культура, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і прийняття творчих рішень, потреба в постійній системній самоосвіті й готовність до професійного розвитку» (с. 122).

Особливий пласт наукових студій присвячується дослідженню професійного розвитку освітян загалом та викладачів фізичного виховання зокрема (Круцевич, & Зайцева, 2005; Мартинець, 2016b, 2019; Марусинець, & Заяць, 2020; Armour, & Duncombe, 2004; Armour, & Yelling, 2004a, 2004b, 2007; Braga, Jones, Bulger, & Elliott, 2017; Cowan, & Westwood, 2006; Derri, Vasiliadou, & Kioumourtzoglou, 2015; Dowling, 2006; Eliase, Rockefeller, Goleman, Gullotta, & Sluyter, 1997; Garet, Porter, Desimone, Birman, & Yoon, 2001; Henninger, 2007; Kirk, 1988). Серед актуалізованих проблем у напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних дослідників знаходимо формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання (Бишевец, 2011; Завидівська, 2017; Самсутіна, 2008; Сливка, 2011; Черняков, 2011). Зокрема йдеться про важливість формування оздоровчо-профілактичної (Ткачук, 2018; Kann, Brener, & Allensworth, 2001; Lynch, 2015; Sliersevich, 2001); спортивно-рекреаційної (Андрєєва, 2013; Садовський, 2017); професійно-педагогічної (Веселовський, Ільчишин, & Ніконець, 2015); інформаційно-комунікаційної (Володько, 2016;

Кашуба, Футорний, & Дудко, 2015; Кудін, Тимошенко, & Володько, 2010; Ротерс, 2006); дослідницької (Денисова, Усиченко, & Бишевець, 2012) компетентності.

Вагоме значення відводиться аналізу впливу фізичного виховання на здоров'я здобувачів вищої освіти (Гусак, Зимівець, & Петрович, 2009; Дубогай, & Завидівська, 2012; Кравчук, 2010; Свиридюк, 2014; Щур, Грибовська, & Іваночко, 2016; Bergier, Bergier, & Tsos, 2017) та їхнє навчання (Бишевець, 2012; Гуменний, 2011). Йдеться про потребу у використанні потенціалу фізичної культури та фізичного виховання у процесі підготовки всебічно розвинутого фахівця, що сповідує культуру збереження здоров'я, активно займається спортом. «Правильно визначити фундаментальні, а значить універсальні цінності людини – значить сформулювати магістральні цілі її буття, які окреслюють як наріжні цілі її розвитку, так і відповідну педагогічну парадигму з усіма освітніми наслідками, що з цього випливають» (Вознюк, 2018, с. 14).

Погоджуємося, що «однією із головних цінностей людини є здоров'я. Саме цінність здоров'я визначає можливість людини реалізувати свої прагнення, як особисті, так і соціальні. Здоров'я інтегрує у собі такі складові, як духовну, фізичну, психічну (розумову) та соціальну (суспільну). Усі ці складові невід'ємні одна від одної, тісно пов'язані та тільки в сукупності визначають стан здоров'я особистості, тобто це поняття не зводиться тільки до фізичного стану – відсутності хвороби» (Скріннік, 2018, с. 76).

Дослідники наголошують, що «для досягнення масового залучення студентської молоді до занять спортивно-ігровою діяльністю, слід дотримуватися таких завдань і умов: формувати у студентів знання про фізичне виховання, фізичну культуру, фізичний розвиток та здоровий спосіб життя; проводити та організовувати змагальну діяльність зі створенням ситуацій успіху та перспективи; основним мотивом займатися спортивно-ігровою діяльністю у ВНЗ та за його межами має бути особистий приклад викладачів й тренерів ВНЗ; спортивно-ігрова діяльність організована у ВНЗ має викликати в студентів інтерес та бажання відвідувати заняття як засобу задоволення власних потреб;

використовувати методи, які спрямовані на стимулювання та заохочення студентської молоді до фізичного виховання, формування в них прагнення до самовдосконалення, самоствердження, самореалізацію тощо; створення у процесі фізичного виховання студентів престижності спортивно-ігрової діяльності у ВНЗ; систематично здійснювати диференційований підхід з урахуванням гендерних особливостей студентів; усвідомити, що систематичні заняття спортивно-ігровою діяльністю сприяють зміцненню здоров'я, реалізації потреб та ін.» (Висоцький, Калугін, Коваленко, & Линник, 2019, с. 33).

Серед питань, які висвітлюють дослідники у наукових розвідках, – зміст професійної підготовки та професійного розвитку викладачів фізичного виховання (Захаріна, 2014; Коломієць, 2021; Куртова, 2009; Самсутіна, 2008; Ягупов, 2015b); методи, форми, технології професійного розвитку викладачів фізичного виховання (Дяченко, 2018; Коцан, Яцишин, & Коренга, 2015; Сисоєва, 2011; Січкарук, 2006; Сухобок, 2011; Kennedy, 2005; Liu, & Vera, 2005; Панченко, 2013; Maddux, & Johnson, 2006; McCaughtry, Martin, Hodges Kulinna, & Cothran, 2006).

Щодо наукового аналізу поняття «професійний розвиток», то результати дослідження свідчать, що нині відсутнє його єдине трактування, що пов'язано із застосуванням науковцями різних підходів до його означення, а також розгляду професійного розвитку з позиції різних наук (філософія, антропологія, економіка, менеджмент, педагогіка, андрагогіка, психологія), а також різних перспектив і методологічних підходів. Так, Марченко та Ткаченко (2014) інтерпретують професійний розвиток персоналу як «цілеспрямований та систематичний вплив на працівників шляхом здійснення професійного навчання впродовж їхньої трудової діяльності в організації з метою досягнення високої ефективності виробництва чи наданих послуг, підвищення конкурентоспроможності персоналу на ринку праці, забезпечення виконання працівниками нових більш складних завдань на основі максимально можливого використання їхніх здібностей та потенційних можливостей» (с. 194). Кириченко (2016) тлумачить професійний розвиток як «цілеспрямований, пролонгований і

поетапний процес фахового становлення, саморозвитку компетентного фахівця, професіонала, особистості, яка характеризується неперервністю, системністю, динамізмом, циклічністю і синергізмом та передбачає інноваційний науково-методичний супровід з урахуванням освітніх потреб, мотивації і потреб педагогів тощо» (с. 8). Жабенко (2019) під професійний розвиток розуміє «динамічний процес, що здійснюється протягом усієї професійної діяльності фахівця» (с. 236).

Професійний розвиток розглядають, як «навчання на робочому місці, починаючи від формального навчання у формі лекцій до наставництва та інструктажу» (Porova, Evans, Breeding, & Arancibia, 2022, p. 108); «спланований, неперервний процес, який триває протягом усього життя, за допомогою якого педагоги намагаються розвивати свої особисті та професійні якості, а також покращувати свої знання, навички і практику, що веде до розширення їхніх можливостей, покращення їхньої волі, розвитку їхньої організації та їхніх учнів» (Radwad, & Dixit, 2011, p. 7); «розвиток особистості педагога у професійному вимірі, в основу якого покладено накопичення досвіду та рефлексія професійної діяльності» (Glatthorn, 1995, p. 41); систематичну підготовку до професійної діяльності, що передбачає початкову професійну підготовку, період введення в професію, неперервний професійний розвиток (Scheerens, 2010); «неперервний процес, що охоплює три складові: початкову підготовку, введення в професію та постійне удосконалення особистісних, соціальних і професійних компетентностей педагога і відповідає кар'єрному розвитку...» (Муқан, 2011, с. 69); «зріст, становлення, позитив, інтеграцію у професійній праці особистісних якостей і здібностей, професійних знань та умінь, проте головне – як активне якісне перетворення особистістю свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нової його побудови і способу життєдіяльності – творчої самореалізації у професії» (Хоржевська, 2013, с. 111); «центральну категорію, яка відображає професіоналізацію особистості фахівця, тобто розкриває цілі, зміст й основні етапи взаємодії особистості та професії, поступове набуття особистістю фахового досвіду, вдосконалення фахових теоретичних знань,

практичних навичок і вмінь, професійно важливих якостей» (Ягупов, 2015b, с. 26).

Як бачимо, дослідники виокремлюють кілька характерних ознак професійного розвитку, серед яких неперервність, системність та систематичність, спрямованість на професійне удосконалення і розвиток професійної майстерності упродовж усієї професійної діяльності. На основі опрацювання науково-педагогічних джерел висновуємо, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО слід трактувати як неперервний процес професійного та особистісного розвитку фахівців у сфері фізичного виховання, що реалізується в академічній спільноті БЗВО.

Результати аналізу джерельної бази дослідження свідчать, що науковці студіюють тенденції, які окреслюють розвиток початкової професійної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту, а також забезпечення їхнього неперервного професійного розвитку. Так, досліджуються тенденції професійного розвитку персоналу (Баніт, 2015a; Захарова, & Городничук, 2014; Пуховська, 2015), тенденції професійного розвитку вчителів (Дяченко, Марусинець, Пазюра, Постригач, & Пилинський, 2016; Попович, 2017), тенденції професійного розвитку науково-педагогічних працівників (Бабакіна, 2020; Бульвінська, 2018; Ілляхова, 2019), тенденції професійного розвитку вчителів фізичної культури (Войтовська, 2019; Дерека, 2016; Драгнєв, 2011a), тенденції професійного розвитку викладачів фізичного виховання (Левків, 2014).

Пододіменко (2017) досліджує професійний розвиток освітян, виокремлюючи тенденції різних рівнів: міжнародного («стале зростання інвестицій у людину, підвищення питомої ваги працівників розумової праці, збільшення попиту на кваліфікованих фахівців і зменшення частки малокваліфікованої й некваліфікованої праці, орієнтація на нове покоління»); національного характеру («скорочення витрат на змішане навчання педагогів з наданням переваги на підготовку на робочому місці, переростання методичних центрів з підготовки окремих груп педагогів у корпоративний університет,

скорочення часу на лекційні заняття, активне використання інтерактивних методів навчання та ІКТ» (с. 171).

Баніт (2015а), досліджуючи професійний розвиток персоналу у межах корпоративної освіти виокремлює дві групи тенденцій. Серед них тенденції, характерні міжнародному освітньому простору: «тенденція до саморозвитку та самонавчання; тенденція сталого зростання інвестицій у людину, підвищення питомої ваги працівників розумової праці; збільшення попиту на кваліфіковану робочу силу і зменшення частки малокваліфікованої і некваліфікованої праці; орієнтація на нове покоління» (с. 30). Другу групу тенденцій авторка розглядає на інституційному рівні: «скорочення витрат на змішане навчання персоналу з наданням переваги на внутрішньофірмову підготовку; переростання методичних центрів з підготовки окремих груп співробітників у структуру, яка охоплює навчання всіх категорій персоналу – корпоративний університет; скорочення часу на лекційні заняття, широке використання активних методів навчання, особлива увага – практичному відпрацюванню матеріалу; у перспективі – перехід внутрішньофірмової підготовки персоналу на віртуальне навчання» (Баніт, 2015а, с. 30).

У праці Авшенюк (2016) виокремлено системотвірні тенденції професійного розвитку педагогів, до яких авторка відносить такі: «трансформація розуміння професійного розвитку вчителів: як процесу та результату неперервного становлення й удосконалення вчителя, що охоплює період його професійного самовизначення, професійної підготовки та професійної діяльності з метою забезпечення розвитку (саморозвитку) духовного, фізичного, фахового та спеціально-предметного компонентів професійної майстерності у системі формальної, неформальної та інформальної освіти; інституалізація професійного розвитку вчителів; запровадження глобального виміру у зміст педагогічної освіти; тенденція якісного виміру професійного розвитку вчителів, що сприяє розробленню, запровадженню й моніторингу механізмів забезпечення якості на глобальному, регіональному і

національному рівнях; тенденція єдності формальної і неформальної освіти» (Авшенюк, 2016, с. 16).

Бульвінська (2018), на основі аналізу документів Європейського Союзу, вирізняє актуалізацію студентоцентрованого підходу до навчання і викладання; інтернаціоналізацію; зв'язок між викладанням і дослідженнями; удосконалення академічного середовища; використання потенціалу електронного навчання тощо. Проте, на наш погляд, такі тенденції більше відображають специфіку розвитку вищої освіти, а ніж професійний розвиток викладачів.

До основних тенденцій розвитку професійної підготовки майбутніх педагогів у галузі фізичного виховання Белікова (2013) відносить гуманізацію та гуманітаризацію, фундаменталізацію підготовки, спрямованість на забезпечення неперервності процесу професійного розвитку освітян, а також реалізацію міждисциплінарності та інтернауковості, інтелектуалізації і динамізму.

На основі опрацювання науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження вважаємо, що до актуальних тенденцій професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО слід віднести наступне:

- актуалізація проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО в теорії і практиці освітньої галузі, в основу якої покладено розуміння його значення для розвитку університету як організації, забезпечення якості послуг, які він надає суспільству, розвитку та підтримки високої професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників, що є найголовнішим ресурсом;

- застосування механізмів централізації (нормативно-правове регулювання на рівні системи вищої освіти та рівні закладу вищої освіти) та децентралізації (вільний вибір змістового наповнення програм професійного розвитку, форм, методів і моделей) у професійному розвитку викладачів фізичного виховання;

- організація професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО у форматі формального навчання, розробка механізмів визнання

результатів професійного розвитку у форматі неформального та інформального навчання;

- використання потенціалу внутрішньої системи професійного розвитку БЗВО та програм професійного розвитку зовнішніх провайдерів, освітніх платформ тощо;

- поступовий перехід до практики формування цілісної системи професійного розвитку на відміну від практики організації окремих програм професійного розвитку та курсів підвищення кваліфікації;

- ґрунтування системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО на основі особливостей професійної діяльності, зокрема таких її видів, як організаційна, наукова, навчально-методична, навчальна, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвіллева, спортивна.

У наукових публікаціях відображено результати досліджень, присвячених вивченню сутності професійного розвитку, його структури, компонентів (Лугова, 2013; Кайдалова, 2017; Макарова, 2013; Матохнюк, & Гальчевська, 2022) тощо. Так, Кириченко (2016) до основних компонентів професійного розвитку відносить біологічний – «розвиток індивідуальних якостей фахівця», психічний – «розвиток особистості», духовний – «розвиток творчої індивідуальності, ціннісно-смыслового простору на основі інтеріоризації загальнолюдських і національних морально-етичних орієнтирів», професійний – «професійний саморозвиток і самовдосконалення» (с. 8-9). Матієнко-Купріянов (2016) наголошує на тому, що існує «дисонанс, невідповідність ціннісних орієнтацій особистості й оточуючого її середовища, що породжує внутрішній конфлікт, необхідність переоцінки цінностей та визначення нових життєвих і професійних планів» (с. 350).

Отже, які свідчить розгляд професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО у контексті науково-педагогічного дискурсу, ця проблема є актуальною. Про це свідчать документи міжнародних організацій, нормативно-правова база вищої освіти України, а також численні публікації, в яких відображено результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців.

1.2. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: філософський, антропологічний, психологічний, економічний, андрагогічний виміри

Пошук та обробка документальних джерел, звітів і рекомендацій міжнародних організацій, аналіз науково-педагогічних джерел, що складають джерельну базу дослідження, студіювання особливостей організації та забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО вимагають опрацювання та систематизації інформації, дослідження теорій, концепцій, ідей, принципів, методологічних підходів з метою виокремлення тих ключових позицій, які дозволять спрогнозувати можливості удосконалення існуючої практики, змодельовати систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання та умов, в яких її реалізація характеризуватиметься високою якістю та ефективністю.

Передусім, зауважимо, що ретельний аналіз джерельної бази дослідження дає підстави обґрунтовувати необхідність розгляду проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання з перспективи різних галузей наукового знання: філософії, антропології, психології, економіки і менеджменту, андрагогіки.

Власне, професійний розвиток фахівця слід розглядати крізь призму «людини», її пізнання самої себе, свого розвитку, життєдіяльності у суспільстві, функціонування у професійному середовищі. «Професійна діяльність є однією із провідних сфер життєдіяльності людини, оскільки саме в процесі її виконання відбувається самоактуалізація та самореалізація особистості. Професійна діяльність виступає в якості свідомої діяльності та спрямована на удосконалення особистості, досягнення нею професіоналізму й професійної успішності відповідно до сучасних вимог професії. Адже, у реаліях сьогодення професіоналізм особистості є невід’ємним чинником її успіху та ефективності» (Стрельбицька, 2022, с. 201).

Потенціал та інструментарій відповідного розгляду забезпечує філософія, зокрема філософія освіти, що детермінує пошук істини. Філософію розуміємо як цілісну систему ідей про сутність людини та реальність, в якій вона живе, а також спосіб життєдіяльності, усвідомлення свого місця у суспільстві та ставлення до навколишньої дійсності.

У контексті філософії, професійний розвиток фахівців розглядають з перспективи прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, коннективізму (див. Рис. 1.2).

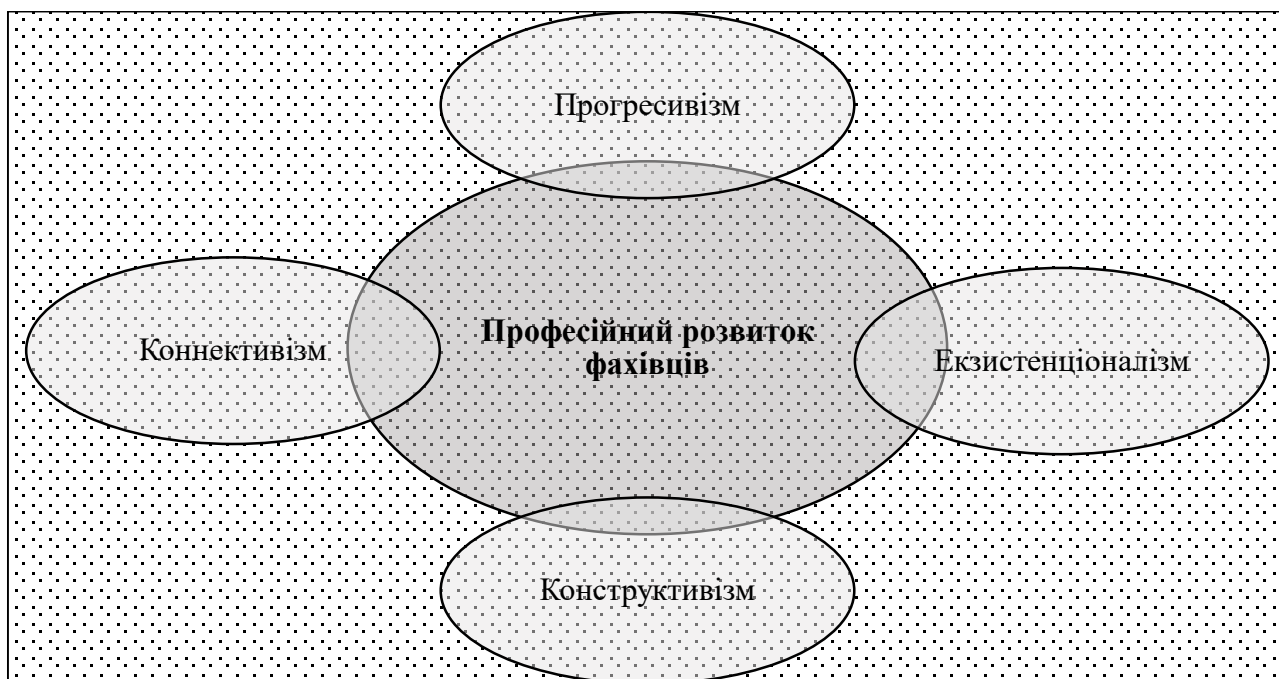

Рис. 1.2. Проблема професійного розвитку фахівців крізь призму філософських ідей (створено автором)

Відповідно до основних положень прогресивізму, як філософської течії (Dewey, 1938, 1904; Christou, 2015, 2016; Elias, & Merriam, 2004; Golby, & Viant, 2007; Lindeman, 1945, Silcock, 2002; Thomas, 1999; Wallin, 2003), що передбачає «взаємодію освіти і соціальної спільноти та демократизацію освіти» (Теренко, 2018b, с. 572), професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО слід розглядати крізь призму зосередження на індивідуальних здібностях та їхньому розвитку під час процесу активного конструювання знань у практико-орієнтованому академічному середовищі закладу вищої освіти. Дослідники наголошують на тому, що прогресивізм «спираючись на досвід людини, як на

основу процесу навчання, обґрунтовує доцільність надання практичних знань й умінь, підвищення соціальної відповідальності людини, що дозволяє не лише адаптуватися у суспільстві, але надає знання й уміння до креативних дій на покращення суспільства» (Василюк, 2017, с. 18). Йдеться про забезпечення професійного розвитку, що сприяє підготовці викладача до функціонування у сучасному соціумі, в основу якого покладено положення про соціальну справедливість, а пріоритетами діяльності науково-педагогічних працівників є здобувачі освіти та їхнє навчання, глибоке оволодіння педагогічною майстерністю (Nager, & Shapiro, 2007).

Заслуговує на увагу та аналіз екзистенціалізм, у контексті якого професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО розглядаємо як інструментарій для розвитку особистості науково-педагогічного працівника. Його основне завдання полягає у пізнанні самого себе (Mulvey, 2013; Ricablanca, Gabutan, & Nabua, 2019), а також конструюванні такого академічного середовища, в якому усі учасники освітнього процесу мають можливість зберегти та розвивати власну особистісну ідентичність, власний педагогічний стиль, унікальність педагогічного досвіду. Чичков, Башкеєва та Патеріло (2014) подають визначення екзистенціалізму як філософської течії, що «висуває на перший план абсолютну унікальність існування людини та її переживання, внутрішнє буття людини, вказує на безодню буття, непомітну в перебігу повсякденних справ» (с. 8). «Екзистенціалісти вважають, що кожна людина унікальна, й освіта повинна враховувати індивідуальні відмінності. Тому мета освіти полягає в тому, щоб дати можливість кожній людині розвинути свої унікальні якості, використати свій потенціал і культивувати індивідуальність» (Ricablanca, Gabutan, & Nabua, 2019, с. 1).

З перспективи екзистенціалізму варто розглядати професійний розвиток як систему, в межах якої формується особистість викладача фізичного виховання, здатного аналізувати реалії професійного середовища, приймати виважені рішення, що мають безпосередній вплив на здобувачів освіти, їх формування як фахівців, що не тільки володіють відповідними знаннями, але й розуміють

власну роль у соціальному, політичному, економічному, культурному розвитку суспільства. Про це йдеться у наукових публікаціях сучасних дослідників (Brady, 2022; Dadoklaei, & Golpayegani, 2021; Eǧmir, & Çelik, 2019; Er, 2020; Friesen, 2020; Hanaway, 2021; Lee, Cheung, & Li, 2019; More, 2016; Іванчук, 2022; Радул, 2022; Романовський, Черкашин, Грень, & Резнік, 2022).

Як зауважує Федюк (2022), «науково-педагогічних працівників слід розглядати у межах таких форм буття, як духовне і соціальне, що являють собою їх зв'язок із специфічними прошарками реальності (наука та донесення знань)» (с. 478). Далі автор наголошує, що «науково-педагогічні працівники можуть знайти варіанти свого істинного існування, що полягають у поєднанні всіх типів своєї професійної спрямованості і розвитку, передбачених ними здібностей та умінь. При чому можливі варіанти обов'язково підкріплюються роздумами про певні смисли, що становлять аксіологічні аспекти життєвого вибору» (Федюк, 2022, с. 480), що на наше переконання можливо реалізувати в умовах системи професійного розвитку, організованої закладом вищої освіти.

Важливе значення відводимо аналізу професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО крізь призму конструктивізму (Chitanana, 2012; Keiny, 1994; Ma, & Ren, 2011; Pitsoe, & Maila, 2012; Rout, & Behera, 2014; Savery, & Duffy, 2001; Zehetmeier, Andreitz, Erlacher, & Rauch, 2015; Мукан, & Грогодза, 2013; Сбруєва, 2003; Троїцька, Троїцька, & Поправко, 2019; Чуприна, 2020). У науково-довідковій літературі знаходимо визначення поняття «конструктивізм». Зазначається, що конструктивізм – це «1) методологічна настанова, відповідно до якої наукове знання конструюється науковим співтовариством, яке прагне описати і побудувати модель світу природи; 2) міждисциплінарний дискурс, що охоплює багато напрямів наукового дослідження, який розглядає питання відношення знання до об'єктивної реальності з точки зору його конструювання; 3) передбачає, що світ не залежить від людського розуму, але пізнання світу завжди є ментальною та соціальною конструкцією, що активно сконструйовані суб'єктом пізнання; 4) освітологічна настанова, ключова ідея якої полягає в тому, що знання не можна передати у готовому вигляді, навчання – активний процес,

у якому суб'єкт освітньої діяльності конструює нові ідеї та поняття, засновані на власному досвіді, знаннях» (Кириченко, & et al., 2022, с. 45). Відповідно до положень конструктивізму, навчання є активним процесом конструювання знань: «пізнання сприймається не як відображення, а як активна побудова моделі світу тими, хто навчається, що досягається активною участю кожного учасника, коли кожен знаходиться в певній соціальній групі і не тільки навчається сам, але і навчає іншого, створює нові знання» (Воротникова, 2016, с. 147).

Результати аналізу філософської та науково-педагогічної літератури свідчать, що ідеї конструктивізму можливо екстраполювати на професійний розвиток науково-педагогічних працівників сучасних університетів, оскільки останній забезпечує можливості для активної побудови системи знань, на основі дослідження особливостей професійної сфери, виявлення закономірностей її розвитку, організації та функціонування, що дозволяють передбачати результати професійної діяльності. «Ефективний досвід професійного розвитку передбачає надання допомоги педагогам, щоб розвинути нове розуміння процесу викладання та навчання. Для забезпечення ефективності необхідно, щоб професійний розвиток надавав можливість освітянам застосовувати знання, які вони освоїли у безпосередній професійній діяльності» (Rout, & Behera, 2014, с. 9).

Формування когнітивних структур, зокрема моделей, метафор, символів, взаємозв'язків між поняттями, які конструює викладач під час участі у програмах професійного розвитку, є унікальними та індивідуальними, оскільки ґрунтуються на досвіді окремої людини і фахівця. Побудова професійного розвитку викладачів фізичного виховання на ідеях конструктивізму передбачає встановлення тісних зв'язків між новими знаннями та попередньо освоєними, життєвим та професійним досвідом (Gurney, 1989).

Дослідники наголошують, що ефективність професійного розвитку, у контексті ідей конструктивізму, ґрунтується на одночасному поєднанні ролі «вчителя» та «учня», яку виконують учасники програм професійного розвитку (Darling-Hammond, & McLaughlin, 1995; Rout, & Behera, 2014). Тобто з одного

боку – освоюють знання як «учні», а з другого усвідомлюють їх сутність, пов'язують із попередніми знаннями і власним досвідом, прогнозують можливості їх застосування на практиці, володіючи відповідним обсягом знань, які освоїли під час початкової професійної підготовки. З позицій конструктивізму професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО має передбачати виконання конкретних педагогічних завдань, освоєння та застосування методики оцінювання, спостереження, рефлексії власного досвіду організації освітнього процесу, навчання здобувачів освіти; спільне виконання педагогічних досліджень та експериментів на основі прикладів з практики у професійній спільноті, що передбачає обмін ідеями й досвідом. Дослідники (Rout, & Behera, 2014) наголошують на неперервному характері професійного розвитку, застосуванні потенціалу моделювання, коучингу, колегіального навчання, що, на наше переконання, неможливо забезпечити окремими програмами професійного розвитку, проте реально здійснити за допомогою побудови цілісної системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників у БЗВО.

Погоджуємось, що «конструктивізм зосереджується на процесі навчання, який може бути застосований у викладанні, тому що викладання і є навчанням, а процес професійного розвитку є лише процесом навчання. ... Професійний розвиток стає можливим лише тоді, коли педагог критично рефлексує, адже рефлексивне викладання – це процес самонавчання. ... Педагоги мають самостійно формулювати проблеми і знаходити способи їх розв'язання, оскільки не існує універсальних методів чи підходів, здатних забезпечити найефективніше викладання» (Ma, & Ren, 2011, с. 153).

Важливе значення для нашого дослідження має когнітивізм (Clark, 2018; Clegg, Tan, & Saeidi, 2002; Dochy, Gijbels, Segers, & Van den Bossche, 2012; Ertmer, & Newby, 2013; Muhajirah, 2020; Postholm, 2012; Swanwick, 2005; Tomic, 1993; Wyatt, & Ončevska Ager, 2017; Даниско, 2019; Доцевич, 2018; Леврінц, 2019; Теренко, 2018a, 2018b), у межах якого розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО з перспективи когнітивних процесів,

покладених в основу діяльності та навчання науково-педагогічного працівника. Погоджуємося з тезою, що професійний розвиток полягає в тому, щоб педагоги пізнавали нове, навчалися вчитися та використовувати власні знання на практиці задля розвитку здобувачів освіти. Професійне навчання педагогів є складним процесом, який вимагає когнітивної та емоційної участі в індивідуальному й колективному форматі, спроможності та бажання з'ясувати власне місце з перспективи переконань і принципів, а також ознайомлення і впровадження у практику інновацій (Avalos, 2010).

Вітчизняні дослідники зауважують, що «когнітивні теорії учіння досліджують головну складову учіння – пізнавальний процес. Їх можна поділити на дві групи. Першу складають інформаційні теорії. У них учіння розглядається, як вид інформаційного процесу. Фактично пізнавальна діяльність людини ототожнюється з процесами, що відбуваються в комп'ютерах. Із цим погодитися неможливо, бо відбувається відхід від власне психології. Друга ж група представників когнітивного підходу залишається в межах психології й прагне описувати цей процес із допомогою основних психічних функцій, зокрема, сприймання, пам'яті, мислення й т. ін.» (Дяченко, Марусинець, Пазюра, Постригач, & Пилинський, 2016, с. 56).

Цікавою є позиція Воротникової (2016), яка зазначає, що «... знання розглядається як символічні розумові побудови в свідомості учня, і процес навчання є засобом, за допомогою якого ці символічні уявлення проявляються і запам'ятовуються» (с. 146), що вважаємо особливо актуальним у контексті забезпечення відповідності змістового наповнення професійного розвитку педагогів, підбору належних форм, методів і моделей.

Заслуговує на дослідницьку увагу трансформаційна теорія навчання дорослих (Mezirow, 1991; Taylor, 2007, Taylor, Marienau, & Fiddler, 2000), відповідно до якої «під час навчання у зрілому віці не просто набуваються знання, а з'являється нова інтерпретація попереднього досвіду, а це, своєю чергою, слугує орієнтиром для майбутніх дій і відкриває можливості для

входження дорослого в громадське життя у новій якості» (Термінологічний словник, 2022, с. 84).

В основу трансформаційної теорії покладено ідею про те, що навчання ґрунтується на критичній рефлексії, метакогнітивному мисленні. «Трансформаційна теорія навчання дорослих базується на ідеї про те, що перспективні перетворення особистості мають три виміри: психологічний (зміни в розумінні себе), ціннісний (перегляд системи переконань) і поведінковий (зміни в стилі життя). Набір переконань дорослого трансформується за допомогою критичного переосмислення припущень, на яких будуються його інтерпретації, думки, звички розумової діяльності й точка зору тощо» (Пуховська, 2021, с. 58).

Дослідники виокремлюють кілька вимірів перетворення особистості, що реалізується в результаті рефлексії. Йдеться про психологічний, поведінковий та ціннісний вимір. Власне, професійний розвиток передбачає освоєння знань, формування та розвиток практичних умінь і навичок їх застосування у професійній діяльності, формування загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення. Щодо поведінкового виміру, можемо його трактувати в такий спосіб: ефективність програм професійного розвитку слід вимірювати за допомогою впливу, який вони здійснюють на поведінку та діяльність викладачів, а відтак і зміни в освітньому процесі здобувачів освіти, з якими вони працюють, досягнення результативності у навчанні.

Беручи до уваги особливості розвитку суспільства на початку XXI століття, надаємо особливої ваги коннективізму (Downes, 2007; Ertmer, & Newby, 2013; Kerr, 2006; Şahin, 2012; Siemens, 2005; Verhagen, 2006; Дольська, 2018; Ткачук, Стеценко, & Стеценко, 2018; Шиліна, 2014). На наше переконання, розвиток коннективізму є відповіддю на швидкоплинність змін у сучасному суспільстві, що спричинені процесами глобалізації, науково-технічного прогресу та швидкого поширення інформації. З перспективи коннективізму розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО як велику кількість можливостей для отримання інформації, її обробки, виокремлення

найважливіших її елементів, усвідомлення зв'язків між різноманітними джерелами та змістом інформації з метою їх подальшого використання для власного особистісного й професійного зростання за допомогою використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Тут особливого значення надаємо мережевому навчанню. Як стверджує Kropf (2013), «перетворений на велике середовище для спільного навчання, Інтернет складається зі сховищ інформації, а саме: онлайн-класи, соціальні мережі та віртуальна реальність або змодельовані спільноти, в умовах яких оперативно створюється, відтворюється, обмінюється та доставляється інформація для педагогів і здобувачів освіти» (с. 13). За Дольською (2018), «оскільки особистість, що навчається, не може перевірити всі знання на практиці, вона «виходить» на досвід інших, що дає можливість отримувати знання, збираючи носіїв знань у мережі. Основна теза коннективізму – вміння постійно зв'язувати спеціалізовані вузли, джерела інформації, що сприяє побудові мережі. Під вузлами автори розуміють елементи, які поєднуються із іншими елементами. Звідси й завдання коннективізму: навчання полягає в тому, щоб включити себе в систему мережі та активно використовувати усі можливі її інструменти» (с. 152). Далі наголошується, що «навчання в освітньому середовищі, що засноване на принципах коннективізму – це активний процес, який може підтримуватись ззовні в умовах об'єднання інформаційних ресурсів, які дають змогу розвиватись та формувати більш високий рівень розуміння та усвідомлення явищ, процесів, об'єктів, що вивчаються» (Ткачук, Стеценко, & Стеценко, 2018, с. 248).

З перспективи антропології, зокрема соціальної антропології (Lave, & Wenger, 1991; Wenger, 2000), розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання як феномен, притаманний професійній спільноті, в умовах якої реалізується неперервний розвиток особистості науково-педагогічного працівника сучасного університету, здатного ініціювати зміни у власній життєдіяльності та професійній діяльності, навчатися на неперервній основі. З перспективи соціальної антропології такий процес передбачає комплексне

використання знань про людину (синтез знань з психології, фізіології, логіки, філософії, релігії тощо) з метою організації її професійного розвитку (Copeland, & Francois Dengah, 2016; Crewe, & Axelby, 2013; De-Sardan, 2008; Eversole, 2017; Foster, Lewis, & Onafowora, 2003; Paiement, 2007). «Звернення у цьому питанні до соціальної антропології є виправданим в силу розуміння людини як самоцінності поза відношенням до інституту держави, та розуміння освіти як атрибутивної характеристики людського буття, а не як однієї з форм соціальної комунікації і взаємодії» (Александров, & Солоненко, 2010, с. 1).

У цьому контексті цікавою є позиція Загородньої та Середіної (2022), які виокремлюють соціально-антропологічні засади, притаманні освітньому процесу: відповідність природним якостям особистості, цілісність і суперечливість освітнього процесу, подвійна роль особистості (суб'єкт і об'єкт) в освітньому процесі. Автори наголошують, що «мета антропологізму полягає у висвітленні антропологічних аспектів взаємодії у системі «людина – людина» через передачу суспільно-значущого досвіду від одного покоління до іншого, а також визначення основних принципів протікання цього процесу та створення нових алгоритмів організації освітнього простору» (Загородня, & Середіна, 2022, с. 39).

Щодо професійного розвитку науково-педагогічних працівників, формування їхньої педагогічної майстерності, Аносов (2004) стверджує: «сама педагогічна майстерність є надзвичайно важливим фактором, який впливає на формування належного рівня загальної культури суспільства, а відтак і особистості. Варіативність системи навчання, яка сформувалася в сучасних освітніх установах, на порядок денний поставила проблему формування професійної моделі підвищення професійної кваліфікації педагога як особистості у контексті антропологічних факторів освіти. Це питання надзвичайно актуальне для підготовки викладача будь-якої навчальної дисципліни, оскільки його значимість в нашому суспільстві зростає. Тому в дослідженнях вчених актуалізуються питання професійної компетентності педагогів і враховуються антропологічні фактори у її формуванні» (с. 3).

Не можемо оминати дослідницькою увагою психологічну перспективу розгляду проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, оскільки психологія обґрунтовує специфіку розвитку особистості фахівця, забезпечує засоби та методи її діагностики (Bandura, 1997; Bloom, Krathwohl, & Masia, 1984; Freudenberg, 1974; Gardner, & Hatch, 1989; Kirkwood, & Christie, 2006; Skinner, 1931; Vygotsky, 1987).

Усвідомлюючи роль і значення професійного розвитку у професійній діяльності викладача сучасного університету, що становить значну частину його життєдіяльності, поділяємо думку Мілорадової (2015), яка зазначає: «процес професіогенезу відбувається шляхом співвіднесення особистістю норм держави, соціуму, професійного середовища тощо з власною моделлю зовнішнього та внутрішнього світу. Професіогенез – це процес розвитку особистості як професіонала – від початківця до творця. Отже, професійний розвиток особистості є системним явищем, що залежить від закономірностей психічного розвитку і відбувається у певних соціокультурних умовах» (с. 161).

У контексті нашого дослідження вбачаємо потенціал використання психологічної перспективи для розгляду професійного розвитку науково-педагогічних працівників задля виокремлення специфіки внутрішнього потенціалу особистості та його використання з метою подальшого її розвитку; формування потреби у постійному саморозвитку та самовдосконаленні, що можливо реалізувати у взаємодії з колегами в умовах продуктивного академічного середовища закладу вищої освіти (Блинова, Бабатіна, Дудка, & Одінцева, 2018).

Вважаємо корисним розгляд проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО з перспективи економічної науки. Передусім, зауважимо, що нині професійний розвиток фахівця розглядається як один із чинників забезпечення економічної та соціальної стабільності держави (Маскау, 2017; Osborn, 2006). Йдеться про використання потенціалу професійного розвитку для забезпечення ефективності та високої якості вищої освіти, формування розуміння ролі викладача у підготовці конкурентоспроможних

фахівців для різних галузей економіки країни, від продуктивності діяльності яких залежить подальший її розвиток (Bernhardt, 2015; Hill, 2009; Tang, & Choi, 2009), а в глобальній перспективі – для формування та розвитку людського капіталу, як визначального фактору трудових ресурсів країни, здатних підвищувати продуктивність та розвиток економіки. «Фізичне виховання у закладах вищої освіти є невід’ємною складовою формування загальної та професійної культури особистості відповідно до вимог сьогодення, збереження та зміцнення здоров’я, організації та забезпечення здорового способу життя, підвищення рівня працездатності, створення умов для продовження активного творчого довголіття студентства. Зміни цільової спрямованості фізичного виховання, суть якого зводиться до формування фізичної культури особистості, вимагає від навчально-виховного процесу відмови від авторитарних методів, врахування інтересів і потреб студентів у сфері особистого фізичного і духовного вдосконалення. Реалізація даних завдань можлива лише за умови вільного вибору студентами виду рухової активності» (Мичка, 2019, с. 98).

Розглядаємо професійний розвиток як потужний механізм, вміле використання якого сприяє збільшенню інноваційної здатності економіки, творенню нових знань і технологій, продуктів і процесів. Окрім того, професійний розвиток сприяє поширенню знань, необхідних для розуміння та опрацювання нової інформації і застосування інновацій у професійній діяльності.

Оскільки у нашому дослідженні актуалізована ідея формування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, варто розглянути проблему дослідження крізь призму наукового менеджменту та теорії організації Ф. Тейлора (Taylor, 2004). В основу теорії організації покладено принципи, які екстраполюємо на БЗВО та викладачів фізичного виховання: поділу праці (організаційний, науковий, навчально-методичний, навчальний, міжнародний, оздоровчо-профілактичний, спортивно-дозвіллевий, спортивний види діяльності викладача фізичного виховання); вимірювання праці (розподіл навантаження викладача сучасного університету та вимірювання ефективності

його роботи за допомогою системи індикаторів); стимулювання (розробка механізмів та процедур стимулювання викладачів за допомогою матеріальних та нематеріальних засобів); мотивування (розробка заходів для заохочення науково-педагогічних працівників до професійного розвитку); врахування індивідуальних здібностей (залучення працівників до різних видів діяльності на основі врахування їхньої компетентності, здібностей та інтересів) (Монастирський, 2019).

У контексті теорії організації розглядаємо БЗВО як організацію, що навчається, вміє адаптуватися до сучасних умов міжнародного освітнього та наукового простору, враховує вимоги ринку освітніх послуг на регіональному, національному та міжнародному рівнях, і, відповідно, забезпечує можливості для неперервного професійного розвитку своїх працівників. Ляхова (2016), досліджуючи проблемні аспекти фізичного виховання, зокрема й у вищій школі, висновує, що «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання вимагає кардинальних змін, що зумовлює необхідність модернізації системи професійної підготовки і перепідготовки вчителів фізичної культури та педагогів вищої школи, а також системи підвищення їхньої кваліфікації, переорієнтації змісту фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді на компетентнісний, здоров'язбережувальний, творчий особистісно-зорієнтований підходи» (Ляхова, 2016, с. 87).

Розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО крізь призму теорії людського капіталу (Beker, 1992; Shultz, 1961). Доцільність такого розгляду обґрунтовуємо затребуваністю освіти на сучасному етапі розвитку людства, підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних реалізувати творчий потенціал, збільшенням цінності знань та ваги інтелектуальної праці. В умовах швидкого розвитку нових знань та їх поширення за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (Voskoboinikov, Kulyk, Zagura, Gontsa, & Vykova, 2023), стає очевидною потреба в постійному оновленні знань (у нашому випадку, науково-педагогічних працівників), розвитку особистісних якостей фахівців, які використовує заклад

вищої освіти як власний капітал у процесі функціонування на ринку освітніх послуг. Баніт (2015) наголошує, що згідно з теорією людського капіталу «персонал є одним з ресурсів організації, яким необхідно раціонально управляти, створювати сприятливі умови для його розвитку, вкладаючи в це значні кошти» (Баніт, 2015, с. 169).

Професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО розглядаємо як цілісну систему, що передбачає застосування теорії систем (Aggarwal, 2010; Chen, & Stroup, 1993; Jarvis, 2006; Lemke, & Sabelli, 2008; Lynch, 2000; von Bertalanffy, 1973; Whitchurch, & Constantine, 2009). Як свідчать результати аналізу науково-педагогічної літератури сучасним дослідженням притаманне широке застосування теорії систем до студіювання освіти, як соціального інституту (Авшенюк, & Костіна, 2014; Андрощук, 2018; Бородієнко, Корчинська, Леу, Пуховська, Радкевич, & Радкевич, 2019; Пазюра, 2017; Сиско, 2019а, 2019б; Смішко, 2007).

У нашому дослідженні такий підхід надає змогу розглянути професійний розвиток як об'єкт, що відповідає принципам системності та особливостям розвитку системи. У контексті теорії систем передбачено можливість дослідження професійного розвитку, проектування системи професійного розвитку та прогнозування її розвитку, вивчення її функціонування на основі виокремлення підсистем та компонентів, що характеризуються наявністю взаємозв'язків між ними. Варто зауважити, що проектування системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у нашому дослідженні передбачає розуміння її специфіки на макрорівні та мікрорівні. Щодо проектування системи професійного розвитку на макрорівні, передбачаємо присутність таких її характеристик:

- відкритий характер (можливість використання потенціалу пропозицій зовнішніх провайдерів професійного розвитку),
- стійкість (можливість протистояти загрозам і викликам),
- еволюційний розвиток (поступовий розвиток та удосконалення структури системи професійного розвитку у закладі вищої освіти),

- адаптація до вимог зовнішнього середовища (гармонізація з потребами ринку освітніх послуг, чинним законодавством),
- функціонування в академічному середовищі БЗВО (у цьому випадку, система професійного розвитку викладачів фізичного виховання є підсистемою системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників університету, що сам функціонує як система) (див. Рис. 1.3).

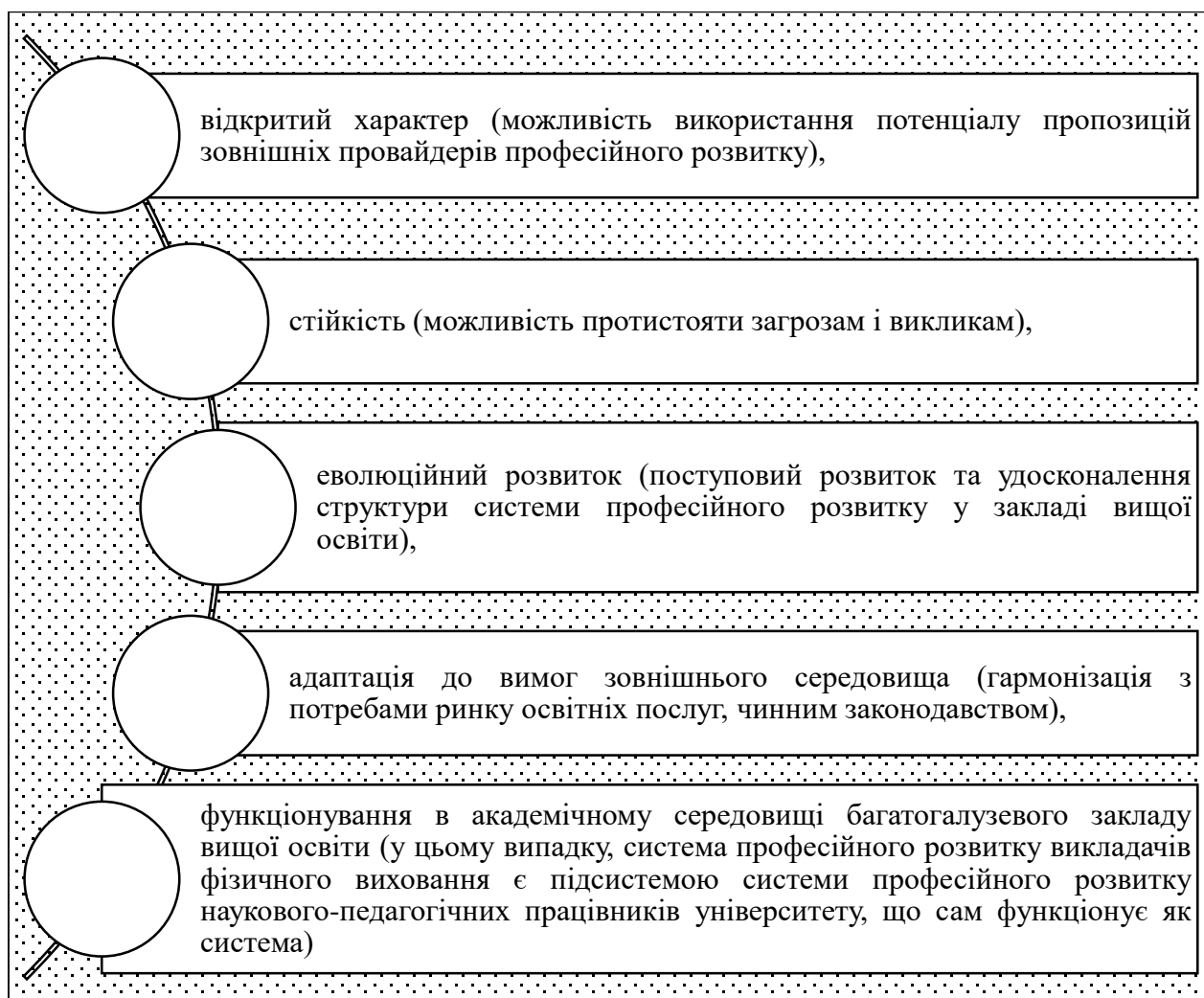

Рис. 1.3. Характеристика системи професійного розвитку на макрорівні
(створено автором)

Щодо мікрорівня система професійного розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО характеризується наявністю та функціонуванням пов'язаних елементів та підсистем (цільова, концептуально-методологічна, теоретико-змістова, організаційно-операційна, діагностично-результативна), які будуть описані у наступних підрозділах дисертаційної роботи.

Прокоф'єва (2011), студіюючи підготовку майбутніх педагогів, виокремлює детермінанти, за якими пропонує аналізувати систему, як об'єкт пізнання: «цілеспрямованість передбачає наявність механізмів, що забезпечують стійкість системи; цілісність характеризує систему як органічну єдність її компонентів, а їх певна залежність і зміна одного з компонентів є похідним від зміни іншого компоненту; задачі, що вирішуються в рамках кожного окремого компоненту, взаємопов'язані; ієрархічність припускає розгляд кожного елементу формування педагогічної компетентності як підсистеми, що входить у систему вищого порядку – систему професійно-педагогічної підготовки; динамічність відображає розвиток системи в часі, який виявляється в постійному оновленні та накопиченні інформації, забезпечує зміну змісту компонентів із урахуванням соціального замовлення, а також припускає якісні зміни в структурі спрямованості особистості; відвертість характеризується адаптацією системи до умов зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому свої характерні особливості» (с. 317). У цьому контексті вбачаємо логічність авторського бачення побудови професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО як системи.

Щодо андрагогічної перспективи (Knowles, 1972), професійний розвиток викладачів фізичного виховання у БЗВО розглядаємо, як неперервний процес навчання дорослих осіб, які чітко розуміють власні цілі і завдання; застосовують раніше отриманий досвід у процесі навчання та конструюють на його основі нові знання; виявляють зацікавленість та готовність навчатися і самовдосконалюватися; беруть активну участь у плануванні та організації навчання тощо (Лук'янова, 2009).

Відповідно до андрагогічної перспективи розглядаємо можливості професійного розвитку у форматі формального, неформального та інформального навчання (Василенко, 2013; Сігаєва, 2011), адже «соціальна роль освіти дорослих виявляється в сприянні розвитку суспільства й одночасно розвитку та соціальному захисту особистості. Саме освіта дорослих набуває подальшого розвитку в зв'язку зі світовою економічною кризою і

необхідністю перепідготовки і навчання дорослого населення. З'являються нові, нетрадиційні форми освіти дорослих: відкриті університети, народні вищі школи, університети третього віку, корпоративні університети, внутрішньофірмове навчання тощо. Формальна освіта не може повністю забезпечити пізнавальні потреби громадян» (Терьохіна, 2014, с. 109).

Відповідно до теорії досвідного навчання (Kolb, 2014), професійний розвиток викладачів фізичного виховання ґрунтується на основі досвіду особистості та соціального досвіду професійної спільноти і передбачає рефлексію власної практики, застосування аналітичних умінь для концептуалізації досвіду, використання знань та умінь для розв'язання нетипових проблем професійної практики (Abdulwahed, & Nagy, 2009; Bergsteiner, Avery, & Neumann, 2010; Manolis, Burns, Assudani, & Chinta, 2013; Morris, 2020).

Заслуговує на увагу позиція Цюри і Мищишин (2013), які, аналізуючи формування особистого досвіду майбутніх педагогів в університеті, зазначають: «досвідне навчання, орієнтоване на розвиток особистісного потенціалу у вищій школі повинно опиратися, насамперед, на те, який сенс вкладає студент, коли вимовляє назву своєї майбутньої професії, як і на те, що з цього приводу диктує йому дискурсивна практика. Студент – майбутній вчитель формує і формулює судження про себе як професіонала, вчителя у цілому і зокрема про свої особисті властивості: у загальному контексті соціалізації, коли дізнається, що вчитель – це професія, співвідносить її із іншими соціальними ролями у тому числі і гендерними; у контексті індивідуального професійного самовизначення у всіх нюансах професійного вибору випадкового, спонтанного, осмисленого, нав'язаного; одержуючи дзеркальні оцінки, коли сприймає свою майбутню професійну роль так, як сприймають її інші, ті, оцінка яких є значимою; шляхом зворотного зв'язку, коли отримує неоднозначні характеристики своїх дій, які можна кваліфікувати як професійно значимі; завдяки дії механізму самосприймання, спостерігаючи за собою, узагальнюючи знання про себе, розвиваючи свідомо досвід рефлексивного аналізу» (с. 184). У нашому ж

дослідженні, перевагою вважаємо те, що в академічному середовищі БЗВО можливо організувати навчання із залученням працівників кафедри виховання та інших профільних кафедр, допоміжних підрозділів; науково-педагогічних працівників закладів фізичної культури; викладачів фізичного виховання, що знаходяться на різних етапах професійного розвитку. Така співпраця забезпечує можливість різностороннього аналізу як індивідуального досвіду викладача фізичного виховання, так і соціального досвіду на рівні закладу вищої освіти, системи вищої освіти загалом.

Вважаємо за доцільне наголосити на використанні теорії Д. Колба (Kolb, 2014) про стилі навчання та навчальний цикл, що ґрунтується на таких постулатах: навчання слід розгляд крізь призму процесу, а не результату; навчання, по своїй суті, це постійне оновлення раніше засвоєних знань; навчання передбачає розв'язання конфліктів між діалектично протилежними способами адаптації до навколишнього середовища; навчання – це цілісний процес адаптації до реалій життєдіяльності; навчання – це результат синергетичних операцій між особистістю та середовищем; навчання – це процес творення знань (Kolb, 2007). Вважаємо виправданим використання виокремлених інтелектуальних стратегій у професійному розвитку викладачів фізичного виховання, оскільки вони, зокрема передбачають «1) набуття конкретного досвіду через діяльність; 2) сприйняття цього досвіду і рефлексію, пов'язану з його емоційною оцінкою; 3) обдумування досвіду, спроби зрозуміти його за допомогою аналізу і концептуалізації, висування гіпотез, створення моделей, формулювання висновків; 4) випробування, експериментальну перевірку ідей (положень, теорій) і на цій основі ухвалення рішень» (Гавриш, 2016, с. 78).

Отже, як свідчать результати виконаного дослідження, професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО слід розглядати з перспективи філософії, антропології, психології, економіки, андрагогіки, що безперечно забезпечує можливість всебічного, комплексного аналізу досліджуваного явища.

1.3. Принципи професійного розвитку викладачів фізичного виховання

Застосування принципу науковості у професійному розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО обґрунтовуємо необхідністю використання сучасних досягнень педагогічної науки, потребою у формуванні теоретичної бази знань, в основу якої покладено специфіку професійної діяльності (Abbott, 1988), без якої не можливо досягти професіоналізму (Cochran-Smith, 2016). «Реалізацію цього принципу забезпечують: освоєння методології наукового пізнання педагогічної дійсності; розширення педагогічного кругозору, досягнення професійних цілей і смислів педагогічної підготовки; єдність змістового і процесуального аспектів педагогічної підготовки, систематизація педагогічного знання, ознайомлення з досягненнями педагогічної науки й оволодіння способами застосування їх на практиці; формування педагогічних компетенцій і комунікативної культури» (Кононова, 2018, с. 110).

Погоджуємося, що досягнення педагогічної майстерності та професіоналізму неможливе без усвідомлення та розуміння потенціалу застосування теоретичних знань на практиці: «дослідження надають докази того, що високоякісні програми професійного розвитку можуть допомогти вчителям поглибити свої знання та трансформувати викладання» (Borko, 2004, р. 5). Як зазначають вітчизняні дослідники, «проблема професійного розвитку вчителя процес достатньо складний і багатоплановий, набуває особливої актуальності та знаходить своє розв'язання в пошуках та розкритті ефективних механізмів у системі післядипломної педагогічної освіти, виокремленні прогресивних підходів та напрямів їх реалізації. Одним із суттєвих факторів підвищення ефективності педагогічного процесу в післядипломній педагогічній освіті є врахування андрагогічних засад, що формують науковий характер освіти дорослих та створюють передумови позитивного впливу на професійний розвиток...» (Ковальчук, 2016, с. 353). Адже на початку XXI століття існує потреба у створенні знань та їх поширенні, пошуку можливостей для всебічного розвитку особистості та реалізації її потенціалу.

Розглядаємо застосування принципу науковості у професійному розвитку викладачів фізичного виховання як об'єктивну необхідність, оскільки «розвиток професійної та наукової компетентності педагога – це процес поступового наукового зростання у творчому пошуку від початкових неусвідомлених розрізнених знань і практичних дій до диференціації, систематизації і концептуалізації наукових знань, дослідницьких умінь та навичок, до акмедосягнень в особистісній, професійній і науковій сферах. Такий підхід дає можливість науковцю стратегічно мислити, оперативно та професійно діяти в нестандартних ситуаціях, створювати власне концептуальне бачення проблеми (концептуальну модель), якісний духовний продукт, вибудовувати стратегію і тактику дослідження, закономірності подальшого наукового пошуку, здійснити значний вплив на розвиток науки в країні» (Дубасенюк, 2018, с. 61).

Принцип інтегрованості професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО реалізується через інтегровану систему професійно-педагогічної підготовки та підготовки у галузі фізичної культури і спорту. Як зазначає Дубасенюк (2018), «його ключова ідея полягає в тому, що кризові цивілізаційні зміни докорінно змінюють роль педагога у сучасному суспільстві, трансформуючи особистісні детермінанти. За таких умов особливого значення набувають особистісні якості педагога-фахівця. Парадигмальні трансформації, які відбуваються на сучасному науковому ландшафті, спричиняють певну зміну теоретико-методологічних засад системи психолого-педагогічних наук, що передбачають комплексний аналіз закономірностей та механізмів цілісного розвитку людини» (с. 70-71).

Принцип інтегрованості втілюється через систему професійного розвитку, який розглядаємо як цілеспрямованість процесу освоєння знань, формування і розвиток вмінь та навичок, формування професійних цінностей і ставлення, розвиток корпоративної культури, що необхідні для здійснення організаційного, навчально-методичного, навчального, наукового, міжнародного, спортивно-дозвіллевого, спортивного, оздоровчо-профілактичного видів діяльності. Власне такий професійний розвиток сприяє формуванню цілісності системи знань, що

синтезує фундаментальні знання, знання методики навчання фізичного виховання, психолого-педагогічні знання, соціально-гуманітарні, інформаційно-технологічні, трансформує їх у педагогічну систему, що дозволяє удосконалити власну професійну діяльність. Як зазначає Білик (2012), йдеться про педагогічну інтеграцію, «яка повинна створити умови для відображення в свідомості людей зв'язків, взаємозв'язків і відношень, об'єктивно властивих соціально-педагогічній дійсності; інтеграційних тенденцій і процесів, котрі характеризують її перебування на даному етапі розвитку» (с. 3).

Погоджуємося із Лузік (2010), що важливе значення відводиться формуванню інтегрованих умінь, що дозволяють «самостійно здобувати та опрацьовувати інформацію, отримувати та продукувати нові знання, нестандартно вирішувати проблеми, що виникатимуть в процесі професійної діяльності» (с. 126). Авторка наголошує, що «процес формування знань, умінь та навичок в навчальному закладі, що діалектично пов'язаний з процесом синтезу наукового знання та інтеграційними процесами в науковому пізнанні, формує необхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки фахівців, їхньої професійної компетентності й особистісної зрілості. Обумовлено це, перш за все, тим, що, на практиці, існуюча система авторитарної підготовки не сприяє дії принципів міждисциплінарних та внутрішньо-дисциплінарних зв'язків, принципу неперервності таких видів підготовок, як довузівська, вузівська та післявузівська» (Лузік, 2010, с. 126).

Умови життєдіяльності людства у всьому світі та чинники соціального, політичного, економічного, екологічного, пандемічного характеру, що її трансформують, вимагають розвитку і широкого впровадження методів і технологій відкритої освіти не тільки для початкової професійної підготовки фахівців, але й для забезпечення їхнього професійного розвитку. «Необхідність масового переходу до електронного навчання через карантинні обмеження під час пандемії стала своєрідним глобальним викликом для всього освітянського середовища, в тому числі і для вищої школи та викладачів зокрема» (Буйницька, Варченко-Троценко, Василенко, Настас, Тютюнник, & Терлецька, 2021, с. 14).

На початку ХХІ століття спостерігаємо поширення практики використання різноманітних програм професійного розвитку, що реалізуються на основі дистанційного навчання та застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Як зауважує Мунтян (2021), «розвиток сучасної системи освіти неможливий без використання новітніх комп'ютерних технологій, засобів зберігання, опрацювання та подання інформації. Дистанційна освіта відкриває студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості, знаходження і закріплення різних професійних навичок, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи навчання. Викладання навчальних дисциплін у вищій школі має ставити за мету підготовку фахівця, знання й уміння якого повністю відповідають умовам сучасного інформаційного суспільства» (с. 281).

Відтак, доцільним вважаємо ґрунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на принципі відкритості. Варто зауважити, що використання потенціалу відкритої освіти у професійному розвитку науково-педагогічних працівників виконує важливу роль, що пов'язана як із освоєнням знань, формуванням вмінь і навичок, що характеризують професійну майстерність педагога, так і сприяють формуванню інформаційно-технологічної компетентності викладачів, що необхідна для виконання професійних функцій. Зокрема, йдеться про проведення занять в онлайн та змішаному форматах; розробку навчально-методичного забезпечення та його розміщення у віртуальному навчальному середовищі закладу вищої освіти; використання потенціалу соціальних мереж, чатів та інших засобів комунікації з колегами та здобувачами освіти.

Нам імпонує думка, що успішність освітнього процесу та професійної діяльності науково-педагогічних працівників безпосередньо пов'язана із інфраструктурою інформаційно-комунікаційних технологій закладу освіти, підтримкою, яка забезпечується для учасників академічної спільноти (Ngengebule, Molatlhegi, Tshaka, & Mamadisa, 2007). Така підтримка передбачає:

- визначення потреб викладачів у професійному розвитку та рівня їхньої готовності до реалізації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматах, необхідність запровадження відповідних програм професійного розвитку з метою оволодіння відповідними знаннями, вміннями і навичками;
- залучення до програми підтримки фахівців, що володіють відповідними компетентностями і здатні передавати досвід колегам;
- створення платформи, що об'єднує науково-педагогічних працівників для обміну ідеями, досвідом, дає змогу співпрацювати. Розвивати та реалізувати відповідні освітні проєкти (Modise, 2020).

Науковці зауважують, що принцип відкритості професійного розвитку, що реалізується за посередництва відкритої та дистанційної освіти має значний потенціал та можливості для значного вдосконалення знань, умінь і навичок: «відкрита та дистанційна освіта забезпечують широкі можливості професійного розвитку для значної кількості викладачів, а її перевагами є швидкий доступ та нижча вартість порівняно із традиційними програмами» (Gaurav Singh, 2018, с. 64). Далі автор визначає ще й таку перевагу, як педагогічний супровід професійного розвитку науково-педагогічних працівників в онлайн форматі: «усі матеріали, розроблені для програми, є самонавчальними та інтерактивними за своєю природою. Вони охоплюють приклади з ситуацій в аудиторії, наративи, тематичні дослідження та ілюстрації тощо. Також надаються веб-посилання для додаткових досліджень» (Gaurav Singh, 2018, с. 66).

Окрім зазначеного, Радкевич (2011) вбачає сутність принципу відкритості в освіті у можливості «подолання замкнутого (ідеологічного, економічного, педагогічного тощо) корпоративного, відомчого ладу і духу...» (с. 335). Погоджуємося з тезою, що «принцип відкритості дозволяє створювати освітні комплекси на основі наступності та взаємозв'язку освітніх програм. Даний принцип слугує теоретичним підґрунтям відкритого професійного навчання на модульній основі як інноваційний і перспективний вид гнучкої підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації...» (Радкевич, 2011, с. 336).

Оскільки професійна діяльність викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає реалізацію наукової роботи, вважаємо, що доцільним є застосування принципу відкритості професійного розвитку, відповідно до якого передбачається функціонування дослідника у просторі відкритої науки. Вважаємо важливими для нашого дослідження результати наукової розвідки Мар'єнко (2021), в якій виокремлено принципи відкритої науки. Зокрема, йдеться про: «принцип відкритості (відкриті наукові дані, відкритий доступ до наукових досліджень та їх результатів); принцип прозорості (способи та методи використані в межах певного дослідження мають бути прозорими та зрозумілими, прозорими проведені всі експериментальні дослідження та зібрані дані); принцип доступності (всі проміжні дані, наукові здобутки мають бути доступними для подальшого використання іншими науковцями, викладачами, вчителями); принцип співпраці з науковими товариствами (використання спільних платформ чи хмарного інструментарію для досягнення спільних цілей, обміну досвідом між різними групами суспільства)» (с. 64).

Серед принципів професійного розвитку, які ми виокремлюємо у нашому дослідженні, – принцип системності. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що дослідженню специфіки реалізації принципу системності у професійному розвитку присвячені праці вітчизняних і зарубіжних науковців: Бабак, 2013; Баніт, 2014; Бородієнко, 2016; Вдовиченко, Соколова, Коритнюк, Давтян, Роздорожнюк, & Коритнюк, 2014; Хоружа, & Братко, 2018; Volam, 2000; Day, & Sachs, 2004; Knight, 2002; Leask, & Younie, 2013; Tang, & Choi, 2009).

Відповідно до принципу системності, неперервний професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО реалізується упродовж всієї професійної діяльності, а його першим етапом є початкова професійна підготовка майбутніх педагогів з фізичного виховання. Дослідники цієї проблеми студіюють різноманітні аспекти професійної підготовки майбутніх викладачів з фізичного виховання, акцентуючи увагу на змісті, формах, методах навчання, висвітлюючи специфіку теоретичної та практичної складової їхньої підготовки. Так, Соловійов (2013) стверджує, що «професійна підготовка викладачів фізичного виховання

стає ефективною, якщо її зміст набуває системного характеру, спрямований на комплексне розв'язання актуальних завдань професійного становлення особистості викладача-тренера, розвиток та інтеграцію його професійних знань, умінь, навичок і досвіду практичної діяльності» (с. 159). Розглядаючи проблему професійного розвитку педагогів, Чунар'ова-Вовнянко (2018), наголошує, що це процес «становлення компетентного фахівця, професіонала, особистості з акмеологічною позицією, який проходить певні періоди, зокрема професійної адаптації, набуття емпіричного професійно-педагогічного досвіду, формування і вдосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження і самореалізації, педагогічної майстерності» (с. 196).

Нині очевидною є потреба у постійному оновленні знань, освоєнні нових знань, що зумовлено розвитком педагогічної науки загалом, удосконаленням методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання», застосуванням інноваційних освітніх технологій у вищій школі. «Загальновідомо, що на якість підготовки фахівців істотно впливають інноваційні зміни, які стосуються навчальних планів, змісту освіти, прийомів і методів навчання, використання комп'ютерних технологій тощо. Не менш важливим є вдосконалення едукативної складової, тобто використання ефективних навчальних технологій, що максимально залучатимуть студентів до щоденної розумової праці, спонукатимуть їх досягати максимальних результатів навчання» (Прокоф'єва, 2011, с. 315).

Ще однією причиною для ґрунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на принципі системності є поліфункціональність викладача сучасного університету та потреба в комплексному освоєнні знань з циклу фундаментальної, методичної, психолого-педагогічної, соціально-гуманітарної, інформаційно-технологічної, практичної підготовки (Мукан, 2011).

Окрім реалізації принципу системності у контексті змістового наповнення професійного розвитку викладачів фізичного виховання, йдеться ще й про взаємозв'язок на рівні його неперервності. Так, Гордієнко (2020b) зауважує, що

існує «... необхідність побудови професійного розвитку таким чином, щоб кожний окремий етап процесу не був відірваний від попереднього, приєднувався до загальної системи отриманих знань, саме такий підхід забезпечує реалізацію принципу системності» (с. 122). Далі авторка стверджує, що викладачі є «рефлексивними практиками, які входять у професію з певною базою знань і набувають нові знання і досвід, додаючи їх до попередніх. Тому роль професійного розвитку полягає в тому, щоб допомогти викладачам у створенні й реалізації нових педагогічних теорій і практик, а також у підвищенні їхньої компетентності у реалізації педагогічної діяльності. Саме принцип системності у цьому процесі передбачає усвідомлення викладачами структурних зв'язків між елементами нового матеріалу, цілісного характеру знання, як наслідок, формування уявлень про цілісну систему педагогічної діяльності» (Гордієнко, 2020b, с. 122).

Дупак (2015), аналізуючи застосування системного підходу у професійній освіті, зазначає: «Для системного підходу важливими є три системні поняття: відносини, зв'язки, взаємодії. Складні системи характеризуються наступними ознаками: наявністю єдиної мети функціонування; наявністю декількох ієрархічно пов'язаних рівнів системи і їхніх структур управління; наявністю великої кількості зв'язків між підсистемами; комплексним складом системи – наявністю людей, інфраструктури, устаткування, навчального й методичного забезпечення; стабільністю щодо впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, і наявністю елементів самоорганізації» (с. 109). У цьому контексті варто наголосити, що йдеться про формування такого академічного середовища у БЗВО, в якому можлива не тільки побудова системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників, але й наявні умови для реалізації її мети і завдань, відповідні ресурси матеріального, фінансового, інфраструктурного, кадрового характеру тощо. Погоджуємося з авторкою, що «принцип системності є регулятивною вимогою й до розробки концепції освіти, і до побудови системи освіти та її підсистем – системи загальної освіти, системи професійної освіти (і її підсистем), системи стандартів освіти, системи змісту освіти, системи її цілей,

системи принципів навчання, дидактичної системи й системи виховання; методичної системи, системи матеріалу в підручнику, системи методів навчання, системи педагогічної діагностики, системи (структури) педагогічного процесу, інноваційної системи управління якістю освіти тощо» (Дупак, 2015, с. 110).

Щодо системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО, вважаємо особливо важливим її функціонування на основі принципу варіативності, що реалізується за допомогою урізноманітнення змістового наповнення програм професійного розвитку, форм і методів навчання, диференційованості завдань відповідно до інтересів та потреб науково-педагогічних працівників, а також з урахуванням їхніх здібностей та попередньо освоєних знань. Зауважимо, що застосуванням принципу варіативності характеризується система початкової підготовки майбутніх педагогів у сфері фізичного виховання, про що свідчать напрацювання вітчизняних дослідників. Так, Соловійов (2013) пише: «основною метою підготовки майбутнього викладача фізичного виховання є реалізація внутрішнього потенціалу студента й отримання освіти відповідно до його потреб і потенційних можливостей. Ця мета забезпечується в ході формування у студентів професійно значущих якостей відповідно до запитів суспільства (соціальна мета), вибору оптимальних способів навчання кожного студента на варіативному рівні, побудови індивідуальної освітньої траєкторії (власне дидактична мета) та формування адекватного індивідуального стилю педагогічної діяльності й педагогічного досвіду студентів, заснованого на актуалізації їхніх особистісних здібностей і ресурсів (психолого-педагогічна мета)» (с. 154).

У цьому контексті погоджуємося з Прімою (2013), що «принцип варіативності тісно пов'язаний із принципом індивідуального підходу, за якого враховується індивідуальність того, хто навчається, його здібності, можливості, здійснюється суб'єкт-суб'єктна педагогічна взаємодія, що забезпечує результативність діяльності загалом» (с. 104). Хоружа (2018) наголошує: «варіативність завжди потрібна професіоналу, адже вона дозволяє долати стереотипи, уможлиблює творчий підхід до справи, спонукає до самоаналізу,

самовдосконалення, пошуку нових технологій і методів у професійній діяльності» (с. 41). Авторка переконана, що «в умовах трансгресивної педагогіки варіативність професійного розвитку викладача детермінується трьома компонентами, які є взаємопов'язаними та спрямованими один на одного: дія, особистість та середовище, а психологічні механізми трансгресії виступають у функції мотиваційних процесів, що забезпечують поштовх до дії; визначають готовність людини витратити необхідну для цього кількість енергії; задають загальний напрямок пошуку цінностей; підтримують дію, впливаючи на її тривалість» (Хоружа, 2018, с. 41).

Важливе значення відводимо принципу контекстного навчання, відповідно до якого реалізується професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО. Дослідження, присвячені аналізу специфіки його застосування у професійній підготовці фахівців, свідчать про актуальність цієї проблеми (Желанова, 2012; Іваницький, 2007; Петриченко, 2015; Павленко, 2014; Шапран, 2015).

На наше переконання, реалізація професійного розвитку у контексті професійної діяльності викладачів фізичного виховання та академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти сприяє забезпеченню продуктивних умов для «формування професійної компетентності» і досягнення професійної майстерності з урахуванням специфіки професійних функцій та особливостей академічного середовища закладу, в якому працюють науково-педагогічні працівники. Підтвердження цієї тези знаходимо у праці Іщук (2014), яка, аналізуючи професійну підготовку майбутніх педагогів у галузі фізичного виховання, зауважує: «особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах контекстного навчання обумовлюють здійснення навчального процесу з орієнтацією на майбутню професійну діяльність шляхом вирішення конкретних професійних завдань. Засвоєння змісту навчання відбувається не шляхом простої передачі студенту інформації, а в процесі його власної, внутрішньо мотивованої активності та діяльнісної позиції. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання

перетворюється із суто навчальної у практико-професійну та ґрунтується на контекстному принципі побудови всіх навчальних дисциплін» (с. 15). Такі ж погляди відображені у публікації Мирончук (2018), яка підкреслює, що «контекстне навчання в сучасній практиці підготовки фахівців визначається як процес навчання, за якого відбувається включення змісту навчання в контекст розв'язання життєво важливих завдань професійної діяльності, її предметного та соціального контекстів. У процесі контекстного навчання відбувається трансформація навчальної діяльності у професійну з поступовою зміною пізнавальних потреб і мотивів, цілей, учинків і дій, засобів, предмета та результатів на професійні; створюються психолого-педагогічні та дидактичні умови для постановки суб'єктом навчання власних цілей та їх досягнення, для руху його діяльності від навчання до праці» (с. 96). На доцільності застосування принципу контекстного навчання наголошує Желанова (2013). Авторка резюмує, що професійний розвиток педагогів слід розглядати крізь призму рефлексії, що характеризується поліпарадигмальністю та поліпідхідністю, як інтегрованого утворення на основі застосування аксіологічного, акмеологічного, системного, діяльнісного, суб'єктного, контекстного, наукових підходів.

Відтак, висновуємо про логічність та доцільність реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на основі принципу контекстного навчання, формування його змістового наповнення, що відповідає реальним потребам та особливостям професійної діяльності.

Згідно з принципом гнучкості, професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає здатність системи забезпечити можливості для вибору освітньої траєкторії науково-педагогічних працівників відповідно до їхніх потреб та інтересів. Гнучка система професійного розвитку передбачає можливість зміни програм, їх урізноманітнення, не зважаючи на початковий вибір викладача. Гнучкість програм професійного розвитку забезпечується, завдяки структуруванню програми за модулями, що дає можливість науково-педагогічним працівникам обирати окремі з них, почерговість їх освоєння, протяжність освоєння у часі тощо. Сергеева (2014) зауважує, що «гнучкість

змісту освіти розуміється як можливість її оперативної перебудови з урахуванням умов, які склалися об'єктивно при збереженні відповідності державним освітнім стандартам та орієнтації діяльності навчальних закладів на комплексний соціально-економічний розвиток регіону, місцевого ринку праці» (с. 8).

Важливе значення відводимо побудові цілісної системи професійного розвитку, яка унеможливує дублювання змісту програм професійного розвитку, що може слугувати як демотивуючий фактор. Відповідно до принципу гнучкості система професійного розвитку викладачів фізичного виховання класичних та технічних університетів має передбачати застосування різноманітного інструментарію, різних форм, методів і моделей професійного розвитку, що дає змогу науково-педагогічному працівнику обрати для себе ті з них, які є найбільш зручними та сприйнятливими. Тут доцільно відобразити напрацювання вітчизняних дослідників, які наголошують, що «на відміну від мотивів, які несуть енергетичний заряд та спричиняють загальну активність діяльності в професійній підготовці, саме цілі забезпечують усвідомлену спрямованість особистості на певний предметний зміст і необхідні трансформації педагогічної діяльності. Мотиви активізують діяльність людини, спонукають її до активної дії, а сценарій діяльності, який представлений у самій людині, відображається у вигляді низки цілей» (Дубасенюк, 2018, с. 72).

Підтвердження цієї тези знаходимо у публікації вітчизняних дослідників. Зокрема, Алексеева (2021) стверджує, що «сучасна дидактика має аргументувати змістову і процесуальну сторони навчання в їхній єдності, що сприятиме створенню гнучкої системи здобуття освіти, доступної кожному, яка розвивається на основі формальних та інноваційних знань, їхній передачі і контролю з використанням інформаційних й педагогічних технологій, що забезпечуватимуть максимально комфортне вирішення поставлених педагогічних завдань» (с. 25). Добрянський та Федоров (2013), досліджуючи особливості неперервної професійної освіти наголошують на доцільності застосування принципу гнучкості під час використання потенціалу різних форм

навчання: «... коли йдеться про форми організації, необхідно керуватися принципом гнучкості організаційних форм професійної освіти (навчання), реалізація якої полягає в розвитку очної, заочної, дистанційної форм навчання, відкритої освіти (навчання), екстернату тощо» (с. 38). Такі ж погляди висловлював Зязюн (2001): «для вільного просування людини у професійному освітньому просторі необхідно забезпечити максимальну гнучкість і різноманітність форм навчання» (с. 19). Бирка (2014) виокремлює потребу у «розробленні багатоваріантних, різнорівневих, диверсифікованих за профілем освітніх програм післядипломної педагогічної освіти з урахуванням наявного професійного досвіду й освітнього рівня працівника, що забезпечують йому свободу вибору місця, термінів, змісту і форми педагогічної освіти» (с. 72).

Принцип гнучкості реалізується ще й тоді, коли викладачі фізичного виховання обирають програми не тільки з метою формування власної професійно-педагогічної майстерності, але й мають намір змінити спеціалізацію у зв'язку зі змінами на ринку праці. На цьому наголошує Ланська (2018), яка досліджує особливості формування системи неперервного професійного розвитку працівників в Україні з перспективи економічного розвитку суспільства. Авторка підкреслює, що «згідно з принципом гнучкості, процес навчання має бути здатним змінювати свій напрям у мінливих умовах діяльності та мати певні резерви. Цей принцип обґрунтовує необхідність механізму корегування складників системи навчання персоналу, адаптації останньої до обставин, що змінюються» (Ланська, 2018, с. 55).

Досліджуючи особливості управління професійним розвитком педагогічних працівників, Мартинець (2016а), виокремлює принципи демократизму, рівності, багатовекторності, системного аналізу, неперервності андрагогізму, гнучкості, цілісності, адаптивності. Зокрема, принцип гнучкості авторка вбачає у «здатності плану змінювати свій напрямок при змінних умовах діяльності і мати певні резерви; принцип обґрунтовує наявність механізму зміни планових величин, тобто їх можливе коригування для адаптації у змінних обставинах» (Мартинець, 2016а, с. 80-81).

Не менш важливе значення відводимо практиці визнання попередньо освоєних знань, сформованих умінь і навичок в умовах формального чи неформального навчання, перезарахування кредитів тощо. Так, Баранівський (2011) наголошує, що «в останні роки в Європі та інших розвинених країнах світу широкої популярності набуває концепція пріоритетності оволодіння інструментальними методами освіти, яка превалює над формуванням вузькоспеціалізованих здібностей фахівця. Суть цієї концепції полягає в інтегруванні різних завдань професійної підготовки з тим, щоб фахівець завжди був готовий до удосконалення знань та вмінь, причому нові кваліфікації, що зорієнтовані на сучасні технології та методи організації праці, повинні базуватися на попередньо освоєних» (с. 283). Підтримуємо цю тезу та зазначаємо, що йдеться не тільки про визнання попередньо освоєних знань, умінь і навичок, що сприяє формуванню змістового наповнення програм професійного розвитку викладачів фізичного виховання, врахування їх під час виконання практичних завдань тощо. Маємо на увазі й розробку алгоритму, що дозволяє визнавати освоєні знання у форматі неформального навчання.

З економічної перспективи дослідники наголошують на необхідності застосування принципу гнучкості у процесі стимулювання та мотивації працівників до професійного розвитку: «Принцип гнучкості та оперативності передбачає своєчасний перегляд системи мотивації професійного розвитку в залежності від змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі...» (Швець, & Полиця, 2013, с. 41).

Отож, на наше переконання, реалізація принципу гнучкості системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО реалізується за допомогою:

– забезпечення можливостей для зміни освітньої траєкторії науково-педагогічних працівників (пропозиція різноманітних програм професійного розвитку та можливість трансферу між ними; уникнення дублювання змісту програм професійного розвитку; перезарахування кредитів та визнання попередньо освоєних знань, умінь і навичок);

– структурування програм професійного розвитку на основі модулів (модульна система або поступове визнання результатів професійного розвитку мотивує науково-педагогічних працівників, дозволяє освоювати знання, формувати і розвивати вміння і навички, удосконалювати з урахуванням власних інтересів та потреб, оцінювати часткові результати, що ведуть до досягнення кінцевої мети);

– урізноманітнення форм, методів і моделей професійного розвитку, що пропонуються як багатогалузевим закладом вищої освіти, так і зовнішніми провайдерами на ринку освітніх послуг (використання внутрішніх ресурсів академічного середовища закладу вищої освіти, а також інших закладів вищої освіти, освітніх і громадських організацій національного та міжнародного рівнів, спортивних федерацій, асоціацій, що спеціалізуються у певному виді спорту).

Відповідно до принципу практичної спрямованості професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО має ґрунтуватися на професійній діяльності науково-педагогічних працівників. Нині, в освітній галузі важливе значення відводиться зміні фундаментальності знань до інноваційності, підготовці фахівців до виконання конкретних професійних функцій. Відтак, змістове наповнення програм професійного розвитку має охоплювати освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок, що необхідні для виконання комплексу професійних дій відповідно до основних видів професійної діяльності: організаційної, навчально-методичної, навчальної, наукової, міжнародної, спортивно-дозвілдової, спортивної, оздоровчо-профілактичної тощо. Логвінова (2018) вбачає специфіку формування здоров'язберігаючої компетентності викладача фізичного виховання в освоєнні знань, формуванні умінь і навичок, що необхідні, щоб «вирішувати проблеми соціального і фізичного здоров'я індивіда; визначати фізіологічні механізми співвідношення природних і соціальних чинників у становленні здоров'я особистості студента; розробляти систему завдань для самостійної, фізичної підготовки; формувати навички самостійної роботи з інформаційними джерелами для забезпечення самоосвіти в галузі збереження здоров'я; здійснювати моніторинг стану

фізичного здоров'я з урахування вікових, анатомо-фізіологічних особливостей студента, рівня його рухової активності; відбирати і використовувати спортивно-оздоровчі та здоров'язберігаючі технології у професійній діяльності» (с. 306).

У контексті принципу практичної спрямованості, програми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО передбачають освоєння знань, формування вмінь і навичок, необхідних для виконання професійних функцій, на основі застосування потенціалу практико-орієнтованих методів. До таких методів відносимо укладання портфолію науково-педагогічного працівника; розвиток освітніх, наукових, соціальних, спортивних проєктів; організацію практичних досліджень, спрямованих на студіювання різноманітних аспектів освітнього процесу; вивчення передового досвіду колег тощо.

Важливо наголосити, що принцип практичного спрямування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО безпосередньо пов'язаний із принципом колегіальності, оскільки передбачає тісну співпрацю із колегами, а також реалізацію програм професійного розвитку в академічному середовищі закладу вищої освіти.

Вважаємо, що принцип практичного спрямування професійного розвитку викладачів фізичного виховання можливо реалізувати за допомогою такого інструментарію:

- формування практико-орієнтованого змістового наповнення програм професійного розвитку, що відображають специфіку системи вищої освіти України, особливості функціонування конкретного закладу вищої освіти, а також його корпоративну культуру, що актуалізує потребу у неперервному професійному розвитку науково-педагогічних працівників (Clegg, 2003; Frick, & Kapp, 2006; Masoumi, Natami, & Pourkaremi, 2019; Tannehill, Demirhan, Čaplová, & Avsar, 2021);

- налагодження механізму інкорпорування потенціалу академічної спільноти багатогалузевого закладу вищої освіти та пропозицій професійного розвитку зовнішніх провайдерів (Delva, Tomalty, Macrae, Payne, Plain, & Rowe, 2008; Sherman, & Chappell, 2018; Slotte, & Tynjälä, 2003);

– ґрунтування програм професійного розвитку викладачів фізичного виховання на реальних індивідуальних та колективних потребах кафедри (Jiandani, Bogam, Shah, Prabhu, & Taksande, 2015; Price, & Campbell, 2020; Turner, Hobson, D'Auria, & Beach, 2004; Schostak, Davis, Hanson, Schostak, Brown, Driscoll, ... & Jenkins, 2010; Sharmahd, Peeters, & Bushati, 2018);

– застосування інноваційних методів навчання поряд із кращими зразками традиційного навчання (Bove, Jensen, Wysłowska, Iannone, Mantovani, & Karwowska-Struczyk, 2018; Erdas Kartal, Cobern, Dogan, Irez, Cakmakci, & Yalaki, 2018; Foschi, 2021; Klein, & Ware, 2003; Sargeant, Wong, & Campbell, 2018; van de Venter, 2019);

– заохочення до реалізації інноваційних ідей та проєктів, залучення до них здобувачів освіти та колег з метою забезпечення неперервності професійного розвитку (Collins, & Staples, 2017).

Не менш важливе значення відводимо принципу колегіальності та його застосуванню у процесі професійного розвитку педагогів. Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, колегіальний характер професійного розвитку освітян притаманний зарубіжній практиці, про що свідчать наукові розвідки, наприклад у США (Мукан, 2009), Австралії (Костіна, 2018), європейських країнах (Калашнікова, 2013) тощо.

Муромець (2020) підкреслює ефективність використання колегіальних форм і методів професійного розвитку викладачів сучасних університетів, виокремлюючи такі з них, як «теленаставництво, супервізія, ситуативність, каскадність» (с. 108), а також «інноваційні освітні мережі, спеціалізовані телепередачі, педагогічні команди, інтернет-мережі, ситуативне навчання», «курси, семінари, тренінги, виконання грантів» (с. 109). Колегіальність професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, на нашу думку, має низку переваг, оскільки науково-педагогічні працівники не тільки освоюють нові знання, але й усвідомлюють їх застосування на практиці в університеті, що характеризується певною специфікою, а також мають можливість переймати досвід колег по кафедрі.

Принцип індивідуалізації та особистісного спрямування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає врахування попередньо освоєних знань науково-педагогічних працівників, досвіду їхньої роботи, спортивної спеціалізації, потреб на кожному етапі професійного розвитку, психологічної готовності до реалізації професійних функцій, обізнаності з нормативно-правовою базою вищої освіти та нормативними документами університету тощо. «Проте, існують різні відтінки тлумачення науковцями особистісного підходу. Так, одним із його проявів є особистісно орієнтований підхід, що передбачає створення навчально-виховного середовища та врахування своєрідності індивідуальності особистості у розвитку та саморозвитку. Важливим моментом у цьому підході є визнання того, хто навчається, активним суб'єктом діяльності, а отже, становлення суб'єкт-суб'єктних стосунків» (Маковецька, 2016, с. 186).

Слушно зауважити, що викладач фізичного виховання «належить до таких професій, в яких людина, не маючи покликання до цієї діяльності, не може працювати творчо, продуктивно, стати майстром своєї справи. Правдиве покликання визначається тільки в практичній діяльності, що дозволяє рекомендувати її з метою формування професійної спрямованості, а також використовувати в якості критерію професійного відбору» (Степанченко, 2017, с. 444). Відтак, професійний розвиток на основі принципу індивідуалізації та особистісного спрямування розглядаємо як неперервний процес, що передбачає розкриття творчого потенціалу викладача фізичного виховання в інтеграції з розвитком особистісних і професійних якостей педагога, на основі врахування індивідуальних характеристик, здібностей, можливостей, попереднього професійного та особистісного досвіду, що формують унікальність особистості і фахівця. Підтвердження цієї тези знаходимо у праці Яценко (2015), яка, досліджуючи специфіку особистісно орієнтованої освіти, виокремлює такі характеристики як гуманізація – «ствердження та усвідомлення унікальності, самоцінності, неповторності кожної людини, визнання унікальності шляхів її розвитку»; гуманітаризація – «олюднювання знань, одухотвореність викладання

благородними високими почуттями» (за В. О. Сухомлинським), як переорієнтація пріоритетів у визначенні освітніх ідеалів з «предметно-змістового принципу навчання основ наук на створення цілісної картини світу й, насамперед, – світу культури, світу людини, на формування в молоді гуманітарного й системного мислення»; суб'єктність – «врахування самобутності, самоцінності суб'єктного досвіду, який розглядаємо як особливе поєднання знань, почуттів, установок, особистісних сенсів»; розвивальний характер навчання – «забезпечує якісні зміни в інтелектуальній, емоційній, вольовій і дієво-практичній сфері особистості»; індивідуалізація – «вибір способів, прийомів, визначення індивідуального темпу навчання, що ґрунтується на врахуванні індивідуальних відмінностей учнів, рівня розвитку їхніх здібностей до навчання»; диференціація – «визначення змісту навчання і, певною мірою, методик його реалізації на основі врахування нахилів і здібностей»; релевантність – «передбачає не тільки створення ситуації вибору, але й обов'язкову присутність у процесі навчання ситуації успіху»; варіативність – «побудову освітнього процесу у площинах широкої різноманітності змісту та форм навчального процесу» тощо (Яценко, 2015, с. 120-121).

Згідно з принципом рефлексивності «особистісний розвиток дає стимул професійного через більш глибоке розуміння дидактичних і методичних принципів. У свою чергу зміни в професійній діяльності незмінно супроводжуються зрушенням в особистості викладача через критичне осмислення і рефлексивне переосмислення набутого досвіду» (Чуприна, 2019, с. 101). Рефлексія у професійній діяльності викладача фізичного виховання БЗВО, всебічний аналіз власних переваг та недоліків забезпечують підґрунтя для формулювання цілей професійного розвитку, вибору програм, змістове наповнення яких відповідає пріоритетам науково-педагогічного працівника, використання потенціалу формального, неформального та інформального навчання. Проте, доцільність застосування принципу рефлексивності у професійному розвитку вбачаємо ще й в тому, що не всі педагоги володіють відповідними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють критично

оцінювати власну діяльність, визначати недоліки та формувати шляхи їх подолання. Відповідно система професійного розвитку у багатогалузевому закладі вищої освіти має сприяти формуванню таких умінь і навичок, розвитку культури професійно-педагогічної діяльності, формуванню відповідних особистісних та професійних цінностей і ставлення. Реалізація цього принципу можлива у конструктивному академічному середовищі закладу вищої освіти, якому притаманні: «наявність усвідомленої потреби у рефлексії процесу та результатів діяльності ...; стимулювання суб'єктів середовища до самозміни відповідно до занурення у контекстні навчально-професійні ситуації; кооперативність у набутті та переданні досвіду; високий рівень комфортності навчання» (Резван, 2015, с. 294).

Як свідчать результати аналізу науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження (Васюк, & Ліснічук, 2016; Волошина, 2016; Карпушина, 2018; Коберник, 2015; Лемешко, 2003; Кушнір, Кушнір, & Рожкова, 2012; Нікітченко, 2015; Павленко, 2013а, 2013б; Шахов, 2006), науковці особливу увагу приділяють професійному розвитку педагогів, в основу якого покладено принцип проблемності навчання. Нікітченко (2015) стверджує, що реалізація принципу проблемності навчання характеризується тим, «щоб зрозуміти рівень засвоєння понять і навчити не окремим розумовим діям у випадковому порядку, що стихійно складається, а системі розумових дій для розв'язання нестереотипних завдань» (с. 70). Тобто у контексті нашого дослідження йдеться про навчання за програмами професійного розвитку, яке передбачає аналіз і синтез, узагальнення і систематизацію навчального контенту, що дозволяє викладачу фізичного виховання самостійно поглиблювати наявні знання, освоювати нові, а також практично їх використовувати для вирішення професійних задач. Лемешко (2003) підкреслює важливість переходу від «розвитку репродуктивного мислення» до «розвитку творчого мислення» (с. 27). «Статус поняття проблемності в дидактиці формується як загальне поняття що описує засвоєння знання й уміння в стані інтелектуального ускладнення й емоційного порушення дій» (Лемешко, 2003, с. 28).

Цінними для нашого дослідження є напрацювання Карпушиної (2018), яка узагальнюючи теорію і практику проблемного навчання, виокремлює проблемне навчання як діяльність, метод навчання, характер навчання, тип освітнього процесу, тип розвивального навчання, психолого-педагогічну систему, підхід до професійного навчання, технологію тощо. Погоджуємося з Павленко (2013а), що принцип проблемності навчання передбачає «формування пізнавальної самостійності», розвитку «логічного, раціонального, критичного і творчого мислення і пізнавальних здібностей» (с. 132), що мають важливе значення для самоосвіти і неперервного професійного розвитку.

Вважаємо за доцільне ґрунтувати професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО відповідно до принципу активного навчання. Як стверджує Сидоренко (2018), «професійний розвиток фахівця в умовах післядипломної освіти відбувається впродовж усієї активної творчої життєдіяльності педагога, його загального всебічно-гармонійного розвитку та позначає процес формування нової якості професійно-педагогічної дії, поступового ускладнення виробничих завдань, вироблення власного оригінального педагогічного стилю, набуття компетентнісного досвіду за виконання інноваційних ролей і функцій в органічній єдності психолого-педагогічної, методичної, технологічної, науково-дослідницької, інформаційно-комунікаційної тощо підготовки шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти» (с. 178).

Яшник (2011) та Мірошник (2016) наголошують на активній участі слухачів програм професійного розвитку в освітньому процесі та застосуванні освоєних знань, сформованих умінь і навичок у практичній діяльності. Погоджуємося з Воротниковою (2012), що «у процесі професійного розвитку особистість оволодіває системою професійно важливих якостей, до якої входять комунікативні, мотиваційні, характерологічні, рефлексивні, освітні, інтелектуальні, психофізіологічні властивості людини. У ході професійного розвитку формуються світоглядні, етичні якості, спеціальні наукові, технічні, технологічні знання, вміння, навички, здібності особистості фахівця» (с. 144).

Толочко (2018) вказує на необхідність та «затребуваність активних методів навчання (тренінги, кейс-технології, дискусії, ділові ігри, майстер-класи)» (с. 190). «...андрагог та педагог, який навчається, мають стати партнерами у спільній діяльності. Вони дозволяють моделювати ситуації з практики, виробляти вміння, створювати атмосферу творчості в процесі навчання. Освіта набула ознак модернізації та реформування, тобто динамічних змін. Такі системи підпадають під закономірності синергетики. Нестабільність зумовлює потребу педагогів у постійному оновленні знань і вмінь, у розвитку компетентностей, які дозволяють здійснювати професійну діяльність в інноваційному середовищі. Це можливо за умови безперервності післядипломної освіти, якщо систематичні курси підвищення кваліфікації змістовно та організаційно поєднані з міжкурсним періодом, тобто якщо створено цілісну систему безперервного професійного зростання педагогів та керівників навчальних закладів» (Сорочан, Данильєв, Дьяченко, & Рудіна, 2013, с. 20).

Підтвердження логічності та обґрунтованості виокремлених принципів знаходимо у працях дослідників у галузі педагогіки та освіти. Зокрема, заслуговують на дослідницьку увагу напрацювання О'Саллівен та Дегло (O'Sullivan, & Deglau, 2006), які виокремили принципи професійного розвитку педагогів. Зокрема, до основних принципів автори відносять такі:

- принцип активного навчання (професійний розвиток передбачає активне формування власної системи знань у процесі програм професійного розвитку, ініційованих самими педагогами);

- принцип професіоналізму та лідерства (сприймання викладачів як професіоналів, що можуть презентувати власні ідеї та переймати досвід один в одного у конструктивному освітньому середовищі);

- принцип практичної спрямованості професійного розвитку (наближення змісту програм професійного розвитку до реалій педагогічної діяльності, що знаходиться під впливом різноманітних чинників, зокрема соціального, економічного, культурного характеру тощо);

– принцип контекстного навчання (забезпечення відповідності змісту програм професійного розвитку до змісту, контексту та специфіки середовища, в якому працює викладач);

– принцип практичного застосування освоєних знань (подальше використання освоєних знань у педагогічній діяльності, що потребує відповідно підтримки адміністрації та колективу);

– принцип відповідності програм професійного розвитку потребам та інтересам викладачів.

Реалізація перелічених принципів професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО сприяє запровадженню змін на кількох рівнях: індивідуальному та інституційному (див. Рис. 1.4).

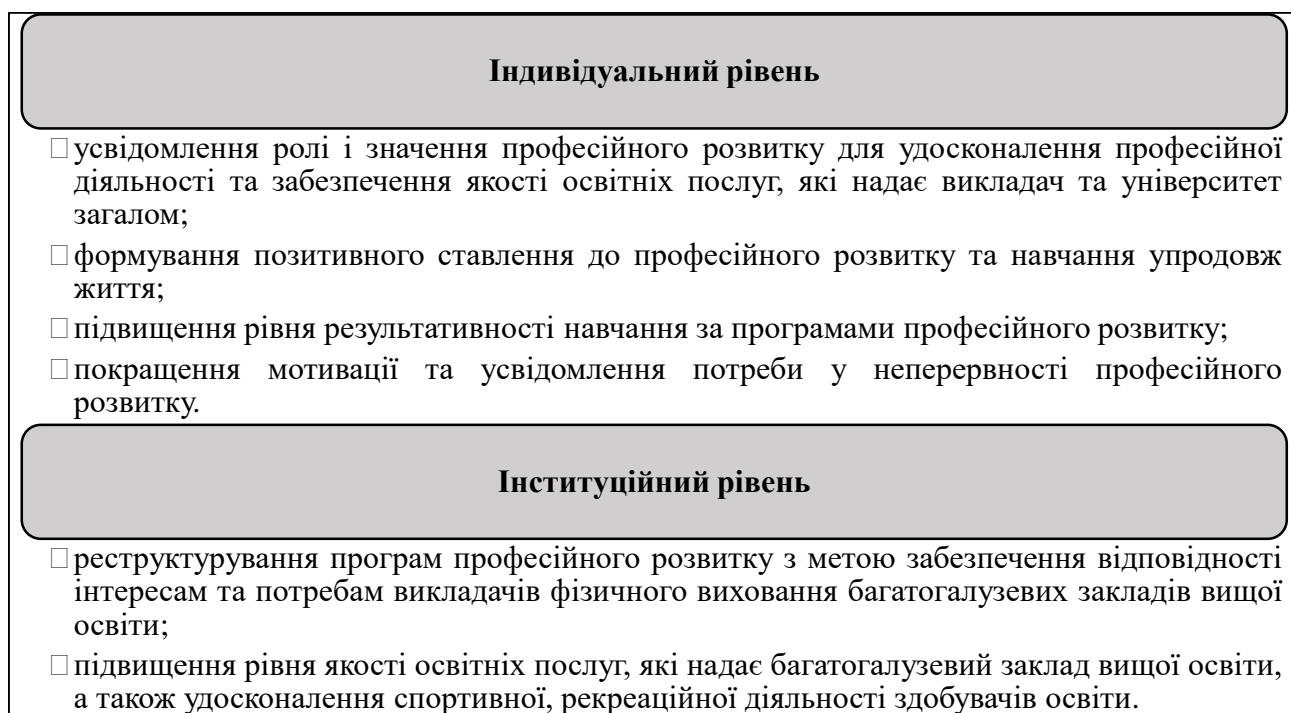

Рис. 1.4. Зміни на індивідуальному та інституційному рівні, в основу яких покладено реалізацію принципів професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти *(створено автором)*

На індивідуальному рівні виокремлюємо такі зміни:

– усвідомлення ролі і значення професійного розвитку для удосконалення професійної діяльності та забезпечення якості освітніх послуг, які надає викладач та університет загалом;

- формування позитивного ставлення до професійного розвитку та навчання упродовж життя;
- підвищення рівня результативності навчання за програмами професійного розвитку;
- покращення мотивації та усвідомлення потреби у неперервності професійного розвитку.

Щодо інституційного рівня, то тут вирізняємо зміни щодо:

- реструктурування програм професійного розвитку з метою забезпечення відповідності інтересам та потребам викладачів фізичного виховання БЗВО;
- підвищення рівня якості освітніх послуг, які надає багатогалузевий заклад вищої освіти, а також удосконалення спортивної, рекреаційної діяльності здобувачів освіти.

Отже, як свідчить виконане дослідження, в основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО покладено комплекс принципів, що сприяють забезпеченню ефективності програм професійного розвитку та досягненню результативності навчання науково-педагогічних працівників.

1.4. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Результати авторських досліджень та аналізу науково-педагогічної періодици у галузі професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО підтверджують доцільність застосування комплексу наукових підходів. Сидоренко (2018) підкреслює потребу у ґрунтуванні професійного розвитку педагогів на основі андрагогічного, діяльнісно-творчого, акме-синергетичного, аксіологічного, системного, компетентнісного, інтегративного, коучингового, герменевтичного, праксеологічного підходів.

У нашому дослідженні йдеться про антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований підходи.

На початку ХХ століття у таких працях, як «Педагогічна антропология» Марії Монтесорі (1913) започатковано розгляд антропологии не тільки як перспективи, з якої вивчаються різноманітні аспекти життєдіяльності людини, але й як науки та навчальної дисципліни, яка сприяє кращому розумінню «людини» та способів, за допомогою яких вона навчається. Власне, таке трактування обґрунтувало доцільність використання антропологічного підходу до вивчення специфіки поширення знань у контексті формальної та неформальної освіти. Дослідники почали акцентувати увагу на різноманітних способах поширення знань, особливостях навчання та учіння, удосконаленні методів «освоєння, передачі, продукування та трансформації знань з метою здійснення впливу на світ» (González, 2010, с. 249).

У контексті антропоцентричного підходу до професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, його слід розглядати з перспективи соціального та культурного аспектів організації освітнього процесу, теорія і практика якого нерозривно пов'язані із політикою в галузі освіти. Відповідно до антропоцентричної перспективи, програми професійного розвитку викладачів фізичного виховання мають передбачати реалізацію такої послідовності навчання: формування конкретного досвіду, рефлексія власної діяльності та досвіду, усвідомлення сутності отриманого досвіду, активне експериментування (Rodríguez-Mejía, 2021).

Нам імпонує думка Волкотта (Wolcott, 1982), який досліджуючи навчання індивідууму, зауважує: «Кожна нормально обдарована, нормально функціонуюча людина все життя бере участь у конструктивному і працездатному процесі, щоб зрозуміти навколишній світ достатньо добре, що є важливим для розвитку особистого стилю життя у певній системі з мовними і культурними межами. Наше екологічне середовище представляє певний

діапазон можливостей, а біологічні потреби окреслюють нагальні виклики... Але ми вчимося долати ці виклики через з'ясування нових «граматик» та розпізнавання значних варіацій... Ми всі досліджуємо світ... увесь час» (Wolcott, 1982, с. 92). Тобто професійний розвиток викладачів фізичного виховання є природнім неперервним процесом, що безпосередньо пов'язаний із одним із аспектів життєдіяльності людини – професійною діяльністю.

Айзенхарт (Eisenhart, 2021) наголошує, що застосування антропоцентричного підходу розкриває можливості для розгляду освітніх процесів з урахуванням історичного, соціального, культурного контекстів, а також розуміння діяльності особистості у поліаспектному контексті її життєдіяльності. Підтвердження цієї тези знаходимо у працях вітчизняних дослідників. Так, Вітвицька (2015) зазначає: «Смислом і метою реформування педагогічної освіти є Людина у постійному (впродовж життя) розвитку. Кінцевий результат освіти – внутрішній стан людини на рівні потреби пізнавати нове, здобувати знання, продукувати матеріальні й духовні цінності, допомагати ближньому, бути доброзичливим. Вищий підсумок освіти – духовний стан нації, зростання національної самосвідомості» (с. 21).

Тринус (2019) виокремлює філософську антропологію, що «означає в широкому розумінні вчення про природу людини та являє собою сукупність наукових дисциплін, що вивчають людство і людину на всіх етапах їх історичного розвитку» (с. 28). Авторка вбачає сутність антропоцентричного підходу у тому, «що цей процес визначається формувальним у становленні особистості вчителя, передбачає постійне усвідомлення значущості вивчення самого себе, своїх здібностей, можливостей з метою свідомої зміни особистісних і професійно значущих якостей, посилення мотивації пізнавальної активності щодо опанування педагогічною професією, є передумовою набуття найвищого рівня професійної майстерності» (Тринус, 2019, с. 29).

За Горбовою (2012), «антропологічні ідеї змінюються разом із розвитком культури й суспільства в цілому, адже вони визначаються тими культурно-значеннєвими домінантами, які характерні для конкретної епохи, адже кожен час

по-своєму бачить людину, трактує її сутність і зміст існування» (с. 284). Калугіна (2019) наголошує, що «антропоцентричний підхід, який ґрунтується на філософській, психологічній, педагогічній антропології, пояснює значимість індивідуальної системи цінностей у житті окремої людини, а саме: вона сама для себе вибудовує систему орієнтирів, цілей, ідеалів, що визначають логіку й динаміку її життєвого шляху; вона сама є відповідальною за вибір своєї долі, власного місця у світі» (с. 52).

Доцільність застосування андрагогічного підходу в освітній галузі обґрунтовується у наукових доробках вітчизняних і зарубіжних дослідників (Beder, & Carrea, 1988; Brookfield, 1984; Davenport, & Davenport, 1985; Knowles, 1980; Knowles, Holton III, & Swanson, 2005; Merriam, 2001; Merriam, & Brockett, 1997; Turoso, 1978; Аніщенко, 2015; Десятов, 2012; Гончаренко, 2009; Лук'янова, 2011; Мартинець, 2015; Ніколенко, 2009; Орлова, 2011; Сігаєва, 2010 тощо). Погоджуємося з Лук'яною (2011), що «головним споживачем у сфері освіти дорослих стає окрема особистість з її конкретними освітніми запитами, потім соціальні групи, соціальні інститути, включаючи державу, і суспільство в цілому. Це зумовлює вимогу широти і гнучкості системи, її адаптації за усіма параметрами (місце, час і терміни навчання, різноманіття програм, рівні сертифікації тощо), а також застосування особливих технологій навчання дорослих, як споживачів освітніх послуг. Ураховуючи зазначене, необхідно здійснити масштабні і цілеспрямовані заходи для розбудови національної системи освіти дорослих» (с. 8). Войцехівський (2010) стверджує, що гармонійний розвиток особистості педагога охоплює особистісний та професійний компоненти, а також передбачає розкриття творчого потенціалу. Автор висновує, що «саме тому важливо враховувати в процесі підвищення кваліфікації вчителів андрагогічні складові роботи з дорослими» (Войцехівський, 2010, с. 38).

Застосування андрагогічного підходу у професійному розвитку педагогічних працівників обґрунтовує Сегеда (2015), виокремлюючи його специфіку. Авторка зазначає, що педагог є активним учасником освітнього

процесу, оскільки «прагне до самореалізації, самостійності, до самоврядування і усвідомлює себе таким» (Сегеда, 2015, с. 107). Під час реалізації програм професійного розвитку на основі андрагогічного підходу необхідно враховувати і професійний, і життєвий досвід людини, який «можна використовувати як джерело навчання як для себе особисто, так і для колег» (Сегеда, 2015, с. 107). Резюмуємо, що усвідомлення потреби у професійному розвитку скеровує викладачів фізичного виховання до досягнення визначеної мети та подальшого використання освоєних знань, сформованих умінь і навичок у практичній діяльності.

За Лук'яною (2018), «сьогодні прийнято виокремлювати три підсистеми освіти дорослих залежно від соціальної та особистісної значущості освітніх потреб та можливостей їх задоволення: формальна (здійснюється в освітніх закладах різного рівня, а також спеціалізовані програми, що пропонують технічне та професійне навчання); неформальна (будь-яка освітня діяльність, організована поза формальною освітою і доповнює її, забезпечуючи набуття умінь та навичок, необхідних для адаптації людини у сучасному соціумі); інформальна (незаплановане, засноване на досвіді, інцидентальне навчання, що відбувається в процесі буденного життя)» (с. 56). Відтак, розуміємо можливості використання потенціалу інтеграції формального, неформального та інформального навчання у системі професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, а також системи організації навчання, на якій акцентує увагу Вітвицька (2018). Авторка пише: «Для реалізації підходів андрагогіки розроблена циклічна модель навчання (Д. Колб), яка складається з чотирьох етапів:

- 1) набуття досвіду (якість дії) – соціально-психологічне тестування і отримання даних щодо власних стилів управління навчанням, наявність певних обмежень у навчанні тощо;
- 2) критичний аналіз отриманих результатів – осмислення власного рівня професійної компетентності, своїх психічних властивостей тощо;

3) висновок – розуміння необхідності змінити становище, уявлення про яке отримано за результатами соціально-психологічних досліджень;

4) планування – свідомий вибір програми, що максимально наближена до власних висновків або вмотивоване навчання за програмою, яку розроблено на основі соціально-психологічних досліджень» (Вітвицька, 2018, с. 87).

Нам імпонує теза, висловлена Огієнко (2010), відповідно до якої обґрунтовується необхідність «формування професійних та соціальних компетентностей дорослої людини на основі рефлексії соціально-професійного та особистого досвіду» (с. 219). Вбачаємо доцільність у застосуванні андрагогічного підходу у професійному розвитку викладачів фізичного виховання не тільки для врахування специфіки розвитку дорослих, які навчаються за програмами професійного розвитку, але й їхньої підготовки до роботи зі студентством, яке сьогодні характеризується різновіковими характеристиками.

У наукових розвідках сучасників зазначається, що «складність, багатомірність педагогічної практики і рівень розвитку освіти дорослих дозволяє науковцям звертатися до різноманітних підходів як до таких, що вже утвердилися у науковій практиці, пройшли широку апробацію, так і до сучасних наукових підходів» (Дубасенюк, 2016, с. 157). Відповідно до міждисциплінарного підходу професійний розвиток викладачів фізичного виховання розглядаємо як синтез етичного (професійні та загальнолюдські цінності і ставлення), діяльнісного (вміння і навички застосування освоєних знань на практиці) та академічного вимірів (фундаментальні знання, знання методики навчання фізичного виховання, психолого-педагогічні знання, соціально-гуманітарні, інформаційно-технологічні).

Сучасні процеси «диверсифікації та інтеграції наукового знання» (Дубасенюк, 2016, с. 157) дозволяють реалізацію програм професійного розвитку, змістове наповнення яких формується на основі застосування потенціалу міждисциплінарного підходу. Йдеться про комплексне освоєння знань з галузі фізичної культури і спорту, психології і педагогіки, методики

навчання фізичного виховання та застосування інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Ще одним важливим аспектом застосування міждисциплінарного підходу у професійному розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО вважаємо те, що міждисциплінарний характер навчання передбачає колегіальність, командну роботу, а відтак сприяє налагодженню співпраці між колегами однієї кафедри, науково-педагогічними працівниками різних структурних підрозділів закладу вищої освіти, а також співпраці між багатогалузевими та галузевими закладами вищої освіти (Haynes, 2002; Jones, 2010; Kanakia, 2007; Kleinberg, 2008; Yasar, Maliekal, Little, & Veronesi, 2014).

Міждисциплінарний підхід передбачає залучення фахівців – представників різних професій до розробки навчальних дисциплін, навчальних планів тощо. Як приклад, вважаємо можливим об'єднання в такі команди викладачів фізичного виховання, психологів, реабілітологів, нутриціологів, тренерів з різних видів спорту для удосконалення роботи зі здобувачами освіти в спеціальних медичних групах, в інклюзивних групах, у спортивних секціях, а також для організації оздоровчо-профілактичного, спортивно-дозвіллевого та спортивного видів діяльності, що вимагає суттєвої підготовки у межах програм професійного розвитку.

Для наукового дослідження феноменів в освітній галузі характерним є застосування парадигмального підходу. «Пропонуючи ту чи іншу парадигму освіти, педагогічна наука реагує на особливості розвитку суспільства, особистості, держави, пропонуючи модель освітньої системи, в якій містяться відповіді на питання про цінності й цілі освіти, про функції освітнього закладу та принципи його діяльності, про організацію, зміст і технології навчання та виховання, про способи взаємодії основних суб'єктів освіти» (Мороз, 2017, с. 30). Варто зауважити, що дослідники трактують поняття «парадигма» як «світоглядну основу науково-педагогічного пізнання» (Хоменко, 2016, с. 35); «сукупність ідей, теорій, методів і зразків розв'язку різноманітних проблем, що приймаються як зразок науковим загалом певної епохи або напрямку у відносно

спокійний період розвитку» (Мороз, 2017, с. 27); «метатеоретичну єдність – спільне розуміння її прихильниками ідейно-світоглядних, онтологічних і гносеологічних установок наукової діяльності, її теоретико-методологічних основ, які отримують проекцію у позитивну та нормативну площину наукових досліджень» (Гайдай, 2016, с. 17).

Семенова (2009а, 2009b) розглядає парадигму як систему теоретичних, методологічних, аксіологічних поглядів і уявлень, що приймається членами співтовариства як зразок рішення та має відповідну структуру. Баяновська та Опачко (2014) вбачають доцільність у застосуванні парадигмального підходу, трактуючи його сутність так: «... в ньому поєднуються воедино ціннісні орієнтації, теоретичні ідеї і способи наукової діяльності і тим самим створюється можливість здійснювати цілісне дослідження, що відрізняється єдністю методології, теорії та методики» (с. 30). З перспективи парадигми гуманістичної педагогіки автори наголошують на доцільності роботи «зі свідомістю педагогів, їх позицією, життєвими і професійно-особистісними смислами» тощо (Баяновська, & Опачко, 2014, с. 30).

Як зазначає Дубасенюк (2015), «парадигмальний підхід характеризує приналежність об'єкта, явища, процесу до певної гносеологічної або онтологічної моделі» (с. 13). У цьому контексті застосування парадигмального підходу до професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО обґрунтовуємо тим, що це своєрідний соціокультурний та освітній феномен, що реалізується у контексті політики в галузі освіти, запитів суспільства, інтересів стейкхолдерів, а також характеризується множинністю методологічних підходів, що взаємодоповнюють, взаємозбагачують один одного, взаємодіють між собою. «У контексті парадигмального дискурсу визначаються система цілей, завдань, принципів, методів та цінностей, розвиток й функціонування яких спрямовується відповідно до сутнісних характеристик...» (Савельчук, 2021, с. 34). Погоджуємося з дослідником Мороз (2017), що сучасні умови розвитку суспільства вимагають зміни підходів до реалізації освіти, а відтак і до професійного розвитку викладачів, яких суспільство бачить як творчих

особистостей та професіоналів, що володіють системними знаннями, вміннями і навичками їх критичного аналізу і застосування на практиці, демонструють готовність до адаптації в умовах швидкоплинних змін та викликів, а їхня професійна діяльність характеризується наповненням цивілізаційними та професійними цінностями.

Згідно із системним підходом професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО презентує систему, що характеризується наявністю системотвірних компонентів та взаємозв'язків між ними, а також розглядається з різних перспектив. «Системний підхід ... дозволяє розкрити організацію цієї системи й способи її функціонування, показати послідовність стадій системи й внутрішню закономірність їхнього переходу однієї в іншу, побачити яким шляхом формується кінцевий результат – якість підготовки сучасного фахівця і як цей процес впливає на формування творчих якостей особистості» (Дупак, 2015, с. 112).

Передусім, йдеться про розгляд професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО з перспективи освіти як феномену, що характерний для життєдіяльності людини. У цьому контексті, доречними є твердження, представлені у науковому доробку Василенко (2015). «Основна ідея сучасного бачення неперервної освіти полягає в тому, що кожна людина в будь-який період свого життя повинна мати можливість участі у навчальному процесі. Навчальна діяльність є складовою частиною способу життя людини на всіх етапах її життєвого циклу. На основі неперервності вдалося побудувати єдину модель накопичення та обробки людського капіталу, яка включає в себе професійну підготовку (*learning to know, learning to do*), загальнокультурний розвиток (*learning to be*) і громадянське виховання (*learning to live together*)» (Василенко, 2015, с. 52). Вітвицька (2015) наголошує, що неперервність освіти передбачає: «забезпечення наступності змісту та координації освітньо-виховної діяльності на різних ступенях освіти, які функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку осіб для можливого переходу до наступних ступенів; формування потреби й здатності до самонавчання відповідно до інтелектуальних

можливостей особистості; оптимізацію системи перепідготовки працівників і підвищення їхньої кваліфікації; створення інтегрованих навчальних планів та програм; зв'язок між середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищою школою та закладами післядипломної освіти; формування й розвиток навчально-науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців» (с. 16).

З інституційної перспективи (у нашому випадку – перспективи багатогалузевого закладу вищої освіти) професійний розвиток викладачів фізичного виховання трактується нами як система, якій характерна наявність системотвірних компонентів та взаємозв'язків між ними. Про це пише Сиско (2019а): «система професійного розвитку педагогів включає взаємозв'язки між: метою, предметом і ціллю професійного розвитку; контекстом, у якому проходить професійний розвиток; особистісними і професійними характеристиками учасників; моделями, техніками, процедурами запровадження тощо; вартістю і здобутками від професійного розвитку; визначенням того, хто має приймати які рішення; процесом оцінювання ефективності професійного розвитку для різних категорій; визначенням інфраструктури для підтримки професійного розвитку тощо» (с. 107). Ще одне підтвердження знаходимо у публікації Чунарьової-Вовнянко (2018). Авторка зауважує, що «система професійного розвитку охоплює широку перспективу, до складу якої входять функціональні взаємозв'язки між цілями та завданнями професійного розвитку; контекстом, у якому відбуватиметься професійний розвиток; особистісними та професійними характеристиками учасників системи; моделями, методикою, способом дії, які застосовуватимуться; коштами й результатами професійного розвитку; визначенням повноважень; процесом оцінювання ефективності професійного розвитку; визначенням інфраструктури підтримки професійного розвитку тощо» (с. 197).

Третя, не менш важлива, перспектива – особистісна. Тут розглядаємо професійний розвиток як систему цілісного розвитку особистості науково-педагогічного працівника, що передбачає освоєння знань, формування вмінь і

навичок, формування загальнолюдських і професійних цінностей і ставлення, що характеризують сучасного професіонала у сфері вищої освіти. Тут доцільним є обґрунтування компонентів професійного розвитку, які виокремлює Сегеда (2015), розглядаючи проблему модернізації професійного розвитку педагогів. Зокрема, виокремлюються такі складові, як «мотивація неперервного саморозвитку; формування сучасного стилю мислення з його характерними ознаками: системності, гнучкості, стратегічності, концептуальності, об'єктивності; формування певного стилю будівництва взаєностосунків: неупередженого ставлення до інших людей, прагнення до конструктивного підходу в розв'язанні проблем, співробітництва, відмови від конфронтації та ін.» (Сегеда, 2015, с. 106). Погоджуємося, що «особистісний розвиток є невіддільним від професійного – в основу кожного покладено принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного втілення, що призводить до вищої форми життєдіяльності – творчої самореалізації, і у підсумку – життєтворчості» (Неїжпапа, 2016, с. 168).

Такої ж думки дотримується Дудко (2019), пропонуючи розглядати професійний розвиток на особистісному рівні. Автор зазначає, що «йдеться не про підвищення професіоналізму як такого (самого по собі), а про безперервне його зростання через набуття затребуваних професійних компетентностей (знань, вмінь, досвіду), що надає поняттю «розвиток» сенсу щодо його визначеності та упорядкованості – поетапного сходження до вершин професіоналізму упродовж трудового життя» (с. 40).

Узагальнюючи, подаємо тезу Баніт (2017), яка, вивчаючи проблему професійного розвитку управлінського персоналу у транснаціональних корпораціях, підкреслює: «системний підхід дозволяє розглянути цей процес не ізольовано, а в загальній системі організаційного розвитку, в нашому випадку – транснаціональних корпорацій, які самі по собі вже є складними розгалуженими організаційними системами» (с. 32).

З метою забезпечення ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО необхідне її формування як феномену, що характеризується:

- поліаспектністю та наступністю з метою забезпечення відповідності інтересам викладачів фізичного виховання, потребам освітньої інституції, запитам суспільства;
- врахуванням етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника, кожен з яких характеризується певною специфікою;
- відповідністю усім видам діяльності викладача фізичного виховання, що задекларовані у нормативних документах сфери вищої освіти та конкретного університету;
- використанням потенціалу багатогалузевого закладу вищої освіти, зокрема його організаційних, людських, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів для забезпечення дієвості системи професійного розвитку;
- ґрунтуванням на нормативно-правовій базі професійної діяльності та професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти;
- диверсифікацією програм професійного розвитку, в основу яких покладено використання напрацювань теоретиків у галузі професійного розвитку, кращі зразки вітчизняного та зарубіжного досвіду тощо.

На наше переконання, застосування системного підходу забезпечує можливість до реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО з урахуванням особливостей сутності, структури та властивостей системи професійного розвитку, яка охоплює процес початкової професійної підготовки майбутнього викладача фізичного виховання, враховує специфіку кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника, що дає змогу забезпечити її відповідність реальним потребам та інтересам освітянина.

Зауважимо, що розглядаємо професійний розвиток сучасного викладача фізичного виховання як систему, якій характерна внутрішня сутність, адаптивність, відкритість, динамічність, поєднання потенціалу централізації та децентралізації в управлінні, а також здатність до розвитку й удосконалення на

основі аналізу попереднього досвіду. Окрім зазначено, слід розглядати професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО як цілісність, якій притаманне різноманіття зв'язків між такими компонентами як знання, вміння і навички, професійні цінності і ставлення, що відображаються у щоденній професійній діяльності. Застосування системного підходу дозволяє чітко визначити внутрішній устрій системи професійного розвитку та структури самого професійного розвитку, виокремлювати його компоненти і з'ясувати перспективи його удосконалення.

Так, Сова (2003) зауважує, що «основою цього підходу є принцип цілісності, згідно з яким всі елементи і властивості системи розглядаються у тісному взаємозв'язку, оскільки вони утворюють єдине ціле у процесі взаємодії з іншими системами і зовнішнім середовищем. При цьому ціле слід розуміти не як механічне єднання різнорідних частин, а як структурно-організовану систему, що виконує певні функції» (с. 143). Пов'якель (2004) стверджує, що застосування системно-структурного підходу до вивчення педагогічних явищ дозволяє аналізувати їх в синергії «особистісної, діяльнісної та професійно-орієнтованої парадигм» (с. 3).

У цьому контексті нам імпонує теза, висловлена Шансковою (2015): «враховуючи специфічну позицію дорослого у навчанні, технологія навчання дорослих повинна ґрунтуватися на методологічних принципах гуманістичної, особистісно орієнтованої парадигми освіти та базуватися на андрагогічних принципах активності й свідомості в навчанні та врахування вікових і індивідуальних особливостей студентів; цілісності, структурності, ієрархічності, інтегративності та зовнішньої зумовленості процесу навчання; діагностичної цілеспрямованості, науковості, оптимальності, сучасності, завершеності навчання, свідомого вибору, співробітництва, вимірюваності результатів навчання та об'єктивності оцінки» (с. 102).

У контексті синергетичного підходу розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО як феномен, за допомогою якого формується синергія особистісних та професійних структур, що наповнюють

зміст професійної діяльності у вищій школі. Синергетичний підхід реалізується у процесі професійного розвитку між науково-педагогічними працівниками: тими, що навчаються, і тими, що навчають; а також у процесі формування нових інтересів та потреб, цінностей та мотивації до саморозвитку, самореалізації викладачів фізичного виховання тощо. «Синергетичний підхід дозволяє трансформувати сталу систему післядипломної освіти в активну, рухливу, постійно змінювану систему формальної і неформальної освіти педагогів на засадах самоорганізації, нелінійного мислення, творчого проектування індивідуального професійного розвитку, конструювання його різних векторів відповідно до особистісних потреб, акцентувати увагу на людині та її професійній ролі в соціальних системах» (Кириченко, & Просіна, 2022, с. 25).

Досліджуючи гуманістично-синергетичний підхід як концептуальну основу професійного розвитку, Яцула (2007) виокремлює такі особистісні структури, як критичність, рефлексивність, колізійність, мотивування, опосередкування, орієнтування, автономність, смислотворчість, самоактуалізацію, самореалізацію, забезпечення рівня духовності життєдіяльності. Погоджуємось з Кузьмичовим (2012), що «сутність синергетичного підходу позначається надзвичайно широким спектром соціально-філософських та психолого-педагогічних базових наукових знань про аутопоез, професіогенез, саморегуляцію у професійному розвитку... Синтез цих знань у контексті універсальних принципів синергетики дає змогу уточнити це поняття, як комплекс постійно розвивальних мотиваційно-ціннісних, емоційно-когнітивних, індивідуально-діяльнісних та енерго-рефлексивних професійних якостей...» (с. 42-43).

У праці Дубасенюк (2015) знаходимо твердження: «Методологія синергетики передбачає розгляд цілісності структури особистості суб'єктів навчально-виховної діяльності як сукупності стійких властивостей і змінних ситуацій особистісно-професійного розвитку дорослої людини» (с. 11). Авторка зазначає: «Синергетика, як наука про самоорганізацію систем, передбачає дослідження множини підсистем різної природи. Тим самим підкреслено

універсальність цього методологічного підходу, що дає можливість застосовувати його в різних галузях науки. З позиції синергетичного підходу функціональні системи розглянуто як складні динамічні системи самоорганізації» (Дубасенюк, 2018, с. 71).

На початку ХХІ століття спостерігаємо підвищення уваги теоретиків та практиків у галузі педагогіки до компетентнісного підходу. Слушною є думка, що «його виникнення зумовлене тенденцією до інтеграції та глобалізації світової економіки; необхідністю гармонізації європейської освітньої системи відповідно до завдань Болонського процесу; зміною освітньої парадигми. Загалом, компетентність розуміють як ступінь соціально-психологічної, особистісної зрілості людини, що передбачає відповідний рівень її психічного розвитку, психологічну готовність до виконання певного виду діяльності» (Дубасенюк, 2018, с. 73).

З позицій компетентнісного підходу нині йдеться про підготовку фахівця, що демонструє здатність повноцінно виконувати професійні функції, реалізувати неперервний особистісний та професійний розвиток з метою удосконалення власної життєдіяльності, професійної діяльності, що має важливе значення як для забезпечення добробуту окремого індивідууму, так і збагачення суспільства. І тут маємо на увазі не тільки матеріальні блага, але й досягнення у сфері соціального, культурного, політичного, екологічного аспектів життєдіяльності країни. Отож, важливе значення у становленні сучасного фахівця має не тільки когнітивний компонент, але й аксіологічний, етичний, естетичний, діяльнісний (Вітченко, 2017). Потенціал професійного розвитку педагогів у контексті компетентнісного підходу науковці вбачають у формуванні педагогічної майстерності, професіоналізму упродовж усієї професійної діяльності (Борова, 2011; Вітченко, 2019; Завалевський, 2014; Лунячек, 2013; Паламар, 2018; Рудніцька, 2016; Сорочан, 2019; Часнікова, 2014).

Зауважимо, що застосування компетентнісного підходу характерне для різних ланок системи освіти. Підтвердження цієї тези знаходимо у праці Лунячек (2020): «фактично концепція освіти протягом життя передбачає створення

певної вертикалі компетентнісних моделей, як складових ланцюга: система загальної середньої освіти – система середньої та вищої професійної освіти – створення індивідуальних траєкторій професійного розвитку фахівців у постдипломний період. При цьому постдипломний період є найбільш складним і розгалуженим у зв'язку зі специфікою професійної діяльності працівників та вимогами ринку праці, що весь час змінюються» (с. 41).

Дубровіна, Москаленко та Зінченко (2020) наголошують, що «поняття «професійна компетентність» досить широко застосовується у психолого-педагогічній науці (хоча й має різне розуміння й тлумачення), а її розвиток забезпечується через надбання знань, умінь та навичок протягом фахового удосконалення та набуття педагогічної майстерності через усвідомлену спрямованість на самовдосконалення під час набуття педагогічного досвіду, самоосвіти» (с. 117). У контексті нашого дослідження обґрунтовуємо доцільність використання компетентнісного підходу до професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, що дає змогу формувати змістове наповнення програм професійного розвитку, яке узгоджується із компетентностями сучасного науково-педагогічного працівника, задекларованими у нормативних документах, а також відображає специфіку професійної-педагогічної діяльності в академічному середовищі закладу вищої освіти (Гордієнко, 2020а; Диба, 2015; Дубасенюк, 2011; Іваній, 2012; Кравченко, 2019; Фрицюк, & Грошовенко, 2018; Ярошенко, 2019).

До основних компетентностей викладачів закладів вищої освіти віднесено загальні та професійні (див. Додаток А). Як свідчать результати опрацювання Наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №610 від 23.03.2021 р. «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» серед професійних компетентностей науково-педагогічних працівників слід виокремити:

– навчально-методичну (розробка, оновлення, удосконалення робочих програм навчальних дисциплін; розробка, оновлення, удосконалення освітньо-професійних та освітньо-наукових програм);

- навчальну (проведення занять; консультування, наставництво, менторство, супровід здобувачів освіти; вибір, розробка, застосування інструментарію оцінювання навчальних результатів та забезпечення зворотного зв'язку);
- науково-дослідну (обґрунтування доцільності, планування, реалізація, презентація наукових проєктів; залучення та супровід здобувачів освіти у науково-дослідній роботі);
- організаційно-академічну (активна участь у життєдіяльності академічної спільноти закладу вищої освіти; участь у розвитку професії через посередництво професійних організацій);
- експертну (виконання експертизи різноманітних проєктів, надання консультаційних послуг експерта тощо) (Мінекономіки України, 2021) (див. Рис. 1.5).

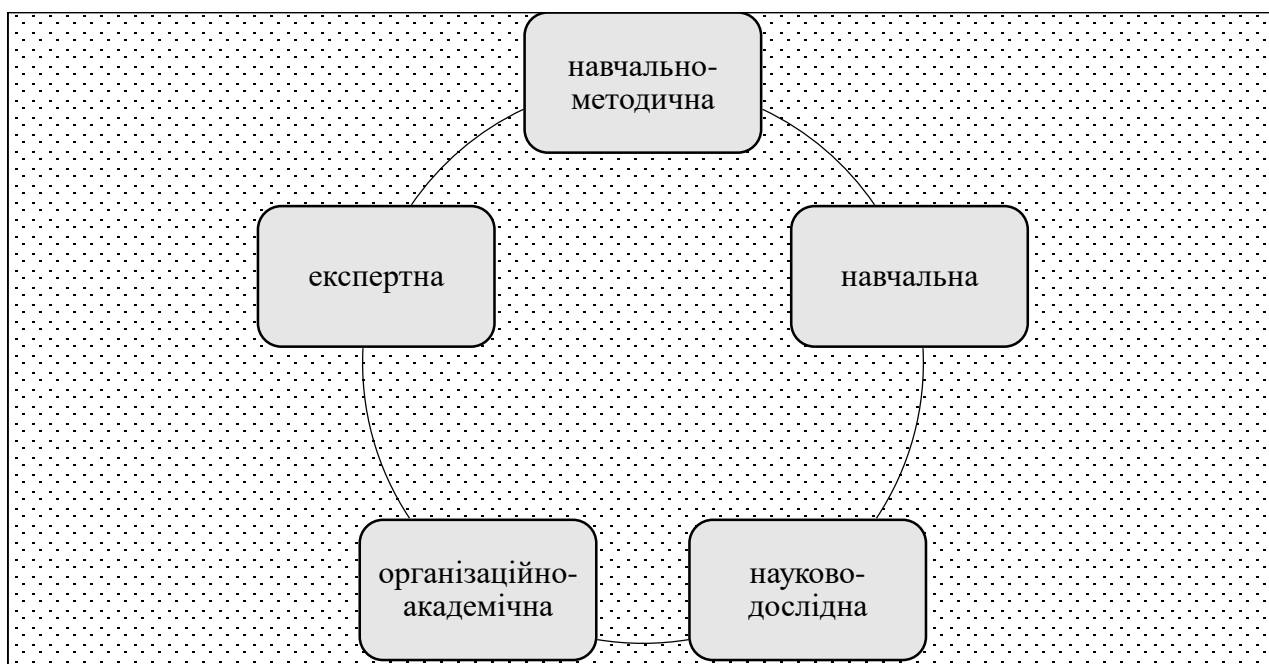

Рис. 1.5. Структура професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти (створено автором)

Кожна із перелічених компетентностей має свою специфіку, якщо йдеться про викладачів фізичного виховання БЗВО. Проте, чітке визначення компетентностей, а також професійних функцій конкретизується у змісті

програм професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що сприяє формуванню їхньої професійної майстерності, а відтак і вдосконаленню освітнього процесу.

Як зазначалося вище, професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає їхнє становлення, формування і розвиток з професійної та особистісної перспективи.

Відтак, у контексті особистісно орієнтованого підходу до професійного розвитку викладачів фізичного виховання особливого значення надаємо формуванню особистості педагога, яке слід розглядати крізь призму комплексного вивчення розвитку людини, професіонала, громадянина. На цьому наголошують дослідники, що досліджують специфіку застосування особистісно орієнтованого підходу у професійному становленні та розвитку фахівців (Драгнєв, 2010, 2011; Сургунд, 2016; Самойленко, 2019; Чуйко, 2017; Яремко, 2016; Єрмак, 2018 тощо).

На наше переконання, тільки педагог з високими моральними, демократичними, громадянськими якостями здатен виховувати майбутніх фахівців з відповідним мисленням, ціннісними орієнтаціями, знаннями і вміннями. Дубасенюк та Вознюк (2010) переконані, що професійний розвиток особистості педагога слід розглядати, як «взаємне потенціювання (когеренцію, підсилення) особистісних і професійних аспектів педагога та вихід на рівень системних якостей цілого» (с. 18). Автори виокремлюють значущість «особистісного сенсу діяльності», «самосвідомості», «самовизначення і самореалізації» (Дубасенюк, & Вознюк, 2010, с. 19). Далі Вайнола (2006) наголошує, що «особистісно орієнтований підхід вбачає два основні напрямки, пов'язані з професійною підготовкою спеціалістів: один з них полягає у виявленні і формуванні професійно важливих якостей у фахівця; інший базується на методах конструювання цілісних структур особистості, а саме – використання світоглядних механізмів формування індивідуальності фахівця» (с. 67).

Погоджуємося із висновками Блінова та Іванової (2014), що «високий і масштабний процес професійного розвитку можливий лише за умови розвитку особистості (яка здатна розпізнати стан наявного свого розвитку, усвідомити необхідність перетворень свого внутрішнього світу, здатна на пошук нових можливостей самоздійснення в труді). Професійний розвиток охоплює, перш за все, такі особистісні структури, які становлять психологічну основу засвоєння і оволодіння різними видами діяльності і є суттєвими для професійного успіху» (с. 42-43).

Отже, враховуючи специфіку етапів розвитку особистості викладача фізичного виховання, етапів його професійного розвитку, зважаючи на необхідність у соціалізації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти, беручи до уваги потребу у розвитку інтелектуальної, емоційної, поведінкової, мотиваційної сфер особистості науково-педагогічних працівників, вважаємо обґрунтованим застосування особистісно орієнтованого підходу у професійному розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО, що актуалізує врахування особистісного потенціалу та активної життєвої позиції. «Особистісно-професійний розвиток вимагає від педагога ґрунтовного володіння не тільки академічними знаннями, а й особистими силами та характеристиками, які допомагають йому визначати й осмислювати свою педагогічну практику та себе, як окрему людину. Це відбувається шляхом розвитку необхідних життєвих навичок, які можуть допомогти педагогу зростати у своїй професії та за її межами. Зауважимо, що такий розвиток залежить не тільки від формальної освіти, але також може бути ініційований педагогом самостійно (неформальна, інформальна освіта). У цьому випадку необхідним рішенням залишається пошук результативної траєкторії професійного розвитку, яка відповідає власним потребам та уподобанням» (Коломієць, 2021, с. 77).

Відповідно до діяльнісного підходу, який часто розглядають у сукупності з особистісним чи особистісно орієнтованим, формуючи нове утворення – особистісно-діяльнісний підхід (Безбородих, 2013; Дерєка, 2015; Казаннікова, 2017; Коваль, 2018; Мирончук, 2014; Опачко, 2018; Туриніна, 2020; Ягупов,

2015a, 2015b), професійний розвиток викладачів фізичного виховання у БЗВО слід розглядати з урахуванням особистісного та діяльнісного компонентів, оскільки діяльність є одним із чинників формування особистості (Ягупов, 2015b). Автор зауважує, що «найперспективнішим напрямом психологічного обґрунтування проблеми професіоналізму є, на нашу думку, її дослідження в нерозривному зв'язку з розвитком особистості, як суб'єкта професійної діяльності, протягом здобуття професійної освіти та наступної фахової діяльності. Цей аспект є принциповим, оскільки не особистість визначає фахову діяльність і не фахова діяльність визначає особистість, а суб'єкт професійно-фахової діяльності знаходить оптимальне співвідношення її зовнішньої (показники ефективної професійно-фахової діяльності, критерії та показники її оцінювання як суб'єкта професійної діяльності) та внутрішньої (ставлення, цінності, готовність, умотивованість, особистісний смисл, професійні перспективи тощо, як суб'єкта соціального буття та професійної діяльності) детермінацій, стандартизації фахової діяльності та необхідності творчості в ній, регламентації та нормативності посадових компетенцій фахівця та творчої природи особистості...» (Ягупов, 2015b, с. 24).

Миرونчук (2014) зауважує, що «діяльнісний підхід ... ґрунтується на положенні, що психіка особистості нерозривно пов'язана з її діяльністю і діяльністю обумовлена. При цьому діяльність розуміється як свідома активність людини, що виявляється в процесі її взаємодії із навколишнім середовищем, і ця взаємодія полягає в розв'язанні життєво важливих завдань, які обумовлюють існування і розвиток людини» (с. 86). Коваль (2018) наголошує на доцільності застосування діяльнісного підходу, оскільки вона «зумовлена тим, що діяльність є основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Діяльнісний підхід заснований на активному ставленні людини до співіснування з іншими і дозволяє знайти найсуттєвіші механізми поширення гуманістичних стосунків у суспільстві, і, відповідно до цього, – механізми ефективної адаптації людини до соціального середовища. Він передбачає опору на активність, свідомість і

самостійність; орієнтацію не на вербальну дію, а на діяльність самого педагога; забезпечення суб'єктивної свободи у виборі діяльності та її компонентів» (с. 40).

Опачко (2018) розглядає особистісно-діяльнісний підхід як «осучаснений (гуманістичний) варіант діяльнісного підходу, який посідає належне місце у сукупності методологічних підходів. Особистісно-діяльнісний підхід у контексті професійної педагогічної діяльності акцентує увагу як на діяльності вчителя, її впливі на розвиток особистісних якостей педагога, так і на особистості вчителя, впливі його особистісних якостей на здійсненні професійної діяльності» (с. 196).

У цьому контексті Отич (2022) наголошує на доцільності застосування особистісно-діяльнісного підходу, оскільки «професійна самореалізація науково-педагогічних працівників зумовлюється поєднанням в їхній професійній діяльності наукового, освітнього, комунікативного й управлінського аспектів. Відповідно до спрямованості науково-педагогічних працівників на один з цих аспектів, виокремлюються їх типи: педагог-науковець, педагог-дидакт, педагог-методист, педагог-менеджер. Крім того, на тип професійної самореалізації науково-педагогічних працівників впливає спрямованість на предмет (предметоцентризм), на студентів (студентоцентризм), на себе (егоцентризм)» (с. 411).

Відтак, розуміємо, що застосування особистісного, діяльнісного, особистісно-діяльнісного підходів у професійному розвитку викладачів фізичного виховання дозволяє виокремити значущі компоненти їхньої професійної діяльності та сформувані змістові наповнення програм професійного розвитку таким чином, щоб забезпечити його максимальну відповідність реаліям академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти, особливостям професійної діяльності, інтересам та потребам науково-педагогічних працівників. Результати аналізу досліджень, присвячених застосуванню діяльнісного підходу в освітній галузі, дають змогу виснувати про необхідність організації програм професійного розвитку, змістові наповнення яких відповідає професійним функціям викладачів фізичного виховання, у такий спосіб готуючи їх до практичного застосування знань, умінь і навичок.

Заслуговує на дослідницьку увагу акмеологічний підхід (Вітвицька, 2012; Вознюк, Цимбал та Кубіцький, 2005; Д'яченко, 2008; Кузьменко, 2013; Мартиненко, 2013; Огієнко, 2013; Сиско, 2018а; Сотська, 2017) та можливості його застосування у професійному розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО. За Дубасенюк (2015), «акмеологічний підхід постає як стратегічний орієнтир, що спрямовує освіту дорослих на акмеологічну (творчо-вершинну, самоактуалізаційну, самореалізаційну) якість особистісного та професійного становлення людини, тобто на досягнення вершин у фізичному, духовно-моральному й професійному розвитку» (с. 12).

Вітвицька (2012) виокремлює характерні ознаки акмеологічного підходу, серед яких «орієнтація на «акме» – вдосконалення на всіх етапах життя і діяльності людини; всебічний розвиток вдосконалення свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення; оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, виражений в антропологічному акмеїзмі, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами і товариствами» (с. 116). Наступне твердження авторки вважаємо особливо важливим з перспективи професійного розвитку: «... в акмеологічному розумінні ступінь зрілості, а тим більше вершина зрілості – акме – розглядається як багатомірна характеристика стану дорослої людини. Вона дозволяє всебічно вивчати закономірності розвитку людини як індивіда (складного живого організму), особистості (ядром якої є ставлення людини до різних сторін дійсності) і суб'єкта діяльності (перш за все, як професіонала), спроможного досягти в професійному розвитку найбільш високого рівня» (Вітвицька, 2012, с. 117). Власне, розуміння закономірностей розвитку людини, особистості, суб'єкта діяльності є одним із основних чинників, врахування яких забезпечує ефективність професійного розвитку викладачів фізичного виховання, усвідомлення самими викладачами свого місця та ролі у професії, професійній спільноті, академічному середовищі, етапу розвитку та потреб, без аналізу яких неможливо спроектувати неперервний професійний розвиток та досягнення вершин педагогічної майстерності.

Сотська (2017) переконана, що «провідною ідеєю акмеологічного підходу в педагогічній освіті є забезпечення акмеологічного розвитку педагога, суб'єктними ознаками якого є: ініціатива, самостійне цілепокладання, планування, передбачення; інтенсивна включеність у діяльність; прагнення до саморегуляції (самоконтролю, самокорекції, самокомпенсації), постійна орієнтація особистості на саморозвиток і самооновлення; прагнення до самореалізації і творчого творення; інтеграція свого професійного шляху, структурування і впорядкування свого професійного досвіду і досвіду інших» (с. 389).

Видається логічним висновок, зроблений Дудко (2019). За автором «... професійний розвиток природньо пов'язаний з людськими здібностями до праці, прагненнями дорослої людини до ефективної трудової діяльності, потребами постійного вдосконалення набутих навичок через набуття нових знань» (Дудко, 2019, с. 28). Погоджуємося, що «концептуально з акмеологічних позицій розвиток педагога-професіонала можна уявити як процес і результат системних перетворень особистості. Останнє включає взаємопов'язані прогресивні зміни наступних основних властивостей, які формально розглядаються як підсистеми: професіоналізм діяльності, професіоналізм особистості, нормативність діяльності і поведінки, продуктивна Я-концепція. Доведено, що реалізація зазначеної концепції розвитку професіонала дозволяє педагогу досягти акмеологічного високопрофесійного рівня» (Дубасенюк, 2018, с. 72).

Не менш важливе значення відводиться формуванню акмеологічної компетентності. Так, Сосницька (2016) пише: «акмеологічна компетентність, як і будь-яка інша компетентність, включає знання, вміння, якості особистості, а саме: акмеологічні знання, тобто обізнаність, поінформованість про те, які досягнення можливі у сфері психічного, професійного розвитку, їх рівні, варіанти; акмеологічні уміння – прийоми, способи, технології досягнень у сфері психічного розвитку та професійній сфері, прийоми розрізнення, оцінювання різних видів акме; акмеологічні якості особистості, які забезпечують рух людини

до намічених досягнень; до цих особистих якостей ми відносимо, перш за все, акме-мотивацію та акме-здібності» (Сосницька, 2016, с. 167).

Досліджуючи проблему підготовки фахівця з фізичного виховання та спорту, Белікова (2014) зазначає, що акмеологічний підхід «дозволяє розглядати людину як суб'єкт професійного удосконалення з метою досягнення вершин професіоналізму. Ця обставина є ключовою для побудови майбутнім фахівцем з фізичного виховання та спорту індивідуальної стратегії формування професійної компетентності у відповідності з педагогічними умовами середовища вищого навчального закладу й особливостями майбутньої професійної діяльності, а викладачу дозволяє впливати на розвиток професіоналізму студента за допомогою розвиваючих навчальних технологій та методик моніторингу якості навчально-виховної роботи» (с. 93). Погоджуємось з авторкою, що «професіоналізм особистості відображає високий рівень професійно важливих або особистісно-ділових якостей, креативності, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на професійний розвиток» (Белікова, 2014, с. 93). Підтвердження цієї тези знаходимо у праці Огієнко (2013): «вивчення закономірностей та технологій розвитку професіоналізму та творчості як акме-форми оптимальної взаємодії різних видів діяльності, дає можливість розглядати людину як суб'єкт творчої, навчально-пізнавальної та професійної діяльності, що базується на ідеї суб'єктності, самодетермінації її буття у світі» (с. 4), а також Сидоренко (2017). За автором, «педагогічний акмепрофесіогенез» розглядається як «неперервний пролонгований процес професійного розвитку фахівця в умовах післядипломної освіти, всебічно-гармонійного становлення особистості й професіонала, що включає послідовні періоди (етапи, фази) його самотворення, самореалізації і самовдосконалення, зміни та перетворення психологічної структури професійно-педагогічної діяльності, мотиваційної сфери, ціннісно-світоглядних орієнтирів, набуття професійно значущих компетенцій, засвоєння та реалізації інноваційних професійних ролей і функцій» (Сидоренко, 2017, с. 113).

Особливе значення у професійній діяльності викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти відводиться загальнолюдським і професійним цінностям та ставленню, що обґрунтовує логічність застосування аксіологічного підходу до професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Підтвердження цієї тези знаходимо у працях низки науковців: Варенко, 2010; Данилевич, 2014; Демінська, 2012; Калюжна, 2012, 2016; Ткачова та Варенко, 2009; Фрицюк, 2016 тощо.

Відповідно до аксіологічного підходу Демінська (2012) наголошує на необхідності формування аксіологічної компетентності, в основу якої покладено симбіоз знань, умінь і навичок, цінностей та ставлення, що дозволяють розглядати здобувача освіти, його здоров'я як найбільшу цінність. Фрицюк (2016) виокремлює у своєму дослідженні різні види цінностей, формування яких розглядається як пріоритет педагогічної освіти загалом. До них автор відносить «гуманістичні цінності педагогічної діяльності (учень, дитинство, унікальність та індивідуальність особистості, розвиток учня, самореалізація учня); професійно-моральні цінності (добро, співчуття, милосердя, мир, щирість, вірність, професійний обов'язок, свобода, віра, довіра, справедливість, патріотизм, обов'язковість, професійна честь); цінності творчої самореалізації (удосконалення професійно-творчих здібностей, навчальний предмет викладача, постійне самовдосконалення педагога, цінність інновації); інтелектуальні цінності (істина, професійні знання, творчість, пізнання, вільний доступ до інформації); соціальні цінності (професійно-педагогічне спілкування, професійно-педагогічна корпоративність, соборність, традиції, сім'я, любов і прив'язаність до дітей); естетичні цінності (краса, гармонія)» (Фрицюк, 2016, с. 461). Хоружа (2018) акцентує увагу на професійній етиці, зазначаючи, що «професійна етика педагога має дві форми прояву: статичну і динамічну. Статична форма характеризує рівень сформованості моральних цінностей та принципів особистості і відбиває її наявний етичний рівень. Динамічна форма виявляється в умінні реагувати в різних психолого-педагогічних ситуаціях, не порушуючи норм педагогічної етики. Завдяки динамічній формі створюються

умови для педагогічної рефлексії, самовдосконалення, вибору оптимальних професійно-особистісних орієнтирів та шляхів взаємодії з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Діалектика розвитку професійної етики викладача полягає у взаємодії статичної і динамічної її форм, що може відбуватися в процесі професійної діяльності та вдосконалення» (с. 52).

Важливим для нашого дослідження є потенціал аксіологічного підходу, який розглядається нами не тільки з перспективи формування загальнолюдських і професійних цінностей і ставлення, що характеризують діяльність викладача фізичного виховання сучасного університету, але й формування цінності неперервного професійного та особистісного розвитку науково-педагогічного працівника, що детермінує цілі і завдання професійної діяльності, стиль поведінки у суспільстві та академічній спільноті тощо. «Для аксіологічного підходу характерне те, що цінності є складним соціально-психологічним утворенням, у якому поєднуються цільова і мотиваційна спрямованість орієнтацій щодо самовдосконалення викладачів фізичного виховання у процесі професійної діяльності, відбувається активізація ціннісно-сміслової сфери та самоорганізація власної навчально-пізнавальної діяльності. Отже, аксіологічний підхід уможливорює цінності, як основу регуляції професійної діяльності, прийняття рішень у ситуаціях вибору, дає змогу аналізувати процес формування системи знань, умінь, навичок через ціннісне ставлення викладача до вдосконалення змісту і результатів власної діяльності, професійних ролей і позицій» (Башавець, 2016, с. 294).

Підтвердження висловленої думки знаходимо у публікації Ткачової та Варенко (2009): «через це вибір провідних для життєдіяльності освітнього закладу цінностей має суттєве стратегічне значення для подальшого розвитку суспільства. Аксіологічний підхід дає можливість під час вивчення різноманітних педагогічних явищ і процесів визначати стратегії їхнього подальшого розвитку з позиції введення певних гуманістичних ціннісних орієнтирів» (с. 1). Калюжна (2016) висновує, що «сутність аксіологічного підходу до підготовки спеціаліста полягає в орієнтації професійної освіти на

формування у студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей, які визначають їхнє ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини і професіонала» (с. 304).

Погоджуємось, що «аксіологічний підхід орієнтований на людину як найвищу цінність і таким чином відображає гуманістичну його спрямованість. Відповідно до зазначеного підходу, кожен учасник освітнього процесу є активним ціннісно-мотивованим суб'єктом, і найважливішим завданням є розкриття його людських цінностей» (Смолук, 2018, с. 38). Далі Данилевич (2014), розглядаючи специфіку підготовки майбутніх фахівців зазначає, що «аксіологічний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту має декілька граней, які розкриваються через актуальну дослідницьку проблематику: проблеми орієнтації студентів у світі цінностей, проблеми становлення і розвитку ціннісних орієнтацій студента; аспекти формування особистісних орієнтирів майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; питання взаємозв'язку загальноприйнятих аксіологічних ідей та інноватики; взаємозв'язок розвитку ціннісних орієнтирів та педагогічної компетентності» (с. 193). Слушною є теза Хоружої, що «етичні виміри педагога віддзеркалюють його систему суб'єкт-суб'єктного ставлення до сутності його професії, учасників педагогічної взаємодії, впливають на формування відповідних установок, а саме: на студента як на самоцінність, розуміння його особистості, готовність до співпереживання, визнання значимості його внутрішнього світу; на педагогічну діяльність як засіб розвитку студента, створення емоційно-сприятливого тла навчання, гнучкість і доцільність методів впливу; на себе як суб'єкта гуманістичних перетворень, інтерес до професійного й особистісного самоаналізу, віра у власні сили, прийняття себе; на педагогічний колектив як творче співтовариство, бажання допомогти іншим і за необхідності звернутися за порадою до колег» (Хоружа, 2018, с. 51-52).

Полікультурне суспільство, його запити щодо готовності викладачів до роботи з представниками різних культур, зокрема у філософському, релігійному,

етнічному, соціальному, політичному, економічному ракурсі, обґрунтовують потребу у застосуванні культурологічного підходу до професійного розвитку викладачів фізичного виховання. З перспективи нашого дослідження потенціал професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО розглядаємо як процес формування культури професійної діяльності, на доцільності якого наголошують Базильчук, 2015; Башавець, Башавець та Андросова, 2021; Захаріна, 2011; Іваній, 2017, 2018; Кондрацька, 2013; Костікова, 2008; Лянной, 2017; Никифорова, 2016 тощо.

Нам імпонує визначення, яке подає Дубасенюк (2018) зазначаючи, що культурологічний підхід «передбачає оволодіння вчителем загальною та професійно-педагогічною культурою, активне освоєння педагогічних теорій, цінностей, технологій з метою реалізації в своїй практиці культуротворчих функцій освіти. Культурологічний підхід являє сукупність теоретико-методологічних положень та організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов щодо освоєння і трансляції педагогічних цінностей і технологій, що забезпечують творчу самореалізацію особистості вчителя у професійній діяльності» (с. 74).

Никифорова (2016) розглядає культуру фахівців з фізичного виховання крізь призму «соціальної історії та становлення людства» у тісному взаємозв'язку із матеріальною, духовною, соціальною культурою (с. 150). Авторка висновує, що «професійна культура має декілька визначень: процес розвитку цілісної особистісної структури, критеріями сформованості якої є взаємопов'язані між собою світогляд і методологічне мислення; система соціальних якостей, яка забезпечує рівень професійної діяльності та визначає її особистісний зміст; системна якість, вихідними елементами якої є знання, практичні уміння та навички, власні соціальні якості, що характеризують ставлення особистості до світу соціальних цінностей» (Никифорова, 2016, с. 151).

Не можемо не погодитись із Калугіною (2019), що «культурологічний підхід, передусім, є принциповою гуманістичною позицією, що визнає людину

суб'єктом культури, її головною дійовою особою. Він зосереджує увагу на людині як суб'єкті культури, здатному поєднувати в собі всі «давні» (усталені) значення культури й одночасно створювати нові» (Калугіна, 2019, с. 55). Тут ідеться про те, що фізична культура – це частина загальної культури суспільства, що характеризується з перспективи її цінності, результативності, функціональності, а також спрямована на удосконалення людини у соціальному та особистісному контекстах. Застосування культурологічного підходу у професійному розвитку викладачів фізичного виховання обґрунтовується: «реальними соціально-історичними, практико-педагогічними, методологічними, науково-теоретичними, етичними передумовами та потребує від студентів розуміння фізичної культури, як суспільної та особистісної цінності» (Захаріна, 2011, с. 363).

Про роль викладачів фізичного виховання у системі вищої освіти та суспільства загалом слушно зауважує Іваній (2017): «сучасні фахівці фізкультурно-спортивної сфери повинні бути готові до найширшого використання засобів фізичної культури та спорту, як найпотужнішого інструменту узгодження взаємодії між учасниками різних сфер життєдіяльності, вміти організовувати проектування і наступну реалізацію інтегрованих освітніх програм фізкультурно-спортивної діяльності. Вони повинні бути носіями й трансляторами цінностей культури, переносити на культуру навчально-виховної й фізкультурно-спортивної діяльності, відношення до здоров'я, побуту, відпочинку тощо, сприяючи таким чином удосконаленню культури суспільства» (с. 61).

Отже, на основі опрацювання науково-педагогічної літератури, рефлексії власного педагогічного досвіду, аналізу досвіду БЗВО щодо організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників, дослідження нормативно-правового поля вищої освіти та професійної діяльності педагогів, висновуємо про доцільність застосування низки методологічних підходів (антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний,

аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований) до професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Висновки до першого розділу

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» представлено професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних досліджень, теоретичні засади, принципи, а також методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

З'ясовано, що професійний розвиток сучасного фахівця є однією із актуальних проблем, що розглядаються крізь призму низки наук. Результати опрацювання джерельної бази дослідження дають змогу виснувати, що різноманітні аспекти проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом та викладачів фізичного виховання, зокрема, відображені у різноманітних документах міжнародного та національного рівнів, монографічних, дисертаційних дослідженнях, періодичних виданнях філософського, антропологічного, педагогічного, психологічного, управлінського та економічного, фізкультурного та спортивного спрямування. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників розглядається у контексті розвитку університетської освіти, місії і функцій університетів у розвитку суспільства, професійної діяльності викладачів, ролі і значення викладачів фізичного виховання у процесі підготовки майбутнього фахівця.

У наукових розвідках вивчаються теоретико-методологічні засади професійної підготовки педагогів вищої школи, професійного розвитку освітян загалом та викладачів фізичного виховання зокрема, формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання, вплив фізичного виховання на

здоров'я здобувачів вищої освіти та їхнє навчання, зміст, методи, форми, технології професійного розвитку викладачів фізичного виховання тощо.

У розділі презентовано матеріали щодо розгляду професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у філософському, антропологічному, психологічному, економічному, андрагогічному вимірах.

У контексті філософії, виконано аналіз професійного розвитку фахівців крізь призму прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, коннективізму.

Розгляд професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму філософії, соціальної антропології, психології, економіки, андрагогіки дав змогу виокремити теорії та концепції, покладені в його основу: трансформаційна теорія навчання, теорія організації, теорія людського капіталу, теорія систем, теорія досвідного навчання, теорія Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл тощо.

У дослідженні виокремлено та обґрунтовано принципи професійного розвитку викладачів фізичного виховання: принцип науковості і практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання.

Визначено зміни на індивідуальному та інституційному рівні, в основу яких покладено реалізацію принципів професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти:

– на індивідуальному: усвідомлення ролі і значення професійного розвитку для удосконалення професійної діяльності та забезпечення якості освітніх послуг, які надає викладач та університет загалом; формування позитивного ставлення до професійного розвитку та навчання упродовж життя; підвищення рівня результативності навчання за програмами професійного розвитку; покращення мотивації та усвідомлення потреби у неперервності професійного розвитку;

– на інституційному: реструктурування програм професійного розвитку з метою забезпечення відповідності інтересам та потребам викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; підвищення рівня якості освітніх послуг, які надає багатогалузевий заклад вищої освіти, а також удосконалення спортивної, рекреаційної діяльності здобувачів освіти.

У першому розділі представлено та обґрунтовано методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, зокрема антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований.

Матеріали розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Zagura, 2022a; Zagura, 2022b; Zagura, 2022c; Zagura, 2022d; Zagura, 2022e; Zagura, 2022f; Mukan, & Zagura, 2022a; Mukan, & Zagura, 2022b; Voskoboinikov, Kulyk, Zagura, Gontsa, & Vykova, 2023.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У другому розділі «Особливості професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в Україні» представлено характеристику професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у нормативно-правовому дискурсі, інтерпретовано результати аналізу пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання та результати аналізу досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі у програмах професійного розвитку.

2.1. Характеристика професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у нормативно-правовому дискурсі

На початку XXI століття особлива увагу теоретиків та практиків прикута до проблеми початкової професійної підготовки та неперервного професійного розвитку педагогів, основне завдання яких полягає в підготовці сучасної молоді до повноцінного функціонування у суспільстві. «Сучасне суспільство знань потребує висококваліфікованих спеціалістів різних галузей господарства, здатних адаптуватися до викликів нового тисячоліття» (Мукан, & Грогодза, 2013, с. 154). Швидкий темп розвитку знань зумовлює необхідність у їх оновленні на постійній основі. Відтак проблема професійного розвитку не втрачає своєї актуальності. Важлива роль відводиться вищій освіті, в умовах якої здійснюється підготовка фахівців для різних сфер життєдіяльності суспільства. Про це йдеться у Законі України «Про вищу освіту» (Верховна рада України,

2014), де серед основних завдань визначено «участь [закладів вищої освіти] у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу» (Закон України «Про вищу освіту», 2014, ст. 26, п. 3).

На наше переконання, проблему професійного розвитку викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти слід аналізувати у контексті розвитку вищої освіти загалом та функціонування закладу вищої освіти зокрема. Передусім, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що вища освіта завжди відігравала у суспільстві особливу роль. На початку XXI століття вона розглядається уже не тільки у контексті розвитку окремої нації, країни, але й крізь призму її вагомості у розвитку міжнародного співтовариства.

Для розвитку вищої освіти нині характерна наявність соціальних, політичних, економічних, культурних, академічних чинників, запитів суспільства, вимог працедавців, інтересів і вподобань споживачів освітніх послуг – студентства. Інтернаціоналізація діяльності закладів вищої освіти сьогодні визнана одним із пріоритетів у стратегіях розвитку вищої освіти різних країн світу. Різноманітні міжнародні організації (OECD, UNESCO, World Bank, The European Commission), дослідницькі інституції, асоціації університетів студіюють переваги та недоліки, основні фактори, перспективи, тенденції розвитку вищої освіти у міжнародному контексті.

Серед основних тенденцій розвитку сучасної вищої освіти виокремлюють такі:

- масовізація вищої освіти, тобто збільшення кількості здобувачів вищої освіти, що засвідчує її перехід зі статусу «елітарна» до статусу «масова»;
- розвиток глобальної економіки знань, що формує виклик для суспільства, пов'язаний із підготовкою висококваліфікованих фахівців, здатних працювати у полікультурному професійному середовищі, інтегрувати результати наукових досліджень в економіку, бізнес тощо, налагоджувати міжнародні зв'язки з метою об'єднання науковців, виконання спільних проєктів, реалізації академічної та наукової мобільності;

– реалізація принципу автономності та академічної свободи, що розглядаються як основні чинники забезпечення високої якості освітньої, наукової, інноваційної діяльності сучасного університету;

– розробка стратегій формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти, що передбачає застосування механізмів і процедур створення позитивного іміджу та просування на ринку освітніх послуг, рейтингування закладів вищої освіти, розробку програм досконалості та ефективного використання коштів тощо (Mittelmeier, & Yang, 2022).

Оскільки заклади вищої освіти покликані створити конструктивне освітнє середовище, в якому можливий всебічний розвиток особистості сучасного фахівця, формування його готовності до високої конкуренції на ринку праці, забезпечення якості освітніх послуг, які вони надають, важливе значення відводиться професійному розвитку викладачів, допоміжного персоналу та управлінців, що є безпосередніми учасниками академічної спільноти закладу вищої освіти.

Як зазначає Багорка (2021), «спорт представляє собою складне багатофункціональне явище. Він є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки у змагальній діяльності. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед населення, особливо серед молоді, а, отже, спорт можна розглядати як потужний засіб для формування гармонійної особистості» (с. 35). Авторка пропонує розглядати фахівця у галузі фізичної культури і спорту як висококваліфікованого професіонала «зі сформованим творчим, проєктно-конструктивним і духовно-особистісним досвідом, набутим у процесі професійної підготовки, затребуваним на ринку праці, конкурентоздатного та здатного забезпечити надання якісного педагогічного різноманіття фізкультурно-оздоровчих програм у різних освітніх установах, фізкультурно-спортивних та спортивно-оздоровчих закладах» (Багорка, 2021, с. 37).

Варто зауважити, що Закон України «Про вищу освіту» (2014) детермінує неперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти як право: «науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти всіх форм власності мають право ... на підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на п'ять років» та обов'язок: «науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані ... підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників)» (Верховна рада України, 2014).

Як зауважує Солтик (2016), «виявлення особливостей професійної діяльності викладача фізичного виховання стає важливим підґрунтям під час розробки освітніх програм підготовки майбутніх фахівців, корегування навчальних планів, організації курсів підвищення кваліфікації, стажування, забезпечення професійного відбору, діагностики професійної майстерності тощо» (с. 159-160). Отож, з метою виокремлення потреб та запитів викладачів закладів вищої освіти у професійному розвитку варто розглянути вимоги до їхньої діяльності, рівня професіоналізму, що задекларовані у відповідних нормативних документах.

Так, Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 610 від 23.03.2021 р. «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (Мінекономіки України, 2021) затверджено перелік загальних та професійних компетентностей, що є необхідними для здійснення професійної діяльності. У цьому ж документі представлено характеристику функцій, які виконують викладачі закладів вищої освіти, вимоги до їхньої професійної компетентності, глибини та обсягу знань, умінь і навичок (Мінекономіки України, 2021) (див. Додаток А).

У Наказі Міністерства освіти і науки України № 186 від 16.02.2022 р. «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних

працівників» зазначено, що діяльність викладача закладу вищої освіти передбачає виконання:

- навчальної роботи, пов'язаної із проведенням різних видів занять для теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців, контрольних заходів тощо,

- методичної роботи, що передбачає розроблення, оновлення освітньо-професійних та освітньо-наукових програм різних рівнів вищої освіти, робочих програм навчальних дисциплін, змістового наповнення освітніх компонент, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін тощо,

- наукової роботи, що охоплює виконання наукових досліджень та висвітлення їхніх результатів у формі наукових публікацій, організацію науково-дослідної роботи здобувачів освіти, їх консультування, участь в атестації здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії, експертизі тощо,

- організаційної роботи, у контексті якої передбачається активна участь викладача закладу вищої освіти в організації профорієнтаційних, освітніх, наукових, культурно-просвітницьких, спортивних заходах для учасників академічної спільноти тощо (МОН України, 2022а) (див. Рис. 2.1).

У фокусі нашої дослідницької уваги – багатогалузеві заклади вищої освіти, до яких (відповідно до Закону України «Про вищу освіту», 2014) належать класичні та технічні університети. Відомо, що заклади вищої освіти організовують власну діяльність на основі принципів автономії та самоврядування, що уможливорює самостійне визначення видів діяльності науково-педагогічних працівників у кожній інституції.

З метою аналізу діяльності викладачів фізичного виховання класичних та технічних університетів ми обрали 10 закладів вищої освіти, які упродовж останніх років займають перші позиції у Консолідованому рейтингу закладів вищої освіти України, що укладається інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.іа» на основі використання національних рейтингів «Топ-200 Україна»

(Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта», 2022), «Scopus», «Бал ЗНО на контракт» тощо.

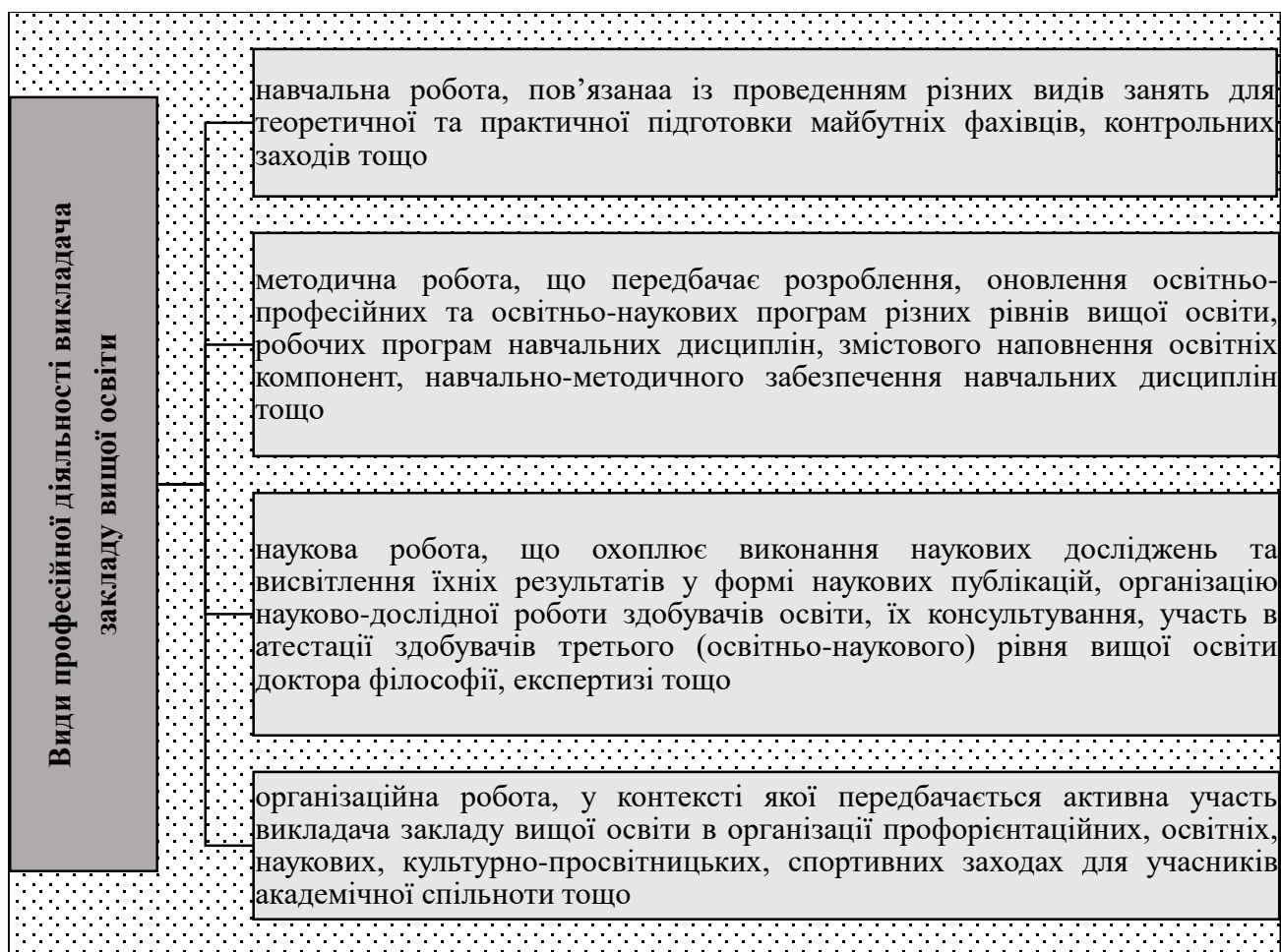

Рис. 2.1. Види професійної діяльності викладача закладу вищої освіти
(створено автором)

Так, у 2021 р. до найкращих закладів вищої освіти належали: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Національний університет «Львівська політехніка», Сумський державний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет біоресурсів і природокористування України, Національний авіаційний університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Інформаційний освітній ресурс «Освіта.ua», 2021).

У 2022 р. до кращих закладів вищої освіти України зараховано Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Національний університет «Львівська політехніка», Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Харківський національний медичний університет (Інформаційний освітній ресурс «Освіта.ua», 2022).

З'ясовано, що заклади вищої освіти України послуговуються Положеннями про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (див. Додаток Б), що розроблені ними відповідно до нормативно-правової бази системи вищої освіти, прийняті рішенням вчених рад та введені в дію на основі наказу ректора.

Також заклади вищої освіти використовують у своїй діяльності положення про рейтингування науково-педагогічних працівників та оцінювання їхньої діяльності. Зокрема, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (2021) передбачає виконання викладачами навчально-методичної, науково-інноваційної, та організаційно-виховної роботи; у Львівському національному університеті імені Івана Франка (2017) – навчальної та навчально-методичної, науково-дослідної та інноваційної, організаційної та виховної. У Національному університеті «Львівська політехніка» (2022) у процесі планування та оцінювання результативності діяльності науково-педагогічних працівників беруть до уваги такі показники, як кадровий потенціал, освітня діяльність, наукова діяльність, міжнародна академічна співпраця, додаткові показники. Сумський державний університет (2021) до основних видів діяльності науково-педагогічних працівників відносить навчальну, методичну, наукову, організаційну роботу.

Прикметно, що ці нормативні документи не тільки презентують основні види діяльності викладача закладу вищої освіти, але й відображають потребу у їхньому професійному розвитку, а також намагання сучасних БЗВО бути конкурентними на ринку освітніх послуг, їхню спрямованість на досягнення високих показників, за якими здійснюється оцінювання їхньої діяльності під час укладання різноманітних національних та міжнародних рейтингів. Підтвердження цієї думки знаходимо у нормативних документах Національного університету «Львівська політехніка»: «метою планування та оцінювання результативності діяльності науково-педагогічних працівників ... є мотивування зростання результативності їхньої діяльності у контексті виконання «Стратегічного плану розвитку Національного університету «Львівська політехніка» до 2025 р.» ... та реалізації «Концепції діяльності Національного університету «Львівська політехніка», ... зокрема у сферах посилення міжнародної співпраці та інтегрування у міжнародний освітній і науковий простір, підвищення якості освіти та забезпечення інноваційної спрямованості наукових досліджень» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022, с. 1).

У «Положенні про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» задекларовано: «Положення визначає основні види і норми часу навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних працівників для розрахунку навантаження науково-педагогічних працівників, вміщує рекомендації щодо планування всіх видів робіт та їхнього обліку в Індивідуальних планах науково-педагогічних працівників, встановлює процедури звітування науково-педагогічних працівників про результати роботи та оцінювання науково-педагогічних працівників» (Харківський національний університету імені В. Н. Каразіна, 2018, с. 2).

Схоже трактування знаходимо у «Положенні про критерії, правила і процедури оцінювання навчально-методичної, наукової та організаційно-адміністративної діяльності науково-педагогічних (педагогічних) працівників

НаУКМА»: «метою запровадження в НаУКМА системи оцінювання є підвищення ефективності та результативності професійної діяльності науково-педагогічних (педагогічних) працівників; накопичення статистичної інформації про динаміку розвитку кафедр та факультетів; дотримання принципів прозорості та об'єктивності в оцінюванні діяльності науково-педагогічних (педагогічних) працівників; забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти в НаУКМА» (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2018, с. 2).

Зазначається, що навчальна робота передбачає «а) проведення вступних випробувань для прийому на навчання (екзаменаційних консультацій для вступників до університету, вступних екзаменів); б) забезпечення освітнього процесу підготовки здобувачів: читання лекцій, проведення практичних, семінарських, лабораторних занять; проведення передекзаменаційних консультацій; проведення атестацій (модульних контролів, заліків, тестувань, екзаменів); керівництво і приймання (захист) індивідуальних завдань (контрольних робіт, навчальних історій хворіб, курсових робіт (проектів), випускних робіт); керівництво підготовкою докторів філософії, клінічних ординаторів та консультування докторантів; керівництво практичною підготовкою здобувачів; в) підвищення кваліфікації (керівництво та консультування стажуванням, керівництво випускними роботами, проведення їх захисту, проведення випускних екзаменів) (Сумський державний університет, 2021, с. 2).

Підтримуємо позицію дослідників, які, аналізуючи модель педагогічної діяльності викладача фізичного виховання, зазначають: «одним з основних засобів оптимізації навчальної діяльності повинна стати концепція системного узгодження цілей і змісту професійної підготовки, проектування технології навчання на основі діяльнісного підходу. Вихідними даними для розглянутої діяльності є: цілі підготовки фахівця; цілі вивчення дисципліни, теми; результати аналізу й діагностики стану навчального процесу; технічні й дидактичні шляхи, методи; психофізіологічна характеристика курсантів; базові

знання курсантів; розроблений зміст навчального матеріалу (тексти, плани, конспекти лекцій, методичні розробки щодо проведення занять, практикум із методичної підготовки)» (Маракушин, Коновалов, & Юр'єв, 2013, с. 212).

Відповідно до «Положення про планування і обліку основних видів роботи науково-педагогічних працівників НТУ «ХПІ» (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2019), «основними завданнями методичної роботи є: підвищення методичної майстерності науково-педагогічних працівників; удосконалення організації та забезпечення навчально-виховного процесу; удосконалення методики, підвищення ефективності та якості проведення всіх видів навчальних занять тощо» (с. 9-10).

Наукова робота передбачає публікацію монографій, статей у журналах, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus та Web of Science, у періодиці, що належить до переліку фахових видань України; виконання різноманітних науково-дослідних тем, отримання охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності, керування дисертаційними дослідженнями та науковою роботою здобувачів освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти; рецензування наукових праць тощо (Сумський державний університет, 2021; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2019; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2018).

Щодо специфіки роботи викладачів фізичного виховання, погоджуємося з Глазуновим (2013b), що «поява нового спортивного обладнання, тренажерів, запровадження прогресивних форм, методів, методик, технологій фізичного удосконалення дозволяє підвищувати ефективність навчальних занять [з фізичного виховання]. Запровадження досягнень науки та сучасних технологій для створення власного інноваційного продукту в освітньому процесі потребує від викладача оволодіння навичками дослідницької роботи. У процесі виконання заходів наукової діяльності викладачі мають можливість досліджувати проблеми навчального процесу із позицій наукового підходу» (с. 10).

Заклади вищої освіти передбачають активну участь науково-педагогічних працівників в різних видах організаційної роботи (профорієнтаційні та маркетингові заходи; зимові та літні школи тощо) та міжнародної академічної співпраці (подання заявок на участь у колективних міжнародних та національних освітніх грантах і проєктах; індивідуальних стипендійних програмах; реалізація програм академічної мобільності на національному та міжнародному рівні) (Харківський національний університету імені В. Н. Каразіна, 2018; Сумський державний університет, 2021; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2019; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2018; Національний університет «Львівська політехніка», 2022).

Результати аналізу нормативних документів закладів вищої освіти України дають змогу констатувати, що усі вони окреслюють загальні вимоги, норми часу для планування, обліку та оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників. Проте, у контексті нашого дослідження, є цікавим досвід Національного університету біоресурсів і природокористування України, який виокремлює специфіку діяльності власне викладачів фізичного виховання.

Так, у «Положенні про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників НУБіП України» (Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2020b) зазначено, що для планування, обліку та оцінювання діяльності викладачів фізичного виховання, окрім перелічених вище видів робіт, враховуються види робіт, що є специфічними для їхньої професії. Зокрема, це «підготовка, організація, інформаційний супровід спортивно-масових заходів (розробка положень, календарного плану, сценарію, протоколів змагань, грамот, підготовка інформації до сайту НУБіП України, підготовка спортивних споруд і місць проведення змагань); суддівство спортивних змагань ...; організація спортивно-масової роботи, підготовка команд до участі у Спартакіаді студентів НУБіП України ...; проведення навчально-тренувальних занять зі збірними командами, командами університету, спортивних секцій з різних видів спорту (відповідальному за підготовку збірної команди, секції

НУБіП України з видів спорту за наказом ректора); забезпечення участі збірної команди, спортсменів секції у спортивних змаганнях ...; для командних видів спорту – завоювання збірою командою НУБіП України призового місця на офіційних спортивних змаганнях...; для індивідуальних видів спорту та участь спортсменів НУБіП України у змаганнях в складі збірних команд Києва, України – завоювання спортсменом секції призового місця на офіційних змаганнях (включених до календарних планів змагань Мінмолодьспорту України, МОН України, міста Києва, областей)...; присвоєння спортивного звання спортсмену або НПП...; включення спортсмена НУБіП України до спискового складу збірної команди України на календарний рік, затвердженого наказом Мінмолодьспорту України; призначення НПП НУБіП України на посаду тренера збірних команд України (національної, молодіжної, студентської); підвищення професійної майстерності НПП на семінарах, конференціях, курсах підвищення кваліфікації тренерів, суддів, інших спортивних фахівців, які проводяться державними організаціями, всеукраїнськими організаціями (федераціями, асоціаціями тощо); керівництво та оцінювання фізичної підготовленості студентів згідно з державними тестами...» (с. 46-49).

Важливе значення мають також нормативні документи, що окреслюють вимоги до підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, зокрема ті, що висвітлюють специфіку фізичного виховання, формування культури здорового способу життя, рухової активності. Відомо, що найціннішими для людини є її життя та здоров'я. Як зазначає Чередник (2015), «особливе місце у системі охорони здоров'я належить фізичній культурі та спорту, а отже, й фізичному вихованню. На відміну від охорони здоров'я, фізична культура не має чітко визначеної області дії, вона призначена для всебічного розвитку людського тіла і духу. Кажучи спрощено, якщо охорона здоров'я бореться з наслідками процесів, то фізична культура її попереджає, допомагає їх уникнути. Фізична культура – частина загальної культури суспільства, одна зі сфер соціальної діяльності, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних здібностей людини» (с. 320). Далі дослідник підкреслює, що «науково-технічна революція

докорінно змінює умови праці: значно скорочуються фізичні зусилля (у першу чергу м'язова діяльність), зменшується рухова діяльність у побуті, механізуються способи пересування. Обмежена рухова активність приводить до занепаду сил, утруднює психічну діяльність. Масова фізична культура стає основним засобом подолання невідповідності між потребою в м'язовій активності й умовами життя» (Чередник, 2015, с. 321).

У «Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (Президент України, 2016) задекларовано, що «метою Національної стратегії є формування у суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі». Тут погоджуємося, що «в умовах соціально-економічних перетворень в Україні питання збереження здоров'я української нації належить до рангу пріоритетних ідеалів і національних інтересів, зростають вимоги з боку суспільства до якості підготовки педагогічних працівників, до рівня їхньої професійної компетентності. Педагогічна освіта виконує особливу, ключову функцію у формуванні сучасної людини, її інтелектуального та духовного потенціалу. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах трансформацій об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації» (Вертель, 2016, с. 232).

Розпорядженням Кабінету міністрів України №1042-р від 19.08.2020 р. «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» передбачено «формування ціннісного ставлення юнацтва, дітей та молоді до власного здоров'я, покращення фізичного розвитку та фізичної підготовки з урахуванням вимог майбутньої професійної діяльності» (Кабінет міністрів України, 2020а, с. 2).

Справді, сьогодні у суспільстві спостерігається проблема відсутності чи недостатнього рівня сформованості культури здорового способу життя, зниження рівня рухової активності, що спричиняє хвороби та зниження

потенціалу особистості фахівця. Проте, як наголошують науковці, «важлива роль у досягненні оптимального рівня працездатності, емоційної урівноваженості студентів належить систематичній руховій активності, адекватній можливостям організму. Оскільки має місце сполучення фізичної активації і настрою людини, то м'язове навантаження можна розглядати як ефективний засіб для зняття психоемоційної напруги, боротьби з депресією» (Ковальчук, & Красножон, 2012, с. 117). Наукові розвідки підтверджують, що «... студентська молодь являє собою соціальну групу, для якої характерною є низка специфічних умов життєдіяльності. Зниження рівня рухової активності студентів обумовлене не тільки збільшенням витрат часу на навчальну діяльність, але і способом життя, який став звичним для більшості молоді (захоплення комп'ютерними іграми, соціальними мережами, нераціональне харчування, нестача сну, недостатнє перебування на відкритому повітрі, наявність шкідливих звичок)» (Круцевич, & Пангелова, 2016, с. 110). Соловійов (2013) переконаний, що «... проблема фізичного виховання, спрямованого на зміцнення та збереження здоров'я молоді, набула сьогодні першочергового значення. Фізичне виховання – важливий напрям соціальної політики держави, обов'язковий розділ гуманітарної частини освіти, значущість якого виявляється в гармонізації духовних і фізичних сил, формуванні таких загальнолюдських цінностей, як здоров'я, фізичне і психічне благополуччя, фізична досконалість» (с. 152).

У Рекомендаціях щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року (МОН України, 2021) йдеться про те, що «фізичне виховання у закладах освіти сприяє збереженню і зміцненню здоров'я, популяризації здорового способу життя, гармонійного, передусім, фізичного розвитку; забезпечує організацію змістовного дозвілля студентської молоді, збільшення кількості та якості рухової активності, можливість виступів у всеукраїнських та міжнародних спортивно-масових заходах серед студентів та інших видах рухової активності, популярних серед молоді» (с. 3).

Результати аналізу роботи кафедр фізичного виховання провідних БЗВО свідчать про те, що до їхньої компетенції належить не тільки проведення занять з фізичного виховання, що є освітнім компонентом освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за усіма спеціальностями, але й організація оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої та спортивної роботи. Наприклад, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (2022а) пропонує здобувачам освіти заняття у таких спортивних секціях: баскетбол, волейбол, футзал, бокс, змішані єдиноборства ММА, різні види тенісу, фехтування, паверліфтинг, чирлідінг, шахи і шашки, бадмінтон, кікбоксинг, скелелазіння, стрільба з лука тощо.

На сайті Одеського національного університету імені І. І. Мечникова зазначається, що кафедра фізичного виховання і спорту організовує «заняття фізичним вихованням і спортом для студентів усіх факультетів, інститутів і коледжів, що проводяться у трьох відділеннях: основне, спеціальне, спортивне» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2022). Як зазначають дослідники, «серед основних завдань викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» є залучення молоді до регулярних занять фізичною культурою і спортом, зміцнення та покращення стану їхнього здоров'я тощо» (Єретик, & Чекмарьова, 2012, с. 73).

Актуальною є проблема організації фізичного виховання для осіб з особливими освітніми потребами у спеціальних медичних групах. «На сьогоднішній день зріст чисельності студентів, які за станом здоров'я направляються в спеціальні медичні групи, визначає тенденцію до розширення засобів та методів лікувально-профілактичного характеру для найбільш швидкого відновлення здоров'я і працездатності студентів, які займаються у цих групах, попередження наслідків патологічного процесу. Саме ці задачі і вирішує лікувальна фізична культура. Впровадження засобів і методів лікувальної фізичної культури в практику занять зі спеціальними медичними групами повинно бути тісно пов'язане з державним і науковим розвитком системи фізичного виховання, оскільки фізична активність, регламентована у

відповідності з медичними показниками, є важливим фактором корекції способу життя студента» (Головійчук, & Шабанова, 2012, с. 60-61).

Результати аналізу інформації, представленої на сайті Одеського національного університету імені І. І. Мечникова свідчать, що «студентам надається можливість займатися 22 видами спорту» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2022), серед яких фехтування, карате, волейбол, баскетбол, гандбол, кулева стрільба, бокс, самбо, художня гімнастика тощо.

Аналіз досвіду Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (2022а) вказує, що тут здобувачі освіти мають можливість займатися волейболом, футзалом, триатлоном, стрільбою з лука, спортивним орієнтуванням, аеробікою та фітнесом, регбі, плаванням, легкою атлетикою, спортивним туризмом, настільним тенісом тощо. Такі види спорту представлені у форматі освоєння вибіркового освітнього компонента, а їхньою метою є «формування у студентів здатності підтримувати на достатньому рівні стан фізичного здоров'я, фізичної та розумової працездатності; розвивати основні життєво необхідні професійно-прикладні рухові навички; формувати мотивацію до занять руховою активністю та спортом як складової здорового способу життя» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022с, с. 1).

Прикметно, що кафедра технологій оздоровлення і спорту пропонує для вивчення таку навчальну дисципліну, як «Основи здорового способу життя», вивчення якої передбачає освоєння знань про загальні основи здоров'я, оздоровчі ефекти поведінки, здорове харчування, особливості вікових періодів життя людини, а також участі в індивідуальних програмах рухової активності (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022b). «Основною метою навчальної дисципліни «Основи здорового способу життя» є формування у студентів мотивації до ведення здорового способу життя та здатностей використовувати

різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022b, с. 1).

Варто зауважити, що у цьому технічному університеті організовано освітній процес з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів освіти: працюють спеціальні медичні групи «для студентів з інвалідністю та відхиленнями у стані здоров'я» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022d, с. 1).

У Національному університеті «Львівська політехніка» основна місія кафедри фізичного виховання полягає у тому, щоб «підтримувати високий спортивний імідж «Львівської політехніки», працювати в напрямку сучасних наукових досліджень в галузі «Фізичне виховання і спорт», вести серед студентської молоді широку практично-просвітницьку роботу щодо оздоровлення та заохочення до здорового способу життя, спираючись на національні традиції розвитку фізичної культури та спорту» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022b).

Наприклад, у силабусі освітнього компоненту «Фізичне виховання» визначено, що основними результатами навчання майбутніх фахівців за спеціальністю 073 Менеджмент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є «формування фізичної культури особистості фахівця відповідного рівня освіти; підготовка майбутніх фахівців до високопродуктивної праці; розвиток життєво необхідних та професійно важливих фізичних якостей студентів; розширення рухових можливостей студентів; формування психічної стійкості до несприятливого впливу чинників професійної діяльності і оточуючого середовища; зміцнення здоров'я, формування навичок здорового способу життя; виховання у студентів потреби в систематичних заняттях фізичною культурою для підтримки належного психофізичного стану з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022c).

Зауважимо, що спрямованість діяльності кафедри фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти на формування культури здорового способу життя та рухової активності ґрунтується на Постанові Кабінету міністрів України № 1089 від 04.11.2020 року «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року», у якій серед основних завдань визначено «створення для здобувачів освіти належних умов для заняття рухливою активністю та формування ставлення до занять фізичною культурою і спортом як до важливої складової здорового способу життя» (Кабінет міністрів України, 2020b). Підтвердження знаходимо у робочій програмі навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для низки спеціальностей, за якими здійснює підготовку майбутніх бакалаврів Львівський національний університет імені Івана Франка. Зокрема у ній зазначено, що серед основних завдань цього освітнього компоненту: «формування загальнолюдських цінностей та важливості фізичної культури у розвитку особистості; формування здатності до виконання контрольних тестів і нормативів на рівні вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм відповідного спеціаліста; зміцнення здоров'я, профілактика захворювань та формування навичок здорового способу життя; оволодіння руховими навичками, розвиток фізичних якостей для повноцінної життєдіяльності та виконання професійних обов'язків» (Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021, с. 4).

Дослідники наголошують на необхідності формування потреби і мотивації майбутніх фахівців до занять фізичною культурою, а також фізичного вдосконалення: «Фізичне самовдосконалення розуміється як процес цілеспрямованої, свідомої, планомірної роботи над собою і орієнтований на формування фізичної культури особистості. Він включає сукупність прийомів і видів діяльності, що визначають і регулюють емоційно забарвлену, дієву позицію особистості щодо свого здоров'я, психофізичного стану, фізичного вдосконалення та освіти. Для педагогічної практики важливо визначити шляхи підвищення активності студентів на заняттях фізичною культурою, встановити

рівні потреби у фізичному самовдосконаленні, намітити шлях її подальшого формування» (Борейко, 2016, с. 10); і розглядають потенціал фізичного виховання у контексті формування загальних компетентностей майбутніх фахівців, підготовка яких реалізується в умовах академічного середовища закладу вищої освіти. «Відповідальність фахівця пов'язана з формуванням фізичного і духовного здоров'я особистості, вимагає не лише знання основ професійної діяльності, але й особливого відношення до педагогічного процесу, що проявляється у позиції педагога. Заняття фізичною культурою і спортом повинні супроводжуватися позитивними емоціями, що виражаються радістю, емоційним задоволенням тих, що займаються. Проте, такий благотворний вплив фізичної культури та спорту можливий тільки в умовах актуального особово-орієнтованого підходу в практичній діяльності фахівця цієї сфери і, прояві гуманістичної педагогічної позиції» (Блошенко, 2016, с. 46).

З метою ефективної організації освітнього процесу Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (2022а) пропонує для студентів 1 року навчання заповнити анкету, основна мета якої полягає у тому, щоб з'ясувати стан здоров'я здобувачів освіти, їхні вподобання щодо виду спорту, цілі та очікувані результати. Таке анкетування дає змогу розподілити здобувачів освіти на групи з урахуванням їхніх інтересів, можливостей та потреб.

Щодо реалізації спортивної роботи, досвід Національного університету біоресурсів і природокористування України (2022), як і багатьох інших закладів вищої освіти, свідчить про організацію проведення різноманітних спортивних змагань у межах університету, а також участь у змаганнях національного та міжнародного рівнів.

Серед спортивних змагань у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» знаходимо такі: відкритий чемпіонат з футболу, традиційний пробіг «Могилянська миля», першість і кубок з ігрових видів спорту тощо (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2021).

У Рекомендаціях щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року (МОН України, 2021)

Йдеться про організацію спортивно-дозвіллевої діяльності здобувачів освіти. Зокрема зазначено, що заклади вищої освіти спрямовують власну діяльність на проведення спортивно-масових заходів та підготовку студентів до у часті у «багатоетапних комплексних заходах, спрямованих на фізкультурно-патріотичне виховання та популяризацію здорового способу життя; заходах з використанням сучасних рухових активностей та інших рухових активностей, популярних серед молоді в форматах святкування Міжнародного дня студентського спорту в Україні, масових забігів, флешмобів, челенджів, фестивалів, подолання штучних смуг перешкод, занять з фізичного виховання за участю зірок спорту тощо; заходах, що поєднують рухову активність з комп'ютерними іграми; онлайн заходах з рухової активності...» (МОН України, 2021, с. 4).

Сьогодні університети організовують різноманітні спортивні та спортивно-дозвіллі заходи. «Фізкультурно-оздоровчі масові заходи мають своєю метою організацію активного оздоровчого відпочинку, релаксації та реабілітації студентів. Прикладом таких заходів є походи вихідного дня, спортивні свята факультетів, організація оздоровчих гуртків на базі університету тощо» (Горільчаник, 2016, с. 53). Горільчаник (2016) зазначає: «для підвищення ефективності таких заходів необхідно: постійно розширювати та урізноманітнювати фізкультурно-оздоровчі програми; використовувати новітні технології та види фізичного виховання; поповнювати технічний і тактичний арсенал засобів; підвищувати вимоги до збільшення популярності заходу з використанням реклами у мережі Інтернет, а саме соціальних мережах, персональних сайтах та сторінках викладачів; поєднувати практичну частину заходів із теоретичним обґрунтуванням у формі реклами, додаткових лекцій, зустрічей з провідними фахівцями тощо» (с. 53).

Отож, як свідчать результати аналізу нормативних документів, професійна діяльність викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти ґрунтується на нормативних документах органів управління у сфері вищої освіти. Поєднуючи принципи автономії та академічної свободи, кожен заклад

вищої освіти виокремлює ті види робіт науково-педагогічних працівників, які визначає пріоритетними для власного розвитку, забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, забезпечення відповідності освітніх послуг запитам суспільства, вимогам ринку праці та інтересам здобувачів освіти. Узагальнення досвіду провідних БЗВО формує підґрунття для констатації, що професійна діяльність сучасного викладача фізичного виховання охоплює організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвіллеву та спортивну роботу, на удосконалення яких і мають спрямовуватись програми професійного розвитку.

2.2. Аналіз пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Проаналізувавши нормативно-правову документацію, що обґрунтовує специфіку професійної діяльності викладачів фізичного виховання БЗВО, стала очевидною проблема дослідження програм професійного розвитку, що доступні на ринку освітніх послуг в Україні та нормативних документів, у контексті яких вони реалізуються. Як зазначають дослідники, «динаміка функціонування сучасного суспільства підпорядковується тенденції підвищення ефективності праці у всіх сферах життя. Постійне оновлення попередньо освоєних знань, умінь і навичок є запорукою майбутнього успіху людини у ХХІ ст. Професійне вдосконалення працівників освітньої сфери є особливо актуальним, оскільки результат їхньої праці слугує підґрунттям для створення міцного фундаменту освіченості майбутніх поколінь» (Мукан, Мукан, & Істоміна, 2014, с. 100).

Відповідно до Методичних рекомендацій для професійного розвитку науково-педагогічних працівників (МОН України, 2020), «основними складовими професійного розвитку науково-педагогічних працівників є підвищення кваліфікації та стажування» (с. 3). Сьогодні на ринку освітніх послуг функціонують різноманітні провайдери програм професійного розвитку

для педагогів, а університети використовують гнучку систему зарахування кредитів програм підвищення кваліфікації та стажування, що реалізуються як в академічному середовищі закладу вищої освіти, так і за його межами у національному чи міжнародному контекстах.

Постановою Кабінету міністрів України № 800 від 21.08.2019 року «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» затверджено «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (Кабінет міністрів України, 2019). Відповідно до цього документу викладач закладу вищої освіти має право на вибір форм: «(очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо» і видів підвищення кваліфікації: «навчання за програмою підвищення кваліфікації, у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо» (Кабінет міністрів України, 2019).

Зазначено, що «суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти (його структурний підрозділ), наукова установа, інша юридична чи фізична особа, у тому числі фізична особа-підприємець, що провадить освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних та/або науково-педагогічних працівників» (Кабінет міністрів України, 2019). Документом передбачено право викладачів закладів вищої освіти підвищувати власну кваліфікацію у межах формального та неформального навчання, а також процедуру визнання результатів підвищення кваліфікації.

Вважаємо за доцільне проаналізувати організацію професійного розвитку викладачів фізичного виховання на інституційному рівні. Прикладом слугують провідні БЗВО за результатами Консолідованого рейтингу закладів вищої освіти України, що укладається інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.ua» (Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта», 2022).

Як свідчить досвід Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова (2021), серед усіх програм підвищення кваліфікації, які пропонуються у закладі вищої освіти, найбільш прийнятною для викладачів

фізичного виховання є Програма «Педагогічний професіоналізм особистості та діяльності сучасного викладача закладу вищої освіти», що передбачає формування таких компетентностей: освітологічна, нормативно-правова, управлінська, соціально-педагогічна, дидактично-методична, моніторингова, інноваційно-дослідницька, особистісно-професійна. «На початку XXI ст. викладання фізичної культури в навчальному закладі потребує не лише професійних знань, умінь і навичок, доброї фізичної і методичної підготовленості. Нова парадигма освіти, заснована на принципах гуманізації та демократизації, вимагає підвищення педагогічного професіоналізму викладача, показником якого є спроможність моделювання педагогічних ситуацій, вирішення аналітико-рефлексивних, конструктивно-прогностичних, організаційно-діяльнісних, оцінювальних-інформаційних і корекційно-регулювальних педагогічних завдань» (Соловйов, 2013, с. 152). Програма, розроблена кафедрою педагогіки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, охоплює 6 модулів, по 30 год кожен: «Розвиток вищої освіти в Україні та світі: історія, теорія і практика модернізації; Академічна доброчесність, мобільність і кар'єра; Здобувачі та викладачі закладу вищої освіти як суб'єкти освітніх правовідносин; Сучасні досягнення дидактики вищої школи та освітніх технологій; Моніторинг якості діяльності суб'єктів освітнього процесу; Педагогічний професіоналізм: тренінг особистісно-професійного росту» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021, с. 5-6).

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (2022e) пропонує для своїх співробітників такі програми підвищення кваліфікації, як «Використання розширених сервісів Google для навчальної діяльності», «Розроблення дистанційних курсів з використанням платформи MOODLE», «Міжнародні проекти: написання, подання, виконання», «Організація дистанційного навчання за допомогою Microsoft Teams», «Створення відео контенту дистанційного навчання», «Створення фото, відео, анімації для підтримки навчання», «Прості засоби створення та підтримки Web-сторінки викладача», «Основи управління

інноваційними проєктами», «Академічна доброчесність» (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2022e). Перелік програм підвищення кваліфікації, що запропоновані Інститутом післядипломної освіти є ширшим, проте ми виокремили ті з них, які мають безпосередній стосунок до професійної діяльності викладачів фізичного виховання.

Подібно до досвіду Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна у межах діяльності структурного підрозділу – Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання – пропонує для викладачів такі курси, як «Конструювання дистанційних курсів для системи змішаного навчання у закладах освіти», «Інновації в системі дистанційного (змішаного) навчання», «Використання відео в освітньому процесі: перші кроки створення відео для освітян», «Дієтологія та оптимальне харчування», а також пропонує організацію стажування за індивідуальними програмами науково-педагогічних працівників (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022a). Також заслуговує на дослідницьку увагу практика організації відкритих курсів, серед яких «Основи здоров'я та реабілітація (для вчителів-реабілітологів)», «Психологія спорту», «Сучасні освітні технології», «Фізична культура для вчителів», «Нутріціологія», що пропонуються на платній основі та передбачають самореєстрацію усіх бажаючих (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022).

У цьому контексті ми підтримуємо вітчизняних науковців, які зазначають, що «готовність викладачів фізичного виховання до педагогічної діяльності (реалізації цілісного педагогічного процесу виховання фізичної культури) ми розуміємо як володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями і навичками для виконання педагогічних завдань у галузі фізичного виховання; здатність адекватно реагувати на ситуації, які виникають у навчально-виховному процесі; вміння вирішувати типові психолого-педагогічні проблеми; розвинуті комунікативні здібності та навички педагогічного спілкування; здатність

підтримувати своє фізичне здоров'я та спортивну форму, спроможність творчо сприймати та використовувати кращий педагогічний досвід і передові інновації для успішного розвитку як фізичної, так і ціннісної сторін особистості учнів» (Соловйов, 2013, с. 156).

Національний університет «Львівська політехніка» пропонує для своїх науково-педагогічних працівників низку курсів за Програмою підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022d) (див. Таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Програма підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти» у Національному університеті «Львівська політехніка»

№ з/п	Назва курсу	Кількість годин/ кредитів ЄКТС
1.	Майстерність педагогічного спілкування	30 год, 1 кр.ЄКТС
2.	Педагогічна техніка викладача ЗВО	30 год, 1 кр.ЄКТС
3.	Організація освітнього середовища засобами LMS MOODLE	30 год, 1 кр.ЄКТС
4.	Створення навчального відео-контенту	30 год, 1 кр.ЄКТС
5.	«Виховання аристократів духу» — програма формування профорієнтаційної та духовної самоідентифікації майбутніх абітурієнтів	30 год, 1 кр.ЄКТС
6.	Професійно-педагогічна мобільність викладача	30 год, 1 кр.ЄКТС
7.	Професійний розвиток педагога: теорія і практика	30 год, 1 кр.ЄКТС
8.	Інтелектуальна власність у технічному закладі вищої освіти: теоретичні аспекти та практичне використання	30 год, 1 кр.ЄКТС
9.	Творче навчання і навчання творчості як напрям розвитку сучасної педагогіки	30 год, 1 кр.ЄКТС
10.	Інноваційні технології навчання	30 год, 1 кр.ЄКТС
11.	Зміст та основні напрямки державної політики України в галузі освіти	30 год, 1 кр.ЄКТС
12.	Конфліктологія у професійно-педагогічній діяльності сучасного викладача	30 год, 1 кр.ЄКТС
13.	Наукометричні бази даних Scopus та Web of Science: для початківців	30 год, 1 кр.ЄКТС
14.	Методологія підготовки наукових публікацій	30 год, 1 кр.ЄКТС

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела: Національний університет «Львівська політехніка», 2022d.

Серед основних переваг досвіду зазначених університетів є те, що курси є безкоштовними для науково-педагогічних працівників. Проте серед іншого, виокремлюємо як перевагу те, що Програма підвищення кваліфікації «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти» у Національному університеті «Львівська політехніка» і Програма «Педагогічний професіоналізм особистості та діяльності сучасного викладача закладу вищої освіти» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021) є чітко структурованими, складаються з окремих модулів і забезпечують можливість їх проходження як упродовж 1 календарного року, так і 5 років поспіль з метою отримання 6 кредитів ЄКТС (180 год), що й задекларовано «Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (Кабінет міністрів України, 2019).

Подібно до досвіду Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Національний університет «Львівська політехніка» пропонує курси підвищення кваліфікації на платній основі, зокрема й для викладачів закладів вищої освіти, за такими напрямками:

- «Тенденції розвитку освіти XXI століття: «Самооцінка професіоналізму педагога: сучасні вимоги», «Компетентнісний підхід в освіті: ідеологія та проблеми реалізації», «Просування закладу освіти на ринку освітніх послуг», «Культура самоосвіти педагога»;

- Організація дистанційного навчання у закладі освіти: «Основи е-дидактики», «Основи створення дистанційного курсу на MOODLE», «Вчимося вчити дистанційно (на базі сервісів Google)», «Адміністрування LMS MOODLE у закладі освіти. Автоматизація процесів», «Розгортання LMS MOODLE у закладі освіти. Базовий курс»;

- ІКТ в освіті: «Загрози та фейки: підвищуємо власну медіаграмотність», «Навчальне відео власноруч: максимум практики», «Структурування мислення: розробка інтелект-карт», «Заклад освіти у соціальних мережах»;

- Інтерактивні технології навчання: «Впровадження квест-технологій в освітній процес»;

– Основи управлінської діяльності у закладі освіти: «Ефективне управління закладом освіти в умовах змін», «Технології стратегічного управління закладом освіти»;

– Комплексні курси підвищення кваліфікації: «Професійний розвиток викладача закладу вищої освіти» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022e).

Міжгалузевий інститут післядипломної освіти Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» пропонує семінари тривалістю 30 год за такою тематикою:

– «Effective Presentations: Майстерність публічного виступу. Техніка створення сучасної презентації» (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Вимоги до особистості педагогічних працівників (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Психологічні основи педагогічної саморегуляції (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Методика ефективного навчання за допомогою інтерактивних технологій (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Розвиток soft skills у здобувачів освіти (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Створення інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти (30 год, 1 кредит ЄКТС);

– Комплексний курс «Психолого-педагогічний мінімум» (Основи педагогічної діяльності в ЗВО. Організація навчально-виховного процесу; Сутність та завдання процесу навчання у вищій школі. Форми організації навчального процесу; Сучасні педагогічні технології навчання; Методика ефективного навчання; Основи законодавчої і нормативно-правової бази) (180 год, 6 кредитів ЄКТС) (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2022b).

Як свідчать результати дослідження досвіду зазначених БЗВО, усі вони пропонують курси підвищення кваліфікації для науково-педагогічних працівників за різноманітними напрямками. Кириченко (2016) пропонує до

розгляду різні види курсів підвищення кваліфікації: за фахом, інтегровані, модульні, спеціалізовані, авторські, тематичні тощо. Однак, заслуговує на увагу досвід Національного університету «Києво-Могилянська академія», яка у 2020 р. затвердила «Програму професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА» (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020b). Власне, як ми зазначали у попередньому розділі дисертаційної роботи, поняття «професійний розвиток» є ширшим, ніж поняття «підвищення кваліфікації» і охоплює потенціал формального, неформального та інформального навчання, різних форм, моделей і методів професійного розвитку, передбачає як теоретичну, так і практичну підготовку науково-педагогічних працівників з метою освоєння знань, формування вмінь і навичок їх застосування на практиці, професійних цінностей і ставлення, що конструюють цілісну систему професійної досконалості. Підтвердження цієї тези знаходимо у Методичних рекомендаціях для професійного розвитку науково-педагогічних працівників (МОН України, 2020), де зазначено, що «професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти передбачає безперервний процес набуття нових та вдосконалення раніше набутих професійних та загальних компетентностей, необхідних для професійної діяльності, передбачає постійну самоосвіту та інші види і форми професійного зростання і може здійснюватися шляхом формальної та неформальної освіти, стажування, здійснення професійної діяльності тощо» (с. 2).

Відповідно до затвердженого навчального плану, «Програма професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА» охоплює 4 курси: «Настановочне навчання, Базовий курс, Інноваційний курс, Курс інституційного розвитку» (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020b). Ці курси підготовлені для різних категорій науково-педагогічних працівників.

Так, курс «Настановочне навчання» (150 год, 5 кредитів ЄКТС) охоплює викладачів-початківців та передбачає їх ознайомлення з «цінностями, місією та

стратегією НаУКМА; історією НаУКМА; особливостями навчального процесу НаУКМА; структурою університету, організацією роботи та корпоративною культурою; ресурсами, які можуть допомогти у викладанні; забезпечення якості освітнього процесу в НаУКМА». Настановчне навчання передбачає участь науково-педагогічних працівників у тренінгах і вебінарах, реалізацію програми наставництва, а також «створення інформаційного пакету для нових викладачів» (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020b, с. 2).

Базовий курс «Програми професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА» охоплює 2 модулі:

- Удосконалення програми навчальної дисципліни, забезпечення виконання вимог НаУКМА до методичного забезпечення курсів;
- Запровадження студентоцентрованих практик і змішаного навчання, використання DistEdu (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020b, с. 2).

За допомогою організації семінарів і тренінгів, участі у різноманітних подіях і заходах, а також робочих групах у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (2020b) реалізується «Інноваційний курс», спрямований на «впровадження змішаного навчання і використання технологій у навчальному процесі; впровадження проблемно-орієнтованого навчання; методики активного навчання; інтернаціоналізація освітнього процесу, впровадження віртуальної і змішаної мобільності; розвиток загальних навичок» (с. 2).

Щодо Курсу інституційного розвитку, то він спрямований на «оновлення освітніх програм відповідно до стандартів освіти і кваліфікаційних рівнів; розробку освітніх програм і матриці відповідності програмних результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання і оцінювання; розробку спільних міжнародних програм; системну інтеграцію освітніх компонентів» (Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020b, с. 2).

Вважаємо такий підхід до організації програми професійного розвитку науково-педагогічних працівників виваженим і логічно-структурованим, оскільки він враховує етап професійного розвитку наукового-педагогічного

працівника, специфіку академічного середовища закладу освіти, а також передбачає поглиблення знань, формування вмінь і навичок, необхідних для організації навчальної, навчально-методичної, наукової та міжнародної роботи. Проте, як і в інших закладах вищої освіти, досвід яких ми проаналізували, Національний університет «Києво-Могилянська академія» не пропонує вузько спеціалізованих курсів чи модулів що стосуються методики викладання освітнього компоненту «Фізичне виховання», оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи (див. Додаток В).

Поміж переваг цього закладу вищої освіти вважаємо функціонування інституту наставництва, який має формальний характер, на відміну від багатьох інших закладів вищої освіти України. Також, позитивно вважаємо практику Національного університету «Києво-Могилянська академія» щодо колегіального оцінювання, яка широко застосовується у вищій освіті розвинутих країн світу, а в Україні має переважно декларативний характер.

Серед БЗВО, досвід яких ми проаналізували – Сумський державний університет. Його структурний підрозділ – Центр розвитку кадрового потенціалу пропонує програму підвищення кваліфікації суто для педагогів, професійна діяльність яких пов'язана із фізичним вихованням шкільної та студентської молоді – «Педагогічна майстерність у сфері фізичного виховання та спорту» (Сумський державний університет, 2020b). Ця програма розрахована на 30 год (1 кредит ЄКТС), спрямована на «удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників фізичного виховання та спорту» (с. 1), а її зміст охоплює такі теми:

«1. Сучасні технології вдосконалення методів контролю в системі фізичного виховання та спорту. Методи контролю фізичного розвитку та попередження травматизму в системі фізичного виховання.

2. Фізичне виховання як дидактична система формування гармонійно розвинутої особистості.

3. Технології популяризації фізичної культури і спорту у закладах освіти.

4. Інноваційні технології в системі фізичного виховання. Використання ІКТ в організації спортивної роботи.

5. Надання домедичної допомоги у процесі фізичного виховання та спорту у закладах освіти» (Сумський державний університет, 2020b, с. 2).

Як свідчать результати аналізу діяльності провідних БЗВО України, домінує практика організації курсів підвищення кваліфікації, основною метою яких є поглиблення знань, формування вмінь і навичок чи їх удосконалення, що необхідні для здійснення основних видів діяльності: навчальної, навчально-методичної, наукової, міжнародної, проте відсутні пропозиції, спрямовані на формування педагогічної майстерності у сфері фізичного виховання (окрім досвіду Сумського державного університету); поодинокую є також практика запровадження програм професійного розвитку (окрім досвіду Національного університету «Києво-Могилянська академія»). Відсутня інформація щодо інших форм і методів професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що може бути свідченням недооцінювання їхнього значення, несистематичного характеру їх застосування, або відсутності взагалі.

У контексті нашого дослідження ми звернулися до досвіду галузевих закладів вищої освіти, зокрема закладів вищої освіти фізичної культури і спорту, з метою розгляду їхніх програм, що пропонуються зовнішнім слухачам та безпосередньо стосуються удосконалення методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» і могли б бути використані викладачами фізичного виховання БЗВО.

Серед таких закладів – Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. Відповідно до інформації, поданої на офіційному сайті закладу вищої освіти, пропонуються курси підвищення кваліфікації в обсязі 108 год для викладачів-тренерів за різними видами спорту (Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, 2022).

Харківська державна академія фізичної культури (2022) пропонує курс підвищення кваліфікації для тренерів (тренерів-викладачів I та II категорії) з різних видів спорту, а його змістове наповнення є корисним і для викладачів

фізичного виховання БЗВО, які окрім проведення занять з фізичного виховання, виконують обов'язки щодо організації спортивної та спортивно-дозвіллевої роботи. Зокрема, пропонується онлайн курс обсягом 72 год, зміст якого охоплює «нормативно-правові основи фізичної культури і спорту; педагогічні аспекти фізкультурно-спортивної діяльності; психологічні аспекти спортивної діяльності; фізіологічні аспекти спортивного тренування; сучасні напрями відновлення організму спортсменів; сучасна система побудови тренувального процесу в адаптивному спорті; сучасні аспекти олімпійського та професійного спорту; професійна майстерність тренера; сучасні аспекти теорії і методики обраного виду спорту» (Харківська державна академія фізичної культури, 2022).

Досвід Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського представлений програмами курсів підвищення кваліфікації для різних категорій споживачів – учителів закладів загальної середньої освіти, викладачів-тренерів закладів вищої освіти, тренерів, що працюють у закладах фізкультурно-спортивних товариств, центрів фізичного здоров'я тощо.

У межах нашого дослідження науковий інтерес становлять такі програми, як «Сучасні аспекти теорії і методики обраного виду спорту» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021b), «Теорія і методика підготовки спортсменів у сучасному спорті» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021a), «Фізичне виховання в сучасних умовах» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2022), «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021c), «Інклюзія у фізичному вихованні та створення безпечного освітнього середовища» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021d). Прикметно, що останні три програми розраховані на учителів загальноосвітніх шкіл, інструкторів, що працюють з дітьми шкільного віку. Хоча, на наше переконання, вони були б корисними і для викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти, про що свідчать теми, які ми виокремили у їхньому змісті.

Так, наприклад, зміст Програми підвищення кваліфікації учителів фізичної культури та інструкторів з фізичного виховання «Інклюзія у фізичному вихованні та створення безпечного освітнього середовища» передбачає освоєння знань за такими темами: «інклюзивне навчання: сутність, принципи, переваги. значення фізичного виховання для дітей з особливими освітніми потребами; інклюзивне фізичне виховання для осіб з інвалідністю; сприятливе та безпечне освітнє середовище» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021d, с. 4-7).

У змісті Програми підвищення кваліфікації для учителів фізичної культури «Фізичне виховання в сучасних умовах» виокремлено такі теми, як «основи адаптивного фізичного виховання при вадах слуху та зору; основи адаптивного фізичного виховання при вадах опорно-рухового апарату; фітнес-технології як інноваційна педагогічна технологія для здобувачів освіти; кросфіт як інноваційна педагогічна технологія у розвитку фізичних якостей здобувачів освіти» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2022, с. 5-6).

Така тематика є актуальною для викладачів фізичного виховання, що працюють зі здобувачами вищої освіти, оскільки значна кількість сучасної молоді має проблеми зі здоров'ям. Як зазначено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, до пріоритетних напрямів розвитку інклюзивної освіти віднесено «забезпечення якісної освіти для осіб з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх потреб, можливостей та інтересів; підвищення якості інклюзивного навчання; ... розбудова сучасного, безпечного, інклюзивного й комфортного освітнього середовища у закладах освіти...» (МОН України, 2022b). Відтак, вважаємо доцільним освоєння знань, формування вмінь і навичок їх застосування у практиці викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти.

Програма підвищення кваліфікації «Сучасні аспекти теорії і методики обраного виду спорту» охоплює такі теми, як «організація та проведення змагань, навчально-тренувальних занять в силових видах спорту; фізична

підготовка та методика розвитку фізичних якостей у силових видах спорту; особливості підготовки інвалідів в силових видах спорту» тощо (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021b, с. 4).

Відповідно до Програми підвищення кваліфікації тренерів-викладачів другої категорії «Теорія і методика підготовки спортсменів у сучасному спорті» передбачено освоєння знань про «нормативно-правові основи фізичної культури та спорту; морально-етичні аспекти спортивної діяльності; психолого-педагогічні аспекти діяльності у фізичній культурі і спорті; ... інформаційні та телекомунікаційні технології у фізичній культурі і спорті; домедична допомога» тощо (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021a, с. 6-7).

Як зазначалося вище, до обов'язків викладачів фізичного виховання сучасних закладів вищої освіти належить й організація спортивної роботи. Погоджуємося з твердженням, що «студентський спорт є узагальненою категорією діяльності студентів у формі змагання і підготовки до нього з метою досягнення високих результатів у вибраній спортивній спеціалізації. Він історично є головним джерелом широкого розповсюдження фізичної культури і спорту серед молоді, його серцевиною, основним живлячим середовищем всієї спортивно-дозвілєвої діяльності молоді» (Юрчук, 2009, с. 150). Відомо, що такий вид діяльності характерний не тільки вітчизняному, але й зарубіжному досвіду закладів вищої освіти, зокрема для залучення студентської молоді до удосконалення власних фізичних здатностей, формування культури здорового активного способу життя, а також активного способу відпочинку. «На думку фахівців, заслуговують уваги проблеми масового, рекреаційного спорту, його розвитку в студентській сфері ЗВО нефізкультурного профілю. Дана форма занять має на меті використання фізичних вправ, а також легкодоступних масових видів спорту в спрощених формах для активного відпочинку студентської молоді, отримання задоволення від цього виду діяльності, покращення повсякденності студентів» (Юрчук, 2009, с. 151). Отож, видається логічною та закономірною потреба у професійному розвитку викладачів

фізичного виховання щодо поглиблення їхніх знань, умінь і навичок, необхідних для організації спортивної роботи в університеті.

Щодо оздоровчо-профілактичної роботи у сучасному університеті, то тут особлива роль відводиться викладачам фізичного виховання. «Національна система вищої освіти в Україні передбачає її гуманізацію та демократизацію, спрямовану на формування фахової еліти, здатної плідно працювати в нових соціально-економічних умовах. У цьому аспекті фізичному вихованню належить чільне місце як гуманітарній дисципліні, обов'язковій для студентів усіх вищих навчальних закладів України» (Палієнко, & Іваненко, 2022, с. 12). Далі автори наголошують, що власне «фізичне виховання входить до блоку десяти гуманітарних дисциплін, обов'язкових для вищих навчальних закладів України. Це єдина навчальна дисципліна, викладання якої передбачає: розуміння пріоритету здоров'я серед усіх людських цінностей; формування в студентів шанобливого ставлення до власного здоров'я; оволодіння методами фізичного та психічного самовдосконалення; вміння оцінювати стан власного здоров'я та здійснювати його корекцію у необхідному напрямку» (Палієнко, & Іваненко, 2022, с. 12).

Результати аналізу досвіду провідних університетів України, свідчать, що така робота потребує удосконалення, систематизації та подальшого розвитку, що обґрунтовує необхідність підготовки викладачів фізичного виховання до її реалізації.

Заслуговує на дослідницьку увагу Програма підвищення кваліфікації учителів фізичної культури, керівників спортивних гуртків, інструкторів з фізичного виховання «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні». Зокрема її зміст передбачає опрацювання таких тем: «грамотність у фізичній культурі як основа компетентнісного навчання у фізичному вихованні; системні зарубіжні та вітчизняні інноваційні педагогічні технології для здобувачів освіти різного віку» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021с, с. 4).

У відповідь на виклик, з яким стикнулася не тільки система вищої освіти, але й суспільство загалом у 2020 році, пандемією Covid-19, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського запропонував у 2021 році Програму підвищення кваліфікації учителів фізичної культури, керівників спортивних гуртків «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні». Відповідно до цієї програми педагоги мають змогу поглибити власні знання, сформувати вміння і навички застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у власній діяльності. Зокрема, йдеться про освоєння таких тем, як «Значення інформаційно-комунікаційних технологій та спілкування у фізичному вихованні; Мовленнєва компетентність учителя фізичної культури. Мовленнєвий етикет. Культура усного ділового спілкування; Конфлікти та керування конфліктними ситуаціями у фізичному вихованні; Використання інформаційно-комунікаційних технологій у фізичному вихованні в умовах карантину та пандемії; Особливості віддаленого спілкування; Ютуб-ресурс як засіб поширення досвіду учителя фізичної культури; Застосування фітнес-трекерів у фізичному вихованні для оптимізації рухової активності» (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2021e, с. 4-5).

Зауважимо, що БЗВО, досвід яких ми проаналізували, пропонують науково-педагогічним працівникам програми, спрямовані на оволодіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та їх використання у власній педагогічній та науковій діяльності. Унікальність програми Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського полягає в тому, що вона інтегрує інформаційно-комунікаційні технології з інноваційними педагогічними технологіями, методикою викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Відтак, вбачаємо доцільність її освоєння викладачами фізичного виховання БЗВО.

Отже, як свідчать результати нашого дослідження, заклади вищої освіти фізичного виховання і спорту покривають потреби у професійному розвитку

викладачів фізичного виховання БЗВО частково, оскільки не пропонують повноцінних програм, що враховували б специфіку їхньої професійної діяльності, а також особливості академічного середовища БЗВО, що суперечить Методичним рекомендаціям для професійного розвитку науково-педагогічних працівників (МОН України, 2020), у яких окреслено напрями підвищення кваліфікації. Зокрема йдеться про «розвиток професійних компетентностей (фахових методик, технологій тощо); психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами; використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність; ...» (МОН України, 2020, с. 6).

Результати аналізу досвіду провідних БЗВО свідчать, що викладачі фізичного виховання проходять стажування у різноманітних закладах вищої освіти за індивідуальною програмою. Стажування передбачає спостереження за діяльністю досвідчених науково-педагогічних працівників, критичний аналіз власної методики викладання навчальної дисципліни, власного педагогічного стилю тощо. Стажування забезпечує можливість для ознайомлення з досвідом колег, переймання кращих зразків педагогічної діяльності, а також сприяє рефлексії власного досвіду, аналізу його переваг та недоліків, визначенню пріоритетів щодо подальшого професійного розвитку. У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження зарубіжних науковців. Так, О'Саллівен та Дегло (O'Sullivan, & Deglau, 2006) пропонують студіювати проблему професійного розвитку педагогів з кількох перспектив, беручи до уваги сприйняття педагогічної діяльності, як:

– професії (тут професійний розвиток сприймається, як процес поглиблення знань, освоєння нових знань, формування і розвиток умінь та навичок, що пізніше реалізуються у професійній педагогічній діяльності);

– майстерності (професійний розвиток розуміють як освоєння специфічних компетентностей, рівень оволодіння якими можна виміряти за допомогою спеціальних технік);

– мистецтва (професійний розвиток передбачає рефлексію власного досвіду викладачем та колегами, в основу яких покладено оціночні судження, що детермінують індивідуальний стиль педагогічної діяльності та її унікальність).

Відповідно до предмету нашого дослідження варто брати до уваги не тільки пропозиції щодо професійного розвитку викладачів фізичного виховання, які представлені курсами підвищення кваліфікації, як формату формального навчання. Відомо, що існують різноманітні освітні платформи, на яких розміщуються курси та окремі модулі для професійного розвитку фахівців. Зауважимо, що відповідно до чинного законодавства у сфері вищої освіти (Закону України «Про вищу освіту») передбачено можливість визнання результатів неформального навчання в умовах академічного середовища закладу вищої освіти. Про це свідчать також внутрішні документи БЗВО, що є у полі нашого дослідницького інтересу (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020а; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2020а; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2020; Сумський державний університет, 2020а; Національний університет «Львівська політехніка», 2020).

Серед освітніх платформ, що користуються популярністю в системі освіти України є такі: ВУМ online (2022), Coursera (2022а), EdEra (2022), Prometheus (2022с), Udemu (2022), УМІТИ (2022) тощо. У ході дослідження ми виконали аналіз курсів, що представлені на цих освітніх платформах з перспективи можливості їх використання для професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

На освітній платформі ВУМ online (2022) представлено курси за кількома напрямками:

– «особиста ефективність (взаємодія з власними цілями): критичне мислення, креативне мислення, самонавчання / навчання протягом життя, стратегічне мислення;

– розуміння світового контексту (взаємодія зі світом): культурна освіченість, правова грамотність, розуміння принципів сталого розвитку, побудова інформаційного суспільства, навички інституційного підходу (розуміння структур та механізмів суспільного устрою та співпраці);

– комунікативна ефективність (взаємодія з іншими людьми, як інша людина): толерантність, навички медіації, побудова репутації та управління репутаційними ризиками;

– взаємодія з органами влади (взаємодія з владою): побудова прозорої взаємодії, адвокація / лобіювання, ненасильницький спротив, управління ризиками;

– соціальне підприємництво (взаємодія з іншими людьми, як агент змін): активне цілепокладання, проєктний менеджмент, продаж ідей та робота із запереченнями, залучення фінансів, побудова соціального капіталу;

– формування і розвиток громад (взаємодія з громадою): лідерство, командна робота, самоврядування та управління спільними ресурсами, економічний розвиток громад, відповідальне батьківство, соціальні новації» (ВУМ online, 2022).

Тісна комунікація із розробниками платформи, аналіз змісту представлених курсів свідчить про те, що вони вартують дослідницької уваги і презентують цінний матеріал для особистісного розвитку людини. Деякі курси передбачають можливість їх застосування у контексті загальноосвітньої школи.

Щодо Coursera (2022a), що є освітньою платформою, на якій розміщено відкриті онлайн-курси більш як 150 університетів світу, то зауважимо, що серед короткотермінових курсів та програм, які пропонують різноманітні університети, ми не знайшли жодного, який був би пов'язаний із професійним розвитком викладачів фізичного виховання чи удосконаленням методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Зауважимо, що на

платформі Coursera представлені 3 курси, матеріал яких може бути частково використаний у професійній діяльності викладачів фізичного виховання. Серед таких курсів “Managing your Health: The Role of Physical Therapy and Exercise” (Coursera, 2022b), “Hacking Exercise for Health. The surprising new science of fitness” (Coursera, 2022c), а також “Science of Exercise” (Coursera, 2022d).

Курс “Managing your Health: The Role of Physical Therapy and Exercise” (Coursera, 2022b) розроблений науково-педагогічними працівниками Університету Торонто (м. Торонто, Канада): професором Діною Брукс (Dina Brooks), доктором філософії Брендюю Морі (Brenda Morin), викладачем Юсон Юнгом (Euson Yeung). Цей курс спрямований на освоєння знань про важливість фізичної активності і вправ, їхній вплив на серцево-судинні захворювання, остеопороз, рак, артрит. Висвітлюються питання поширених спортивних травм (Coursera, 2022b).

Курс “Hacking Exercise for Health. The surprising new science of fitness” (Coursera, 2022c) розроблений професорами Мартін Гібала (Martin Gibala) та Стюарт Філіпс (Stuart Phillips) з Університету МакМастер (м. Гамільтон, Канада). Курс спрямований на освоєння теоретичних знань про фізичну підготовку, а також презентує серію тренувань й особливості їх організації. Курс характеризується наявністю практичних порад, тестів, передбачає інтерактивну участь та виконання завдань. Він проводиться англійською мовою онлайн, супроводжується відеоматеріалами із субтитрами (переклад кількома мовами) (Coursera, 2022c).

Курс “Science of Exercise” (Coursera, 2022d) розроблений доктором філософії з Університету Колорадо (м. Боулджер, США) Робертом Маццео (Robert Mazzeo). Він спрямований на освоєння знань про те, як реагує тіло на фізичні вправи, що дозволяє визначати поведінку у середовищі; розуміти, як середовище впливає на здоров'я та тренування, а також специфіку коригування фізичних навантажень, особливості метаболізму вуглеводів, жирів і білків, особливості харчування, причини м'язового болю та втоми тощо. Автор курсу навчає слухачів вести журнал харчування, моніторити серцевий ритм, виконувати

розрахунок загальних щоденних витрат калорій та індексу маси тіла (Coursera, 2022c).

Освітня платформа EdEra (2022) презентує онлайн-курси, освітні проекти, блоги, бібліотеку тощо. Пошук представлених курсів, якими могли б скористатись викладачі БЗВО у контексті власного професійного розвитку дав негативний результат.

Prometheus – освітня платформа відкритих онлайн-курсів. На платформі представлені різноманітні курси, серед яких – міні-курс «Нова фізична культура: Баскетбол» (5 год), що передбачає освоєння основ тактичної, фізичної підготовки, організації роботи тренера тощо (Prometheus, 2022b).

Зміст курсу «Освіта для всіх: різноманітність, інклюзія та фізичний розвиток» (30 год, 1 кредит ЄКТС) (Prometheus, 2022a) охоплює такі модулі, як «інклюзивне навчання: право бути іншим; психолого-педагогічні засади інклюзивного навчання; вчитель фізичної культури – провідник змін; адаптивна фізична культура для дітей з особливими освітніми потребами» (Prometheus, 2022a). Варто зауважити, що ці курси розраховані на педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, хоча можуть бути корисними й для викладачів закладів вищої освіти.

Udemy – освітня платформа відкритих онлайн-курсів, серед яких значна частина стосується фізичного виховання, фізичної культури та спорту (йога, фітнес, паверліфтинг, здорове харчування, фізична досконалість та рухова активність тощо) та забезпечується різними мовами (Udemy, 2022).

УМІТИ – освітня платформа для освіти дорослих розміщує курси для вчителів закладів загальної середньої освіти з низки навчальних дисциплін, хоча з фізичного виховання курси не представлені (УМІТИ, 2022).

Отже, висновуємо, що попри наявність значної кількості пропозицій курсів і програм для особистісного та професійного розвитку фахівців різних галузей та професій, такі пропозиції для викладачів фізичного виховання БЗВО є обмеженими.

2.3. Аналіз досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі у програмах професійного розвитку

З'ясувавши вимоги до професійної діяльності викладачів фізичного виховання у БЗВО, задекларовані у нормативних документах національного та інституційного рівнів, виявивши особливості організації їхнього професійного розвитку у провідних закладах вищої освіти України та пропозицій зовнішніх провайдерів, нами організовано опитування викладачів фізичного виховання з метою виявлення їхнього розуміння проблеми неперервного професійного розвитку, інтересів та потреб, а також можливості їх реалізації.

Відомо, що опитування є одним із видів збору первинної педагогічної інформації, яка часто не відображена у документації закладу освіти, проте дає змогу сформулювати висновок про його реальний досвід. З метою організації опитування варто ретельно сформулювати питання, які будуть зрозумілими для респондентів, адже від чіткості формулювання залежить чи зможе він / вона дати відповідь, пригадати відповідні факти, вибрати найбільш прийнятну відповідь серед запропонованих тощо. Погоджуємося з думкою, що «використання методу опитування дозволяє отримувати інформацію про сьогодення, про оцінку подій, які відбувалися багато років тому, а також про плани на майбутнє. Інформація, яка буде отримана за допомогою опитування, досить легко піддається кількісному аналізу, а також інтерпретації після обробки» (Вербець, 2008, с. 67).

У контексті нашого дослідження у 2019 році організовано опитування викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в онлайн форматі. Основним інструментарієм, який ми застосували, були зустрічі з науково-педагогічними працівниками низки БЗВО, під час яких роз'яснено сутність дослідження, його важливість, а також висловлене прохання до викладачів взяти участь в опитуванні та дати правдиві відповіді на запропоновані запитання.

Для організації опитування ми уклали анкету, що налічувала 17 питань, а також використали систему проведення опитувань SurveyMonkey (2019), яка дає

змогу створити питальник та організувати процедуру анкетування. Відповідні запрошення для участі в опитуванні були надіслані респондентам за допомогою корпоративної електронної пошти закладу вищої освіти (див. Додаток Г).

Щодо структури анкети, то вона охоплювала вступну частину, в якій ми представили тематику дослідження, мету та інструкції для респондентів; демографічну частину, за допомогою якої ми вивчали досвід роботи науково-педагогічних працівників, їхні посади; а також основну, в якій виклали запитання та запропонували відповіді для вибору учасниками, щоб з'ясувати їхні потреби, інтереси, особливості досвіду та ставлення до проблеми організації професійного розвитку.

Оскільки опитування було добровільним, не всі працівники досліджуваних університетів брали в ньому участь. До опитування було залучено 229 науково-педагогічних працівників таких університетів:

- Львівський національний університет імені Івана Франка: 19 викладачів кафедри фізичного виховання,
- Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»: 49 викладачів фізичного виховання,
- Національний університет «Львівська політехніка»: 39 науково-педагогічних працівників,
- Сумський державний університет: кафедра фізичного виховання і спорту: 9 викладачів фізичного виховання,
- Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна: 32 працівники кафедри фізичного виховання та спорту,
- Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича: 17 викладачів фізичного виховання,
- Одеський національний університет імені І. І. Мечникова: 15 науково-педагогічних працівників,
- Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: 49 викладачів кафедри технологій оздоровлення і спорту.

Анкетування дало змогу визначити, що у БЗВО працюють науково-педагогічні працівники з різним стажем роботи, зокрема: до 5 років – 16 осіб, 6-10 років – 24 респонденти, 11-15 років – 36 науково-педагогічних працівників, 16-20 років – 21 викладач фізичного виховання, 21-25 років – 34 особи, 26-30 років – 47 респондентів, більше 30 років – 51 науково-педагогічний працівник (див. Рис. 2.2). Такі дані свідчать про те, що на кафедрах фізичного виховання працюють в основному досвідчені педагоги, що мають значну кількість років науково-педагогічного стажу. Проте, відносно малою залишається кількість викладачів-початківців зі стажем до 5 років.

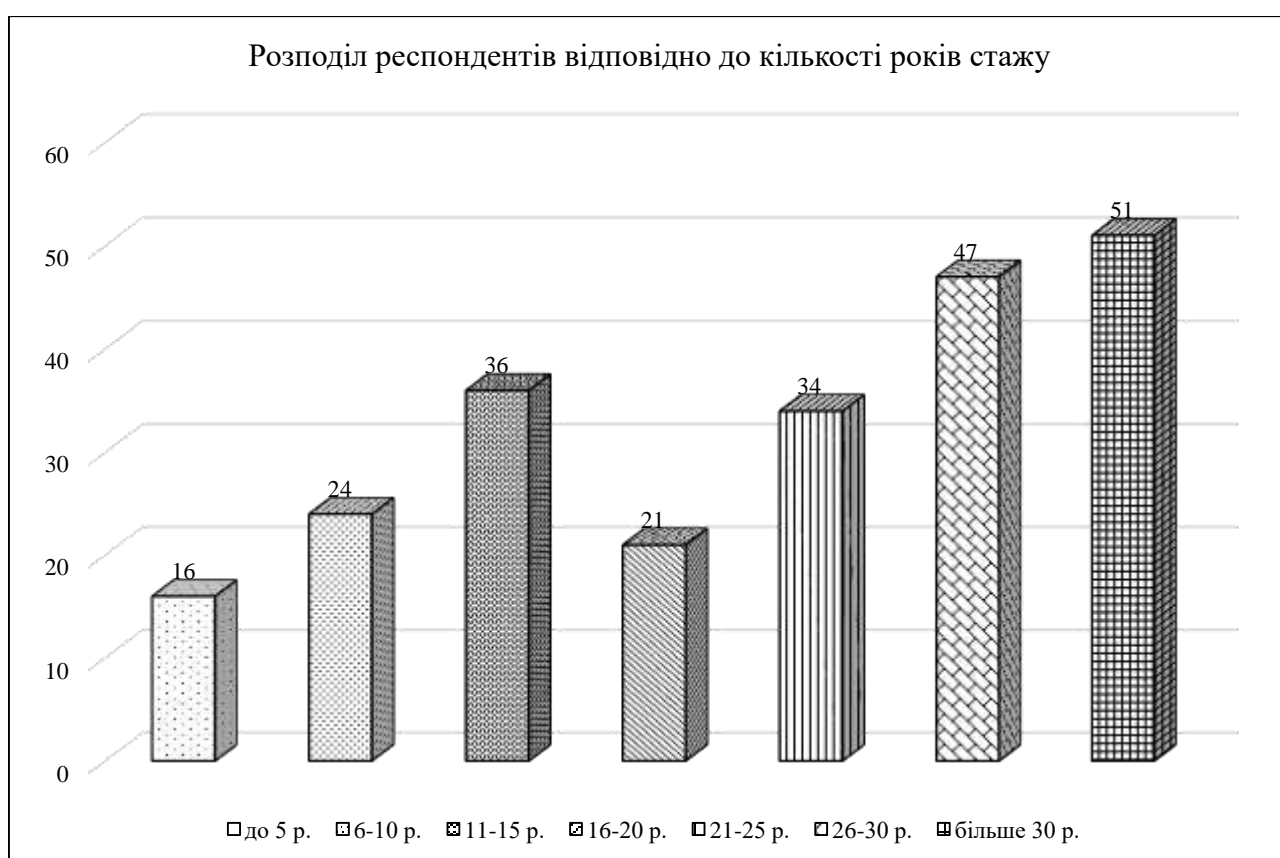

Рис. 2.2. Розподіл викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти відповідно до кількості років стажу (створено автором)

У ході дослідження з'ясовано, що викладачі фізичного виховання БЗВО, що беруть участь в опитуванні, працюють на таких посадах: викладач – 53 особи, старший викладач – 116 респондентів, доцент – 50 науково-педагогічних працівників, професор – 10 викладачів фізичного виховання (див. Рис. 2.3).

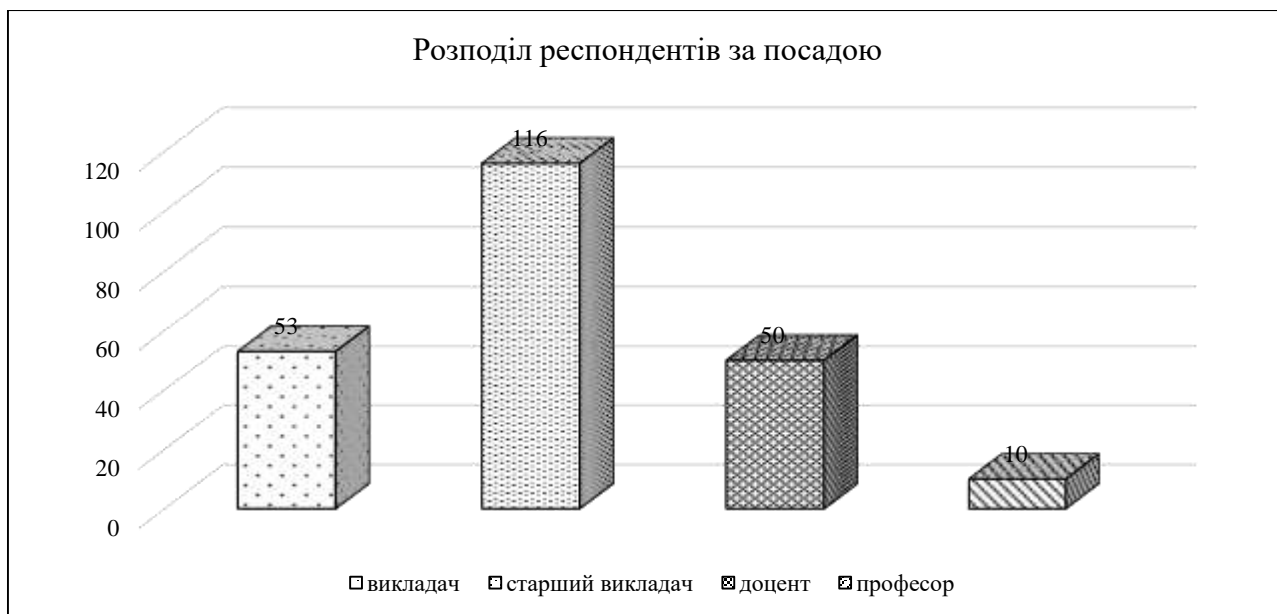

Рис. 2.3. Розподіл викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти за посадою (створено автором)

У відповідь на запитання про періодичність участі у програмах професійного розвитку та її доцільність відповіді респондентів розподілилися таким чином: що 5 років – 66 осіб, що 3 роки – 82 респонденти, щорічно – 73 науково-педагогічні працівники, важко відповісти – 8 викладачів фізичного виховання (див. Рис. 2.4).

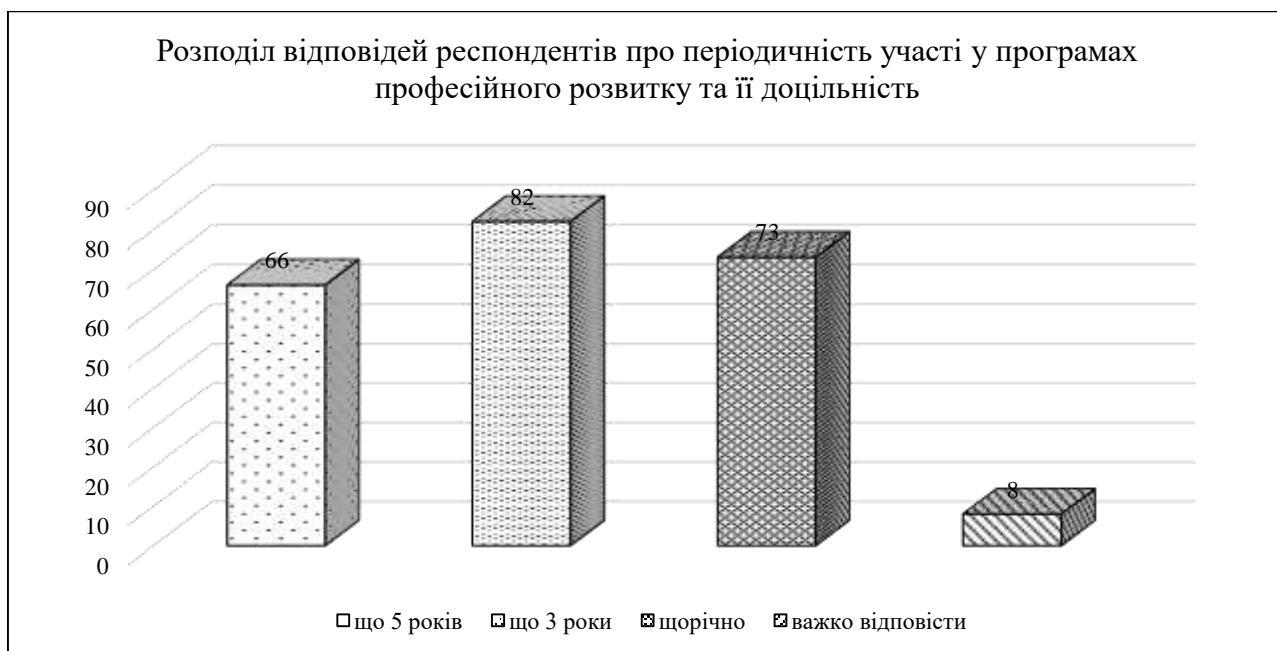

Рис. 2.4. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання щодо періодичності участі у програмах професійного розвитку та її доцільності (створено автором)

Такий розподіл відповідей свідчить про те, що науково-педагогічні працівники розуміють важливість програм професійного розвитку та вбачають доцільність участі у них на постійній основі. Підтвердження цієї тези знаходимо у відповідях респондентів на наступне запитання щодо їхньої особистої участі у програмах професійного розвитку: один раз на 5 років – 54 респонденти, один раз на 3 роки – 114 опитаних, щорічно – 59 науково-педагогічних працівників, важко відповісти – 2 викладачі.

Отримані у ході анкетування відповіді дають змогу стверджувати, що науково-педагогічні працівники позитивно оцінюють вплив програм професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання, його особистісну і професійну реалізацію. Зокрема, відповідь «так» надали – 187 респондентів, «ні» – 19 науково-педагогічних працівників, «важко відповісти» – 23 опитаних (див. Рис. 2.5).

Рис. 2.5. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо впливу програм професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання та особистісну і професійну реалізацію *(створено автором)*

Вважаємо, що обрання відповідей «ні» та «важко відповісти» можуть свідчити про те, що викладачі фізичного виховання мають негативний досвід

участі у програмах професійного розвитку, що не відповідають їхнім інтересам і потребам, або ж характеризуються низьким рівнем якості.

У процесі організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників важливе значення мають не тільки нормативні документи, якими послуговуються БЗВО, але й процедури, які вони використовують. Зокрема, у більшості університетів України функціонують спеціальні підрозділи, функції яких передбачають організацію професійного розвитку працівників. Це можуть бути відділи професійного розвитку персоналу, Центри підвищення кваліфікації, Центри розвитку кадрового потенціалу тощо. З метою з'ясування особливостей практики БЗВО щодо організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, ми попросили респондентів відобразити досвід співпраці із таким підрозділом у їхньому університеті. Отримані відповіді розподілилися так (можливість вибору кількох варіантів відповідей): планування – 168 опитаних, мотивування – 0 відповідей, організування – 117 викладачів фізичного виховання, координування – 8 науково-педагогічних працівників, звітування – 227 респондентів, на всіх етапах – 6 осіб, важко відповісти – 2 працівники університетів (див Рис. 2.6).

Рис. 2.6. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо співпраці із відповідними підрозділами університету на різних етапах організації професійного розвитку
(створено автором)

Отримані дані свідчать про те, що відповідні підрозділи університетів в основному співпрацюють із науково-педагогічними працівниками на етапі планування та звітування про участь у програмах професійного розвитку. Викликає занепокоєння практика щодо координування професійного розвитку викладачів фізичного виховання, а також відсутність практики мотивування працівників. У ході спілкування з науково-педагогічними працівниками з'ясовано, що у більшості закладів вищої освіти професійний розвиток – це відповідальність викладача, відтак центри професійного розвитку персоналу, центри підвищення кваліфікації збирають дані щодо кількості працівників, які мають потребу в участі у курсах підвищення кваліфікації і відповідно планують свої пропозиції, організовують навчання на курсах підвищення кваліфікації, а також збирають інформацію щодо успішного проходження курсів підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників в інших закладах освіти.

Наступне запитання розробленої анкети передбачало з'ясування специфіки програм професійного розвитку відповідно до видів роботи викладачів фізичного виховання, що пропонуються багатогалузевими закладами вищої освіти. Відповідно до отриманих даних відповіді респондентів розподілилися таким чином (можливість вибору кількох варіантів відповідей): організаційна робота – 6 опитаних, наукова робота – 75 науково-педагогічних працівників, навчальна робота – 124 респонденти, навчально-методична робота – 147 викладачів фізичного виховання, міжнародна робота – 37 осіб, оздоровчо-профілактична робота – 56 працівників, спортивно-дозвіллева робота – 6, спортивна робота – 0 відповідей (див. Рис. 2.7).

На основі аналізу відповідей респондентів висновуємо, що найбільшу увагу багатогалузеві заклади вищої освіти приділяють програмам професійного розвитку, спрямованим на освоєння знань, формування і розвиток умінь і навичок щодо реалізації навчальної та навчально-методичної роботи. Пропонуються курси для удосконалення наукової та міжнародної діяльності науково-педагогічних працівників.

Рис. 2.7. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо змістового наповнення пропонованих університетом програм професійного розвитку відповідно до видів роботи (створено автором)

У ході опитування отримано підтвердження реалізації програм, спрямованих на удосконалення оздоровчо-профілактичної роботи у Сумському державному університеті та Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Проте зафіксовано відсутність програм, спрямованих на удосконалення інших видів роботи сучасного викладача фізичного виховання.

З метою отримання даних про потреби викладачів фізичного виховання, ми запропонували респондентам відповісти на відповідне запитання: чи відчуваєте ви потребу в освоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, що необхідні для реалізації різних видів роботи? Отримані відповіді представлені (можливість вибору кількох варіантів відповідей) на Рис. 2.8.

Отже, аналіз отриманих даних свідчить про те, що викладачі фізичного виховання відчувають потребу у програмах професійного розвитку, спрямованих на поглиблення знань, удосконалення власних умінь і навичок,

необхідних для реалізації організаційної роботи – 187 респондентів, наукової роботи – 98 працівників, навчальної роботи – 179 науково-педагогічних працівників, навчально-методичної роботи – 169 викладачів фізичного виховання, міжнародної роботи – 46, оздоровчо-профілактичної роботи – 189, спортивно-дозвіллевої роботи – 197, спортивної роботи – 136.

Рис. 2.8. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх потреб та інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямів професійної діяльності (створено автором)

Порівняння даних щодо пропозицій програм професійного розвитку сучасних багатогалузевих закладів вищої освіти та потреб викладачів фізичного виховання дає підстави резюмувати про їх невідповідність та потребу в удосконаленні наявної практики БЗВО.

За допомогою наступних запитань анкети ми мали на меті з'ясувати, яке змістове наповнення програм професійного розвитку становить їхній інтерес (можливість вибору кількох варіантів відповідей). Отож, у контексті організаційної роботи, викладачі фізичного виховання висловили своє побажання щодо участі у програмах професійного розвитку, спрямованих на поглиблення знань щодо нормативно-правової бази функціонування університету – 94 опитаних, системи управління університетом – 23 науково-

педагогічні працівники, організації роботи підрозділів закладу вищої освіти – 169 респондентів, організації роботи кафедри – 18 викладачів, організації роботи викладача фізичного виховання – 76 осіб, академічного середовища закладу вищої освіти – 149. Власний варіант відповіді запропонували – 4 викладачі, які зацікавлені в освоєнні знань про можливості професійного розвитку в межах договорів про співпрацю університету з іншими закладами вищої освіти України; удосконалення процедури визнання результатів неформальної освіти; можливості розширення співпраці із галузевими університетами у сфері фізичної культури і спорту (див Рис. 2.9).

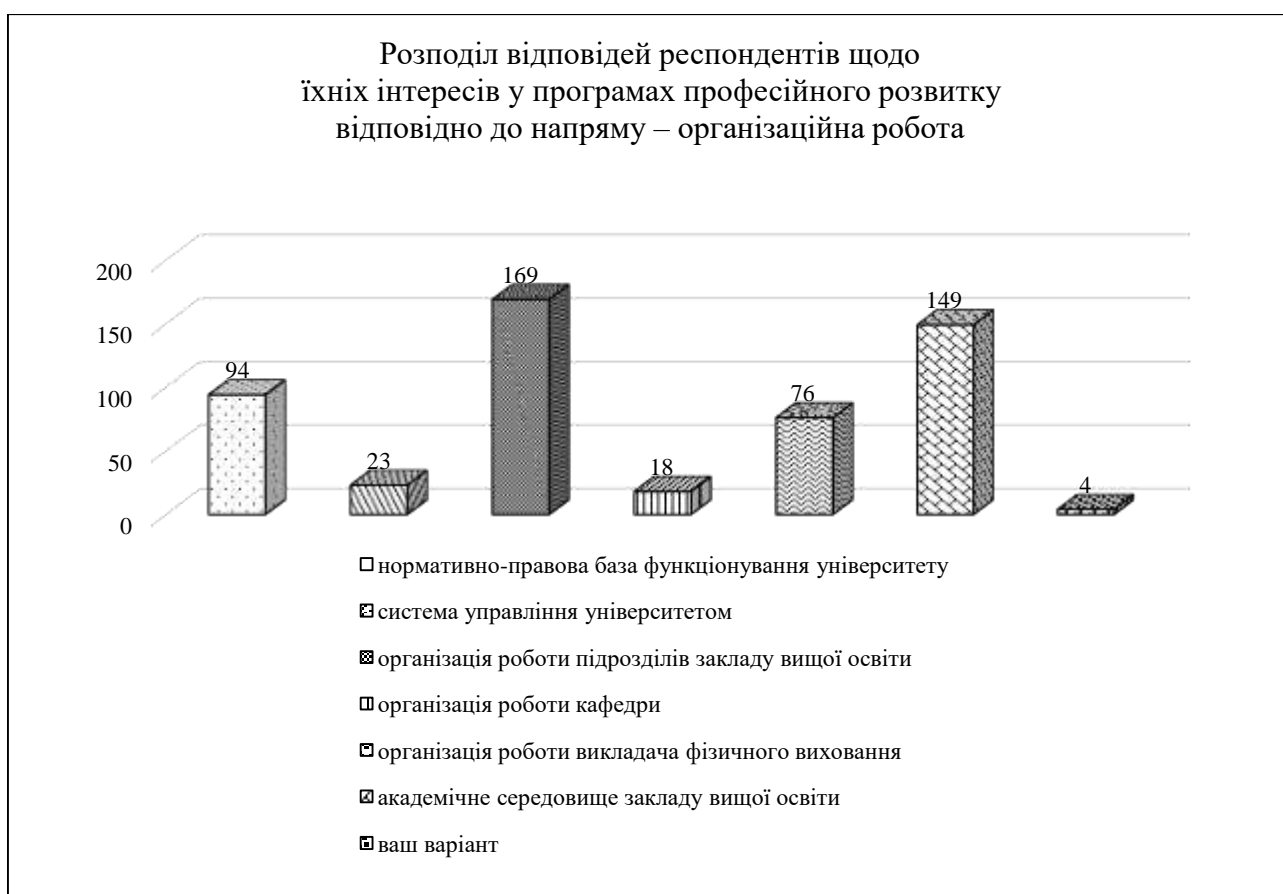

Рис. 2.9. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – організаційна робота (створено автором)

На основі отриманих даних висновуємо, що практика організації курсів підвищення кваліфікації не є достатньою. Існує потреба у розробці цілісної системи професійного розвитку закладу вищої освіти, що передбачала б становлення, розвиток та підтримку викладача фізичного виховання та

координувала можливості для його професійного та особистісного розвитку в умовах академічного середовища університету.

У цьому контексті погоджуємося з тезою, що для забезпечення ефективності професійної діяльності та реалізації можливостей професійного розвитку, сучасний викладач фізичного виховання, як і інші науково-педагогічні працівники університету, має розуміти зміст освіти та специфіку організації освітнього процесу у закладів вищої освіти; методичні та організаційні засади діяльності освітнього закладу (Карамушка, 2009); дотримуватись корпоративної культури закладу вищої освіти, сповідувати його цінності та організовувати власну діяльність з метою забезпечення ефективності функціонування академічної спільноти та підготовки висококваліфікованих фахівців, конкурентоздатних на ринку праці. «Важливою особливістю колективів вищих навчальних закладів є корпоративний характер праці і колективна відповідальність за результати діяльності будь-якого випускника, оскільки він є продуктом праці не одного викладача, а цілого колективу. Не випадково нині звертають увагу на те, що результат роботи освітньої установи загалом більшою мірою, ніж майстерність окремих викладачів впливає на рівень взаємодії і взаємосприяння усіх педагогів» (Горбенко, 2014а, с. 50).

Щодо наукової роботи, викладачі фізичного виховання висловили зацікавлення у програмах, що передбачають освоєння знань, формування вмінь і навичок, які необхідні для виконання наукових досліджень та публікації наукових праць – 76 респондентів, участі у колективних національних та міжнародних наукових проєктах – 69 опитаних, участі в індивідуальних національних та міжнародних наукових проєктах – 47 науково-педагогічних працівників, патентуванні винаходів та корисних моделей – 29 викладачів фізичного виховання. Власний варіант відповіді надали 8 респондентів, які зазначили, що хотіли б поглибити власні знання щодо використання наукометричних баз даних Scopus і Web of Science, а також питань академічної доброчесності, хижачьких журналів та видавництва (див. Рис. 2.10).

Рис. 2.10. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – наукова робота (створено автором)

Адже, як зазначають дослідники, «місце країни в інтелектуальному світовому просторі значною мірою визначається кадровим потенціалом закладів та установ, що одержують знання на передньому краї сучасної науки, забезпечують їх накопичення, систематизацію та передачу майбутнім вченим, розробникам техніки і технологій, фахівцям в усіх сферах суспільства та галузях економіки» (Порев, 2012, с. 63).

Представлений розподіл відповідей свідчить про те, що найбільший інтерес викладачів фізичного виховання становлять такі аспекти, як виконання наукових досліджень та публікації наукових праць; участь у колективних національних та міжнародних наукових проєктах; участь в індивідуальних національних та міжнародних наукових проєктах.

Щодо навчальної роботи, то відповіді учасників опитування щодо їхніх інтересів розподілилися таким чином (можливість вибору кількох варіантів відповідей): організація підготовки фахівців у нормативно-правовому дискурсі – 101 респондент, організація освітнього процесу у закладі вищої освіти – 147 науково-педагогічних працівників, інтернаціоналізація освітнього процесу та участь у колективних національних і міжнародних освітніх проєктах – 67

опитаних, інтернаціоналізація освітнього процесу та участь в індивідуальних національних і міжнародних освітніх проєктах – 79 осіб, ваш варіант – 2 (див. Рис. 2.11).

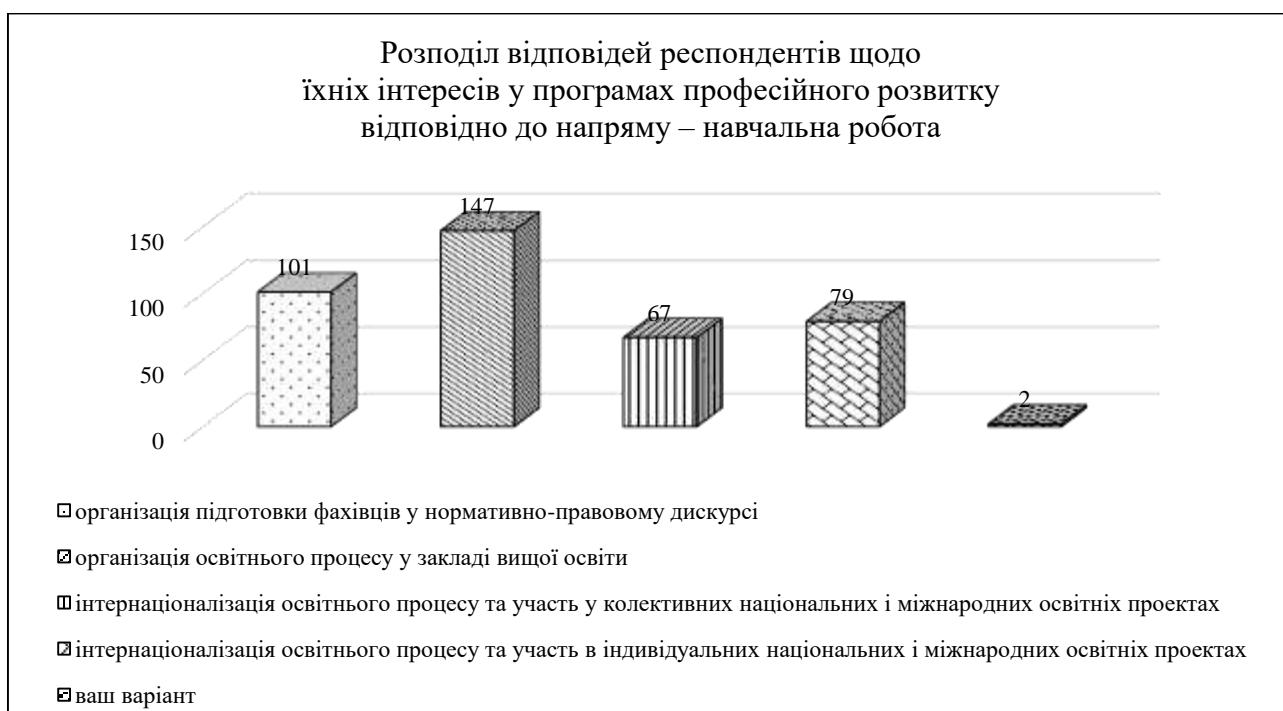

Рис. 2.11. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – навчальна робота (створено автором)

Тимошко (2015) зазначає: «визначальною функцією праці викладача є навчальна діяльність, яка спрямована на організацію процесу навчання відповідно до нормативних документів. Вона поєднує теоретичну складову, пов'язану з розкриттям сутності науки, нових закономірностей, і практичну, яка спрямована на розв'язання педагогічних завдань. Основними видами цієї діяльності є лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, консультації, заліки, екзамени, рецензування, організація захисту курсових робіт і проєктів, керівництво практикою та навчально-дослідною роботою студентів, керівництво дипломними роботами тощо» (с. 49).

У ході опитування викладачів фізичного виховання БЗВО отримано дані щодо інтересів науково-педагогічних працівників та можливостей поглиблення знань, формування вмінь і навичок, необхідних для реалізації навчально-методичної роботи (див. Рис. 2.12).

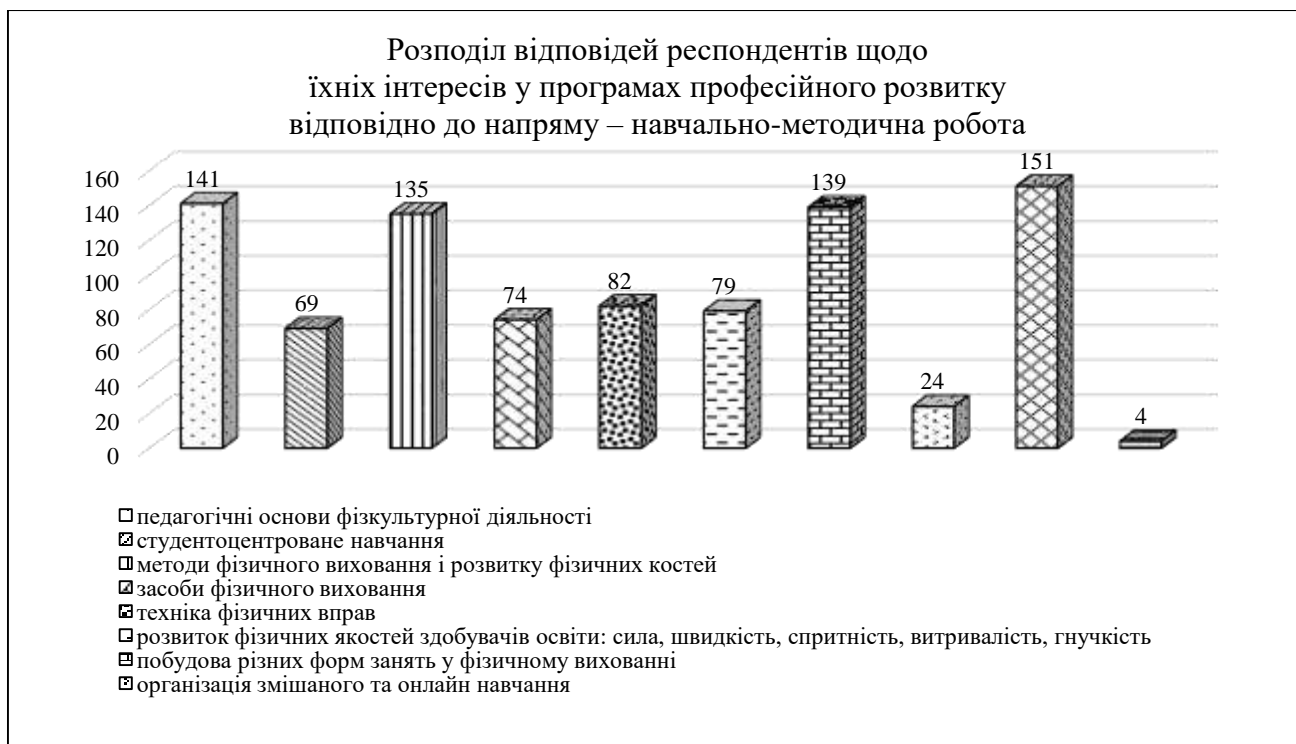

Рис. 2.12. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – навчально-методична робота (створено автором)

Зокрема, виявлено зацікавлення такими аспектами (можливість вибору кількох варіантів відповідей), як педагогічні основи фізкультурної діяльності – 141 викладач, студентоцентроване навчання – 69 респондентів, методи фізичного виховання і розвитку фізичних якостей – 135 науково-педагогічних працівників, засоби фізичного виховання – 74 опитаних, техніка фізичних вправ – 82 педагоги, розвиток фізичних якостей здобувачів освіти: сила, швидкість, спритність, витривалість, гнучкість – 79 осіб, побудова різних форм занять у фізичному вихованні – 139 викладачів, організація змішаного та онлайн навчання – 24, організація інклюзивного навчання – 151, ваш варіант – 4.

Результати аналізу отриманих даних уможливають висновок про те, що викладачі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти зацікавлені у поглибленні знань з проблем методики фізичного виховання і розвитку фізичних якостей, педагогічних основ фізкультурної діяльності, побудови різних форм занять у фізичному вихованні, інклюзивного навчання. Більше половини опитаних цікавляться питаннями організації

студентоцентрованого навчання, розвитку фізичних якостей здобувачів освіти тощо. Низький рівень зацікавленості проблемою організації змішаного та онлайн навчання свідчить про те, що станом на 2019 рік у науково-педагогічних працівників відсутня потреба в оволодінні вміннями і навичками організації змішаного та онлайн навчання. Проте, практика БЗВО характеризується наявністю пропозицій щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності викладача сучасного університету. Свій варіант відповіді запропонували 4 респонденти, наголосивши на зацікавленні в освоєнні інноваційних технологій та методів навчання, поглибленні знань про здорове харчування та формування культури здорового способу життя.

За допомогою наступного питання ми намагалися з'ясувати, які знання, вміння і навички, необхідні викладачам фізичного виховання БЗВО для реалізації оздоровчо-профілактичної роботи. Отримані відповіді презентовані на Рис. 2.13.

Рис. 2.13. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – оздоровчо-профілактична робота (створено автором)

Як бачимо з представлених даних, відсоток фахівців, що висловили зацікавлення у знаннях, вміннях і навичках, необхідних для реалізації оздоровчо-профілактичної роботи є досить високим (можливість вибору кількох варіантів відповідей).

На наше переконання, така інформація свідчить про 2 фактори: 1) викладачі демонструють зацікавлення питаннями, що стосуються організації оздоровчо-профілактичної роботи у закладі вищої освіти; 2) існує потреба в удосконаленні практики, якою послуговуються багатогалузеві заклади вищої освіти щодо організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, пропонуючи окремі курси та стажування, які не повністю відповідають їхнім інтересам і потребам.

Щодо організації спортивно-дозвіллевої роботи (можливість вибору кількох варіантів відповідей), то викладачі фізичного виховання БЗВО засвідчують інтерес в освоєнні чи поглибленні знань, необхідних для організації роботи спортивних секцій, гуртків, клубів, груп здоров'я – 156 опитаних; організації спортивних свят, вечорів, ярмарок, турнірів тощо – 178 викладачів, ваш варіант – 4 (див. Рис. 2.14).

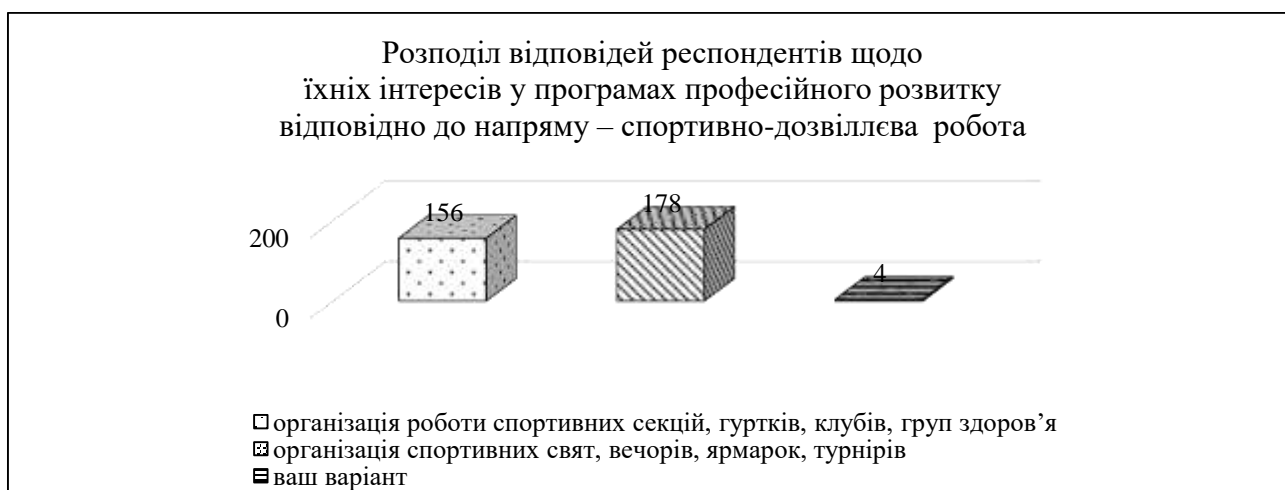

Рис. 2.14. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – спортивно-дозвіллева робота (створено автором)

Результати аналізу отриманих відповідей свідчать, що викладачі фізичного виховання зацікавлені в освоєнні специфіки організації роботи спортивних секцій, гуртків, клубів, груп здоров'я, а також особливостей організації спортивних свят, вечорів, ярмарок, турнірів тощо. Власний варіант відповідей надали 4 респонденти, висловивши зацікавлення досвідом закладів вищої освіти

в інших країнах щодо організації спортивно-дозвілєвої роботи як для здобувачів освіти, так і інших учасників академічної спільноти університету.

У відповідь на питання про знання, вміння і навички (можливість вибору кількох варіантів відповідей), необхідні для спортивної роботи, опитувані надали такі відповіді (див. Рис. 2.15).

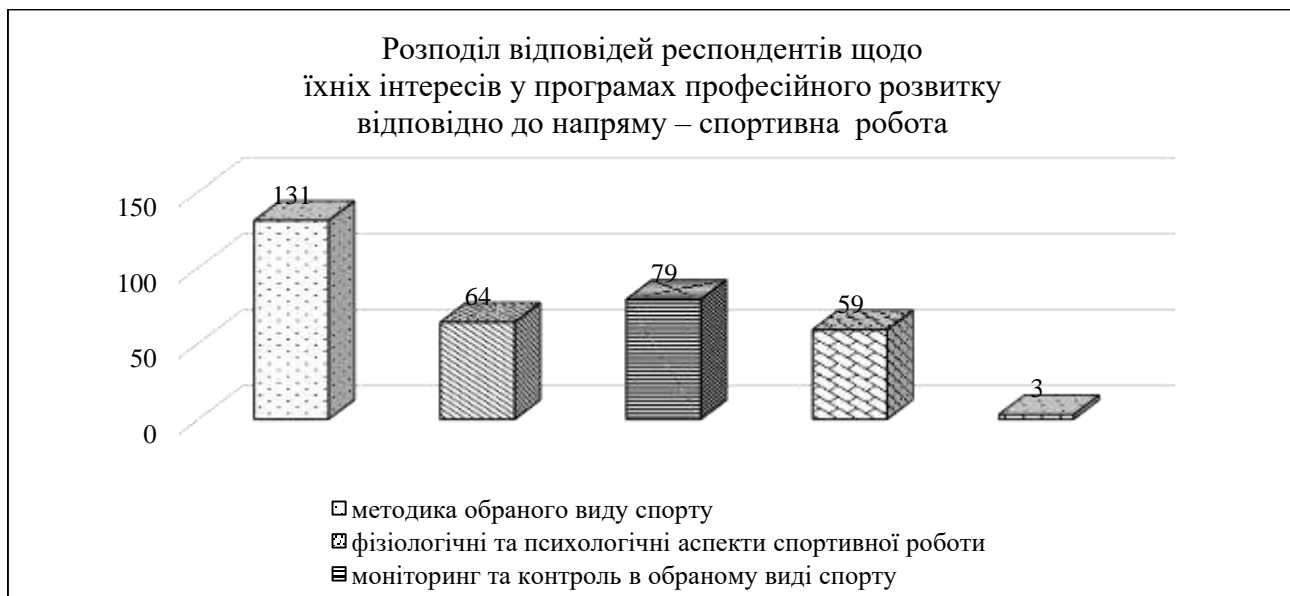

Рис. 2.15. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо їхніх інтересів у програмах професійного розвитку відповідно до напрямку – спортивна робота (створено автором)

Отже, як видно з Рис. 2.15 відповіді респондентів свідчать про їхній інтерес до таких аспектів спортивної роботи, як методика обраного виду спорту – 131 респондент, фізіологічні та психологічні аспекти спортивної роботи – 64 викладачі, моніторинг та контроль в обраному виді спорту – 79 науково-педагогічних працівників, травматизм та відновлення – 59 осіб. Власні відповіді надали 3 викладачі, висловивши побажання щодо освоєння знань про залучення осіб з особливими освітніми потребами до занять спортом та відповідної методики роботи з ними.

У контексті нашого дослідження не менш важливе значення має вивчення досвіду багатогалузевих закладів вищої освіти та індивідуального досвіду викладачів фізичного виховання щодо використання різноманітних форм і

моделей професійного розвитку на інституційному рівні, а також методів професійного розвитку, які використовують викладачі.

Щодо інституційних форм і моделей професійного розвитку (можливість вибору кількох варіантів відповідей), то із запропонованих відповідей, найпопулярнішими є курси підвищення кваліфікації – 211 осіб та стажування – 213 респондентів (див. Рис. 2.16).

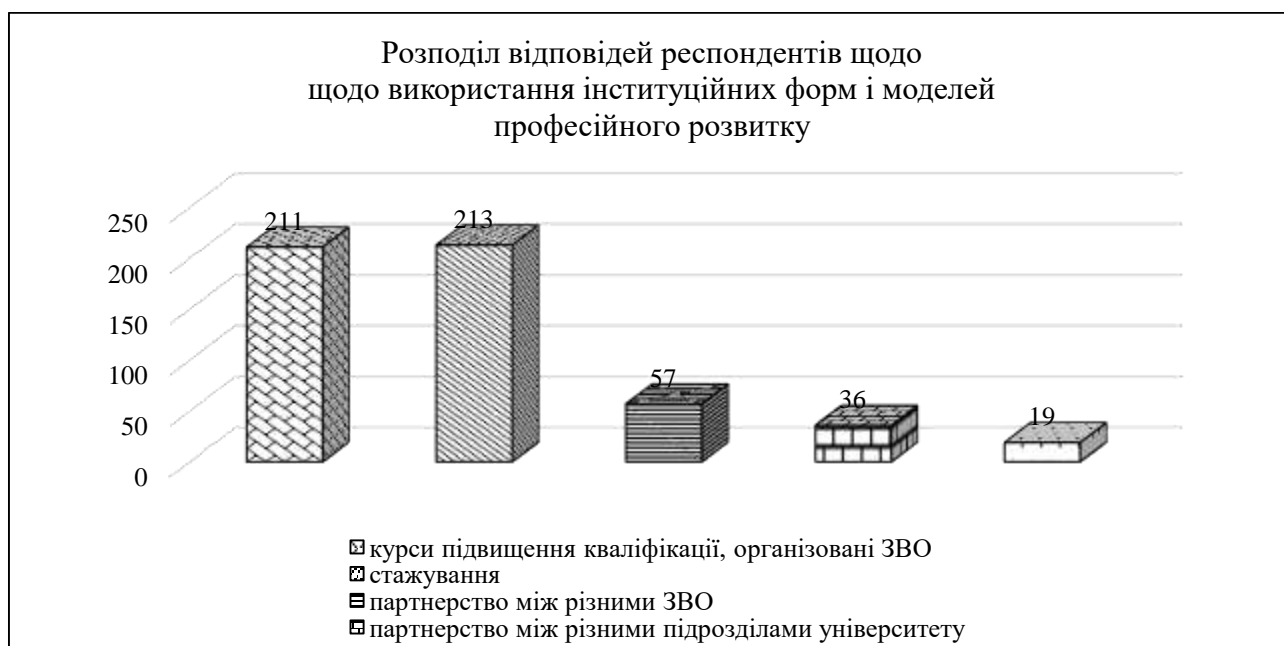

Рис. 2.16. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо використання інституційних форм і моделей професійного розвитку (створено автором)

Під час анкетування нами з'ясовано, що досвід участі у таких інституційних формах професійного розвитку як партнерство між різними ЗВО мають 57 науково-педагогічних працівників, а партнерство між різними підрозділами університету – 36 педагогів. Зовсім низьким є показник участі викладачів фізичного виховання у програмах дистанційного навчання – 19 опитаних. Спілкування з респондентами дало змогу з'ясувати, що такий досвід притаманний переважно викладачам-початківцям.

Щодо використання індивідуальних форм і методів професійного розвитку (можливість вибору кількох варіантів відповідей), то опитані викладачі засвідчили, що використовують низку методів (див. Рис. 2.17).

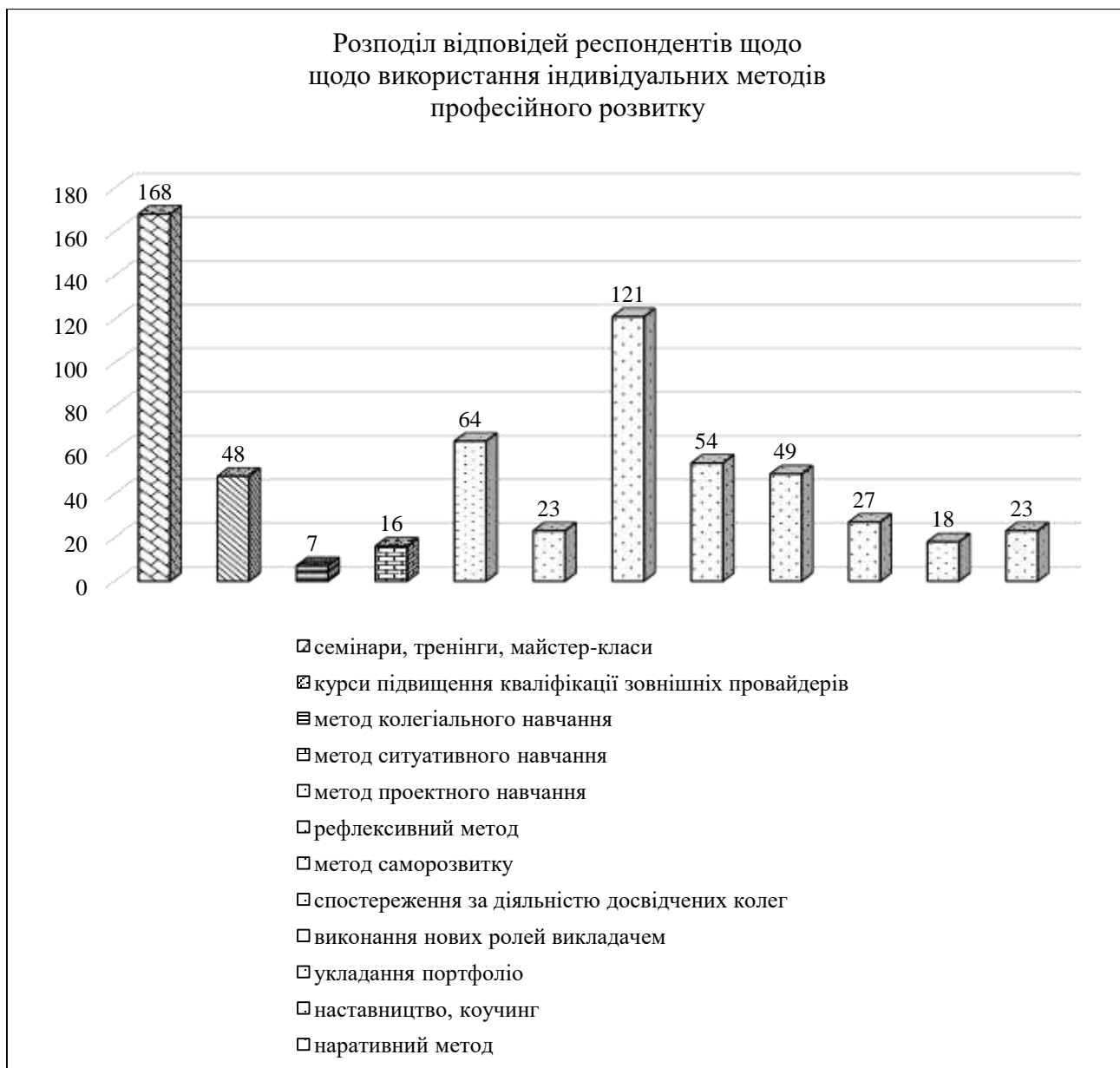

Рис. 2.17. Розподіл відповідей викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо використання індивідуальних методів професійного розвитку (створено автором)

Серед зазначених: семінари, тренінги, майстер-класи – 168 респондентів, курси підвищення кваліфікації зовнішніх провайдерів – 48 викладачів, метод колегіального навчання – 7 осіб, метод ситуативного навчання – 16 науково-педагогічних працівників, метод проєктного навчання – 64 опитані, рефлексивний метод – 23, метод саморозвитку – 121, спостереження за діяльністю досвідчених колег – 54, виконання нових ролей викладачем – 49, укладання портфоліо – 27, наставництво, коучинг – 18, нарративний метод – 23.

Найбільшою популярністю користуються семінари, тренінги, майстер-класи, а також метод саморозвитку. Проте, залишається невикористаним або частково використаним потенціал низки інших дієвих методів професійного розвитку, що потребує дослідницької уваги та удосконалення.

Отже, як свідчить виконане дослідження, досвід БЗВО можна охарактеризувати як позитивний, що підтверджується наявністю відповідної нормативної документації у цій сфері, а також відповідями респондентів, що брали участь в опитування. Проте є низка проблем, вирішення яких можливо реалізувати завдяки формуванню цілісної системи професійного розвитку у кожному університеті та удосконалення практики організації професійного розвитку.

Висновки до другого розділу

У другому розділі «Особливості професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в Україні» схарактеризовано професійну діяльність викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у нормативно-правовому дискурсі; інтерпретовано результати аналізу пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти; представлено результати аналізу досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі у програмах професійного розвитку.

Професійна діяльність викладачів фізичного виховання презентована крізь призму розвитку вищої освіти та функціонування закладу вищої освіти, що обґрунтовує доцільність подальшого студіювання специфіки професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Визначено, що у нормативних документах Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства освіти і науки України задекларовано

компетентнісну характеристику викладачів сучасних університетів, функції, а також право і обов'язок щодо їхнього професійного розвитку.

Виконано аналіз нормативних документів провідних багатогалузевих закладів вищої освіти, що окреслюють особливості професійної діяльності викладачів фізичного виховання: організаційна, навчальна, навчально-методична, наукова, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвіллева та спортивна робота.

У ході дослідження з'ясовано, що у сфері вищої освіти на національному та інституційному рівнях розроблена нормативно-правова база, що регулює професійний розвиток науково-педагогічних працівників. Досліджено практику провідних багатогалузевих закладів вищої освіти України щодо організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах академічного середовища, що, за звичай, реалізується у формі курсів підвищення кваліфікації, окремих програм професійного розвитку, стажування. Їхні особливості включають структурованість, модульність, безоплатність і орієнтацію на певні види науково-педагогічної діяльності (наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна). Однак було виявлено, що не було ні вузькоспеціалізованих програм, які безпосередньо стосуються роботи викладачів фізичного виховання, ні цілісної системи професійного розвитку викладачів.

Виконано аналіз пропозицій закладів вищої освіти фізкультурного профілю, доступних для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, їхнього змістового наповнення, що частково покриває потреби науково-педагогічних працівників.

Досліджено пропозиції освітніх платформ, що користуються популярністю в системі освіти України: ВУМ online, Coursera, EdEra, Prometheus, Udemy, УМІТИ тощо. Зроблено висновок про обмеженість пропозицій програм власне для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Висвітлено результати студіювання досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти України щодо участі у програмах професійного розвитку. Проведено опитування викладачів фізичного виховання провідних багатогалузевих закладів вищої освіти в онлайн форматі. Для організації опитування укладено анкету, що налічувала 17 питань, а також використано систему проведення опитувань SurveyMonkey.

В опитуванні брали участь 229 науково-педагогічних працівників – викладачів фізичного виховання 8 університетів. У ході опитування з'ясовано, що викладачі освоюють програми професійного розвитку на періодичній основі; розуміють вплив професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання, особистісну і професійну реалізацію; співпрацюють із відповідними підрозділами університету (відповідальний за професійний розвиток) в основному на етапі планування та звітування; усвідомлюють потребу у поглибленні знань, формуванні вмінь і навичок, необхідних для реалізації різних видів роботи. Сформульовано висновок про те, що досліджена практика організації окремих курсів та програм професійного розвитку є недостатньою і потребує удосконалення, зокрема шляхом формування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.

Матеріали розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Загура, 2022a; Загура, 2022b; Загура, 2022c; Загура, 2022d; Мукан, & Загура, 2022; Загура, & Мукан, 2022a; Загура, & Мукан, 2022b.

РОЗДІЛ 3

ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ

У третьому розділі «Характеристика готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій» презентовано зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, а також обґрунтування критеріїв, показників та рівнів її сформованості.

3.1. Зміст і структура готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій

Як зазначалося у тексті попереднього розділу, професійна діяльність викладачів фізичного виховання охоплює організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвіллеву та спортивну роботу у багатогалузевому закладі вищої освіти. Таке структурування дозволяє визначити професійні функції, до виконання яких має бути готовий науково-педагогічний працівник.

Передусім, зазначимо, що дослідники виокремлюють різні види професійних функцій викладача закладу вищої освіти, в основу яких покладено застосування різних підходів. Так, Гвоздій та Устянська (2019) класифікують професійні функції науково-педагогічних працівників за способом організації співпраці з учасниками освітнього процесу, виокремлюючи функції тьютора, модератора, фасилітатора, куратора; Хом'юк (2019) – наставника, консультанта, тьютора, фасилітатора, коуча. Варто зауважити, що найактивніше обговорюються питання конкретизації функцій, що характерні навчальній та навчально-методичній роботі. Наприклад, Калугіна (2019) виокремлює

«розвивальну, навчальну, інформаційну, прогностичну, супроводжувальну, дослідницьку, аналітичну, узагальнюючу, експертну, фасилітативну, контролінгову» функції (с. 68); Білик (2019) – пізнавальну, проєктувальну, конструктивну, організаторсько-практичну, комунікативну, діагностичну, рефлексивну тощо. На основі виокремлення різних видів роботи викладачів фізичного виховання Антонець (2023) виділяє навчальну, розвивальну, виховну, оздоровчу, гностичну, комунікативну, діагностичну, спонукальну, орієнтаційну, конструктивну, управлінську, коригувальну, організаційну, координаційну, профілактичну, спортивно-рекреаційну, освітньо-популяризаційну, рухову, методичну (с. 114-116).

Заслуговує на увагу наукова праця Проценко (2018), в якій автор виокремлює загальнотрудові (гностична, прогностична; конструкторська, управлінська, коригувальна), загальнопедагогічні (навчальна, розвивальна, виховна; комунікативна, діагностична, спонукальна, орієнтаційна; організаційна, координаційна), специфічні (оздоровча; просвітницько-популяризаційна, спортивно-рекреаційна, профілактична; рухова, методична) функції та характеризує їх за термінальним, інструментальним, операціональним типом, конструює «матрицю професійних функцій учителя фізичної культури» (с. 68).

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, жодна із представлених класифікацій не є досконалою, оскільки в її основу покладено трактування професійної діяльності та професійних функцій викладача закладу вищої освіти загалом, або ж виокремлення окремих видів роботи викладача фізичного виховання закладу вищої освіти (Антонець, 2023), а також виокремлення функцій, що притаманні фахівцю з фізичного виховання на рівні загальноосвітньої школи. Вважаємо за необхідне конкретизувати професійні функції викладача фізичного виховання, виконання яких необхідне для реалізації різних видів робіт, що відображають специфіку його професійної діяльності у багатогалузевому закладі вищої освіти. Такий підхід забезпечить можливість для

подальшого уточнення поняття «готовність викладача фізичного виховання до виконання професійних функцій» та детермінації її системотвірних компонентів.

Отож, виокремлюємо професійні функції викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти:

- діагностично-прогностична (цілеспрямоване, сплановане та організоване аналізування професійної діяльності і прогнозування її результативності, перспектив і можливих шляхів її удосконалення в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти);

- проектувально-конструктивна (планування та розвиток професійної діяльності на основі використання інновацій у галузі педагогічної науки, фізичної культури та спорту);

- управлінсько-лідерська (поєднання потенціалу менеджменту (планування, організування, мотивування, контролювання, координування та регулювання) та кращих лідерських практик для виконання організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи);

- гностично-експертна (застосування науково-пошукового інструментарію з метою удосконалення організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи й академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти);

- моніторингово-рефлексивна (постійне спостереження та рефлексія, що передбачають самопізнання й пізнання академічного середовища, місця і ролі учасників в академічному та професійному середовищі).

- мотиваційно-стимулювальна (спонукання себе та інших учасників академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти до неперервного розвитку, досягнення результативності та ефективності діяльності на основі врахування потреб та інтересів особистості й організації в цілому).

Характеристика професійної діяльності, конкретизація професійних функцій актуалізують проблему визначення готовності викладача фізичного

виховання до їх виконання у багатогалузевому закладі вищої освіти. Результати аналізу науково-педагогічної літератури, що висвітлює проблему готовності педагогів до професійної діяльності на різних рівнях системи освіти свідчать про її актуальність.

На основі застосування різноманітних підходів, дослідники подають власні трактування поняття «готовність до професійної діяльності», «готовність до виконання професійних функцій» тощо. Так, Кисельов (2018) наголошує на розгляді готовності майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання як інтегративного утворення, що охоплює систему знань, вмінь і навичок, особистісних якостей і слугує основою для виконання професійних функцій та досягнення визначної мети. Гринченко (2011), досліджуючи формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання, детермінує це поняття, «як цілісний стан особистості, що виражає якісні характеристики її спрямованості, свідомості, професійної позиції, іміджу, рівня оволодіння професійно-педагогічними діями» (с. 103). За Гаркушою (2013) готовність до професійної діяльності «є особистісною якістю, інтегральним вираженням всіх підструктур особистості. Готовність має структурну будову і має багаторівневий характер» (с. 200). Волков (2011) визначає готовність як «системне утворення, що характеризується психологічною, науково-теоретичною, практичною, фізичною та психофізіологічною готовністю» (с. 25).

Цікавими для нашої розвідки є результати дослідження Безкопильного та Гречухи (2020), які аналізуючи готовність майбутніх педагогів до реалізації здоров'язберезувальної діяльності у межах фізичного виховання, обґрунтовують поняття готовність «як інтегративне особистісне утворення, що містить усвідомленість соціальної цінності мотивів здоров'язбереження, позитивну мотивацію до оздоровлення учнів, налаштованість на формування здорового способу життя та відповідального ставлення їх до власного здоров'я і здоров'я оточення, наявність професійно важливих якостей особистості, достатніх для підвищення рухової активності та фізичної досконалості молодого покоління» (с. 30).

Проблема готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій є предметом наукових дискусій, оскільки основною метою усіх без винятку освітньо-професійних програм початкової професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі фізичного виховання є формування готовності до професійної діяльності. Її сформованість засвідчує документ про успішне завершення навчання за певним освітнім рівнем, що видається закладом вищої освіти.

Проте, варто розуміти, що сучасні умови розвитку вищої освіти на міжнародному та національному рівнях зумовлюють потребу в неперервному навчанні та професійному розвитку. Окрім того, з перспективи функціонально-психологічного підходу готовність до професійної діяльності – це стан «мобілізації всіх систем людини (функціональних, психічних, психологічних), що забезпечують ефективне виконання певних дій» (Борейко, 2020, с. 162), «певний стан психічних функцій, який забезпечує високий рівень досягнень при виконанні того чи іншого виду діяльності» (Карамушка, 2004, с. 33).

Власне, така консолідація внутрішнього потенціалу викладача фізичного виховання забезпечує підґрунтя для досягнення високої результативності у професійній діяльності. Однак, стани змінюються під впливом зовнішніх (професійне середовище) та внутрішніх (освоєння нових знань, формування вмінь і навичок, загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення) чинників, що свідчить про доцільність розгляду проблеми готовності до виконання професійних функцій як динамічного процесу, що, своєю чергою, обґрунтовує потребу в її постійному удосконаленні.

У цьому контексті Кузнецова (2019) пропонує розглядати «динамічну структуру стану готовності», основними компонентами якої є «1) усвідомлення своїх потреб, вимог суспільства або поставленої іншими людьми задачі; усвідомлення цілей, досягнення яких приведе до задоволення потреб або виконання поставленої задачі; 2) осмислення та оцінка умов, у яких будуть протікати майбутні події, актуалізація досвіду, пов'язаного з рішенням задач та виконанням вимог подібного роду в минулому; 3) визначення на основі досвіду

та оцінки майбутніх умов діяльності найбільш імовірних та допоміжних способів рішення задач або виконання вимог; 4) прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, вольових процесів, оцінка співвідношення своїх можливостей, рівня домагань та необхідності досягнення певного результату; 5) мобілізація сил відповідно до умов та задач, самонавіювання в досягненні цілі» (с. 79).

Застосування особистісного підходу забезпечує підстави для трактування готовності, як «складного особистісного явища, багатопланової і багаторівневої структури якостей, властивостей і станів, які у своїй сукупності дозволяють конкретному суб'єктові ефективно виконувати певну професійну діяльність» (Борейко, 2020, с. 162). Таку ж думку висловлює Карамушка (2004): «з точки зору особистісного підходу психологічну готовність розглядають як результат підготовки (підготовленості) до певної діяльності. Відповідно до цього підходу, готовність розуміється як стійке, багатоаспектне та ієрархізоване утворення особистості, яке включає ряд компонентів (мотиваційний, когнітивний, операційний тощо), адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності, які в своїй сукупності дозволяють суб'єкту більш або менш успішно здійснювати діяльність» (с. 33).

У нашому дослідженні трактуємо «готовність викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій» як особливий активний і діяльнісний стан, а також як сукупність знань, умінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, здібностей та особистісних якостей, що формуються, розвиваються та освоюються в умовах неперервного професійного розвитку, а їх інтеграція складає основу для ефективного виконання професійних функцій в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової та спортивної роботи.

Заслуговує на увагу досвід науковців, які визначають та характеризують компонентну структуру готовності педагогів до професійної діяльності. Павлюк

(2012) підкреслює «співіснування різноманітних підходів до визначення структури готовності до професійної діяльності: загальнотеоретичний і професіографічний. До загальнотеоретичного рівня аналізу віднесено розглядання готовності до діяльності з позиції психології праці; вважається, що структурні компоненти є універсальними і не залежать від особливостей конкретної професії. До професіографічного рівня аналізу структури готовності до професійної педагогічної діяльності належить науковий підхід, при якому структурні компоненти однозначно виводяться з професіограми» (с. 104). Розглядаючи готовність викладача фізичного виховання до роботи зі здобувачами, що мають особливі освітні потреби, Ковтун (2011) виділяє ціннісний, мотиваційний, когнітивний і особистісний компоненти, обґрунтовуючи взаємозв'язки між ними. Степанченко (2015), аналізуючи готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання до інноваційної діяльності, виділяє мотиваційний, особистісний, когнітивно-операційний і креативний компоненти.

На основі опрацювання джерельної бази дослідження, що висвітлює проблему готовності фахівців з фізичного виховання до професійної діяльності та її структури (Безкопильний, & Гречуха, 2020; Воронін, 2011; Гаркуша, 2013; Кисельов, 2018; Краснобаєва, Галайдюк, & Кошолуп, 2014; Палюк, 2012; Соловійов, 2013; Трачук, Бричук, Куликовська, & Цикало, 2019), виокремлюємо мотиваційний, гносеологічний, особистісний та діяльнісний компоненти у структурі готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, які потребують аналізу та характеристики.

Характеристика мотиваційного компоненту у структурі готовності викладача фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти зумовлює необхідність трактування таких категорій як «мотив», «мотивація», «потреба», «інтерес», «стимул», «стимулювання». Існує значна кількість публікацій, які висвітлюють специфіку мотивації та презентують трактування сутності поняття «мотив». Український педагогічний словник подає таке визначення: «мотив (франц. *motif*, від лат.

moveo – рухаю) – спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії). Основою мотивів діяльності людини є її різноманітні потреби. Внаслідок усвідомлення і переживання потреб первинних (вроджених) і вторинних (матеріальних і духовних) у людини виникають певні спонуки до дії, завдяки яким ці потреби задовольняються...» (Гончаренко, 1997, с. 217). Мотивацію автор розглядає як «систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини» (Гончаренко, 1997, с. 217). Федірчик (2016) стверджує, що мотивація – це «психічне явище особистості, яке спричиняє активізацію її ресурсів під дією зовнішніх і внутрішніх умов та визначає спрямованість людини. Багатьма дослідниками мотивація визначається як властивість, компонент, якість особистості, які визначають цілісний образ особистості людини, його активність» (с. 116).

Підтвердження цієї тези знаходимо у праці Сиско (2018b), яка пише: «мотивацію ми розглядаємо, як психологічний чинник, що виступає засобом саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості педагога» (с. 177). Суголосна з цими твердженнями й Лук'янова (2013), яка переконує, що «мотиви є причинами особистісної поведінки, джерелом яких є потреби, і виступають рушійною силою будь-якої діяльності. Отже, мотиви – це усе, що спонукає людину до дії. Мотивація – це система мотивів, яка визначає конкретні форми поведінки людини, вона необхідна для ефективного виконання прийнятих рішень і запланованих завдань» (с. 51).

Вважаємо доречним у контексті нашого дослідження трактування поняття «потреба», яку дослідники визначають як основоположну у формуванні мотивів. Колот та Цимбалюк (2011) акцентують, що потребу слід трактувати, як «відчуття нестачі чогось, необхідність у чомусь, що є бажаним для підтримання життєдіяльності людини, розвитку організму, особистості, соціальної групи. Потреби є джерелом трудової активності людини, що спрямована на їх

задоволення. Незадоволені потреби спричиняють фізіологічний, психологічний або соціальний дискомфорт» (с. 12).

Вбачаємо доцільність у трактуванні потреби викладачів фізичного виховання у самореалізації в професійному середовищі та професійному розвитку як усвідомлення власної ролі і місця в академічному середовищі, розуміння необхідності та бажання до неперервного оновлення власних знань, що дозволяє саморозвиватися, брати активну участь у розвитку академічного середовища, здійснювати вплив на розвиток закладу вищої освіти та професії за допомогою ефективного виконання професійних функцій.

За Туган-Барановським (1994), який здійснив класифікацію потреб людини, потребу у професійній реалізації та професійному розвитку трактуємо за природою виникнення як вторинну. Тобто це психологічна потреба, усвідомлена на основі досвіду, потреби у досягненні успіху, визнання професійних здобутків, поваги в академічному та професійному середовищі.

Щодо такої класифікаційної ознаки як «суб'єкт впливу», то розглядаємо забезпечення ефективності виконання професійних функцій та професійного розвитку як особисту та групову потреби: особиста – у контексті життєдіяльності та професійної діяльності окремого науково-педагогічного працівника; групова – потреба, що притаманна колективу – кафедрі фізичного виховання, факультету, багатогалузевому закладу вищої освіти загалом. Вважаємо, що потреба та прагнення до самовираження й самореалізації у професійному середовищі має бути постійною (за частотою виникнення), а причиною її виникнення мають стати інші потреби: матеріальні (досягнення матеріального стандарту життєдіяльності), трудові (затребуваність професійної компетентності та готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій), творчі (бажання до творчості та інновацій), статусні (розвиток кар'єри), соціально-психологічні (колегіальність, конструктивність академічного середовища), духовні, культурні (бажання розвиватися як особистість, життєдіяльність якої реалізується у спільноті, суспільстві, якому характерна

наявність визначених ознак) (Туган-Барановський, 1994; Колот, & Цимбалюк, 2011).

Не менш важливе значення відводимо трактуванню поняття «інтерес». На наше переконання, його слід детермінувати як усвідомлену потребу у чомусь. Боднар та Макаренко (2014) визначають «інтерес» як «вибіркове емоційно-пізнавальне ставлення особистості до предметів, явищ, подій навколишньої дійсності, а також до певних видів діяльності, які мають важливе значення для людини» (с. 33). На основі опрацювання психолого-педагогічної літератури автори визначають особливості трактування поняття «інтерес», яке розглядається як «вибіркова спрямованість людини, її уваги, думок і помислів; прояв розумової та емоційної активності; активатор різноманітних почуттів і своєрідна чуттєвість; своєрідний сплав емоційно-вольових та інтелектуальних процесів, які підвищують активність, свідомість і діяльність людини; структура, що складається з потреб; активно-пізнавальне, емоційно-пізнавальне ставлення людини до світу; специфічне ставлення особистості до об'єкта, викликане усвідомленням його значення та емоційною привабливістю» (Боднар, & Макаренко, 2014, с. 33).

З перспективи виконуваного дослідження цікавим є трактування поняття «інтерес» до пізнавальної діяльності, яке подає Лі Чжаофен (2013): «інтерес – це психічне явище, яке характеризується спонуканням, тяжінням до об'єкту, яке потрібно розвивати в процесі навчання, що і є специфікою пізнавального інтересу в навчальній діяльності» (с. 20).

Аналізуючи та характеризуючи мотиваційний компонент готовності викладачів фізичного виховання до виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі у багатогалузевому закладі вищої освіти варто розглянути поняття «стимул» та «стимулювання».

У наукових публікаціях педагогічного, психологічного, управлінського спрямування знаходимо обґрунтування доцільності застосування відповідних інструментів стимулювання працівників до професійного розвитку, в основу яких покладено потребу у самовираженні. Така потреба реалізується за допомогою «постановки більш складних цілей навчання, надання самостійності при обранні теми навчання; заохочення прояву ініціативи і самостійності в процесі підвищення кваліфікації» (Швець, & Полиця, 2013, с. 41). Потреба у «визнанні і статусі» реалізується за допомогою таких інструментів стимулювання як «публічне визнання заслуг у навчанні; просування по кар'єрних сходах» (Швець, & Полиця, 2013, с. 41). Далі дослідники пропонують за допомогою визнання важливості навчання працівника для організації, в якій він працює, а також оновлення нормативно-правової бази функціонування установи та окреслення вимог до професійної діяльності працівників забезпечувати відповідність потреби приналежності до колективу (Швець, & Полиця, 2013).

Не менш важливе значення відводиться потребі працівника у безпеці та гарантії, що передбачає застосування системи матеріального стимулювання до професійного розвитку (Швець, & Полиця, 2013) (див. Рис. 3.1).

Отож, детермінуємо мотиваційний компонент як системотвірну складову готовності викладача фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти, що охоплює:

- чітку і стійку позитивну мотивацію, потреби та інтереси, бажання досягти успішності та результативності у різних видах роботи;
- розкриття особистісного та професійного потенціалу, що відображають загальнолюдські та професійні цінності і ставлення викладача фізичного виховання;
- розуміння та усвідомлення ролі і місця професійної діяльності та професійного розвитку у власній самореалізації та самовдосконаленні викладача фізичного виховання, у підготовці висококваліфікованого фахівця, забезпеченні конкурентоспроможності закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг,

розвитку вищої освіти у контексті регіонального, національного, міжнародного освітньо-наукового простору;

– спрямованості на забезпечення високої результативності і якості виконуваних професійних функцій.

Рис. 3.1. Застосування інструментів стимулювання працівників до професійного розвитку відповідно до потреб (за Швець, & Полиця, 2013) *(створено автором)*

Варто зауважити, що у дисертаційних дослідженнях вітчизняних дослідників спостерігаємо використання таких термінів як «гносеологічний компонент», «гностичний компонент», «когнітивний компонент» (Володько, 2016; Данилевич, 2018; Садовський, 2017) тощо. Безкопильний (2020) досліджуючи підготовку майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності зауважує, що гносеологічний компонент «полягає в розвитку пізнавальних здібностей та оволодінні професійно орієнтованими знаннями» (с. 113). Каплінський (2019) трактує знання як

«узагальнений соціальний досвід, відображений і зафіксований у свідомості людини у формі понять і категорій, що виступають засобами розвитку інструментальної сфери особистості, освоєння та перетворення в певних межах дійсності, забезпечення її кількісних і якісних змін» (с. 220).

У нашому дослідженні послуговуватимемося терміном «гносеологічний компонент», який виокремлюємо у структурі готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти. У Філософському енциклопедичному словнику пізнання трактується як «суспільно-історичний процес здобування, нагромадження і систематизації знання про природу, суспільство, людину та її внутрішній світ» (Шинкарук, 2002, с. 479). У нашому дослідженні можемо конкретизувати це поняття як процес, в якому взаємодіють такі складові:

- викладач фізичного виховання як фахівець, якому притаманна наявність пізнавальних здатностей;

- пізнавальна діяльність, що реалізується за допомогою комплексу засобів і спрямована на досягнення пізнавальних цілей у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої та спортивної роботи;

- професійна діяльність викладача фізичного виховання, що виконує роль «першоджерела знання»;

- «саме знання, що є результатом та безпосередньою метою пізнавального процесу» (Шинкарук, 2002, с. 479).

У цьому ж джерелі «пізнавальні здатності» детермінують як «специфічні якості суб'єкта, які роблять його спроможним пізнавати навколишній світ, відображати властивості, відношення, сутність, закономірності функціонування та розвитку об'єкта і створювати у своїй свідомості образ останнього» (Шинкарук, 2002, с. 479).

У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу теза Кременя (2008), який зазначає: «засвоєння результатів пізнавальної діяльності, що їх накопичило людство у формі понять, суджень, теорій тощо, здійснюється на основі

розумових і практичних дій у процесі спонтанної або цілеспрямованої діяльності індивіда лише за умови взаємодії з іншими людьми. Цей процес триває протягом усього життєвого шляху людини. Уся попередня пізнавальна діяльність суспільства постає перед нею як готове знання, яке вона повинна засвоїти, застосувати на практиці, розвинути далі» (с. 393). Дутчак та Квасниця (2019) наголошують на важливості гносеологічного компоненту, який «розглядає питання природи пізнання і його можливостей, принципів, форм і типів отримання знання, відношення знання до реальності, загальні передумови пізнання, виявляються умови його достовірності та істинності» (с. 151).

Автори виокремлюють гностичні здібності та уміння, що «передбачають швидке і творче оволодіння методами навчання, пошук і творення інноваційних способів навчання, збору та диференціації інформації про процеси пізнання тощо» (Дутчак, & Квасниця, 2019, с. 151-152). Досліджуючи специфіку підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності Данилевич (2018) зазначає: «зміст пізнавального компонента готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності охоплює обізнаність, ерудицію та знання щодо особливостей використання методів і засобів проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Функція пізнавального компонента готовності полягає у здійсненні творчої орієнтації майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності» (с. 167-168).

Отож, висновуємо, що гносеологічний компонент готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти акумулює в собі систему загальнонаукових та професійно-педагогічних знань, покладених в основу професійної діяльності, в якій пізнанню відводиться особливе місце. На наше переконання, гносеологічний компонент готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти відображає цілісність уявлення науково-педагогічного працівника про професійну діяльність, його активну позицію щодо пізнання нового на неперервній основі та збагачення

гносеологічного досвіду у процесі виконання професійних функцій. Досліджуючи професійну компетентність сучасного педагога, вітчизняні науковці наголошують на необхідності освоєння системи знань, що забезпечує ефективність професійної діяльності, а також відображає їх методологічний, фундаментальний, прагматичний, системний, структурований, таксономізований, релятивний і рефлексивний характер (Гуревич, Кадемія, & Козяр, 2012).

Підсумовуючи, зазначимо, що гносеологічний компонент готовності викладачів фізичного виховання охоплює знання про сутність та специфіку професійної діяльності, необхідні для виконання професійних функцій у сфері організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової та спортивної роботи, а також здатність до пошуку, аналізу та обробки інформації з різних джерел, оновлення, синтезу, систематизації знань та їх подальшого використання у професійній діяльності. Тобто це та контент-основа професійної діяльності викладача фізичного виховання, що відображає загальнонаукову та професійно-педагогічну обізнаність, високий рівень ерудованості, систему знань та специфіки їх застосування для виконання професійних функцій.

Гносеологічний компонент готовності викладачів фізичного виховання відображено у:

- чіткому структуруванню та систематизації фундаментальних, науково-дослідницьких, соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних, практичних, методичних, управлінсько-організаційних, інформаційно-технологічних знань викладачів фізичного виховання;

- розумінні специфіки їх практичного застосування на науково-пошуковому, репродуктивному та творчому рівнях під час виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвілловій та спортивній роботі у багатогалузевому закладі вищої освіти;

– використанні системи знань для удосконалення професійної діяльності, неперервного професійного розвитку та досягнення професійної майстерності.

У структурі готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти слід виокремити особистісний компонент. Атамась (2012), на основі аналізу праць вітчизняних дослідників, наголошує, що особистісний компонент охоплює психологічні характеристики особистості, зокрема, такі, як «спрямованість, самооцінка, любов до професії, натхнення» (с. 39). Далі автор зазначає: «якості особистості також поділені на різнокольорову палітру, а саме: відповідальність, упевненість у своїх силах, самостійність, наполегливість; уміння саморегуляції, самоуправління; при цьому в рамках особистісного компонента виділяють корекційний, особистісний, психологічний, морально-психологічний, рефлексивний, емоційно-вольовий; емоційно-особистісний, саморегуляційний, оцінювальний-рефлексивний, мобілізаційно-налаштувальний; морально-орієнтаційний, психофізіологічний; оцінювальний компоненти» (Атамась, 2012, с. 39).

Розвиток особистості – неперервний процес, що характеризується формуванням низки особистісних якостей, які є важливими не тільки для повноцінної реалізації у соціумі, але й у професійному середовищі. Так, Люта (2021) наголошує на необхідності формування таких особистісних якостей, як «організаційно-вольові якості (цілеспрямованість, працелюбність, наполегливість, організованість, відповідальність); комунікативні якості (емпатійність, тактовність, уважність, контактність); емотивні якості (оптимістичність, стресостійкість, працездатність, у тому числі в умовах невизначеності, витримка, гнучкість, здатність до саморегуляції); мисленнєві якості (аналітичність, критичність, креативність, самостійність та гнучкість мислення)» (с. 76). На наше переконання, усі перелічені якості є важливими як для забезпечення успішності професійної діяльності викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти, так і для його неперервного

професійного розвитку, а їх перелік варто доповнити такими психологічними якостями, як відважність і готовність до відповідальності за прийняті рішення, впевненість тощо.

Особливу увагу авторка приділяє рефлексивності, яку розглядає як «здатність до усвідомлення своєї діяльності, оцінки своїх можливостей та особистісних досягнень, здатність до свідомого контролю результатів своїх професійних дій та аналізу реальних ситуацій» (Люта, 2021, с. 76). У контексті нашого дослідження рефлексивність розглядаємо як інтегративну якість особистості викладача фізичного виховання, що поєднує в собі організаційно-вольові, комунікативні, емотивні, мисленнєві якості, а їх сформованість є важливим чинником побудови неперервного професійного розвитку. Адже розглядаємо рефлексію як своєрідний інструментарій, який дозволяє трансформувати досвід викладача фізичного виховання у нові знання, а концептуалізація рефлексії дозволяє розглядати її крізь призму гносеологічного (спосіб пізнання), мотиваційного (потреба, інтерес та бажання до вдосконалення), особистісного (особистісні якості викладача), діяльнісного (втілена практика) компонентів.

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що окрім особистісних якостей, важливе значення мають також усвідомлення специфіки професійної діяльності викладача фізичного виховання, власної ідентифікації особистості з професією «викладач закладу вищої освіти» тощо.

Екстраполюючи напрацювання попередників, що присвячували свої наукові розвідки питанням підготовки фахівців у сфері фізичного виховання, висновуємо про доцільність віднесення до особистісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти особистісних якостей (організаційно-вольові, комунікативні, емотивні, мисленнєві, рефлексивні), що сприяють забезпеченню ефективності виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в

організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі.

Щодо діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти, тут слід наголосити, що він охоплює вміння та навички викладача фізичного виховання, які дозволяють забезпечити високий рівень якості професійної діяльності, її результативність. У наукових працях використовують різні терміни для його позначення: професійно-діяльнісний (Калугіна, 2019), технологічний (Лазоренко, 2021), когнітивно-процесуальний (Петренко, 2018) тощо.

Данилевич (2018) тлумачить процесуальний компонент як такий, що слугує механізмом втілення мотиваційно-ціннісного та пізнавального компонентів. Автор наголошує, що цей компонент «потребує перетворення знань: з одного боку, знання повинні бути синтезованими та об'єднаними навколо певної проблеми, яка має різноманітний та цілісний характер, а з іншого боку, – вони повинні бути переведені на мову практичних дій, практичних ситуацій, тобто виступити засобом вирішення реальних практичних завдань» (Данилевич, 2018, с. 168).

Науковець Омок (2020) виокремлює операційно-діяльнісний компонент: «цей компонент також передбачає володіння всіма руховими навичками, необхідними для демонстрації фізичних вправ учням; засвоєння способів виконання сукупності професійно-педагогічних дій; уміле застосування словесних, наочних і практичних методів і прийомів фізичного виховання з урахуванням конкретних навчальних ситуацій; здатність опиратися на дидактичні принципи, враховувати вимоги принципів фізичного виховання та фізичної підготовки; володіння широким інструментарієм сучасних педагогічних технологій, зокрема ІКТ, методами діагностики і моніторингу фізичного виховання учнів; власний досвід послідовного виконання дій, щодо розв'язання завдань фізичного виховання школярів, а також готовність до пошуку шляхів і способів їх удосконалення» (с. 99). Василенко (2018) визначає

серед компонентів – праксеологічний, який трактує як такий, що «відображає ступінь здатності майбутніх фітнес-тренерів до здійснення ефективної професійної діяльності та становить необхідний обсяг професійних умінь та навичок (спеціальних професійних компетентностей) щодо надання фітнес- і рекреаційних послуг різним групам населення» (с. 237).

Йдеться про використання системи знань на практиці, формування індивідуального стилю викладача фізичного виховання, здатність планувати, організовувати, імплементувати, здійснювати моніторинг й оцінювання професійної діяльності та власного професійного розвитку; накопичення досвіду та вдосконалення професійних компетентностей, актуалізацію власного потенціалу задля досягнення успіху під час реалізації діагностично-прогностичної, проектувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі у БЗВО.

Виокремлення, аналіз, характеристика мотиваційного, гносеологічного, особистісного та діяльнісного компонентів у структурі готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій обґрунтовує потребу у конкретизації критеріїв і показників, за якими здійснюватиметься діагностика динаміки у рівнях готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій.

3.2. Критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій

Передусім, звернемося до науково-педагогічної літератури, що висвітлює проблему трактування таких понять, як «критерій», «показник» та «рівень».

У Словнику-довіднику з професійної педагогіки (Семенова, 2006) зазначено: «критерій – мірило оцінки, судження, необхідна та достатня умова проявлення або існування якогось явища чи процесу. Очевидно, розгляд будь-якої досліджуваної величини повинен включати до себе не тільки ознаки її компонентів, а й критерії, що визначають вираження тієї чи іншої ознаки в розглядуваному процесі або явищі» (с. 95). Чичков, Башкеєва та Патеріло (2014) подають таке визначення поняття: «критерій (грец. *kriterion* – засіб судження) – мірило достовірності людських знань, їх відповідності об'єктивній дійсності» (с. 11). Курнишев (2017) детермінує критерій «як мірило, певний еталон, за яким аналізується ступінь готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійного саморозвитку. Критеріями є загальновизнані в науці поняття, репрезентовані як ознаки, засоби перевірки, за якими здійснюється оцінка процесу й результату дослідження» (с. 126); Василенко (2018), як «загальну ознаку, за якою здійснюється оцінювання та порівняння реальних педагогічних явищ, процесів і характеристик» (с. 111).

Заслуговує на увагу дослідження Кінах (2022), в якому авторка тлумачить поняття «критерій» як «характеристику чогось (від грецьк. *kritērion* – «судити», *kritēs* – критик) – стандартний, еквівалентний – як мірило розрізнення, засіб судження – ознака, підстава, правило прийняття рішення щодо оцінки будь-чого на відповідність поставленим вимогам (с. 158). Ми суголосні з авторкою, що «критерій допомагає прогнозувати, які результати й поведінку виявляє суб'єкт у певній ситуації. Суттєвою властивістю критерію має бути його «видимість» – помітність, проявленість, «звучність». Критерій є необхідною умовою належності до певного класу явищ (подій). Критерії повинні бути наповнені відповідними показниками, які мають діагностичний характер» (Кінах, 2022, с. 158). Войтовська (2020) зазначає, що «критерій можна трактувати і як мірило оцінки під час характеристики сутності того чи іншого педагогічного явища, процесу або поняття, відображення основних його закономірностей. Це так званий ідеальний зразок, еталон, що задає вищий, більш досконалий рівень необхідного явища чи процесу, має суттєві ознаки та якості, які повинні бути

стійкими й постійними, сприяти встановленню взаємозв'язків між компонентами, розкриватися через кількісні та якісні показники» (с. 228).

У цьому контексті доцільно зауважити, що в основу виокремлення критеріїв покладено врахування поділу професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти на чотири етапи: I етап – адаптації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти, II етап – вдосконалення професійної компетентності, III етап – накопичення досвіду, IV етап – професійної майстерності та експертизи.

Важливим є врахування вимог до професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти, що задекларовані у нормативно-правовій базі вищої освіти, а також характеристика професійних функцій викладачів фізичного виховання: діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі. Не применшуємо значення здатності викладачів фізичного виховання до неперервного професійного розвитку, а також рівня сприятливості академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти до їхнього професійного розвитку.

Дослідники виокремлюють вимоги, відповідно до яких слід обґрунтовувати критерії. Зокрема зазначається, що «критерії мають виразно розкривати основні тенденції функціонування і розвитку аналізованих явищ та процесів; завдяки критеріям забезпечується взаємозв'язок між усіма складовими аналізованого явища; повинні визначатися через показники, за якими можна оцінити більшу або меншу міру його вираженості; мають характеризувати динаміку якості в часі та просторі; повинні визначати якість та поєднуватись з кількісними та якісними показниками, доповнюючи один одного» (Кінах, 2022, с. 159). Беручи до уваги здобутки методології сучасної педагогічної науки, погоджуємося, що «визначення критеріїв – одне зі складних завдань педагогічної науки, оскільки питання критеріїв пов'язані із заходами підвищення

ефективності професійної діяльності. Це питання про те, які параметри даного процесу необхідно вимірювати. Водночас вони є актуальними і щодо визначення якості професійної діяльності» (Бермудес, 2017, с. 10).

На основі аналізу літератури з питань методології науки, вважаємо за доцільне послуговуватися поняттям «критерій», як таким, що відображає суть результату реалізації змістового та операційного компонентів професійного розвитку, що його виявляють та застосовують викладачі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, який можливо запрограмувати, схарактеризувати та виміряти, послуговуючись визначеними показниками.

Таке визначення поняття «критерій» обґрунтовує потребу у конкретизації системи показників, що відобразатимуть зміни у якісній структурі готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, а їх визначення здійснюватиметься за допомогою відповідних інструментів діагностики. Коновалов (2022) пропонує детермінувати «показник» як «свідчення, доказ, ознаку чого-небудь, тобто показник критерію (індикатор, ознака) – це деяка величина або якість критерію, міра прояву критерію; кількісна або якісна характеристика, за якою визначають різні стани об'єкта» (с. 173). Василенко (2018) зазначає, що «головними характеристиками поняття «показник» є конкретність і діагностичність, що передбачає доступність його для спостереження, обліку та фіксації, а також дозволяє розглядати показник стосовно до критерію як частину до загального» (с. 111). Беручи до уваги тлумачення сутності та характеристики поняття «показник», представлені у науковій літературі, а також його співвідношення до поняття «критерій» як «конкретне до загального», послуговуватимемося у нашому дослідженні цими поняттями для діагностики динаміки у рівнях сформованості готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій.

Показники будемо використовувати як ознаку, за якою здійснюватиметься оцінювання мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, особистісно-рефлексивного та операційно-діяльнісного критеріїв, що виконують

призначення мірила ступеню готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти.

Досліджуючи професійну компетентність персоналу, Гуревич (2011) запропонував визначення трьох рівнів її сформованості: базовий («рівень представлення, розуміння і початкової готовності до реалізації професійних функцій»), середній («рівень якісного виконання посадових обов'язків, що дозволяє продуктивно застосовувати знання, уміння і досвід професійної діяльності під час здійснення посадових функцій») і вищий («рівень креативної екстраполяції») (с. 35). Екстраполюючи напрацювання автора (Гуревич, 2011), для визначення рівнів готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти та діагностики їхньої динаміки визначаємо низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий) рівні.

Виконаємо декомпозицію готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти за мотиваційним, гносеологічним, особистісним та діяльнісним компонентами, а також конкретизуємо критерії та показники, які використовуватимемо для оцінювання рівнів готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій за визначеними компонентами.

Для забезпечення об'єктивності, чіткості та ефективності діагностики динаміки у рівнях готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій нами запропоновано та обґрунтовано виокремлення критеріїв, що характеризують чотири компоненти готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій: мотиваційно-ціннісний критерій (мотиваційний компонент), когнітивно-пізнавальний (гносеологічний компонент), особистісно-рефлексивний (особистісний компонент), операційно-діяльнісний (діяльнісний компонент) (див. Рис. 3.2).

У нашому дослідженні низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти характеризує типове виконання

діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі.

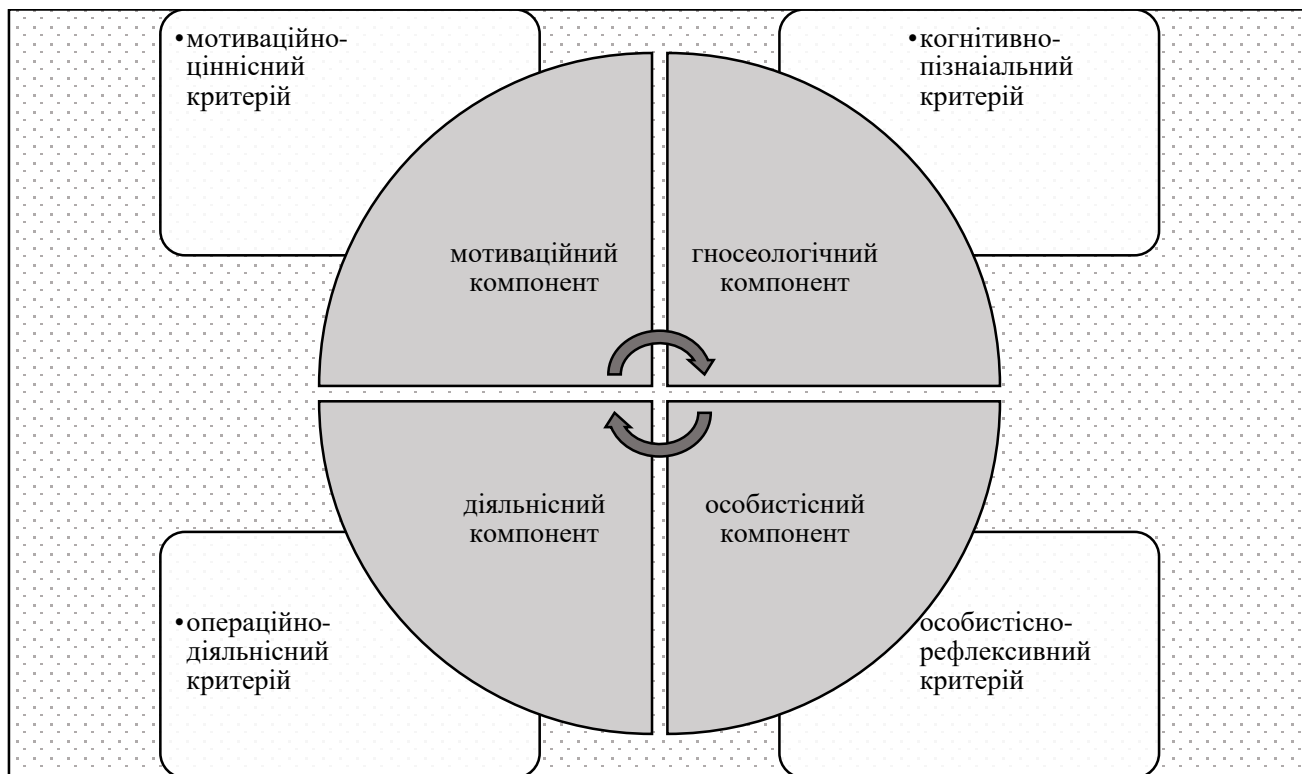

Рис. 3.2. Компоненти та критерії готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти (створено автором)

Середній (конструктивний) рівень готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти засвідчує здатність до ефективного виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі, яким притаманний характер завдань «підвищеної складності і невизначеності» (Гуревич, 2011).

Високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти фіксує здатність до творчого використання комплексу знань, умінь і навичок, професійних цінностей і ставлення з метою удосконалення професійної діяльності, забезпечення її результативності та ефективності на основі розробки власних та запозичення кращих практик щодо реалізації діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвілєвій та спортивній роботі.

У полі нашого дослідницького інтересу – мотиваційний компонент готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти та визначення рівня його сформованості. Для цього виокремлюємо мотиваційно-ціннісний критерій. Мотиваційно-ціннісний критерій відображає сформованість загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення (інтелектуальні, професійні, гуманістичні, демократичні, соціальні, морально-етичні, естетичні) викладача фізичного виховання; вмотивованість викладача фізичного виховання до якісного виконання професійних функцій та досягнення успіху; сформованість власної професійно-педагогічної позиції та розуміння місця професії у суспільному розвитку; усвідомлення значення і потреби, позитивна мотивація та прагнення до неперервного професійного розвитку для досягнення акме; розуміння власної особистісної та професійної ролі у професійній підготовці фахівців, розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти та системи вищої освіти; спрямованості на творчість та інноваційність у професійній діяльності, що гармонізує зі стратегією розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти тощо. Адже, як зазначає Вознюк (2018), «серед педагогічних пріоритетів, які виділяють науковці, проблема цілеутворення постає найважливішим мотиваційним механізмом реалізації процесу розвитку педагогічних явищ. Дійсно, мета є

необхідною умовою цього процесу, без якого останній неможливо здійснити» (с. 10).

До показників мотиваційно-ціннісного критерію відносимо:

- позитивну мотивацію до професійної діяльності у БЗВО та професійного розвитку на неперервній основі;
- комплекс загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення;
- чітку професійну позицію та спрямованість на реалізацію власного потенціалу у професійному середовищі та академічному середовищі БЗВО.

Про низький рівень (алгоритмічний) рівень сформованості мотиваційного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за мотиваційно-ціннісним критерієм йдеться тоді, коли викладач фізичного виховання не усвідомлює та не виявляє мотивації до професійної діяльності у багатогалузевому закладі вищої освіти та професійного розвитку на неперервній основі; демонструє відсутність зацікавлення та бажання досягнути успіху у виконанні професійних функцій; не виявляє загальнолюдські та професійні цінності і ставлення у професійній діяльності, сформовану професійно-педагогічну позицію та бажання реалізувати особистісний і професійний потенціал. У цьому випадку відсутня спрямованість на розвиток творчості та інноваційності у професійній діяльності тощо.

Середній (конструктивний) рівень сформованості мотиваційного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти за мотиваційно-ціннісним критерієм засвідчують такі ознаки: часткове усвідомлення та достатній рівень мотивації до професійної діяльності у багатогалузевому закладі вищої освіти та професійного розвитку на неперервній основі; ситуативне зацікавлення та бажання досягнути успіху у виконанні професійних функцій; конструктивне вираження загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення у професійній діяльності, посередній рівень сформованої професійно-педагогічної позиції та бажання реалізувати особистісний і професійний потенціал в академічному середовищі БЗВО; помірна спрямованість на розвиток

творчості та інноваційності в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі у БЗВО тощо.

Високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості мотиваційного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за мотиваційно-ціннісним критерієм фіксує повноцінне усвідомлення, високий рівень позитивної мотивації до професійної діяльності у багатогалузевому закладі вищої освіти та професійного розвитку на неперервній основі; стійке зацікавлення та бажання досягнути успіху у виконанні діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій; яскраве вираження загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення у професійній діяльності, сформованої професійно-педагогічної позиції та бажання реалізувати особистісний і професійний потенціал в академічному середовищі БЗВО; чітку професійну позицію та виражену спрямованість на розвиток творчості та інноваційності в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі, що гармонізує зі стратегією розвитку БЗВО тощо.

Оцінювання рівня сформованості гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти здійснюватимемо за когнітивно-пізнавальним критерієм. Когнітивно-пізнавальний критерій характеризує структурованість та системність знань нормативно-правової бази вищої освіти національного та інституційного рівнів, вимог до професійної компетентності та професійної діяльності науково-педагогічних працівників; щодо можливостей використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів для професійного розвитку на основі рефлексії власного досвіду; особливостей організації та реалізації наукової роботи у БЗВО, а також розповсюдження результатів досліджень; забезпечення якості освітньої діяльності викладача фізичного виховання, а також

якості освітнього процесу; методики викладання фізичного виховання, що інкорпорує традиційні та інноваційні освітні технології; розробки навчально-методичного забезпечення та його ефективного використання; специфіки розвитку міжнародної діяльності та використання передового досвіду для удосконалення професійної діяльності; організації оздоровчо-профілактичної та спортивно-дозвілєвої роботи, як важливого компоненту розвитку академічного середовища БЗВО, популяризації рухової активності та здорового способу життя учасників академічної спільноти; використання потенціалу спортивної роботи для розвитку здобувачів освіти та формування позитивного іміджу БЗВО на ринку освітніх послуг тощо. Окрім охарактеризованої системи знань, когнітивно-пізнавальний критерій відображає пізнавальну здатність викладача фізичного виховання, що охоплює гнучкість мислення, готовність до пошуку, обробки, аналізу, синтезу та творчого використання інформації у професійній діяльності, когнітивно-ціннісне ставлення до навколишнього середовища та членів академічної спільноти тощо.

Когнітивно-пізнавальний критерій характеризують такі показники:

- повнота, глибина, структурованість та системність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що дозволяють виконувати діагностично-прогностичну, проєктувально-конструктивну, управлінсько-лідерську, гностично-експертну, моніторингово-рефлексивну, мотиваційно-стимульовальну функції у багатогалузевому закладі вищої освіти, а також формують основу для подальшого творчого використання здобутків сучасної науки;

- комплекс знань про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток;

- системність знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку.

Про низький рівень (алгоритмічний) рівень сформованості гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до

виконання професійних функцій у БЗВО за когнітивно-пізнавальним критерієм йдеться тоді, коли діяльність викладачів фізичного відображає фрагментарний характер соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що дозволяють виконувати професійні функції у багатогалузевому закладі вищої освіти, відповідно до встановлених правил та інструкцій; ситуативне виявлення знань про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток; ситуативний характер знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку.

Середній (конструктивний) рівень сформованості гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за когнітивно-пізнавальним критерієм засвідчують такі ознаки: наявність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що є достатніми для виконання професійних функцій у БЗВО; продуктивне володіння знаннями про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток; посередній рівень знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку.

Високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за когнітивно-пізнавальним критерієм фіксує інтегрованість та системність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що дозволяють виконувати діагностично-прогностичну, проєктувально-конструктивну, управлінсько-лідерську, гностично-експертну, моніторингово-рефлексивну, мотиваційно-стимулювальну функції у БЗВО, а також формують основу для подальшого творчого використання здобутків сучасної науки; комплексне володіння знаннями про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток; чітке та глибоке усвідомлення, системність знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку.

У нашому дослідженні за допомогою особистісно-рефлексивного критерію оцінюватимемо рівень сформованості особистісного компоненту

готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО. Як зазначають науковці, «професіоналізм особистості є якісною характеристикою суб'єкта праці, що відображає високий рівень професійно важливих або особистісно-ділових якостей, креативності, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на позитивний розвиток» (Чернишова, Колосова, Любченко, & Морозова, 2015, с. 162).

Погоджуємося, що професійний розвиток слід розглядати як процес «зростання, становлення, інтеграцію та реалізацію у педагогічній діяльності професійно значущих особистісних рис та здібностей, професійних знань і вмінь; активне якісне перетворення людиною свого внутрішнього світу» (Смолюк, 2018, с. 43). Особистісно-рефлексивний критерій охоплює індивідуальний стиль професійної діяльності викладача фізичного виховання у БЗВО, що відображає унікальність особистісного та професійного розвитку, зрілості та сформованості особистості науково-педагогічного працівника, що дозволяє досягнути результативності в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі на основі рефлексії, визначення власних переваг та недоліків, врахування інтересів та потреб, особистісних та професійних якостей для подальшого вдосконалення та досягнення професійної майстерності. Адже у контексті акмеологічного підходу, науково-педагогічний працівник зорієнтований «на високу якість освіти на основі мотивації досягнень, саморозвитку, творчості, інновацій, цілісного розвитку педагога і учня» (Дубасенюк, 2018, с. 67).

Показниками особистісно-рефлексивного критерію вважатимемо:

- ступінь сформованості особистісних та професійних якостей (ініціативність, відкритість, лідерство, самостійність, творчість, зорієнтованість на постійний розвиток та вдосконалення), що дозволяють здійснювати саморозвиток та самооцінювання;
- здатність до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності (рефлексія власної діяльності, готовність до індивідуального та колегіального оцінювання).

Про низький (алгоритмічний) рівень сформованості особистісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за особистісно-рефлексивним критерієм йдеться тоді, коли викладач фізичного виховання демонструє фрагментарний характер сформованості особистісних та професійних якостей, що дозволяють здійснювати саморозвиток та самооцінювання на ситуативній основі; недостатність знань, умінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, що не дозволяють реалізовувати професійний розвиток у повному обсязі, використовувати потенціал рефлексивної практики; неготовність до індивідуального та колегіального оцінювання професійної діяльності.

Середній (конструктивний) рівень сформованості особистісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за особистісно-рефлексивним критерієм засвідчують такі ознаки: поміркована сформованість особистісних та професійних якостей, що передбачає ситуативний прояв ініціативності, часткову відкритість до спілкування, співпраці та конструктивної критики, обмежене застосування кращих лідерських практик і демонстрацію самостійності, поодиноке застосування творчого підходу до виконання професійних функцій, посередню зорієнтованість на розвиток та вдосконалення, що дозволяють здійснювати саморозвиток на основі часткового використання потенціалу системи професійного розвитку БЗВО та пропозицій зовнішніх провайдерів програм професійного розвитку, а також самооцінювання виконуваних професійних функцій; середня сформованість здатності до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності на основі використання рефлексивного інструментарію для аналізу та оцінювання професійної діяльності на індивідуальному та колегіальному рівнях.

Високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості особистісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти за особистісно-рефлексивним критерієм фіксує чітку сформованість особистісних та

професійних якостей, що передбачає прояв ініціативності, відкритості до спілкування, співпраці та конструктивної критики, застосування кращих лідерських практик, демонстрацію самостійності, застосування творчого підходу до виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій, зорієнтованість на постійний розвиток та вдосконалення, що дозволяють здійснювати саморозвиток на основі використання потенціалу системи професійного розвитку БЗВО та пропозицій зовнішніх провайдерів програм професійного розвитку, а також самооцінювання результативності організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової та спортивної роботи; сформованість здатності до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності на основі використання рефлексивного інструментарію для аналізу та оцінювання професійної діяльності на індивідуальному та колегіальному рівнях.

Щодо операційно-діяльнісного критерію, за яким оцінюватимемо діяльнісний компонент готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти, визначаємо його на основі оцінювання здатності викладача фізичного виховання застосовувати комплекс професійних знань для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі; здійснювати пошук, обробку, аналіз та синтез, узагальнення та систематизацію можливостей, приймати виклики та перетворювати їх на можливості для вдосконалення професійної діяльності на індивідуальному та інституційному рівнях; проявляти ініціативність, творчість і підприємливість для збагачення власного досвіду професійного розвитку та професійного розвитку академічної спільноти БЗВО.

Тут вважаємо за доцільне виконати діагностику відповідно до таких показників:

- прояв ініціативності, творчості і підприємливості для збагачення власного досвіду професійного розвитку;
- уміння і навички практичного застосування комплексу професійних знань для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі;
- здатність до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення якості професійної діяльності та професійного розвитку на неперервній основі.

Про низький рівень (алгоритмічний) рівень сформованості діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за операційно-діяльнісним критерієм йдеться тоді, коли викладач фізичного виховання демонструє обмеженість здатності застосовувати професійні знання для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій; недостатній рівень умінь і навичок та готовності до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення високоякісної професійної діяльності та ефективності професійного розвитку на неперервній основі.

Середній (конструктивний) рівень сформованості діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за операційно-діяльнісним критерієм засвідчують такі ознаки: помірковане застосування професійних знань для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-

стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі; посередню здатність та ситуативну готовність до використання особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення високоякісної професійної діяльності та ефективності професійного розвитку на неперервній основі.

Високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО за операційно-діяльнісним критерієм фіксує системне, творче, конструктивне, застосування комплексу професійних знань для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі; сформовану здатність та готовність до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення високоякісної професійної діяльності та ефективності професійного розвитку на неперервній основі.

Отже, виокремлені та науково обґрунтовані критерії, показники та рівні забезпечують можливість для застосування діагностичного інструментарію з метою оцінювання готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі «Характеристика готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій» представлено зміст і структуру готовності викладачів фізичного

виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, а також обґрунтування критеріїв, показників та рівнів її сформованості.

У розділі представлено авторське трактування готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти як особливого активного і діяльнісного стану, а також як сукупності знань, умінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, здібностей та особистісних якостей, що формуються, розвиваються та освоюються в умовах неперервного професійного розвитку, а їх інтеграція складає основу для ефективного виконання професійних функцій в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи.

Обґрунтовано виокремлення мотиваційного, гносеологічного, особистісного та діяльнісного компонентів; охарактеризовано критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний); визначено рівні (низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий), а також показники до кожного критерію:

- мотиваційно-ціннісний (позитивна мотивація до професійної діяльності у багатогалузевому закладі вищої освіти та професійного розвитку на неперервній основі; комплекс загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення; чітка професійна позиція та спрямованість на реалізацію власного потенціалу у професійному середовищі та академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти);

- когнітивно-пізнавальний (повнота, глибина та системність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що дозволяють виконувати діагностично-прогностичну, проєктувально-конструктивну, управлінсько-лідерську, гностично-експертну, моніторингово-рефлексивну, мотиваційно-стимулювальну функції у багатогалузевому закладі вищої освіти, а

також формують основу для подальшого творчого використання здобутків сучасної науки; комплекс знань про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток; системність знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку);

– операційно-діяльнісний (ступінь сформованості особистісних та професійних якостей (ініціативність, відкритість, лідерство, самостійність, творчість, зорієнтованість на постійний розвиток та вдосконалення), що дозволяють здійснювати саморозвиток та самооцінювання; здатність до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності (рефлексія власної діяльності, готовність до індивідуального та колегіального оцінювання);

– особистісно-рефлексивний (уміння і навички практичного застосування комплексу професійних знань для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвілєвій та спортивній роботі; здатність до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення якості професійної діяльності та професійного розвитку на неперервній основі).

Матеріали розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Загура, 2023h; Загура, 2023i.

РОЗДІЛ 4

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У четвертому розділі «Система професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» представлено концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання; представлено модель системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та охарактеризовано її підсистеми, а також організаційно-педагогічні умови, необхідні для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

4.1. Концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Для виконання завдань дисертаційного дослідження та реалізації його мети обґрунтовуємо потребу у розробленні концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, що дозволить спроектувати алгоритм реалізації дослідження, на основі врахування теоретичних засад та специфіки практики професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Першочерговим завданням вважаємо виконання аналізу поняття «концепція». У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «концепція (від лат. Conceptio – сприйняття) – система понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії» (Шинкарук, 2002, с. 301). В Енциклопедії сучасної України (Рижко, 2014) подано визначення поняття «концепція» так: «система поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, способи їх розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового,

оригінального розуміння». У Словнику української мови концепція трактується як «система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище, ідейний задум твору» (Білодід, 1970-1980, с. 275).

У нашому дослідженні відповідно до авторської концепції професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО розглядається у системному та процесуальному вимірах. У контексті системного виміру, професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО – це система взаємодоповнюючих компонентів – підсистем, (що водночас є підсистемою системи «університет»), яка характеризується наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, врахуванням етапів професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується у контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти. Потребу у розвитку цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО обґрунтовуємо низкою причин:

- затребуваністю викладачів фізичного виховання на ринку освітніх послуг, професійна компетентність яких дозволяє брати активну участь у підготовці фахівців з вищою освітою для різних галузей економіки країни, забезпечувати високу якість освітніх послуг, що їх надають багатогалузеві заклади вищої освіти; виконувати наукові дослідження на інституційному, національному та міжнародному рівнях; сприяти формуванню конструктивного академічного середовища закладу вищої освіти засобами спортивної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-рекреаційної діяльності (Aghili, & Asadifard, 2013; Ennis, 2013; Yildiz, 2012; Вітченко, & Глазунов, 2013; Петренко, 2018);

- необхідністю оновлення знань, формування вмінь і навичок, професійних цінностей і ставлення на неперервній основі із застосуванням внутрішнього потенціалу багатогалузевого закладу вищої освіти та програм професійного розвитку зовнішніх провайдерів (Gruber, 2018; Rutz, Condon, Iverson, Manduca, & Willett, 2012; Завальнюк, 2014; Глазунов, 2013a, 2013b);

- недостатнім рівнем відповідної практики формування цілісних систем професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО та використанням

окремих програм професійного розвитку, курсів підвищення кваліфікації, стажування тощо.

Відповідно до процесуального виміру професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО – це процес, що реалізується упродовж всієї професійної діяльності і передбачає врахування специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника. Тут важливо наголосити, що відповідно до тенденцій розвитку міжнародного освітнього простору, йдеться про:

- залучення до роботи у закладах вищої освіти не тільки фахівців, початкова підготовка яких здійснювалася у закладах вищої педагогічної освіти, але й тренерів, представників спорту вищих досягнень тощо (Vaporikar, 2021; Defruyt, Wylleman, Kegelaers, & De Brandt, 2020; Küttel, Christensen, Zysko, & Hansen, 2020; Trudel, Milestetd, & Culver, 2020; Єрмоменко, 2020);

- потребу в освоєнні знань і їх оновленні, що пов'язано із розширенням демографічної характеристики студентства, новими вимогами до підготовки фахівців з вищою освітою (Alexander, 2020; Choudaha, 2017; Zapp, & Lerch, 2020; Козьменко, 2020);

- ефективне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, яким притаманний швидкий інноваційний розвиток та необхідність їх застосування у різних видах діяльності (Abad-Segura, González-Zamar, Infante-Moro, & Ruipérez García, 2020; Kholiavko, Popelo, & Tulchynska, 2021; Гладких, & Шарова, 2020; Петренко, & Дегтярьова, 2020);

- акцентування уваги на культурній, соціальній, економічній, політичній, релігійній диверсифікації студентської молоді (de Wit, & Altbach, 2021; Kanuka, 2022; Сбруєва, 2015);

- розвиток інклюзивного освітнього простору вищої школи (Ferguson, 2008; Love, & Horn, 2021; Данченко, 2020; Дікова-Фаворська, О. М. (2020);

- врахування вимог ринку праці, запитів суспільства щодо формування загальних та професійних компетентностей майбутнього фахівця (Aras, Furtuna,

& Kazak, 2021; Longoria, López-Forniés, Sáenz, & Sierra-Pérez, 2021; Vlk, Dobbins, & Riedel, 2021; Майковська, 2013; Мосьпан, 2021);

– потребу у формуванні культури здорового способу життя та рухової активності студентства (Jalolovich, 2020; Mamurov, Mamanazarov, Abdullaev, Davronov, Davronov, & Kobiljonov, 2020; Melnyk, Amaya, Szalacha, & Hoying, 2016; Петрук, Федорович, Бірук, Сініцина, & Зарічанська, 2021; Юрчишин, 2012) тощо.

Згідно з авторською концепцією професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО слід розглядати на трьох рівнях: державному, інституційному, особистісному.

З державницької позиції, професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО є важливим засобом забезпечення відповідності професійної компетентності науково-педагогічних працівників політиці у сфері вищої освіти України, що реалізується за допомогою таких механізмів: «реформування системи освіти як стратегії національної освіти; оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти загалом; модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтація змісту освіти на «глобальні цілі», забезпечення доступної та безперервної освіти впродовж життя; формування зроров'язбережного середовища, екологізації освіти, валеологічної культури; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі; інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки; забезпечення національного моніторингу системи освіти; підвищення соціального статусу педагогів; створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти» (Назар, 2020, с. 92). Як зазначає Козир (2016), «побудова національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх спеціалістів, спрямований на подолання кризи в освіті, яка виявляється, передусім, у невідповідності знань студентів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності» (Козир, 2016, с. 52).

Погоджуємося з тезою, що «сьогодні людство стоїть на новому витку науково-технічного прогресу, що спирається на різні досягнення в сфері високих технологій. Такий процес неминуче супроводжується характерними значними кількісними та якісними змінами у виробництві і науці, що, своєю чергою, впливає на підвищення вимог до інтелектуального рівня людей. В таких умовах сфера вищої освіти виступає як постачальник кадрів, тому стає пріоритетним напрямом в економічній та соціальній політиці держави» (Вавренюк, 2019, с. 274). Відтак, слушним є визначення основного завдання вищої освіти – всебічна підготовка особистості, громадянина, фахівця до повноцінного функціонування у соціумі та професійному середовищі. «... цілісний розвиток людини у контексті цілісного формування трьох її аспектів передбачає цілісний й комплексний розгляд зазначеного процесу, коли формування особистості, громадянина і фахівця мають реалізовуватися спільно у площині загальних методологічних принципів, у контексті спільного вивчення й аналізу ціннісної, ідеологічної і діяльнісної сфер людини» (Вознюк, 2018, с. 25).

Оскільки освітній компонент «Фізичне виховання» є складовою усіх без винятку освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, то викладачі фізичного виховання беруть безпосередню участь у підготовці майбутніх фахівців за різними спеціальностями. Від їхніх знань, умінь і навичок, професійних та загальнолюдських цінностей і ставлення залежить підготовка майбутнього випускника до використання здоров'язберезувальних технологій, ведення здорового способу життя, рухової активності, усвідомлення здоров'я як найбільшої цінності людини. Підтвердження цієї тези знаходимо у науково-педагогічній літературі: «основне завдання фізичного виховання сьогодення полягає у створенні нових фізкультурно-оздоровчих технологій, які забезпечили б можливість постійно активізувати інтерес студентів до занять фізичними вправами, дотримання здорового способу життя, поповнення знань про шляхи збереження і зміцнення свого здоров'я. Назріла необхідність навчити студентів протягом життя вдосконалювати фізичні якості, навички і вміння рухів, активізувати пізнавальні процеси на основі врахування особливостей

біопсихологічних і фізіологічних механізмів» (Грибан, 2012, с. 35). Ми суголосні із твердженням, що «особистість викладача фізичного виховання має бути взірцем для наслідування. Викладач, професійна компетентність якого відповідає цим вимогам, допоможе студентам об'єктивно зрозуміти і підтримувати на оптимальному рівні фізичний стан, окреслити шляхи подальшого розвитку, надасть консультації щодо вибору найбільш ефективних засобів, методів і форм фізичного самовдосконалення, рекомендації щодо формування здорового способу життя» (Пристинський, Пристинська, & Некрасова, 2013, с. 133).

На інституційному рівні розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання як потужний засіб; забезпечення його ефективності сприяє формуванню унікальності академічного середовища БЗВО, побудованого на принципі студентоцентризму, освітня, наукова, соціальна, спортивна, спортивно-дозвіллева сфера якого забезпечує можливості для інтеграції здобувачів освіти до академічної спільноти, спільноті, сповідування цінностей корпоративної культури університету. Висококваліфіковані науково-педагогічні працівники, реалізуючи власне право на неперервний професійний та особистісний розвиток, беруть активну участь у формуванні позитивного іміджу університету, збагачують академічну спільноту власними здобутками за різними видами діяльності і в такий спосіб сприяють забезпеченню конкурентоспроможності БЗВО на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Адже на початку XXI століття, «... створення досконалої внутрішньої академічної якості, основою якої є унікальне і високопродуктивне академічне ядро (стосується як сфери викладання, так і досліджень, і складається з окремих академічних спільнот вищого навчального закладу у тих чи інших сферах науки), дослідники вважають «двигуном якості» висококонкурентного університету» (Антонюк, & Сацук, 2011, с. 74).

Окрім цього, авторська концепція передбачає формування системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у контексті академічного середовища університету. Тут логічним видається висновок,

зроблений вітчизняними дослідниками: «у теоретико-методологічному плані питання впливу характеристик навчального середовища на якість педагогічної системи безпосередньо пов'язане з дослідженням статичної і динамічної будови навчального середовища, визначенням його суттєвих складових, характеру і специфіки їх взаємодії, чутливості (рівня залежності) як складових навчального середовища, так і відносин між ними до параметрів, які відбивають «вхід і вихід» педагогічної системи, цілі її створення і діяльності, а також обмеження її існування, функціонування і розвитку» (Биков, & Жук, 2005, с. 6).

На особистісному рівні професійний розвиток викладачів фізичного виховання презентуємо як право та обов'язок науково-педагогічного працівника, що реалізуються в умовах академічного середовища БЗВО, а його основною метою є неперервне удосконалення особистісних якостей, розвиток здібностей, формування загальнолюдських цінностей, а також поглиблення професійних знань, формування і розвиток, оновлення вмінь і навичок, формування професійних цінностей і ставлення, що забезпечують ефективне виконання професійних функцій та реалізації завдань у межах організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової, спортивної роботи.

Роздумуючи над проблемою дослідження, резюмуємо про логічність висновку, що «викладач фізичного виховання повинен бути високоосвіченою й ерудованою людиною, творчо розуміти свій предмет, володіти знаннями механізмів функціонування організму студентів, витончено володіти руховими діями» (Пристинський, Пристинська, & Некрасова, 2013, с. 134), а його професійну компетентність, формування якої є метою професійного розвитку, слід трактувати як «якісну, інтегративну характеристику фахівця, яка об'єднує знання, уміння й навички, а також творче мислення та креативність, готовність йти на ризик і брати на себе відповідальність, критично оцінювати наслідки власної діяльності» (Петренко, 2018, с. 146).

Відповідно до авторського задуму, основною ідеєю концепції є твердження, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання буде

ефективним і сприятиме формуванню їхньої готовності до виконання професійних функцій, за умови створення цілісної системи, що функціонує в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти, відповідає запитам та інтересам науково-педагогічних працівників, враховує потреби кафедри, факультету, університету, інтегрує в собі потенціал зовнішнього та внутрішнього середовища, механізми поєднання формального, неформального та інформального навчання, диверсифікацію змісту, форм і методів навчання у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Нам імпонують положення, які формулює Сидоренко (2018). Автор розглядає один із етапів професійного становлення та розвитку фахівця у сфері фізичного виховання і резюмує: «у період професійної адаптації відбувається репродукування засвоєних педагогом у вищому навчальному закладі знань, моделей перспективного педагогічного досвіду, освітніх технологій, форм і методів роботи, постійне поглиблення загальноосвітньої і фахової підготовки, засвоєння ціннісних орієнтацій професії тощо. Спочатку професійна діяльність сприймається як нормативний спосіб виконання професійних завдань, що відповідає сучасним викликам суспільства й освіти. Поступово актуалізується професійний простір фахівця, формується його професійно-особистісна мотивація, накопичується особистий досвід, виробляється індивідуальний стиль професійно-педагогічної діяльності та певні поведінкові моделі тощо» (Сидоренко, 2018, с. 194).

Авторська концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти побудована на основі трьох концептів: методологічного, теоретичного, технологічного. Погоджуємося з Дубасенюк (2018), що на рівні методології дослідження «методологічний концепт вміщує загально-філософський, конкретно-науковий, парадигмальний, гносеологічний рівні дослідження, наукові підходи (системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, аксіологічний, культурологічний, акмеологічний,

синергетичний, професіографічний, компетентнісний та ін.)» (с. 69). Аналіз практики сучасних університетів свідчить, що у нашому дослідженні відповідно до концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, у межах методологічного концепту слід обґрунтувати потребу у застосуванні комплексу методологічних підходів до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти (див. Рис. 4.1):

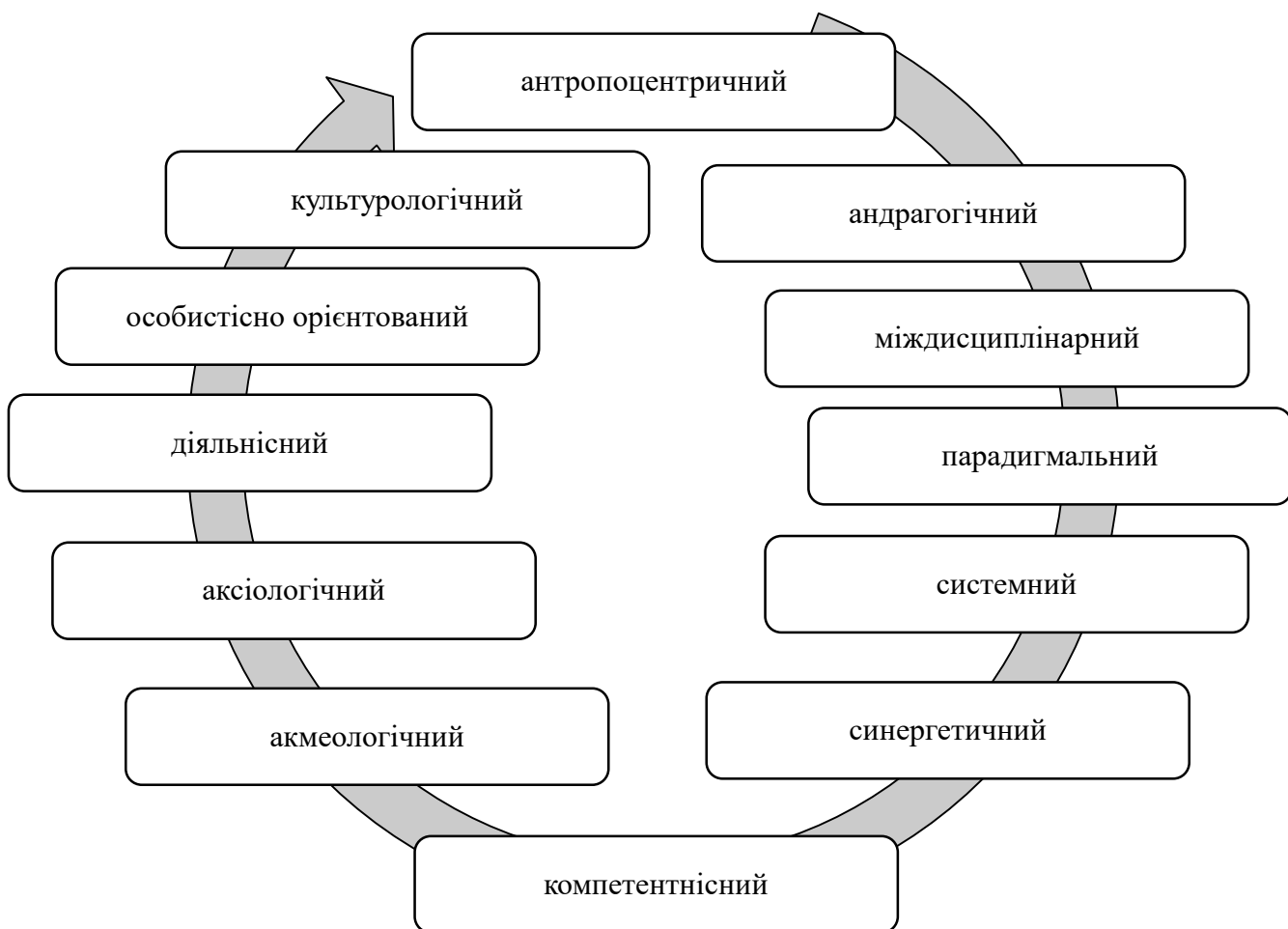

Рис. 4.1. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти *(створено автором)*

– антропоцентричний підхід (зумовленість потреби у розгляді професійного розвитку викладачів фізичного виховання у контексті їхньої професійної діяльності, досвіду роботи зі здобувачами освіти, колегами з кафедри фізичного виховання та інших кафедр, структурних підрозділів університету, управлінцями, допоміжним персоналом);

- андрагогічний підхід (детермінація та усвідомлення потреби у неперервному навчанні, врахуванні потреб та інтересів викладачів фізичного виховання, формування готовності до самостійного навчання, саморозвитку і самовдосконалення, активної позиції в освітньому процесі);
- міждисциплінарний підхід (використання потенціалу професійного розвитку у міждисциплінарних групах, що забезпечує можливість розгляду педагогічних ситуацій з різних перспектив);
- парадигмальний підхід (розуміння професійного розвитку як парадигми, відповідно до якої він є конститутивним компонентом професійної діяльності науково-педагогічних працівників, відповідає засадам корпоративної культури сучасного університету, реалізується на основі здобутків теорії і практики різних галузей наукового знання і застосовується з метою розв'язання завдань, що постають перед академічною спільнотою БЗВО);
- системний підхід (трактування професійного розвитку як системи, що характеризується наявністю взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих компонентів (підсистем), що володіють відповідними функціональними зв'язками, і водночас є підсистемою системи «університет» – організації, що навчається на неперервній основі);
- синергетичний підхід (здатність системи професійного розвитку до саморозвитку на основі використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів; врахування синергії особистісних і професійних структур викладача фізичного виховання, спрямованість на саморозвиток, вдосконалення власних знань, умінь і навичок, цінностей і ставлення з метою досягнення професійної майстерності);
- компетентнісний підхід (грунтування професійного розвитку на основі загальних та професійних компетентностей, які задекларовані у нормативних документах, а також презентують запити суспільства та вимоги ринку праці);
- акмеологічний підхід (спрямованість професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на самоактуалізацію, саморозвиток, самовдосконалення в особистісному та професійному контекстах з метою досягнення вершини – акме);

– аксіологічний підхід (формування за допомогою професійного розвитку цінностей особистості, громадянина, фахівця: гуманістичні, демократичні, морально-етичні, інтелектуальні, соціальні, професійні, естетичні);

– культурологічний підхід (грунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на засадах цивілізаційної культури (духовна, матеріальна, соціальна), професійно-педагогічної, фізичної культури);

– діяльнісний підхід (використання особливостей професійної діяльності викладачів фізичного виховання у реалізації програм професійному розвитку, основним постулатом яких є твердження – особистість і професіонал формуються під час діяльності);

– особистісно орієнтований підхід (врахування особливостей та етапів професійного розвитку особистості викладача фізичного виховання БЗВО, зокрема специфіки розвитку його інтелектуальної, емоційної, мотиваційної, поведінкової сфер).

Щодо теоретичного концепту, тут слушною є думка Дубасенюк (2018), яка стверджує: «теоретичний концепт охоплює теорії, закони, закономірності, моделі, аксіоми, постулати, концепції, класифікації, категорії, поняття, факти тощо; ґрунтується на принципах: універсальності, моделювання педагогічних процесів, ступеневості педагогічної освіти, апроксимації педагогічних функцій учителя, множинності моделей педагогічної освіти, діалектичної етапності та циклічності. Теоретичний концепт доповнюється наступними критеріями: формалізації, діагностичності, інтеграції, прогностичності» (с. 69). В авторській концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО теоретичний концепт охоплює виміри, концепції та ідеї, теорії, покладені в основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Відповідно до авторського задуму професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО слід розглядати крізь призму: філософії (професійний розвиток, як засіб пошуку істини, пізнання людиною самої себе, власного розвитку та функціонування у професійному середовищі); антропології

(професійний розвиток окремого педагога, як складова розвитку професійної спільноти, академічної спільноти закладу вищої освіти на основі синтезу знань про людину з різних галузей наукового знання); психології (професійний розвиток викладача фізичного виховання у контексті розвитку особистості фахівця, на основі використання внутрішнього потенціалу, співставлення власного особистісного розвитку з вимогами професійного середовища, прагнення до саморозвитку і вдосконалення); економіки та менеджменту (професійний розвиток, як чинник забезпечення стабільності розвитку та функціонування БЗВО, його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг; фактор розвитку людського капіталу – як одного із найголовніших ресурсів університету); андрагогіки (професійний розвиток – це процес навчання дорослих, що конструюють нові знання на основі раніше освоєних знань, власного досвіду, демонструють розуміння та готовність до навчання на неперервній основі) (див. Рис. 4.2).

Важливим для нашого дослідження є розгляд професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО у світлі прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, коннективізму. Як свідчать результати опрацювання джерельної бази дослідження, в основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти покладено положення трансформаційної теорії навчання, теорії організації, людського капіталу, теорії систем, теорії досвідного навчання, теорії про стилі навчання та навчальний цикл тощо, детальний аналіз яких поданий у першому розділі дисертаційної роботи.

Теоретичний концепт авторської концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО презентує його змістове наповнення, що гармонізує із видами професійної діяльності науково-педагогічних працівників та передбачає виконання організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

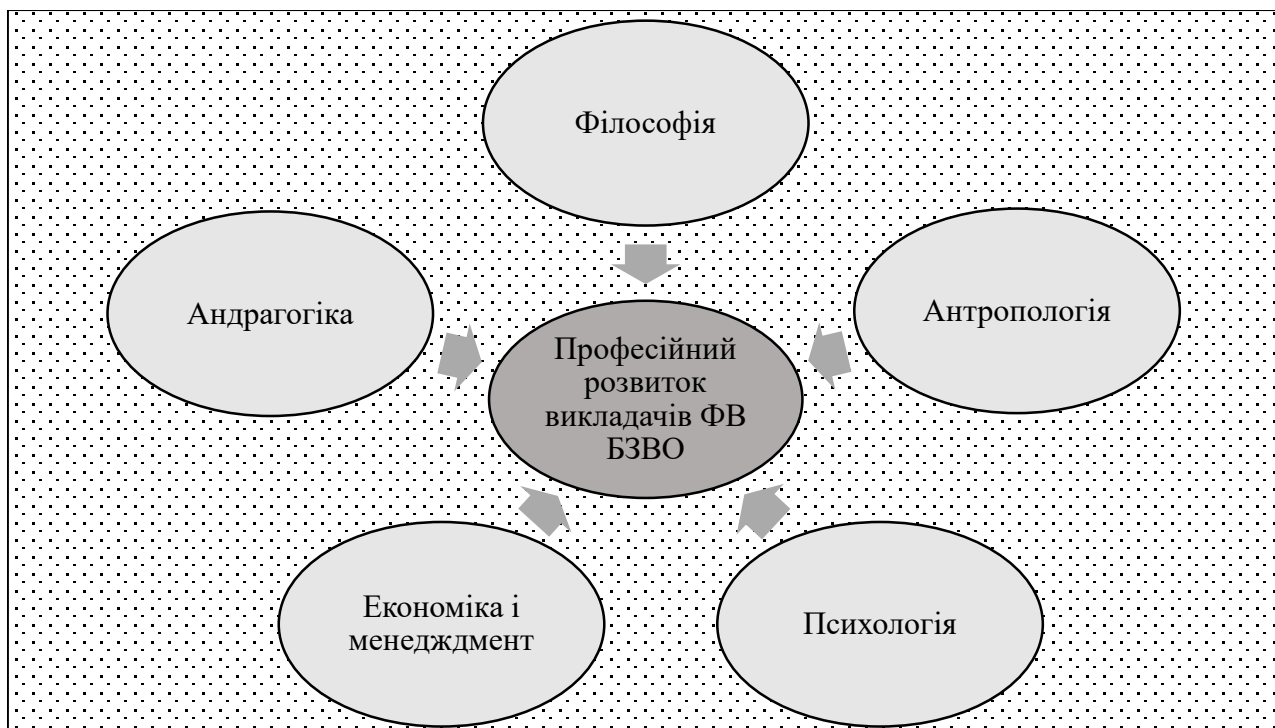

Рис. 4.2. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму різних наук (створено автором)

Адже, як зауважують вітчизняні дослідники, «відповідно до сучасних вимог до фізичного виховання студентів виникає необхідність модернізації освітнього процесу за допомогою використання нових шляхів і організаційно-методичних рішень, що забезпечують підвищення якості рухової діяльності студентів, під якою розуміють діяльність індивідуума, спрямовану на досягнення фізичних кондицій, необхідних та достатніх для досягнення і підтримки високого рівня здоров'я, фізичного розвитку, рівня фізичної підготовленості» тощо (Приходько, 2018, с. 119).

Відповідно до авторської концепції професійного розвитку викладачів БЗВО теоретичний концепт представлений принципами, покладеними в його основу, серед яких принцип науковості і практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання.

Щодо технологічного концепту, то тут виокремлюємо ті моделі (як партнерства між різними інституціями, організаціями, структурними підрозділами одного закладу освіти, в межах яких реалізується професійний розвиток), форми і методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, які використовуються у сучасних університетах та були запропоновані у ході реалізації дослідження і довели свою дієвість. До таких моделей, форм і методів віднесено (див. Рис. 4.3):

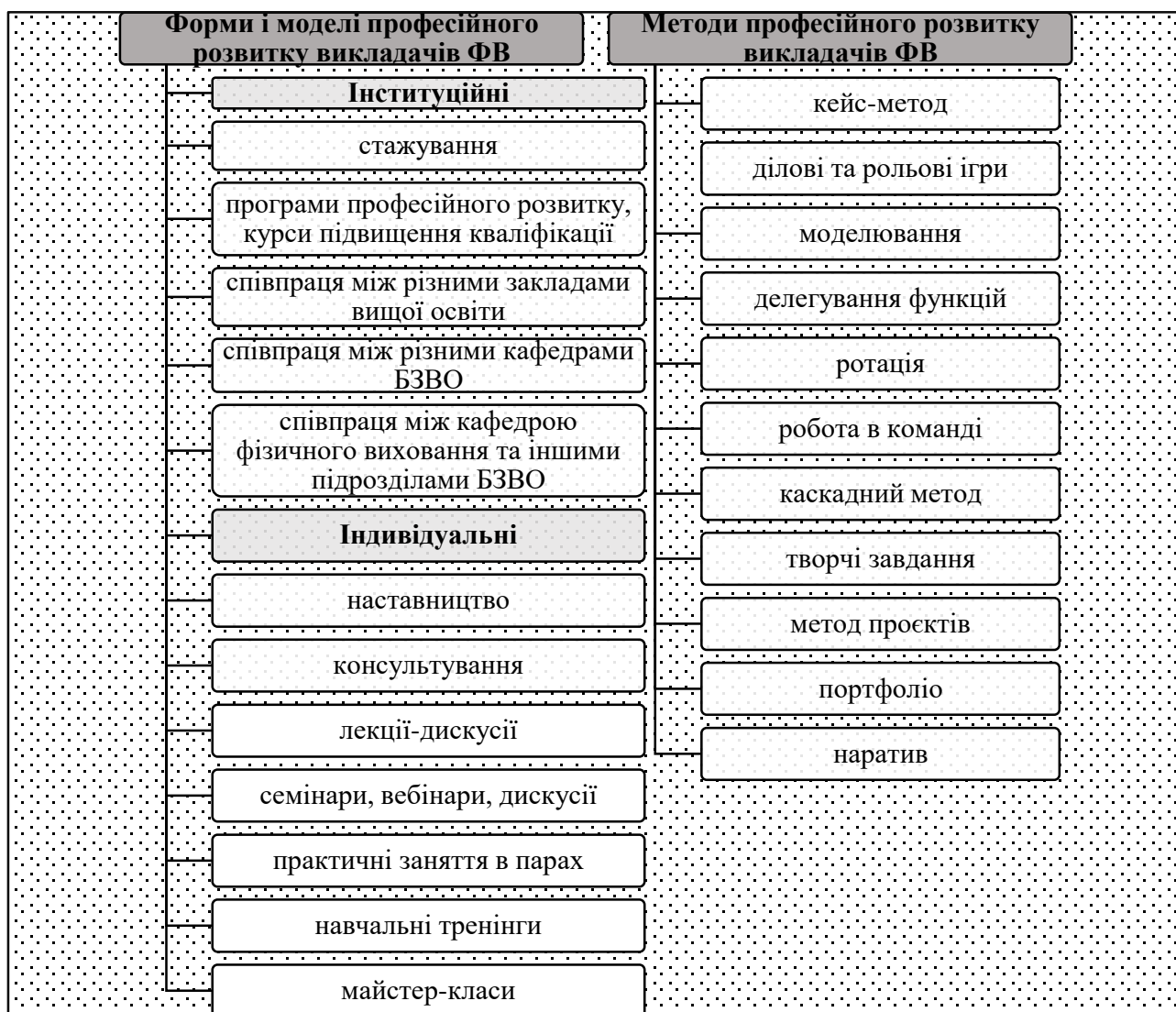

Рис. 4.3. Форми і моделі, методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (створено автором)

– форми і моделі: інституційні (стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами

вищої освіти, співпраця між різними кафедрами БЗВО, співпраця між кафедрою фізичного виховання та іншими підрозділами БЗВО);

– форми і методи індивідуальні: наставництво, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо, наративний метод.

Отже, запропонована авторська концепція забезпечує можливість для проєктування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО у вигляді відповідної моделі, та виокремлення організаційно-педагогічних умов професійного розвитку.

4.2. Організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Розмірковуючи над обґрунтуванням організаційно-педагогічних умов професійного розвитку викладачів БЗВО слід, передусім, звернутися до тлумачення понять «умова», «педагогічна умова», «організаційно-педагогічна умова». Зауважимо, що довідкова література подає визначення поняття «умова» у такому формулюванні: «1) необхідна обставина, яка уможливорює здійснення, створення чого-небудь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається що-небудь; 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, дійсності, та забезпечують роботу чого-небудь» (Бусел, 2005, с. 1506). У Словнику української мови (Білодід, 1970-1980а) зазначено, що умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь»; «правила, вимоги, виконання яких забезпечує що-небудь»; «правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь» (с. 441).

Щодо визначення поняття «педагогічна умова», дослідники детермінують його, застосовуючи різноманітні підходи та розглядаючи з різних перспектив, зокрема структурного та функціонального підходів, особливостей реалізації тощо. Науковці подають визначення дефініції «педагогічні умови» і розглядають їх як «значущі продуктивні причини, які впливають на протікання і результат дидактичного процесу» (Бондар, 2013, с. 25). Вітчизняні дослідники окреслюють поняття «педагогічна умова» як «комплекс спеціально створених головних чинників впливу на певні обставини навчально-виховного процесу, які впливають на особистісні якості його учасників» (Литвин, 2018, с. 32); «необхідні обставини, які сприяють та уможливають досягнення очікуваного результату внаслідок здійснення педагогічного процесу» (Єжова, 2014, с. 40). Єжова (2014) також презентує поділ педагогічних умов «відповідно до предмета їх впливу на суб'єкти та компоненти виховного процесу: організаційно-педагогічні; психолого-педагогічні; медико-педагогічні; соціально-педагогічні» (с. 41).

Чупахін (2018) пропонує розглядати «педагогічну умову» як «одну зі сторін закономірності освітнього процесу, що зумовлює його успішність (ефективність, результативність тощо) на основі взаємодії учасників освітнього процесу під час розв'язання певних педагогічних завдань» (с. 79). Колісник-Гуменюк (2020), досліджуючи підготовку майбутніх викладачів, трактує «педагогічні умови» як «поєднання засобів виховного та навчально-розвивального впливу на почуття, розум, поведінку студентів через елементи змісту навчальних дисциплін, педагогічну практику; через уведення елементів ігрової професійно спрямованої діяльності в процес професійно-педагогічної підготовки» (с. 244).

Щодо визначення поняття «організаційно-педагогічна умова», тут варто зауважити, що значний пласт наукових розвідок презентує аналіз організаційно-педагогічних умов, як єдиного цілого. Чижевський (1996) стверджує, що їх необхідно розглядати як «функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів,

взаємодій) у різних проявах» (с. 82). Блажко (2011) детермінує організаційно-педагогічні умови, як «сукупність факторів, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети» (с. 2); Носенко та Сухих (2015), як «сукупність певних заходів педагогічного впливу і можливостей матеріально-просторового середовища» (с. 52). Смоюлк (2018) трактує академічне середовище (а ми розглядаємо професійний розвиток викладачів фізичного виховання, що реалізується в академічному середовищі БЗВО (Cochran-Smith, & Lytle, 1999; O'Sullivan, 2007), «як сукупність об'єктивних умов, факторів, компонентів, що сприяють успішному функціонуванню освіти» (с. 47).

Досліджуючи підготовку майбутніх педагогів, Носко (2019) зауважує: «до внутрішніх (інституційних) факторів впливу у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх учителів, відносяться: матеріально-фінансові, санітарно-гігієнічні, науково-методичні, процесуально-змістові, організаційно-технологічні тощо. Окрім того, до них відносяться: освітнє середовище професійної підготовки, соціальні та матеріальні умови праці викладачів і студентів, ступінь інтеграції науки й освітньої практики у закладі, рівень кваліфікації викладачів, підтримка творчої ініціативи викладачів колегами та ректоратом. Враховуючи тісний зв'язок фізичної культури зі спортом, дуже важливим у діяльності ЗВО є співробітництво із спортивними організаціями, товариствами, клубами, базами» (Носко, 2019, с. 70). Тобто тут йдеться про врахування та інтеграцію чинників організаційного та педагогічного рівнів:

– на організаційному рівні: обставини внутрішнього (характерні для академічного середовища закладу освіти) та зовнішнього (характерні для зовнішнього оточення) характеру, які сприяють організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, його реалізації на неперервній основі, внесенню коректив з метою адаптації до швидкоплинних змін, що характеризують сучасний ринок освітніх послуг та вимог до професійної компетентності науково-педагогічних працівників тощо;

– на педагогічному рівні: чинники впливу (особливості взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, змісту професійного розвитку, засоби, форми і моделі, методи професійного розвитку), що сприяють досягненню мети професійного розвитку – формування готовності викладачів фізичного виховання до професійної діяльності в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти.

Отже, у нашому дослідженні проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО поняття «організаційно-педагогічні умови» трактуємо як систему конструктивних чинників організаційного та педагогічного характеру, що притаманні академічному середовищу БЗВО, які сприяють професійному розвитку викладачів фізичного виховання, спрямованого на формування їхньої готовності до виконання професійних функцій. Це цільово сконструйовані умови, що здійснюють вплив на академічне середовище та забезпечують можливість для професійного зростання, поглиблення знань, удосконалення компетентностей відповідно до сучасних вимог професійно-педагогічної діяльності науково-педагогічного працівника.

Для визначення результативних та ефективних організаційно-педагогічних умов професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО використано метод експертної оцінки, сутність якого полягала в оцінюванні та обґрунтуванні фахівцями (науково-педагогічні працівники БЗВО) важливості і доцільності створення організаційно-педагогічних умов для удосконалення змісту, форм, моделей професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Експертами стали 36 досвідчених викладачів фізичного виховання БЗВО. Вони здійснювали ранжування організаційно-педагогічних умов із запропонованого переліку і виокремили ті, що мають, на їхнє переконання, мають найважливіше значення для професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Кожна організаційно-педагогічна умова була оцінена за допомогою три-бальної шкали: «дуже важливо» – 3 бали; «важливо» – 2 бали; «неважливо» – 1 бал; «зовсім не має впливу» – 0 балів. Результати експертної оцінки представлені у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік організаційно-педагогічних умов професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

№ з/п	Організаційно-педагогічні умови	Оцінка	Ранг
1	Удосконалення форм та методів, що забезпечують реалізацію управлінської діяльності викладачів фізичного виховання	64	10
2	Гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку	81	4
3	Забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання на основі використання особистісно орієнтованих технологій	51	16
4	Застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі	93	1
5	Використання комплексу методологічних підходів до професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти	67	9
6	Інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм, моделей, методів і технологій професійного розвитку викладачів фізичного виховання	84	3
7	Організація інноваційної навчальної діяльності викладачів фізичного виховання на курсах підвищення кваліфікації	68	8
8	Диверсифікація форм професійного розвитку викладачів фізичного виховання у процесі проходження різних видів стажувань	53	15
9	Створення інформаційного середовища для інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в закладі вищої освіти	55	14
10	Активізація досвіду професійної діяльності викладачів фізичного виховання на основі участі у програмах академічної мобільності	60	12
11	Стимулювання професійного самовдосконалення викладачів фізичного виховання засобами проєктної діяльності	71	7
12	Удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти	90	2
13	Забезпечення цілісності, неперервності й системності змісту науково-дослідницької діяльності викладачів фізичного виховання	74	6
14	Урахування індивідуально-психологічних особливостей для розвитку практичних навичок самовдосконалення	58	13

	викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти		
15	Удосконалення педагогічної майстерності викладачів засобами спортивної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-рекреаційної діяльності	77	5
16	Розвиток мотивації викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до професійного розвитку на основі професійно-мотиваційних тренінгів	62	11

(створено автором)

Отже, з урахуванням проаналізованих підходів, емпіричних досліджень, математично-статистичного аналізу результатів експертного оцінювання, а також сутності та змісту системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО можна стверджувати, що основними організаційно-педагогічними умовами професійного розвитку є такі:

- застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі;
- гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку;
- інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання;
- удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Охарактеризуємо детальніше виокремлені організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

4.2.1. Застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі

Розуміючи професійний розвиток як системотвірну складову професійної діяльності фахівця, «... можна диференціювати три глобальні педагогічні цілі розвитку людини (які, в принципі, відповідають трьом традиційним цілям уроку – освітній, виховній і розвивальній, та співвідносяться із трьома класичними суб'єктами колективного наукового пошуку – генератором ідей, ерудитом, критиком): гносеологічну – формування особистості через освіту як цілісну систему; праксеологічну – формування фахівця через навчання; аксіологічну – формування духовно-моральної патріотичної особистості через виховання» (Вознюк, 2018, с. 27).

Перша організаційно-педагогічна умова – застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі – реалізується за допомогою:

- формування розуміння та застосування викладачами фізичного виховання нормативно-правової бази, яка регулює питання організації професійного розвитку, визнання результатів формального та неформально навчання, а також стимулювання науково-педагогічних працівників до професійного розвитку за допомогою матеріальних та нематеріальних стимулів з метою реалізації права на неперервний професійний розвиток;

- актуалізації знань про професійний розвиток та можливості його реалізації, розуміння його мети та завдань;

- активізації рефлексивного досвіду викладачів фізичного виховання під час виконання професійних функцій у БЗВО;

- розвитку ініціативності та творчого потенціалу з метою реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, обміну ідеями та досвідом в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти;

– формування вмінь і навичок, необхідних для планування, організації, оцінювання власного професійного розвитку, визначення рівня його ефективності.

Передусім, зазначимо, що серед умов, необхідних для реалізації професійного розвитку педагогів, дослідники виокремлюють внутрішню мотивацію, в основу якої покладено усвідомлення «розбіжностей між власними цілями та практикою», цінності та обсягу системи знань, потреби в поглибленні знань чи оволодінні новими знаннями, розуміння особливостей застосування знань, умінь і навичок у професійній діяльності, «когнітивна реструктуризація знань (усунення дисонансу між попередньо освоєними та новими знаннями і реаліями сучасності)», безпосередня участь у формуванні конструктивного академічного середовища, сприятливого для реалізації професійного розвитку тощо (Муқан, & Грогодза, 2013, с. 159).

Особливе значення відводимо стимулюванню викладачів фізичного виховання для активізації мотивації до професійного розвитку на неперервній основі. Розглядаючи професійний розвиток працівників у контексті економічного розвитку суспільства, дослідники зауважують, що «мотивація професійного розвитку персоналу ґрунтується на основних засадах мотивації особистості та системному підході до створення системи розвитку персоналу» (Швець, & Полиця, 2013, с. 40). Дудко (2019) зазначає, що «внутрішня мотивація професійного розвитку працівника виникає як бажання задовольняти свої потреби через професійну трудову діяльність, накопичення й оновлення знань, досвіду, нарощування професійних компетентностей» (с. 52).

Сосницька (2016), досліджуючи особливості професійного розвитку фахівців, виокремлює «внутрішні умови досягнення професійного акме» (с. 166). Авторка зазначає, що це «мотивація досягнення; активність людини, найбільша продуктивність її трудової поведінки; «сильне» професійне цілепокладання та побудова професійного шляху по висхідній траєкторії; прагнення людини до досягнення свого максимального рівня; високий рівень домагань, мотивація самореалізації; здатність мобілізувати наявні в даний момент професійні

можливості, сконцентруватися на цілі, здатність до відновлення після великих психологічних витрат, прагнення до збереження та примноження своїх досягнень» (Сосницька, 2016, с. 166).

Дієвим механізмом стимулювання викладачів фізичного виховання БЗВО для активізації мотивації до професійного розвитку вважаємо формування розуміння та застосування викладачами фізичного виховання нормативно-правової бази, яка регулює питання організації професійного розвитку, визнання результатів формального та неформально навчання, а також стимулювання науково-педагогічних працівників до професійного розвитку за допомогою матеріальних і нематеріальних стимулів з метою реалізації права на неперервний професійний розвиток. Зауважимо, що практика професійного розвитку, як складова корпоративної культури багатогалузевого закладу вищої освіти, відповідає нормам і цінностям закладу вищої освіти, принципам його функціонування. «... корпоративна культура університету – це система, яка складається з набору цінностей, норм, правил, стандартів і процедур, що визначають поведінку та ступінь згуртованості ректорату, професорсько-викладацького складу, співробітників і студентів у процесі спільної діяльності та сприяє ефективній взаємодії між керівником (ректор, проректор, декан, завідувач кафедри) і викладачем, студентом і викладачем та дозволяє досягти високих результатів у діяльності для успішного виконання стратегії ЗВО, розвитку конкурентоспроможності, зміцнення іміджу» (Ніколаєнко, 2019, с. 106-107).

Бірюкова (2020) вбачає роль корпоративної культури закладу вищої освіти у тому, «що вона дає знанням особливу цінність; надає процесу здобуття знань та їхньому застосуванню усвідомленого характеру; формує культуру самого процесу навчання; впливає на мету та цілі застосовування знань через певну систему цінностей; забезпечує взаємозв'язок індивідуального знання із колективним; регулює взаємини всіх суб'єктів процесу навчання; сприяє розвитку й самоорганізації творчої особистості; стимулює обмін знаннями тощо» (с. 130). Розвиток корпоративної культури багатогалузевого закладу вищої освіти має відображати конструктивність академічного середовища,

високий рівень колегіальності академічної спільноти, а також підтримку неперервного професійного розвитку. «... реалізація корпоративної культури на практиці – це погодження норм і цінностей кожного учасника освітнього процесу з принципами функціонування ЗВО, координація внутрішніх і зовнішніх процесів, внутрішньо університетське і міжнародне співробітництво, почуття єдиної команди, де університет – це простір стабільності, визначеності та безпеки, корпоративне управління» (Ніколаєнко, 2019, с. 108).

Нормативно-правова база професійного розвитку науково-педагогічних працівників передбачає наявність в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти стимулювально-мотиваційного мікроклімату. Таке середовище сприяє прояву:

- педагогічних здібностей (організаторські, дидактичні, перцептивні, комунікативні, сугестивні, дослідницькі, науково-пізнавальні (Антонова, 2014);

- ініціативності викладачів фізичного виховання під час виконання професійних функцій, в основу якої покладено цілеспрямованість особистості науково-педагогічного працівника, високий рівень самоорганізованості та самостійності, готовність приймати виважені рішення та нести відповідальність за результати, рішучість і наполегливість, гнучкість мислення та творчість, що у сукупності дозволяють подавати ідеї, просувати їх серед колег та управлінського персоналу, реалізувати у власній діяльності, діяльності кафедри фізичного виховання, факультету, закладу освіти;

- мотивації до досягнення високих результатів у власній діяльності, «що забезпечує максимальну мобілізацію потенційних ресурсів, самомотивацію на вдосконалення педагогічної майстерності протягом життя, високі досягнення у професійній діяльності, стали потребу у творчій самоактуалізації» (Сидоренко, 2013, с. 10);

- самореалізації як процесу «становлення себе як особистості у суспільстві, процесу становлення авторитету, виконання своїх бажань, певною мірою це завоювання найбільш придатної для особистості життєвої території, місця під сонцем. Самореалізація стосується конкретних завдань саморозвитку

особистості в її близькому (оперативному) часово-просторовому вимірі, реалізації мають піддаватися ті потреби та нахили особистості, які вже чітко виявлені, тобто відбуватися у вимірі тих рис, у яких особистість себе вже «знайшла» (Петренко, 2016, с. 56);

– усвідомленню себе як члена корпоративної спільноти («... ототожнення себе (викладача) з організацією, тобто закладом вищої освіти. У процесі формування корпоративної ідентичності викладача важливими виявляються цінності і цілі університету, як закладу вищої освіти, які усвідомлюються і поділяються викладачем, уявлення про своє місце в колективі університету, уявлення про ефективну модель корпоративної поведінки тощо» (Гнезділова, 2013, с. 60) та професійної групи («належність до професійної групи зумовлює необхідність узгодження професійної культури викладача з умовами і вимогами групи» (Гнезділова, 2013, с. 59);

– відчуттю комфорту (характеристики ділової та міжособистісної взаємодії людей у процесі виконання спільної діяльності. Існує залежність між інтенсивністю ділової і міжособистісної взаємодії співробітників («виконання спільних проєктів, співпраця окремих підрозділів університету тощо) та рівнем розвитку корпоративних відносин і корпоративної культури ЗВО. Водночас має місце й зворотний процес – уявлення співробітників про характер корпоративних відносин чинять вплив на подальший їх розвиток, а отже, і на стан корпоративної культури (Гнезділова, 2013, с. 78) та задоволеності («зацікавленість змістом праці, задоволеність результатами праці, відносинами в колективі, відносинами з керівником, рівень концентрації зусиль у професійній діяльності, надання переваги змісту роботи, а не заробітній платі, задоволеність умовами праці, професійна відповідальність, загальна задоволеність працею» (Поплавська, & Кононенко, 2021, с. 380). Розуміння нормативно-правової бази професійного розвитку мотивує викладачів фізичного виховання до використання можливостей формального та неформального навчання, різноманітних його форм і моделей.

Щодо активізації мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі, тут варто наголосити на застосуванні дієвих стимулів матеріального та нематеріального характеру, а також конкретизації мотивів професійної діяльності викладачів закладів вищої освіти. До основних мотивів професійного розвитку Гордієнко (2020b) відносить «прагнення до постійного самовдосконалення; самовираження; самореалізації та самоствердження; професійне зростання; розширення кругозору; підвищення рівня розвитку всіх видів компетентностей; наявність пізнавальної зацікавленості; створення позитивного іміджу серед студентів і колег; підвищення кваліфікаційної категорії під час атестації; підвищення особистого рейтингу» (с. 121).

Серед мотивів професійної діяльності викладачів закладів вищої освіти дослідники виокремлюють: «самореалізацію – престиж спеціальності, імідж і престиж закладу, можливість кар'єрного зростання; пізнавальний процес, пошук істини, інтерес до обраної спеціальності, бажання вести науково-дослідну діяльність, творчий характер і зміст роботи; соціальні мотиви – бажання передати знання та досвід молодому поколінню, інтерес до виховної роботи, бажання принести користь суспільству; самоствердження і саморозвиток – можливість підвищення кваліфікації, визнання у вигляді вчених ступенів і звань, можливість розвитку інтелектуального потенціалу, належність до сімейної династії; інші мотиви – зручний графік роботи, тривала відпустка в літній період, робота в державній установі, сприятливе інтелектуальне та культурне середовище тощо (Рудченко, 2012, с. 173).

Щодо стимулів матеріального характеру, то відповідно до нормативно-правової бази вищої освіти України, заклади вищої освіти мають право започатковувати практику встановлення надбавок, виплати премій за виконання різних видів робіт та високі досягнення, оцінювання яких здійснюється на основі врахування таких факторів: «якість виконання доручень та завдань; ініціативність і творчий підхід до виконання функціональних обов'язків; професіоналізм, компетентність, відсутність порушень виконавчої та трудової

дисципліни; ступінь завантаженості та складність виконання функцій (обов'язків); інтенсивність та напруженість у роботі» (Національний університет «Львівська політехніка», 2022f, с. 2) тощо.

Як свідчать результати аналізу досвіду низки БЗВО, вони послуговуються положеннями про організацію професійного розвитку та підвищення кваліфікації. Такі документи передбачають визнання результатів формального та неформального навчання науково-педагогічних працівників. Нам імпонує бачення проблеми, висловлене Жабенко (2019). Автор наголошує на необхідності розробки системи оцінювання професійного розвитку викладачів сучасних університетів, в основу якої покладено практику: «періодичного підтвердження науково-педагогічними працівниками своїх наукових ступенів (видання певної кількості наукових праць, досягнення високого індексу цитування тощо) та вчених звань (проведення серії основних видів навчальних занять); формування портфоліо, у яких було б систематизовано й відображено усі досягнення викладача в освітньо-науковій діяльності (розробки занять, відеозаписи проведених занять, сайт викладача, блог, наукові й методичні доробки тощо); складання індивідуальних траєкторій професійного розвитку; відслідковування проходження індивідуальних траєкторій професійного розвитку в «наскрізних залікових книжках» (містять інформацію про усі види навчання, підвищення кваліфікації (стажування) тощо, кількість навчальних годин та оцінювання результатів навчання); встановлення доплати не за наявний науковий ступінь і вчене звання, а за виконання розширеного кола посадових обов'язків, збільшення яких має бути еквівалентним здобутому науково-педагогічним працівником рівню компетентності» (с. 239).

Механізми матеріального та нематеріального стимулювання радше враховують пріоритети інституційного розвитку закладів вищої освіти, показники яких впливають на визначення місця університету у національних та міжнародних рейтингах (отримання державних премій, грантів, стипендій; опублікування навчальних посібників, підручників; отримання фінансування на наукові дослідження та розвиток інфраструктури університету; отримання

призових місць у міжнародних та національних предметних олімпіадах, конкурсах здобувачами освіти; опублікування монографій, статей у періодичних виданнях, що індексуються міжнародними наукометричними базами даних; участь в освітніх та наукових проєктах тощо) (Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2021; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2018).

На наше переконання ця практика потребує удосконалення та врахування й інших видів роботи, зокрема організаційної, навчальної, навчально-методичної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи викладачів фізичного виховання, а також визнання її результативності та стимулювання. Адже, «щоб вмотивувати сучасного студента до фізичної активності викладач повинен вести широку просвітницьку роботу, розсуваючи межі своєї дисципліни. Студент повинен зрозуміти, що для підтримання фізичної форми та належного психічного стану необхідна постійна рухова активність. А це, своєю чергою, дозволяє переносити значні фізичні та психоемоційні навантаження, які є частиною сучасного життя» (Череповська, 2020, с. 161). Йдеться про розвиток фізичних (спритність, швидкість, гнучкість, координація, швидко-силові якості, загальна і спеціальна витривалість), технічних (елементи, технічні дії, техніка, підтримка досягнутого рівня у певному виді спорту) якостей здобувачів освіти (Загура, & Труш, 2013). Далі Череповська (2020) зазначає «Рушійною силою у розвитку мотивації до систематичних занять фізичними вправами, наприклад, у школярів є формування стійкого інтересу до предмету, визнання його важливості та позитивне ставлення до активної фізкультурної діяльності взагалі» (с. 161).

Ми суголосні з дослідниками (Медік, & Федоряк, 2014), що застосування стимулів нематеріального характеру для активізації мотивації до професійного розвитку викладачів фізичного виховання на неперервній основі передбачає:

– надання можливості брати участь в колегіальному управлінні кафедрою та прийнятті рішень, визнання досягнень викладача фізичного

виховання та повага на особистісному і колективному рівнях (соціально-психологічні стимули);

- забезпечення можливості для участі у різноманітних проєктах, стажуваннях, семінарах, вебінарах, тренінгах з метою подальшого професійного розвитку, реалізації професійної компетентності та кар'єрного зростання (творчі стимули);

- зменшення аудиторного навантаження та вивільнення часу для інших видів робіт, гнучкий графік роботи (вільний час).

Важливою, на наш погляд, є актуалізація знань про професійний розвиток та можливості його реалізації, розуміння його мети і завдань. Зрозуміло, що заклади фізичної культури і спорту, заклади вищої педагогічної освіти спрямовують власні зусилля на формування готовності майбутніх викладачів фізичного виховання до неперервного професійного розвитку. Проте, тут варто розуміти, що кожна людина перебуває на власному рівні професійного розвитку після завершення початкової професійної підготовки. Відповідно до авторської концепції професійний розвиток викладачів фізичного виховання розглядаємо як один із основних компонентів професійної діяльності науково-педагогічних працівників. Відтак, логічно видається актуалізація знань про професійний розвиток, усвідомлення потреби в гармонізації професійного та особистісного розвитку викладачів фізичного виховання (Ryan, & Deci, 2000), без яких неможливо досягнути успішності у професійній діяльності, використання системи знань викладача, його умінь і навичок як потужного інструментарію для професійного вдосконалення, досягнення педагогічної майстерності. Адже сучасного висококваліфікованого фахівця характеризують високий рівень професійної компетентності, здатність до використання творчості, рефлексії власної діяльності, прийняття нестандартних рішень, бажання вдосконалюватись тощо. Йдеться про розуміння потенціалу формального, неформального та інформального навчання (Armour, & Yelling, 2007), співпраці з колегами та взаємозбагачення на основі аналізу професійної діяльності, переймання кращих зразків досвіду як від досвідчених колег, так і початківців.

З метою актуалізації знань про професійний розвиток та можливості його реалізації, розуміння його мети та завдань викладачами фізичного виховання БЗВО нами розроблено навчально-методичні матеріали та проведено семінар «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості» (див. Додаток Д).

Тут йдеться й про професійну самовизначеність, яку Дудко (2019) пропонує сприймати як «динамічний процес розвитку та самореалізації людини у середовищі, тривалість якого визначається зовнішніми умовами та індивідуальними особливостями суб'єкта вибору професії, формування адекватних професійних намірів і планів, реалістичного образу себе як професіонала, до основних етапів якого відносимо: первинне орієнтування у різних сферах праці, виникнення і формування (переважно у шкільному віці) професійних намірів; ознайомлення з основами професії, самостійне професійне навчання; формування індивідуального стилю професійної діяльності включенням в систему реальних виробничих, соціально-трудових відносин; професійну адаптацію; досягнення очікувань від результатів професійної діяльності, самореалізацію у процесі праці» (с. 31).

Щодо розвитку ініціативності та творчого потенціалу з метою реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, обміну ідеями та досвідом в академічному середовищі БЗВО, то тут варто наголосити, що професійний розвиток є не тільки правом викладачів закладів вищої освіти, але й їхнім обов'язком. Відтак обґрунтовуємо доцільність залучення викладачів до аналізу діяльності не тільки власної, але й колективу кафедри, формування плану розвитку кафедри фізичного виховання як структурного підрозділу БЗВО із внесенням конкретних пропозицій, творчих ідей, які могли б збагатити досвід, додати інноваційності у різні види діяльності тощо.

Результати реалізації першої організаційно-педагогічної умови – застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі – вбачаємо у:

- сформованості позитивної мотивації до професійного розвитку викладачів фізичного виховання на неперервній основі, як одного із основних прав та обов'язків, що відповідає нормативно-правовій базі вищої освіти, професійним цінностям і ставленню науково-педагогічних працівників, положенням корпоративної культури багатогалузевого закладу освіти;
- використанні системи знань про сутність професійного розвитку, його цілі і завдання, особливості його реалізації, змістове наповнення, форми і моделі, методи, що можуть бути використані викладачами фізичного виховання;
- сформованій готовності до рефлексії власного досвіду та об'єктивного аналізу ефективності виконуваних професійних функцій у БЗВО;
- сформованій здатності проявляти ініціативу з метою удосконалення власної професійної діяльності та діяльності кафедри фізичного виховання загалом; продукування творчих ідей та їх застосування під час виконання професійних функцій;
- сформованій компетентності щодо планування власного професійного розвитку, його узгодження з особистими інтересами і потребами, з потребами кафедри, факультету, закладу вищої освіти відповідно до нормативних документів тощо.

4.2.2. Гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку

У ході дослідження нами виокремлено другу організаційно-педагогічну умову – гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, БЗВО на різних етапах професійного розвитку. Вона спрямована на освоєння викладачами фізичного виховання змісту професійних знань, набуття досвіду у реальному професійному

середовищі, його рефлексії у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи. «Учені тлумачать розвиток, здебільшого, як процес руху від простого до складного, від нижчого до вищого; як процес зростання і дозрівання організму, що відбувається в тісному взаємозв'язку з психічним розвитком, впливає на нього; як процес духовної зміни в усіх значущих для особистості галузях: в діяльності, у відображенні і відтворенні навколишньої дійсності, в пізнавальних процесах тощо» (Калугіна, 2019, с. 30). Відповідно до авторської концепції системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО ця організаційно-педагогічна умова реалізується за допомогою комплексу механізмів:

- забезпечення спрямованості змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання на потреби професійної діяльності у БЗВО;
- врахування інтересів викладачів фізичного виховання, потреб кафедри фізичного виховання, факультету, БЗВО загалом, індивідуальних творчих здібностей та можливостей науково-педагогічних працівників, їхнього ставлення до професійної діяльності на різних етапах їхнього професійного розвитку;
- використання потенціалу спеціалізації викладача фізичного виховання, за якою він здобув початкову професійну освіту, його знань, умінь і навичок, здібностей як у процесі професійного розвитку, так і професійної діяльності та різних видах роботи;
- створення умов для прояву ініціативи і творчості, активного обміну досвідом з колегами, участі у різноманітних заходах, спрямованих на формування готовності викладачів до виконання професійних функцій;
- організації активної участі викладачів фізичного виховання у професійному розвитку за допомогою використання потенціалу різних ролей: учень, вчитель, фасилітатор, організатор, ментор, наставник тощо.

Щодо забезпечення спрямованості змісту професійного розвитку на потреби професійної діяльності у БЗВО, тут важливими є систематизація знань,

освоєння нових знань про організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвілєву, спортивну роботу та інтеграційні зв'язки між ними, що сприяє формуванню загальної та професійної компетентності, педагогічної майстерності, набуттю професійного досвіду, його критичному аналізу та рефлексії. У ході нашого дослідження налагоджено співпрацю із викладачами фізичного виховання БЗВО. Така співпраця сприяла організації онлайн лекцій-дискусій на тему «Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання»», «Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії», «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід» (див. Додаток Ж), семінарів-диспутів – «Організаційна робота у багатогалузевому ЗВО», «Робота з наукометричними базами-даних» (див. Додаток З), що забезпечили можливість обміну ідеями між колегами, освоєнню інформації щодо особливостей організації роботи університету та його підрозділів. Доцільність проведення лекцій-дискусій та семінарів-диспутів обґрунтовуємо тим, що у ході їх реалізації формуються вміння і навички критичного мислення, роботи в команді, комунікативні вміння і навички тощо.

Налагодження співпраці із колегами сприяло організації низки заходів навчального та навчально-методичного характеру, спрямованих на удосконалення організації освітнього процесу (майстер-класи: «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти» (див. Додаток И), залучення молоді до участі в оздоровчо-профілактичних (заходи «Реабілітаційний фітнес, як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності», «Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність»), спортивно-дозвілєвих (заходи «Анімація, як вид

спортивно-дозвілєвої діяльності», «Оздоровчий фітнес, як новий напрям проведення дозвілля») заходах, спортивній роботі (див. Додаток К).

У цьому контексті важливим є розуміння здобувачів освіти як споживачів освітніх послуг, які реалізують власне право на вибір спортивної секції з урахуванням власних інтересів, рівня фізичної підготовки, рухової активності, сформованості культури здорового способу і стилю життя, готовності до активної участі у оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвілєвій, спортивній роботі.

Відомо, що здоров'я є фактором, який здійснює вагомий вплив на процеси та результати економічного, соціального й культурного розвитку країни, демографічну ситуацію та стан національної безпеки, а також є важливим соціальним критерієм, згідно з яким оцінюється ступінь розвитку та благополуччя суспільства. Однак, на жаль, сьогодні ще зберігається споживче ставлення до власного здоров'я, не формується відповідальність і мотивація щодо його збереження та зміцнення (Свінціцький, 2013; Дзензелюк, Загура, Пилипчук, & Канділов, 2020). «Заняття оздоровчою фізичною культурою мають відігравати важливу роль у зміцненні здоров'я... При цьому здоров'я розуміється в комплексному розумінні цього слова, а точніше не тільки фізичний, але й психоемоційний компонент» (Загура, Лесько, & Козіброда, 2010, с. 34).

На наше переконання, збереження здоров'я молоді в Україні, зокрема студентства, нині є проблемою, ідентичною до проблеми збереження нації. Такий підхід до трактування цього феномену обґрунтовуємо погіршенням стану здоров'я під впливом несприятливої екологічної ситуації, поширення негативних соціальних явищ, пандемій тощо. Найшвидшим і найефективнішим засобом збереження здоров'я здобувачів вищої освіти є рухова активність, раціональне харчування та психологічний комфорт (Дзензелюк, Загура, Пилипчук, & Канділов, 2020). У цьому контексті, основними напрямками формування культури здоров'язбереження у багатогалузевих закладах вищої освіти повинні стати: раціональна організація освітнього

процесу; створення академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти, що популяризує та підтримує здоров'язбереження усіх членів академічної спільноти; раціональна організація фізкультурно-оздоровчої роботи; просвітницько-виховна робота зі здобувачами освіти, спрямована на формування цінності здоров'я і культури здорового способу життя, профілактика і спостереження за станом здоров'я (Редько, 2015). «Необхідно переорієнтувати ставлення до фізичного виховання, щоб проблема здоров'я, ведення здорового способу життя підростаючого покоління розглядалася як пріоритетний напрямок розвитку системи освіти. Потребує особливої уваги питання ролі і функцій кафедр фізичного виховання, впровадження в освітній процес інноваційних технологій, перш за все, мотиваційного характеру, відповідності (якісного) змісту варіативних навчальних програм, спрямованих на заохочення та збереження інтересу студентської молоді до занять з фізичного виховання» (Приходько, 2018, с. 120).

Мотивація підтримки здоров'я залишається актуальною проблемою покращення стану здоров'я здобувачів освіти. «Недостатній рівень культури в цілому та культури здоров'я зокрема, відсутність широкої популяризації здорового способу життя серед усіх верств населення, глибокі соціально-побутові проблеми значною мірою визначають низький рівень мотивації до збереження здоров'я та розуміння значущості використання засобів фізичної культури для оздоровлення» (Загура, & Лукьянченко, 2010, с. 20).

Проблема мотивації до оздоровлення та занять фізичними вправами вивчалася як вітчизняними, так і зарубіжними вченими (Куриш, & Лук'янченко, 2007; Бріжатий, & Прокопова, 1999; Лук'янченко, Матвєєва, Подольски, & Шкрєбтій, 2007; Jethon, OpoKa, & Prystupa, 2008; Obodyński, Cynarski, & Witkowski, 2007), можливості стимулювання до її формування визначаємо як один із компонентів знань сучасного викладача фізичного виховання. Проте, ця проблема є набагато ширшою, оскільки «з поняттям здоров'язбережувальна компетентність тісно пов'язана дефініція здоров'я. У науковій літературі виокремлюються різні аспекти здоров'я: фізичне, психічне, соціальне,

особистісне та духовне. Фізичне здоров'я людини визначається як інтегральний стан організму. Показниками фізичного здоров'я людини є її фізичний розвиток, фізична працездатність, фізична підготовленість, фізична форма та фізична активність. Інтелектуальний аспект виражається у здатності людини засвоювати та користуватись одержаною інформацією на благо свого організму. Емоційний аспект означає розуміння своїх почуттів, вміння їх виражати. Духовне здоров'я розуміється як здатність зберігати та використовувати духовність, доброту, творчість. Одним із аспектів формування духовного здоров'я є процеси формування культури здоров'я» (Логвінова, & Щербатюк, 2018, с. 305).

Практичні дослідження, які виконувалися упродовж власної професійної діяльності свідчать, що позитивною є тенденція залучення здобувачів освіти до занять фізичними вправами в університеті, занять у спортивних секціях за інтересами, що сприяє забезпеченню більш високого рівня якості фізичного виховання, застосуванню різноманітних форм, засобів, технологій проведення занять, використанню потенціалу індивідуального підходу тощо (Загура, Лесько, & Козіброда, 2010; Загура, & Лукьянченко, 2010; Загура, & Труш, 2013; Загура, Шевців, & Іваночко, 2019; Sybil, Pervachuk, Shandrygos, Zahura, Yaremenko, & Bodnar, 2018; Sybil, Pervanchuk, Zahura, Stelmakh, & Bodnar, 2018; Tovstonoh, Roztorhui, Zahura, & Vynogradskyi, 2015; Tovstonoh, Roztorhui, Pityn, Pasichnyk, Melnyk, Zahura, & Popovych, 2019).

Оцінювання переваг, які виокремили здобувачі вищої освіти щодо занять різними формами фізичних вправ, дало змогу встановити, що вони надають перевагу фізичним вправам, які мають високий, в порівнянні з іншими видами спорту, емоційний компонент – це ігрові види (волейбол та футбол), а також прикладні види спорту, які можуть стати в нагоді молодим людям у подальшому житті – оздоровчий туризм та плавання. Результати дослідження також свідчать, що у середньому 17% здобувачів вищої освіти не займаються фізичними вправами взагалі, 20% студентів, крім обов'язкових занять фізичним вихованням, самостійно займаються фізичними вправами, 46% самостійно займаються фізичними вправами 1-2 рази на тиждень, 24% – 3-4 рази на тиждень

і лише 10% опитаних – 5-7 разів на тиждень. Переважна більшість із тих, хто крім обов'язкових занять самостійно займаються фізичними вправами, реалізують їх у малих формах (Загура, & Лукьянченко, 2010, с. 21-22).

Щодо спортивної роботи, то вважаємо, що серед основних завдань викладачів фізичного виховання заохочення здобувачів освіти до активної участі у змаганнях, спартакіадах, конкурсах, що безперечно має позитивний вплив на їхнє становлення як всебічно розвинутих особистостей. А також дає низку переваг в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти. Як зазначають дослідники, «... студентська спортивна активність враховуються в процесі аналізу навчальної успішності, що значно мотивує молодь. Крім цього, ЗВО мають можливість отримувати додаткові кошти при надані в оренду своїх об'єктів спортивної інфраструктури для подальшої її реконструкції та модернізації» (Хіміч, 2017, с. 495).

Важливе значення відводимо врахуванню інтересів викладачів фізичного виховання, потреб кафедри фізичного виховання, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти загалом, індивідуальних творчих здібностей та можливостей науково-педагогічних працівників, їхнього ставлення до професійної діяльності на різних етапах їхнього професійного розвитку. На основі опрацювання науково-педагогічної літератури Broad, & Evans, 2006; Feiman-Nemser, 2012; Feiman-Nemser, 1983; Fessler, 1995; Glaser, 1996; Guskey, 1995; Hammerness, Darling-Hammond, Bransford, Berliner, Cochran-Smith, McDonald, & Zeichner, 2005; Huberman, 1995; Steffy, & Wolfe, 2001) виокремлено п'ять основних етапів професійного розвитку викладачів фізичного виховання, які ми охарактеризуємо згодом.

Важливо враховувати спортивну спеціалізацію, за якою навчався викладач, використання його потенціалу, знань, умінь і навичок, здібностей як у процесі професійного розвитку, так і професійної діяльності та різних видах роботи. Йдеться про обмін ідеями і досвідом, які можна використовувати як під час проведення занять з фізичного виховання, так і під час організації роботи спортивних секцій, клубів, дозвілля, спортивних заходів тощо.

Наведемо такий приклад. Серед видів спорту, якими цікавляться здобувачі освіти БЗВО знаходимо єдиноборства. Рефлексія власного професійно-педагогічного досвіду дає змогу резюмувати про доцільність використання різних методик під час заняття спортом (Sybil, Pervachuk, Shandrygos, Zahura, Yaremenko, & Bodnar, 2018; Sybil, Pervanchuk, Zahura, Stelmakh, & Bodnar, 2018; Tovstonoh, Roztorhui, Zahura, & Vynogradskyi, 2015; Tovstonoh, Roztorhui, Pityn, Pasichnyk, Melnyk, Zahura, & Popovych, 2019), зокрема й ігрових технологій під час навчання одноборствам. Метою проведення ігор з елементами одноборств має бути оволодіння навичками використання початкових і підготовчих дій за рахунок високого емоційного збудження, формування рухового багажу та розвиток спеціальних фізичних і координаційних якостей. На основі аналізу та узагальнення науково-методичної літератури, педагогічних спостережень за навчально-тренувальним процесом та емпіричних даних, визначено такі завдання щодо використання ігор з борцями-початківцями: формування навичок статичного збереження стійкості в умовах одноборств, динамічного збереження стійкості в умовах одноборств, утримання захватів, збереження захватів, звільнення від захватів, ухиляння від захватів, оволодіння найпростішими елементами тактики боротьби, виховання морально-вольових якостей. «Використання ігор з елементами одноборств та спеціалізованих ігрових комплексів на початковому етапі підготовки юних дзюдоїстів допомагає створювати умови для швидкого засвоєння підготовчих, профільних елементів боротьби і базових дій. Водночас, ігри викликають жвавий інтерес у початківців, що підвищує їхню активність, емоційність, змушують самостійно, творчо підходити до розв'язання рухових завдань, а також сприяють формуванню оптимальних фізичних і психічних якостей борців» (Загура, & Максимов, 2019, с. 67).

Не менш важливе значення відводимо врахуванню спеціалізації викладачів фізичного виховання під час проведення прикладних досліджень, результати яких є важливими як для розвитку професії в цілому, так і методики навчання фізичного виховання зокрема. Прикладом тут слугують дослідження, які

присвячені вивченню впливу занять з фізичного виховання, занять у спортивних клубах і секціях на здоров'я здобувачів освіти. Багаторічний досвід свідчить, що одним із шляхів покращання рівня фізичного здоров'я студентської молоді є впровадження в освітній процес занять з фізичного виховання засобів боротьби самбо. Такі висновки сформульовано на основі експериментально отриманих даних, що засвідчили зменшення кількості здобувачів освіти з низьким та нижчим від середнього рівнем фізичного здоров'я, зростання кількості студентів із середнім та вищим від середнього рівнем фізичного здоров'я, а також залучення здобувачів освіти до систематичних занять фізичними вправами, що дозволило підвищити рівень їхньої фізичної підготовленості, фізичного розвитку, функціонального стану та фізичного здоров'я (Дзензелюк, Загура, Пилипчук, & Канділов, 2020).

Вважаємо доцільним створення умов для прояву ініціативи і творчості, активного обміну досвідом з колегами, участі у різноманітних заходах, спрямованих на формування готовності викладачів до виконання професійних функцій. «У системі професійної, у тому числі педагогічної, діяльності значну роль відіграють відносини, що мають інституційний характер. Ділові стосунки – це складне утворення, обмежене системою певних вимог стосовно функціональних і рольових обов'язків. У реальному процесі професійної діяльності вони взаємопов'язані та мають суттєвий взаємовплив, виконуючи одну з найважливіших функцій інтеграції інтересів членів колективу. До важливих факторів відносимо: високу інтенсивність ділового спілкування викладачів; високий ступінь автономності їхнього режиму праці; значущість матеріальної винагороди, як за безпосередню педагогічну діяльність, так і за додаткову роботу» (Носко, 2019, с. 71).

Особливу увагу слід звернути на формування досвіду викладачів фізичного виховання щодо організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової, спортивної роботи, розуміння їхнього значення у професійній підготовці здобувачів освіти, розвитку академічної спільноти багатогалузевого закладу

вищої освіти. Адже, «цілеспрямоване використання засобів певних видів спорту вважається ефективним задля забезпечення дієвості фізичного виховання, і, зокрема розвитку зацікавленості студентів у заняттях фізичною культурою у вільний час. Відтак, такі заняття у якості активного дозвілля стають складовою частиною їхнього здорового способу життя» (Стадник, Боровик, Смірнова, Зелікова, & Куспищ, 2019, с. 151).

Логічним та доцільним вважаємо організацію активної участі викладачів фізичного виховання у професійному розвитку за допомогою використання потенціалу різних ролей: учень, вчитель, фасилітатор (Poekert, 2011), організатор, ментор, наставник тощо (Feiman-Nemser, 2012). У попередніх розділах дисертаційної роботи нами обґрунтовано принцип активного навчання, який вважаємо конститутивним у професійному розвитку викладачів фізичного виховання. Вважаємо, що за допомогою активного навчання та виконання різноманітних ролей викладачі фізичного виховання мають змогу:

- формулювати педагогічну, методичну, наукову, організаційну, спортивно-дозвілльєву тощо проблему на основі розробки концептуальної карти, визначення її як одного з елементів досягнення стратегічної мети фізичного виховання;

- обмірковувати можливі шляхи її реалізації за допомогою питань-відповідей щодо прогнозування її розв'язання, конструювання блок-схеми, графіку, часової шкали;

- розробляти план проведення заходу і моделювати його засобами побудови моделі, визначення її основних компонентів та зв'язків між ними; розробки сценарію або програми дослідження;

- демонструвати окремі елементи дослідження та обговорювати його з колегами з метою забезпечення досягнення визначеної мети; аналізу процесу розв'язання проблеми, виявлення недоліків і внесення коректив, презентації досягнутих результатів тощо.

Особливе значення відводимо таким методам активного навчання як укладання та аналіз концептуальних карт (діаграм, карт, рисунків, хмар слів, що

відображають специфіку абстрактних понять, ідей та зв'язків між ними); мозковий штурм, який передбачає генерування максимальної кількості ідей за певною темою, що дозволяє знайти творчий підхід до вирішення професійної задачі; спільне виконання проєктів з чітко розподіленими завданнями для кожного учасника; колегіальне навчання, що дозволяє акумулювати індивідуальні знання, вміння і навички кожного учасника та використовувати їх для пошуку оптимального вирішення проблеми; кейси, що передбачають ознайомлення із реальною ситуацією, пошуку ефективного способу розв'язку завдання, його презентації з подальшим обговоренням його переваг та недоліків; викладання у парі, рольові та ділові ігри, симуляції тощо.

У ході дослідження учасникам запропоновано інтерактивні вправи «Ланцюг досвіду», «Займи позицію», «Візуалізація професійних функцій викладача фізичного виховання», «Акваріум», «Коло ідей» (див. Додаток Л) тощо, а також практичні дослідження, особливості організації яких відображені в інтегративному електронному навчально-методичному комплексі для професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики». Щодо методу практичного дослідження, то він передбачав конкретизацію проблеми, визначення аспектів, що потребують колегіального обговорення, укладання плану розв'язання проблеми і його реалізації (аналіз ситуації, збір та обробка первинної педагогічної інформації, розвиток ідей, формулювання гіпотези, аналіз отриманих результатів, формулювання висновків щодо подальшої діяльності).

Узагальнення результатів наукових розвідок та рефлексія власного досвіду забезпечують можливість резюмувати, що друга педагогічна умова має реалізуватися на всіх етапах професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Перший етап – адаптації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти – передбачає введення фахівця в академічне середовище університету, пристосування до його умов, що є важливим з перспективи його

подальшої професійної діяльності та неперервного професійного розвитку. Під час цього етапу фахівець ознайомлюється зі структурою багатогалузевого закладу освіти; сферами діяльності університету; органами управління в університеті; історією його розвитку та стратегією подальшого розвитку БЗВО; нормативними документами у галузі вищої освіти та системою забезпечення якості освітньої діяльності в університеті; інформацією про освітні програми, навчальні плани, їх розробку, перегляд та удосконалення. Важливим є ознайомлення з нормативними документами, що регулюють різноманітні аспекти організації та провадження освітнього процесу в університеті, оцінювання результатів навчання й атестацію здобувачів освіти тощо.

Особливе значення відводимо ознайомленню з вимогами до професійної компетентності та діяльності викладачів фізичного виховання у БЗВО, адже їх розуміння, критичний аналіз власної компетентності дозволяє спроектувати свій професійний розвиток, визначити яка сфера потребує удосконалення.

Зауважимо, що заклад вищої освіти може працевлаштовувати як вчорашніх випускників профільних закладів вищої освіти, так і науково-педагогічних працівників, що попередньо працювали в іншому закладі вищої освіти, а також фахівців, що прийшли зі сфери спорту вищих досягнень. Відтак, укладання плану професійного розвитку та його реалізація на основі врахування інтересів окремого викладача, кафедри фізичного виховання здійснюється на основі індивідуалізації та особистісно орієнтованого підходу.

Під час першого етапу – адаптації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти – важливо ознайомити викладачів фізичного виховання з особливостями:

– інфраструктури університету, що охоплює навчальну, наукову, соціальну, спортивно-оздоровчу, психологічну, дозвілєву сфери (навчальні корпуси, лабораторії, центри, спортивні клуби, спортивні і тренажерні зали, спортивні комплекси, фізкультурно-оздоровчі комплекси, майданчики, стадіони, басейни, навчально-оздоровчі табори, їдальні тощо);

– ресурсами інформаційного, навчального, наукового характеру (науково-технічна бібліотека, медіатека, видавництво, допоміжні підрозділи (науковий, міжнародний, навчально-методичний, проєктний, юридичний відділ, відділ психологічної допомоги, охорони праці, пожежної безпеки, відділ кадрів, відділ розвитку персоналу тощо), віртуальне навчальне середовище.

Щодо адаптації в умовах професійної спільноти, тут варто зауважити, що науковцями доведено ефективність професійного розвитку, який реалізується в умовах активного навчання та практичної діяльності, зокрема у колегіальному форматі (Meirink, Meijer, & Verloop, 2007; Poell, & van der Krogt, 2010; Sjoer, & Meirink, 2016). Відтак, вважаємо доцільним застосування неформального та інформального навчання, що реалізується у співпраці з колегами по кафедрі та передбачає ознайомлення й освоєння знань, необхідних для організації роботи викладача-початківця. Екстраполюючи результати наукових розвідок вчених (van der Rijst, Baggen, & Sjoer, 2019) у контекст нашого дослідження, вважаємо за доцільне наголосити на потребі в організації наставництва для викладачів-початківців за кількома напрямками:

– організаційна, наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвіллева, спортивна робота, як складові професійної діяльності викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти;

– освітній компонент «Фізичне виховання» у структурі освітньо-професійних програм підготовки фахівців з вищою освітою: сутність, структура, мета й основні завдання, роль та значення у професійній підготовці здобувачів освіти;

– специфіка організації освітнього процесу з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»: кількість кредитів, тематика, методи активного навчання, студентоцентричний підхід в організації освітнього процесу тощо;

– академічне середовище, його можливості та засоби у процесі оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи, які є

невід’ємними складовими професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (див. Додаток М).

Другий етап – вдосконалення професійної компетентності – передбачає узгодження та гармонізацію рівня професійної компетентності викладача фізичного виховання з вимогами національного рівня та специфіки професійної діяльності у конкретному БЗВО на інституційному рівні.

Як зазначається у нашій дисертаційній роботі, викладачі фізичного виховання навчаються у процесі виконання професійних функцій, експериментування та рефлексії власного досвіду. Критичний аналіз власної професійної компетентності (як комплексу загальних і професійних компетентностей) та її порівняння із загальними (див. Рис. 4.4) та професійними компетентностями (див. Рис. 4.5), визначеними у нормативних документах (Мінекономіки України, 2021) забезпечує можливість укладання індивідуального плану професійного розвитку.

Рис. 4.4. Хмара ключових слів, що відображають сутність загальних компетентностей викладача закладу вищої освіти України (Мінекономіки України, 2021, с. 4) (створено автором)

Рис. 4.5. Хмара ключових слів, що відображають сутність професійних компетентностей викладача закладу вищої освіти України (Мінекономіки України, 2021, с. 7-15) (створено автором)

Вважаємо, що другий етап (вдосконалення професійної компетентності) передбачає освоєння / оновлення знань, формування вмінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, а також вироблення власного педагогічного стилю та педагогічної майстерності (Гриньова, Троцько, Дмитренко, Золотухіна, Смагін, В. І., & et al., 2000; Зязюн, 2008; Зязюн, Лавріненко, Солдатенко, Пилипчук, & et al., 2012; Лавріненко, 2009; Палтишев, 2000), що реалізуються в умовах аудиторної і позааудиторної роботи.

Як зазначається у науково-педагогічній літературі, «акмеологічна концептуалізація професійної діяльності педагога передбачає побудову такої фундаментальної моделі професіоналізму, яка розглядає в діалектичній єдності прояв діяльнісного й особистісного – професіоналізм особистості і професіоналізм діяльності, а також передбачає взаємозв'язок комунікативної активності членів колективу та їх індивідуально-психологічних й особистісних особливостей» (Дубасенюк, 2018, с. 62). Погоджуємося, що «основне призначення діагностики рівня сформованості професійної компетентності ... сформулювати основні чинники, які впливають на професійну діяльність, а саме: методичні, наукові та теоретичні знання (педагогічні, психологічні, професійні); загальна культура педагога (моральна, естетична, духовна); професійно-педагогічна компетентність (фахова, методична, психологічна, дослідницька, творча); загальнопрофесійні уміння та здібності (пізнавальні, комунікативні, організаційні); знання і використання педагогічних технологій, готовність до інноваційної діяльності та самовдосконалення, здатність акумулювати і використовувати позитивний досвід діяльності колег» (Трачук, Бричук, Куликовська, & Цикало, 2019, с. 157).

Під час цього етапу викладачі фізичного виховання БЗВО аналізують власні знання, вміння і навички, усвідомлюють рівень їх відповідності професійній компетентності, задекларованій нормативними документами національного та інституційного рівнів, переймають досвід і кращі практики колег по кафедрі, спостерігають за заняттями, проєктами, роботою спортивних гуртків, клубів, секцій, беруть участь у проведенні спортивно-дозвіллевих,

спортивних, оздоровчо-профілактичних заходах за допомогою колегіального планування та реалізації, виявляють прогалини і формують план їх усунення, здійснюють пошук нових ідей, інноваційних методів студентоцентрованого навчання, навчаються управляти власною професійною діяльністю і професійним розвитком, ознайомлюються з новинками науково-педагогічної та навчально-методичної літератури, налагоджують зв'язки із професійними організаціями, беруть участь у конференціях, семінарах, вебінарах, круглих столах, мережах тощо.

Третьому етапу – накопичення досвіду – професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО характерний прояв зацікавлення новими ідеями, пошук та використання нових ресурсів, застосування теорій, концепцій, інноваційних ідей в освітньому процесі, утвердження власної позиції та місця у колективі кафедри і професійній спільноті, виконання функцій керівника гуртка, секції, клубу, наукового чи освітнього проєкту, реалізації функцій лідера, наставника, фасилітатора, застосування творчого підходу у різних видах професійної діяльності тощо. Тут важливим інструментом стала програма наставництва, яка передбачала виконання викладачами фізичного виховання вище перелічених ролей.

Четвертий етап – професійної майстерності та експертизи – передбачає залучення викладачів фізичного виховання до програм розвитку сфери фізичної культури і спорту, програм професійного розвитку, наставництва, менторства, методики навчання фізичного виховання, участь у роботі експертних рад, комісій з розробки освітніх та професійних стандартів тощо. Така діяльність спрямована на удосконалення освітнього процесу у БЗВО, забезпечення якості різних видів професійної діяльності, формування позитивного іміджу кафедри фізичного виховання та закладу вищої освіти загалом.

Результатами реалізації другої організаційно-педагогічної умови – гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних

працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку – є:

- усвідомлення значення професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності викладачів фізичного виховання, а також їхньої ролі у професійній підготовці здобувачів освіти, забезпеченні якості освітньої діяльності БЗВО, реалізації його освітньої, наукової, інноваційної, соціальної, економічної функцій у суспільстві знань;

- сформована компетентність до рефлексії власної діяльності, визначення її переваг та недоліків, що обґрунтовують логічність побудови подальшого професійного розвитку;

- інтеграція теоретичних та практичних знань, формування досвіду у різновидах професійної діяльності викладача фізичного виховання;

- актуалізація власного потенціалу, розвиток творчості та ініціативності з метою неперервного професійного розвитку, збагачення професійної спільноти та академічного середовища БЗВО;

- освоєння та використання різноманітних форм і моделей, методів професійного розвитку, а також виконання різних ролей – учня, організатора, фасилітатора, наставника, ментора тощо.

4.2.3. Інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання

Рефлексія і критичний аналіз власної практики дає змогу сконцентрувати увагу на укладанні та реалізації плану професійного розвитку відповідно до власних інтересів і потреб. Існує значна кількість форм, моделей, методів професійного розвитку, які доступні як у межах БЗВО, так і за його межами. Для реалізації третьої організаційно-педагогічної умови – інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання – вважаємо за необхідне забезпечити можливості для:

- організації роботи викладачів фізичного виховання з урахуванням перспективи для реалізації професійного розвитку та участі у різноманітних його формах і моделях, застосування різноманітних методів;
- забезпечення взаємозв'язку між змістом організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи під час застосування внутрішніх і зовнішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання;
- урахування індивідуальних, творчих здібностей та досвіду викладачів фізичного виховання з метою вибору оптимальних форм і моделей, методів професійного розвитку зовнішнього та внутрішнього характеру;
- розвитку рефлексивної компетентності, що реалізується у контексті аналізування, планування, оцінювання, контролювання, необхідних для вибору зовнішніх і внутрішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Моделюючи систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання ми виокремили:

- форми і моделі інституційні: стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами вищої освіти, співпраця між різними кафедрами багатогалузевого закладу вищої освіти, співпраця між кафедрою фізичного виховання та іншими підрозділами багатогалузевого закладу вищої освіти;
- форми і методи індивідуальні: наставництво, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо, наративний метод.

Потрібно зауважити, що цей перелік не є завершеним, а тільки примірним, що дозволяє застосовувати творчий підхід та розвивати інші форми, моделі і методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Доцільною вважаємо інтеграцію внутрішніх можливостей БЗВО, кафедри фізичного виховання, як його структурного підрозділу, та пропозицій зовнішніх провайдерів, що представлені професійними організаціями, профільними закладами вищої освіти, громадськими організаціями тощо. Наведемо кілька прикладів.

Однією із поширених форм професійного розвитку інституційного рівня є стажування (див. Додаток Н). Зазвичай, воно реалізується у межах співпраці між закладами вищої освіти, а його метою є «формування і закріплення на практиці професійних компетентностей, здобутих у результаті теоретичної підготовки, щодо виконання завдань і обов'язків на займаній посаді або посаді вищого рівня, засвоєння передового досвіду, формування особистісних якостей для виконання професійних завдань на новому, більш високому, якісному, рівні в межах певної спеціальності» (Миرونчук, 2013, с. 67). Вважаємо, що стажування можна було б використовувати й для посилення співпраці на рівні відповідних кафедр, проведення спільних заходів освітнього, спортивного, наукового, дозвіллевого, соціального характеру, розвитку спільних освітніх та наукових проєктів тощо. Про це свідчать напрацювання вітчизняних дослідників: «під час стажування створюються умови для розширення меж джерельної бази власного наукового дослідження, є можливість ознайомитись з найновішими досягненнями науки і техніки, з методологією наукових досліджень того чи іншого регіону, або країни, а також продемонструвати власні результати наукової роботи» (Панцирева, & Монарх, 2019, с. 236).

Окрему увагу приділяємо програмам професійного розвитку і курсам підвищення кваліфікації, які пропонуються як багатогалузевими закладами вищої освіти, так і зовнішніми провайдерами. Дослідники вирізняють «різноманітні види курсів підвищення кваліфікації, як от: інтегровані, модульні, спеціалізовані, авторські, тематичні, курси підвищення кваліфікації за фахом, «Організація, яка навчається», виїзні курси підвищення кваліфікації» (Оліфіра, 2017, с. 25). Проте, як свідчить виконане дослідження досвіду БЗВО України, на сьогодні вони тільки частково відповідають інтересам викладачів фізичного

виховання та потребам їхньої професійної діяльності. Відтак, видається логічним започаткування програм професійного розвитку і курсів підвищення кваліфікації, що безпосередньо відображають специфіку організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої, спортивної роботи викладача фізичного виховання, а також застосування їх у комплексному поєднанні із іншими формами і методами професійного розвитку, які реалізуються в академічному середовищі БЗВО.

Співпраця між різними закладами вищої освіти – розглядається нами як потужний інструмент та модель професійного розвитку викладачів фізичного виховання, оскільки передбачає можливість різноманітних програм академічної та професійної мобільності як на національному, так і міжнародному рівні. Так, Горохівська та Борова (2021) підкреслюють цінність програми Erasmus+ Європейського Союзу, яка спрямована на «викладання, підвищення кваліфікації та стажування для працівників закладів вищої освіти – (тривалість від 5 днів до 2 місяців) і передбачає покращення якості викладання, обмін досвідом із колегами з різних країн світу, навчання у ЗВО з метою підвищення кваліфікації і стажування (job shadowing)» (с. 149).

Серед моделей професійного розвитку виокремлюємо співпрацю між різними кафедрами БЗВО. Потенціал такої співпраці вбачаємо у поглибленні знань, формуванні відповідних умінь і навичок. Як приклад, розглядаємо можливість співпраці кафедри фізичного виховання з такими кафедрами як:

– кафедра педагогіки: знання з педагогіки вищої школи, дидактичного проєктування, контролю якості знань, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, педагогічної майстерності, методики педагогічних досліджень, медіа освіти, менторства, наставництва, коучингу тощо;

– кафедра психології: знання з загальної, вікової, соціальної, організаційної психології, психології особистості, психологічних тренінгів, психології здоров'я тощо;

- кафедра соціальної роботи: знання зі специфіки міжособистісного спілкування, соціальної роботи з різними категоріями здобувачів освіти, проблем неповносправності, інклюзії тощо;

- кафедра менеджменту: знання з управління проєктами, старт-апами, управління персоналом, іміджології, менеджменту та лідерства тощо.

Варто наголосити, що це тільки приклади, а їх перелік може бути розширеним відповідно до потреб та інтересів викладачів кафедр, які співпрацюють. Своєю чергою, викладачі фізичного виховання можуть поділитися знаннями, ідеями та досвідом з організації здорового харчування, рухової активності, ведення здорового способу життя тощо.

Щодо індивідуальних форм організації професійного розвитку, нами виокремлено наставництво, консультування. Кожна із цих форм має свою специфіку, проте спільним є їхнє завдання – організація співпраці між наставником, ментором, коучем, консультантом та підопічним (викладачем фізичного виховання) з метою надання підтримки в організації та реалізації професійного розвитку на неперервній основі. Така співпраця може здійснюватися за напрямками:

- організація освітнього процесу: структурування заняття з фізичного виховання, використання активних методів навчання, застосування різноманітних засобів навчання, оцінювання тощо;

- організація наукових досліджень: змістове наповнення наукових розвідок, пошук джерел фінансування, фандрайзинг, застосування відповідних методів дослідження: поради щодо змісту дослідницьких заявок, джерел фінансування, методів дослідження, керівництва дослідженнями студентів, особливостей організації науково-дослідної роботи здобувачів освіти;

- організація роботи багатогалузевого закладу вищої освіти: система управління, структура університету, матеріально-технічна база закладу освіти, інформаційне забезпечення освітнього процесу, навчально-методична база кафедри фізичного виховання тощо (див. Додаток М).

Серед індивідуальних форм організації навчання та методів професійного розвитку варто виокремити лекції-дискусії, практичні заняття в парах, ділові/рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари/вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо. Наголосимо, що кожна із вказаних форм організації навчання та методів має свої переваги і недоліки, а їх застосування потребує врахування низки факторів, що характеризують особливості академічного середовища, інтереси та потреби науково-педагогічних працівників, а також застосування творчого підходу до їх реалізації.

Характеризуємо лекції-дискусії як форму організації навчання, що передбачає забезпечення сприяння розумінню організованої системи знань (можливо, за окремою темою), що охоплює факти, концепції, принципи та процедури, а також презентує взаємозв'язок між ними (Eggen, & Kauchak, 2007). Рефлексія власного досвіду свідчить, що найефективнішим є спосіб організації лекції-дискусії відповідно до такої структури: вступна частина (актуальність теми, мета і завдання), презентація навчального матеріалу, діагностика розуміння та усвідомлення навчального матеріалу, інтеграція навчального матеріалу у систему знань викладача фізичного виховання (див. Додаток Ж). Такий метод дозволяє залучити викладачів до активного обговорення та обміну інформацією, ідеями, думками, прикладами з власного досвіду, пов'язаного із розв'язанням професійних завдань (Mutrofin, Degeng, Ardhana, & Setyosari, 2017).

Заслуговує на дослідницьку увагу такий метод, як спільне проведення занять (практичне заняття в парах). Йдеться про підготовку викладачів фізичного виховання до використання досвіду колег по кафедрі, а також залучення фахівців з інклюзивної освіти, реабілітологів, психологів, нутриціологів, тренерів, представників спорту високих досягнень тощо до проведення занять з фізичного виховання, спортивних, спортивно-дозвіллевих, оздоровчо-профілактичних заходів. Метод спільного викладання передбачає безпосередню участь обох

фахівців в освітньому процесі, зокрема діагностику фізичної підготовленості здобувачів освіти, визначення мети, завдань і результатів заняття чи заходу, розробку плану їхнього проведення, оцінювання результатів навчання, оцінювання ефективності співпраці, визначення можливостей для подальшого удосконалення. Підкреслимо, що серед основних переваг методу спільного проведення занять урізноманітнення навчальних можливостей для здобувачів освіти та викладачів фізичного виховання, удосконалення змістового наповнення освітнього компоненту «Фізичне виховання», забезпечення підтримки та професійного розвитку викладача фізичного виховання. Налагодження такої співпраці вимагає від викладачів фізичного виховання наявності знань, умінь і навичок, що дозволяють організувати співпрацю відповідно до таких форматів, як:

- викладач – асистент (один викладач займає лідерську позицію під час проведення заняття, інший – надає йому допомогу);

- почергове викладання (викладання за «станціями») – передбачає чіткий розподіл змістового наповнення заняття з фізичного виховання між двома фахівцями, кожен з яких відповідає за певний його компонент;

- паралельне викладання передбачає поділ студентської групи на дві частини, яких навчають два викладачі, що забезпечує можливість тіснішої взаємодії викладач – здобувач освіти;

- альтернативне викладання може передбачати організацію додаткових занять з фізичного виховання (перед основним заняттям для відпрацювання окремих елементів, після основного заняття, у групах за інтересами тощо), наприклад, зі студентами, що мають особливі освітні потреби і займаються в інклюзивних групах;

- командне викладання тощо.

Важливу роль відводимо використанню ділових та рольових ігор у професійному розвитку викладачів фізичного виховання (Miller, Eather, Gray, Sproule, Williams, Gore, & Lubans, 2017). Як свідчать результати аналізу професійної діяльності, у БЗВО викладач фізичного виховання повинен володіти

управлінськими вміннями і навичками, а також лідерськими якостями. Зокрема, використання ділових ігор сприяє розвитку вмінь і навичок прийняття виважених рішень у стандартних та нестандартних професійних ситуаціях. Перевагами ділових ігор є їхня спрямованість на формування управлінських вмінь і навичок викладачів фізичного виховання, а також ґрунтування на реальних ситуаціях з професійної діяльності, що можливо реалізувати, організувавши роботу над укладанням портфоліо кафедри фізичного виховання тощо (див. Додаток О).

Рольові ігри пропонуємо застосовувати як дієвий метод професійного розвитку викладачів фізичного виховання, використання якого сприяє кращому сприйняттю особливостей академічного середовища БЗВО, розумінню специфіки сучасної молоді, їхніх інтересів та вподобань, поглядів, цінностей та ставлення тощо. Херніксен (Henriksen, 2004) стверджує, що рольова гра допомагає створити «... середовище, в якому людина, через занурення в роль і світ цієї ролі, отримує можливість взаємодіяти з навколишнім світом та його учасниками» (с. 108).

Відповідно до авторської концепції рольова гра має передбачати кілька етапів її реалізації: налаштування групи на рольову гру, вибір учасників та розподіл ролей, створення «сцени», підготовка спостерігачів, проведення рольової гри, обговорення та оцінювання, відтворення, повторне обговорення й оцінювання, узагальнення і поширення досвіду. Доцільність застосування такої структури рольової гри знаходимо у працях зарубіжних дослідників (Shaftel, & Shaftel, 1967; Crow, & Nelson, 2015). Погоджуємось з Оніщенко (2015), що «за допомогою рольової гри можна: набути досвіду використання певних навичок в ігровій ситуації; проаналізувати альтернативні способи дій, ідеї, запропоновані для виконання завдання гри, зміни ситуації на краще; відпрацювати на практиці певні види поведінки в безпечному середовищі перед тим, як розпочати їх застосування в реальному житті; набути впевненості у своїх силах під час практичних дій або репетиції певної події; закріпити засвоєний матеріал шляхом забезпечення зворотного зв'язку; додати до навчального процесу елемент

розваги» (с. 108). До основних переваг рольових ігор відносимо мотивацію викладачів фізичного виховання до професійного розвитку, удосконалення методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» та власного педагогічного стилю, організацію навчання на основі реальних професійних ситуацій, розвиток соціальних умінь і навичок, розвиток критичного мислення, навичок спостереження та конструктивної критики тощо (див. Додаток П).

Нині в освітній галузі поширена практика використання тренінгів різноманітного призначення. У системі професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО розглядаємо навчальні тренінги, як одну із ефективних форм організації навчання, застосування якої спрямоване на практичну діяльність, а в її основу покладено компетентнісний підхід. Дослідники визначають основними елементами структури тренінгів «постановку проблеми; актуалізацію особистого досвіду; алгоритмізацію – моделювання способів дій, моделей поведінки, формування поведінкових шаблонів; результат – усвідомлення й обдумування нового досвіду для створення реального середовища, перенос способів дій у реальні професійні ситуації, зміна соціальних і професійних установок, стереотипів і поведінки» (Зубрицька, & Зубрицька, 2020, с. 145). Серед основних переваг навчальних тренінгів виокремлюємо високий рівень активності учасників тренінгу, робота в команді, перевірка освоєних знань на практиці, організація навчання у невеликій групі викладачів тощо. Приклади навчальних тренінгів представлено у Додатку Р.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури свідчать про те, що майстер-клас є одним із ефективних способів організації професійного розвитку (Жильчук, 2020; Розіна, 2013; Христова, Ребар, & Старостенко, 2020; Ko, Wallhead, & Ward, 2006). Погоджуємося, що його використання сприяє організації навчання, в умовах якого викладачі мають можливість «ознайомитися з практичним досвідом провідних педагогів»... «Під час майстер-класів педагоги мають змогу не лише побачити, а й самостійно виконати ті вправи й прийоми, які вчитель-майстер застосовує у своїй практиці. Це позитивно відображається на професійному зростанні вчителя та його рівні

фахової компетентності» (Христова, Ребар, & Старостенко, 2020, с. 121). Нам імпонує висновок, сформований Розіною (2013), про те, що перевагами майстер-класу слід вважати практичну, компетентнісну та результативну спрямованість майстер-класу; його інтерактивний характер та постійну взаємодію між учасниками майстер-класу та майстром, що демонструє свій професіоналізм; а також створення атмосфери, сприятливої для розвитку творчості викладачів. Приклади майстер-класів, використаних у професійному розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО представлені у Додатку И.

Традиційною практикою є використання у професійному розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО семінарів і вебінарів (Carraro, Colangelo, Santi, & et al., 2022; Lander, Lewis, Nahavandi, & et al., 2022). Семінар та його різновид – вебінар, що проводиться за допомогою використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – це така форма організації навчання, яка передбачає інтеграцію самостійного навчання та навчання в групі, у форматі обговорення актуальних питань, що стосуються професійної діяльності викладача вищої школи. Такі семінари можуть проводитись на рівні кафедри фізичного виховання, на рівні факультету, закладу вищої освіти, на рівні співпраці між різними інституціями як у межах, так і за межами країни.

У ході дослідження нами зібрано інформацію про доступність відео-матеріалів, що можуть бути використані викладачами фізичного виховання для власного професійного розвитку (див. Додаток С), а також представлено власні розробки, що були використані під час виконання дослідження (семінар-тренінг «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація» (див. Додаток Т), семінари-диспути «Організаційна робота у багатогалузевому ЗВО» (див. Додаток З-1), «Робота з наукометричними базами-даних» (див. Додаток З-2), лекція-дискусія «Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання») (див. Додаток Ж-2).

Важливе значення відводимо дискусіям (Keay, 2006; Tannehill, Demirhan, Čaplová, & Avsar, 2021), моделюванню (Hastie, MacPhail, Calderón, & Sinelnikov,

2015; Tinning, Macdonald, Tregenza, & Boustead, 1996), роботі в команді (Bardaglio, Marasso, Magno, Rabaglietti, & Ciairano, 2015; Green, 2002), каскадному методу (Petrie, & McGee, 2012; Williams, 2020) та виконанню творчих завдань (Bakhmat, Maksymchuk, Voloshyna, Kuzmenko, & et al., 2019; Uzunöz, & Demirhan, 2017), реалізація яких у межах кафедри фізичного виховання передбачає, передусім, колегіальність навчання, залучення до нього викладачів на різних етапах професійного розвитку. Тут ідеться не тільки про професійний розвиток окремого викладача, але й про його залученість до розвитку колективу, професійної спільноти, удосконалення роботи кафедри фізичного виховання, як структурного підрозділу БЗВО.

Серед методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання є делегування функцій та ротація (див. Додаток П). Метод делегування функцій (Cheng, & Szeto, 2016; Gamage, 2006) науково-педагогічному працівнику передбачає передавання повноважень керівником кафедри щодо організації і виконання певних завдань. Використання цього методу забезпечує можливість викладачу фізичного виховання взяти на себе відповідальність за виконання завдання, що, своєю чергою, вимагає від нього використання знань, володіння відповідними вміннями і навичками. Потрібно зауважити, що до переваг такого методу відносимо значний мотиваційний вплив (зацікавлення, задоволення, самостійність, впевненість у власних силах) формування усвідомлення викладачем фізичного виховання власної ролі і значення у колективі, розуміння специфіки роботи кафедри фізичного виховання чи окремих її елементів тощо. Щодо ротації (Као, & Tsai, 2009; Mon, Dali, & Sam, 2016), це такий метод неформального навчання, який передбачає ознайомлення працівника кафедри фізичного виховання із різноманітними видами роботи структурного підрозділу, співпраці з іншими підрозділами, а також безпосередню участь у виконанні відповідних завдань.

На особливу увагу заслуговує метод проєктів (Guo, & Yang, 2012; Nixson, Ravitz, & Whisman, 2012), який застосовується як в освітньому процесі здобувачів освіти, так і в професійному розвитку викладачів фізичного

виховання. За допомогою проєктного навчання науково-педагогічні працівники мають змогу навчатися у співпраці із експертами та досвідченими викладачами; визначати мету, завдання й очікувані результати проєкту; обговорювати план реалізації проєкту та брати безпосередню участь в його реалізації; удосконалювати професійну діяльність на основі освоєних знань, сформованих умінь і навичок. Оскільки проєктне навчання у контексті професійного розвитку може мати різноманітну тематику, реалізуватися як у межах БЗВО, так і в партнерстві зі сторонніми організаціями та інституціями, його перевагами вважаємо:

- оновлення знань викладачів фізичного виховання в контексті міжнародних тенденцій розвитку освітньої галузі;
- оволодіння інноваційними методами навчання фізичного виховання у вищій школі;
- запровадження змін у професійній діяльності з метою надання освітніх послуг високої якості та організації конструктивного академічного середовища, що сприяє досягненню визначених результатів навчання здобувачів освіти тощо.

Широко поширеним методом професійного розвитку науково-педагогічних працівників є укладання портфоліо. У контексті нашого дослідження трактуємо портфоліо як комплекс документів, які засвідчують досягнення науково-педагогічного працівника у професійній діяльності або відображають його цілі, завдання, філософію освіти тощо. Зауважимо, що існують різноманітні види портфоліо, в основу класифікації яких покладено їхнє функціональне призначення (Horton, 2004; Senne, & Rikard, 2002; Tucker, Stronge, & Gareis, 2013). У ході нашого дослідження представлено рекомендації щодо розробки професійного портфоліо, що слугує підставою для рефлексії власної професійної діяльності, її колегіального оцінювання, відображення професійних цілей, професійного розвитку та досягнень, а також сприяє конструюванню довгострокових планів щодо подальшого професійного розвитку викладача фізичного виховання БЗВО (див. Додаток У). Цінність укладання портфоліо вбачаємо в тому, що це своєрідний інструмент для

оцінювання професійної компетентності та відповідності професійним стандартам (Klenowski, Askew, & Carnell, 2006; Winsor, 1998; Yasin, Rahman, & Ahmad, 2012).

Результати реалізації третьої організаційно-педагогічної умови – інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що відповідають принципам активного навчання – вбачаємо у:

- сформованій зацікавленості викладачів фізичного виховання щодо розширення знань, урізноманітнення форм і моделей професійного розвитку, застосування різних методів у власному досвіді;

- зорієнтованості професійного розвитку на організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвілєву, спортивну роботу;

- розкритті індивідуальних, творчих здібностей, внутрішнього потенціалу викладачів фізичного виховання під час участі у внутрішніх і зовнішніх формах і моделях, професійного розвитку, а також за допомогою використання різних методів професійного розвитку.

4.2.4. Удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Четверта організаційно-педагогічна умова – удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти – є важливою для функціонування самої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в академічному середовищі БЗВО. Варто зауважити, що вона є одним із ключових компонентів забезпечення ефективності професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, а її реалізація синергетично пов'язана зі створенням можливостей для врахування індивідуальних особливостей та

забезпечення можливостей для реалізації творчості за різними видами професійних функцій.

У ході дослідження викладачам фізичного виховання БЗВО запропоновано інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» (див. Додаток Ф). Його інтегративність вбачаємо у тому, що він охоплює теорію і практику професійного розвитку викладачів фізичного виховання, презентує можливості для поглиблення знань, розвитку умінь і навичок, необхідних для виконання професійних функцій у БЗВО, а його структура охоплює такі компоненти: розділ «Загальне», «Теоретичний курс», «Практичний курс».

У розділі «Загальне» подано відомості про автора, представлено програму професійного розвитку викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти, нормативно-правову та джерельну базу професійного розвитку викладачів фізичного виховання, рубрику «Форум новин», а також підсумкове тестування.

Теоретичний курс охоплює матеріали для ознайомлення викладачів фізичного виховання з теоретичними основами професійного розвитку, принципами, покладеними в його основу, а також методологічними підходами. Запропоновано анкетування, за допомогою якого викладачі мають можливість виконати аналіз власного досвіду професійного розвитку.

Практичний курс представлений інтерактивними лекціями, вебінарами, круглими столами, майстер-класами, оздоровчо-дозвіллевими та оздоровчо-профілактичними заходами, семінарами і тренінгами. В усіх підрозділах розміщено теки для відображення кращих практик викладачів фізичного виховання, тести для систематизації та узагальнення знань, умінь і навичок, а також створено можливості для обговорення актуальних питань й обміну інформацією за допомогою участі у роботі форуму.

Завершує інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого

закладу вищої освіти: від теорії до практики» розділ «Методична скарбниця», що охоплює науково-методичні рекомендації і вказівки до укладання і використання різних форм і методів професійного розвитку (програма наставництва, портфоліо кафедри фізичного виховання та викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, індивідуальні форми і методи професійного розвитку, ділові та рольові ігри, інтерактивні вправи, самоаналіз професійного розвитку, аналіз та оцінювання інституційних форм і моделей професійного розвитку), а також розділ «Рефлексія», де передбачено освоєння інструментарію оцінювання програм професійного розвитку, й авторського курсу, зокрема.

Дослідники зауважують, що «організаційно-методичне забезпечення за умов реформування освітнього процесу та модернізації здійснення фізичного виховання і сучасних викликів набуває особливих рис, а саме: інтегративності фундаментального та прикладного компонентів змісту фізичного виховання; акцентуалізації специфіки позаакадемічних форм; актуалізації конфігурації домінантів організації фізичного виховання у позаакадемічних формах; адекватності змісту фізичного виховання студентів у позаакадемічних формах їхнім потребам та уподобанням» (Стадник, Боровик, Смірнова, Зелікова, & Куспиш, 2019, с. 150). Не можемо не наголосити на необхідності організації доступності ресурсно-технічного забезпечення, інфраструктури, що уможлиблює функціонування системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників університету, а також побудові конструктивного академічного середовища, що характеризується високим рівнем колегіальності академічної спільноти, а також підтримкою неперервного професійного розвитку.

Як уже зазначалося, для організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання запропоновано інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» (див. Додаток Ф). Його застосування у комплексі з різноманітними традиційними та

інноваційними формами, моделями і методами професійного розвитку, залучення викладачів кафедр фізичного виховання до виконання різноманітних ролей під час виконання дослідження забезпечило можливості для врахування їхніх індивідуальних особливостей, застосування творчого підходу за різними видами професійних функцій. З огляду на професійні функції, що характеризують професійну діяльність викладачів фізичного виховання БЗВО, зокрема організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвіллеву, спортивну роботу, для забезпечення ефективності професійного розвитку варто враховувати переваги науково-педагогічних працівників та їхні здобутки у різних сферах. У такий спосіб можливо організувати співпрацю між колегами з метою переймання досвіду.

Наприклад, вбачаємо доцільність залучення до розвитку науково-дослідної компетентності та наукової роботи кафедри фізичного виховання тих науково-педагогічних працівників, які мають значну кількість публікацій, беруть участь у наукових проєктах, здійснюють наукове керівництво підготовкою здобувачів освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти тощо. Проведення такими викладачами відповідних семінарів, вебінарів, які присвячені висвітленню особливостей організації наукового дослідження, підготовки наукового тексту до опублікування, особливостей вибору наукового журналу, специфіки спілкування з рецензентами та редакцією наукового видання є більш корисним, оскільки науково-педагогічні працівники діляться власним досвідом, розповідають про особливості, які часто не висвітлюються у науково-методичній літературі, але відтворюють практичний досвід, що й відображено в авторському доробку.

Інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» презентує можливості професійного розвитку у сфері навчальної роботи (див. Додаток Ф). У цьому випадку обґрунтовуємо логічність та доцільність використання досвіду

викладачів фізичного виховання, які демонструють високий рівень інформаційно-комунікаційної компетентності та вміють надати допомогу своїм колегам щодо створення навчально-методичного комплексу у віртуальному навчальному середовищі БЗВО, створення відео-контенту (що актуально в умовах пандемії та військового стану в країні), застосування методів активного навчання, студентоцентрованого навчання, ігрових технологій на заняттях з фізичного виховання для заохочення здобувачів освіти до рухової активності, використання потенціалу позааудиторної роботи спортивно-дозвіллевого, оздоровчо-профілактичного, спортивно характеру тощо.

Так, Висоцький, Калугін, Коваленко, & Линник (2019) зазначають, що «більшість видів спортивних ігор – командні й тому успіх у змаганнях здебільшого залежить від злагодженості дій усіх учасників. Ускладнює їхні взаємодії те, що під час спортивної гри немає заздалегідь обумовленої послідовності виконання ігрових прийомів і постійного ритму. В кожній ситуації дії окремих гравців спортивної команди різні, проте вони мають бути взаємообумовлені й спрямовані на розв'язання командного завдання. У процесі спортивно-ігрової діяльності від гравців вимагається максимум ініціативи, творчості, сміливості цілеспрямованості, взаємодопомога, щоб узгоджувати свої дії з партнерами і домагатися ігрового успіху. Гравці мають не тільки визначити, який технічний чи тактичний прийом треба використати в дану мить, а й оцінити його з позицій правил колективної та чесної гри» (с. 32).

Організація доступності ресурсно-технічного забезпечення, інфраструктури, що уможлиблює функціонування системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників університету, окреслює низку заходів університету, що передбачають мобілізацію ресурсів:

– фінансових (використання механізмів прямого фінансування за рахунок організації безкоштовних курсів, програм, тренінгів інших форм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання; залучення коштів зовнішнього фінансування за рахунок міжнародних та національних проєктів, проєктів співпраці між закладом вищої освіти й державними установами,

громадськими організаціями, спортивними асоціаціями, федераціями, працедавцями тощо; використання механізмів повної або часткової компенсації вартості програм професійного розвитку, що реалізуються зовнішніми провайдерами програм професійного розвитку та відповідають стратегії розвитку університету);

– матеріально-технічних (забезпечення доступу до ресурсів бібліотеки університету, наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, ScienceDirect, EBSCO тощо; забезпечення можливості використання навчальних приміщень, комп'ютерних класів, лабораторій для організації й участі у різних формах професійного розвитку; забезпечення можливості використання спортивних комплексів, стадіонів, майданчиків зі штучним покриттям, ігрових майданчиків, басейнів, спеціалізованих спортивних залів, стрілецьких тирів, спортивно-оздоровчих, навчально-оздоровчих баз, баз практик, приміщень спортивних секцій, клубів, оздоровчих груп, баз фізичної реабілітації, психологічної підтримки тощо як для професійної діяльності, так і з метою професійного розвитку;

– інформаційно-комунікаційних (забезпечення доступу до інформаційних систем університету: репозитарію науково-технічної бібліотеки, електронного документообігу, корпоративної електронної пошти, організаційно-інформаційного забезпечення освітнього процесу (спеціальності, навчальні плани, навчальне навантаження, деканат, розклад, віртуальне навчальне середовище) тощо;

– кадрових ресурсів кафедри фізичного виховання, інших кафедр університету (наприклад, педагогіки, психології, соціальної роботи); працівників допоміжних підрозділів (науковий, міжнародний, навчально-методичний, внутрішнього забезпечення якості; експертів та досвідчених фахівців – представників різних видів спорту, методистів, фахівців з інклюзії та здоров'язберезувальних технологій тощо) для реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання і навчання за різними напрямками;

– навчально-методичних, серед яких описи програм професійного розвитку; критерії оцінювання та самооцінювання результатів навчання за програмою професійного розвитку; навчально-методичні комплекси, що охоплюють теоретичний матеріал у формі лекцій, відео та аудіо-матеріалів; навчальний матеріал для використання під час практичних занять, семінарів, вебінарів, методичні рекомендації для самостійного навчання тощо для аналізування рівня сформованості професійної компетентності викладачів фізичного виховання; конкретизації інтересів і потреб науково-педагогічних працівників, кафедри фізичного виховання; визначення пріоритетів, що зумовлюють вибір напрямку, програми, змістового наповнення, форм, моделей і методів професійного розвитку.

Змістове наповнення інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» відображає можливості формування вмій і навичок викладачів фізичного виховання, що необхідні для розвитку та використання різноманітних ресурсів, а також потенціалу академічного середовища БЗВО.

У нашому дослідженні особливий акцент ставиться на побудову конструктивного академічного середовища, що характеризується високим рівнем колегіальності академічної спільноти, а також підтримкою неперервного професійного розвитку. На наше переконання, конструктивність академічного середовища БЗВО, в якому реалізується професійний розвиток викладачів фізичного виховання, полягає у ґрунтуванні на низці принципів, до яких відносимо:

– принцип гнучкості, що полягає у здатності до адаптації, удосконалення, подальшого розвитку на основі врахування швидкоплинних змін соціального, економічного, культурного характеру;

– принцип інтегрованості, відображений у застосуванні різноманітних форм, методів, моделей професійного розвитку науково-педагогічних працівників;

– принцип відкритості, відповідно до якого передбачено використання потенціалу програм професійного розвитку, що реалізуються зовнішніми провайдерами;

– принцип системності, відповідно до якого передбачається активна взаємодія всіх компонентів (у контексті нашого дослідження – всіх учасників академічної спільноти, змісту, форм, методів, моделей) у процесі організації та реалізації програм професійного розвитку;

– принцип колегіальності, що зумовлює забезпечення ефективності професійного розвитку викладачів фізичного виховання у БЗВО через використання потенціалу науково-педагогічного колективу структурного підрозділу.

Відтак, представлені та обґрунтовані форми організації і методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в інтегративному електронному навчально-методичному комплексі «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» передбачають їх реалізацію саме у конструктивному академічному середовищі БЗВО.

Очевидно, що кожний викладач фізичного виховання несе соціальну та професійну відповідальність за власний професійний розвиток. Проте, не менш важливим для планування, організації, реалізації професійного розвитку кожного науково-педагогічного працівника має академічне середовище, підтримка колег та адміністрації (DiPaola, & Ноу, 2014). Для досягнення ефективності професійного розвитку необхідне вдумливе управління та сприяння, які характеризують «організацію, що навчається» (Patton, Parker, & Pratt, 2013; Spillane, Halverson, & Diamond, 2001). У цьому контексті дослідники визначають основні положення, що визначають конструктивне академічне середовище (Patton, Parker, & Pratt, 2013), сприятливе до професійного розвитку педагогів, яке ми екстраполюємо на проблему нашого дослідження:

– ґрунтування професійного розвитку на потребах та інтересах педагогів: рефлексія власного досвіду, визначення потреб; професійний

розвиток, що відображає реалії професійної діяльності; врахування попередньо освоєних знань і досвіду; розробка плану професійного розвитку (при необхідності – за допомоги колег); застосування різноманітних форм і моделей, методів професійного розвитку;

- організація професійного розвитку як соціального процесу: організація співпраці з метою обміну знаннями і досвідом; формування довірливих, толерантних стосунків за допомогою формального та неформального спілкування; освоєння нових знань і їх застосування на практиці з подальшим обговоренням та аналізом; забезпечення зворотного зв'язку й обговорення перспектив;

- організація професійного розвитку в умовах колегіального навчання: формування спільного бачення розвитку кафедри фізичного виховання, факультету, закладу вищої освіти та гармонізація професійного розвитку кожного викладача фізичного виховання у цьому контексті; формування дружніх стосунків у колективі, що дозволяють обговорювати невдачі і ділитися кращими зразками власного досвіду; формування довіри та поваги, що передбачають удосконалення власної професійної діяльності, спрямованої на забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців для різних галузей економіки країни, реалізації проєктів освітнього і наукового характеру тощо;

- неперервність та стабільність професійного розвитку: забезпечення можливості для освоєння нових знань, їх використання на практиці й оцінювання впливу, який здійснюють запроваджені зміни на професійну діяльність викладачів фізичного виховання;

- ґрунтування професійного розвитку на принципі активного навчання: виконання досліджень, організація спостереження, забезпечення зворотного зв'язку, групові обговорення, організація презентацій та опублікування здобутків навчального, навчально-методичного, наукового характеру тощо;

- спрямування професійного розвитку на освоєння / оновлення знань, формування вмінь і навичок, професійних цінностей і ставлення, що необхідні для виконання організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної,

міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи: реалізується через виконання конкретних завдань, рефлексія досвіду, обговорення з колегами;

– спрямування професійного розвитку викладачів фізичного виховання на досягнення результатів навчання здобувачами освіти: формування культури здорового способу життя, рухової активності тощо. Не викликає сумніву факт позитивного впливу фізичного виховання на стан психічного і фізичного здоров'я, поліпшення сили, гнучкості та інших фізичних якостей людини. «В умовах погіршення екології, постійного стресу і гіподинамії боротьба за здоров'я людини стає важливим фактором, що визначає життя в сучасних умовах. Велику роль у цій боротьбі відводять оздоровчим програмам фізичної культури (аеробіка, шейпінг, оздоровча гімнастика, аутогенне тренування)» основне завдання яких полягає у задоволенні потреб, запитів, інтересів здобувачів освіти (Загура, Лесько, & Козіброда, 2010, с. 34).

За допомогою наведених прикладів обґрунтовуємо доцільність використання внутрішніх ресурсів кафедри фізичного виховання до організації професійного розвитку викладачів на неперервній основі, застосовуючи потенціал виявлених переваг науково-педагогічних працівників та їх залучення у ролі фасилітатора, наставника для навчання інших. Такий підхід є корисним, оскільки забезпечує можливість для усвідомлення ролі кожного викладача у процесі розвитку колективу, удосконалення його діяльності та значення у процесі професійного становлення здобувачів освіти.

Результати реалізації четвертої організаційно-педагогічної умови – удосконалення навчально-методичного забезпечення для професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО – вбачаємо у:

– забезпеченні навчально-методичного супроводу професійного розвитку для розкриття творчого, педагогічного та наукового потенціалу викладачів фізичного виховання БЗВО;

– формуванні досвіду щодо використання кращих практик професійного розвитку викладачів фізичного виховання на індивідуальному та інституційному рівнях, а також розвитку нових практик на їхній основі;

– сформованості конструктивного академічного середовища, що підтримує колегіальне навчання, спільнодію, обмін ідеями та досвідом заради досягнення досконалості у роботі окремого викладача фізичного виховання, кафедри фізичного виховання, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти загалом.

Отже, виокремлені організаційно-педагогічні умови, особливості їх реалізації та окреслені результати обґрунтовують необхідність побудови цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

4.3. Моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

Наукові дослідження педагогічних явищ та процесів спрямовані на розвиток теорії педагогічної науки, а також удосконалення практики освітньої галузі. У педагогічних розвідках науковці послуговуються широким інструментарієм та методами дослідження, серед яких важлива роль відводиться моделюванню. Передусім, зауважимо, що проблема моделювання у педагогічних дослідженнях становить науковий інтерес багатьох дослідників, що підтверджують результати аналізу науково-педагогічної літератури. Зокрема, досліджуються такі аспекти, як: теоретичні засади і методологічні підходи, що застосовуються під час моделювання (Биков, & Жук, 2005; Дахін, 2003; Докучаєва, 2007; Дубасенюк, 2008; Лодатко, 2010; Малихін, 2016; Туманова, 2020); моделювання освітнього процесу та освіти загалом (Батечко, 2014; Биков, & Жук, 2005; Вішнікіна, 2008; Ковалюк, Пасічник, & Кунанець, 2017; Лавриченко, 2011; Почуєва, 2012; Прийма, 2014; Семеріков, & Теплицький, 2010; Чернишов, & Соф'янц, 2011; Ягупов, 2003); моделювання початкової

професійної підготовки фахівців (Айстраханов, 2013, 2014; Вітвицька, 2019; Заїка, 2016; Кабак, 2013; Михайлишин, & Кондур, 2019; Опачко, 2017; Пономарьов, Серeda, & Чеботарьов, 2015; Семенова, 2009; Столяренко, & Столяренко, 2020; Теплицька, 2015); моделювання професійної діяльності фахівців (Брюханова, & Корольова, 2015а; Волкова, & Тарнопольський, 2013; Пикельна, 1993; Склярова, 2013; Слoзанська, 2018; Стинська, 2020) тощо.

У контексті нашого дослідження, передусім, варто окреслити сутність понять «модель» і «моделювання». Сучасний психолого-педагогічний словник містить таке визначення поняття «модель»: «відтворення чи відображення об'єкту, задуму (конструкцій), опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи (та) характеристики об'єкта дослідження чи відтворення (оригіналу)» (Шапран, 2016, с. 235-236). Далі автор зазначає, що «побудова моделі фіксує штучно створений зразок певного об'єкта, який відображає структуру, властивості, функції, зв'язки та відношення між елементами цього об'єкта» (Шапран, 2016, с. 236). Погоджуємося з Теплицькою (2015), що «модель» варто розглядати «як систему, що мисленнєво уявляється або матеріально реалізується і, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна заміщати його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт» (с. 426). Авторка констатує, що таке трактування є широким. Щодо вузького значення, то модель – це «зображення певного явища за допомогою іншого, більш вивченого, яке легше зрозуміти» (Теплицька, 2015, с. 426).

Дослідники зауважують, що модель слід розглядати як систему, що відображає специфіку об'єкта вивчення: «модель – це допоміжний об'єкт, який знаходиться у певній відповідності до об'єкта, що вивчається (оригіналу), і є більш зручним для дослідження оригіналу» (Брюханова, & Корольова, 2015b, с. 65); «модель характеризується функціями: ілюстративною (схематична – взаємозв'язок складових); гносеологічною (чітке розуміння й глибоке дослідження об'єкту); критеріальною (аналізування й оцінювання об'єкта); прогностичною (прогнозування на подальше упровадження); перетворювальною

(вибір ефективних способів і шляхів удосконалення об'єкта)» (Гуркова, 2021, с. 86).

У науково-педагогічній літературі знаходимо таке трактування поняття «модель», як «схема, графік будь-якого об'єкта, процесу або явища, що використовується як його спрощена заміна; створений з метою одержання і (чи) збереження інформації про специфічний об'єкт у формі уявного образу, опису знаковими засобами (формули, графіки і т.п.) або матеріального предмета, що відбиває властивості, характеристики і зв'язки об'єкта-оригіналу довільної природи, істотні для задачі, розв'язуваної суб'єктом (людиною)» (Семенова, 2006, с. 109).

Наукові праці презентують класифікації моделей, в основу яких покладено застосування різноманітних підходів щодо визначення класифікаційних ознак. Так, на основі опрацювання науково-педагогічної літератури Єжова (2014), виокремлює моделі, що застосовуються у педагогічних дослідженнях: «сфера застосування (навчальні, науково-дослідницькі), форма (інформаційні, матеріальні), структура (ієрархічні, табличні, мережеві), ступінь деталізації (укрупнені, докладні, деталізовані), об'єкт дослідження (фахівця, систем навчання, засобів навчання, навчальних завдань), розвиток в часі (статичні, динамічні), ступінь відтворення основних рис (принципові, структурні, функціональні, параметричні), ширина охоплення (міжнародні, загальнодержавні, регіональні, унікальні)» (с. 204).

Щодо моделювання, то у «Словнику-довіднику з професійної педагогіки» подається таке визначення поняття «моделювання» – «дослідження будь-яких явищ, процесів або систем об'єктів, шляхом побудови та вивчення їхніх моделей; використання моделей для визначення або уточнення їхніх характеристик та раціоналізації побудови об'єктів, що знову конструюються» (Семенова, 2006, с. 110). Автори зазначають, що моделювання характеризує наявність чітко визначеної структури, до якої належать: «1) постановка задачі; 2) створення і вибір моделі з метою вивчення оригіналу; 3) вивчення моделі; 4) перенесення

даних, отриманих у результаті вивчення моделі, на оригінал» (Семенова, 2006, с. 110).

У «Словнику термінів і понять сучасної освіти» знаходимо визначення, відповідно до якого під моделюванням слід розуміти, як: «1) метод дослідження об'єктів на їхніх моделях – аналогах певного фрагмента природної або соціальної реальності; 2) побудову й вивчення моделей реальних предметів і явищ (органічних і неорганічних систем, інженерних пристроїв, різноманітних процесів – фізичних, хімічних, біологічних, соціальних)» (Михайлова, Пагава, Проніна, 2020, с. 107).

Погоджуємося з Данилевич (2018), що «моделювання не тільки робить вивчення, освоєння більш наочним, але й дозволяє глибше розкрити сутність досліджуваного явища. Більшість учених відносять моделювання до найбільш універсальних методів, що застосовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження. У найзагальнішому вигляді в контексті суспільних відносин моделювання визначається як метод соціального пізнання» (с. 273-274).

Як зазначено в Енциклопедії освіти, «моделювання – загальнонауковий метод дослідження педагогічних об'єктів, відображуваних у моделях» (Косянчук, 2021, с. 583). Пономарьов, Середа, & Чеботарьов (2015) зауважують, що «сутність моделювання полягає у побудові моделі як спрощеного аналогу об'єкта дослідження, подібного оригіналу відносно його властивостей, зв'язків і характеристик, істотних з позицій даного дослідження. Неістотні ж знов-таки з позицій даного дослідження зв'язки і властивості можуть при цьому ігноруватися, а то і взагалі бути відсутні» (с. 6). На думку Гуменюк (2010), «метод моделювання є інтегративним, він дозволяє поєднувати в процесі вивчення педагогічного явища (об'єкта, системи, середовища) експеримент з побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій» (с. 66-67).

Науковці використовують різноманітні підходи до розробки моделей. «Теоретико-методологічними засобами дослідження навчального середовища можуть виступати системний підхід, методи й інструменти моделювання, які

потенційно і об'єктивно дозволяють знайти відповіді на поставлені питання і, що саме головне, надають можливість визначити шляхи і підходи щодо ефективного розвитку навчального середовища, його складових і структури відповідно до вимог розвитку сучасних педагогічних систем» (Биков, & Жук, 2005, с. 6).

Кириченко (2016), наприклад, пропонує для використання у системі професійного розвитку науково-педагогічних працівників андрагогічні моделі, зокрема:

- компетентнісну модель (формування професійних компетентностей, відповідно до вимог професійного середовища, показники яких свідчать про рівень професіоналізму викладача, а їх вимірювання здійснюється відповідно до визначених критеріїв);

- акмеологічну модель (спрямованість на досягнення акме в особистісному, соціальному, професійному вимірі, реалізацію творчого потенціалу у професійній діяльності);

- диференційовану модель (ґрунтування професійного розвитку на основі диференційованості у змісті, формах, методах, технологіях професійного розвитку, термінах, форматах);

- кластерну модель (використання потенціалу співпраці між різними інституціями, підрозділами закладу вищої освіти у межах освітніх, наукових проєктів);

- пролонговану модель (забезпечення неперервності професійного розвитку у контексті формального, неформального та інформального навчання);

- накопичувальну модель (застосування модульної побудови програм професійного розвитку, накопичення кредитів);

- особистісно орієнтовану модель (ґрунтування професійного розвитку на інтересах та потребах науково-педагогічних працівників, урахуванні попередньо освоєних знань та індивідуального досвіду) (с. 10-11).

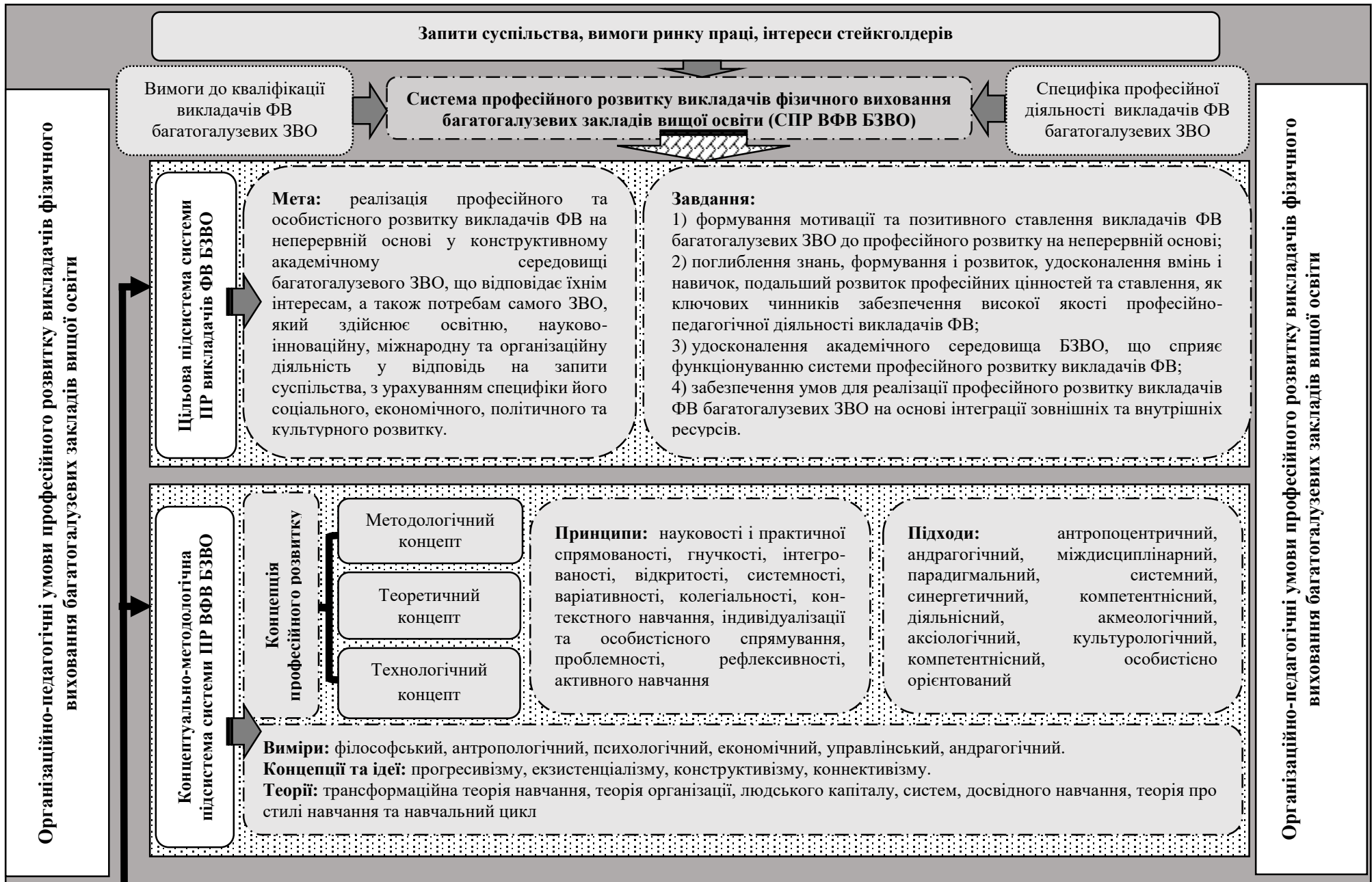
Рефлексія власного досвіду, опрацювання джерельної бази дослідження, що охоплює напрацювання вітчизняних і зарубіжних дослідників, дають підстави резюмувати, що такий підхід до класифікації моделей професійного

розвитку не зовсім коректний, оскільки неможливо побудувати модель, яка б виконувала тільки одну єдину функцію.

Варто зауважити, що дослідники виокремлюють вимоги щодо побудови моделі. Зокрема, йдеться про: «адекватність, тобто відповідність моделі вихідній реальній системі і облік, перш за все, найбільш важливих якостей, зв'язків і характеристик; точність, тобто ступінь збігу отриманих в процесі моделювання результатів із заздалегідь встановленими, бажаними; універсальність, тобто пристосування моделі до аналізу ряду однотипних систем в одному або декількох режимах функціонування; доцільна економічність, тобто точність одержуваних результатів і спільність рішення задачі повинні ув'язуватися з витратами на моделювання» (Брюханова, & Корольова, 2015b, с. 65).

У контексті нашого дослідження змодельовано систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, яка б відображала її основні компоненти, взаємозв'язки між ними і функціональні ознаки, що в сукупності спрямоване на досягнення визначеної мети. Моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає реалізацію певного алгоритму, відповідно до якого формується ідея створення системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, спрямована на забезпечення можливостей для професійного розвитку науково-педагогічних працівників з урахуванням їхніх інтересів і запитів, потреб самих закладів вищої освіти у контексті нормативно-правової бази вищої освіти та нормативних документів закладів вищої освіти.

Відповідно до авторського задуму, така система має охоплювати взаємопов'язані компоненти й відображати функціональні зв'язки між ними, а також слугувати взірцем, яким можуть послуговуватися багатогалузеві заклади вищої освіти з метою формування власних систем професійного розвитку викладачів фізичного виховання (див. Рис. 4.6). В основу моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО покладено результати аналізу:

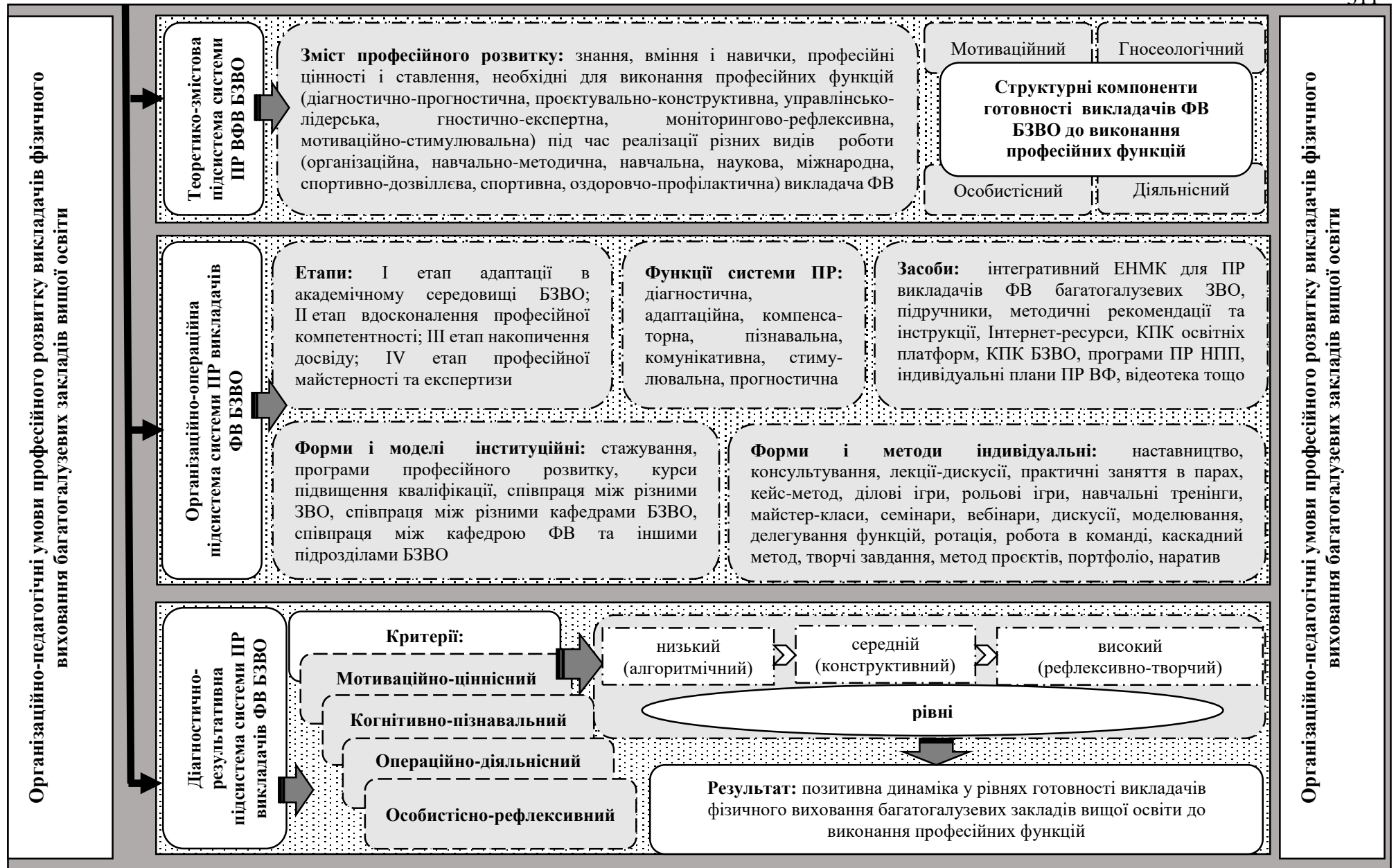

Рис. 4.6. Модель системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО (створено автором)

- нормативно-правового поля, що окреслює професійну компетентність сучасного викладача закладу вищої освіти,
- вимог закладів вищої освіти до професійної компетентності викладачів фізичного виховання, що представляють працедавців на сучасному ринку праці,
- різноманітних аспектів професійної діяльності викладачів фізичного виховання БЗВО.

Запропонована система професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО охоплює підсистеми, серед яких: цільова підсистема, концептуально-методологічна підсистема, теоретико-змістова підсистема, організаційно-операційна підсистема, діагностично-результативна підсистема. Усі перелічені підсистеми є взаємопов'язаними між собою та формують цілісність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання класичних і технічних закладів вищої освіти.

У контексті цільової підсистеми системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО визначено її мету та завдання. Метою є реалізація професійного та особистісного розвитку викладачів фізичного виховання на неперервній основі у конструктивному академічному середовищі БЗВО, що відповідає їхнім інтересам, а також потребам самого закладу вищої освіти, який здійснює освітню, науково-інноваційну, міжнародну та організаційну діяльність у відповідь на запити суспільства, з урахуванням специфіки його соціального, економічного, політичного та культурного розвитку.

Для досягнення визначеної мети передбачено виконання конкретних завдань, серед яких нами виокремлено такі:

- 1) формування мотивації та позитивного ставлення викладачів фізичного виховання БЗВО до професійного розвитку на неперервній основі;
- 2) поглиблення знань, формування і розвиток, удосконалення вмінь і навичок, подальший розвиток професійних цінностей та ставлення, як

ключових чинників забезпечення високої якості професійно-педагогічної діяльності викладачів фізичного виховання;

3) удосконалення академічного середовища БЗВО, що сприяє функціонуванню системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання;

4) забезпечення умов для реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на основі інтеграції зовнішніх та внутрішніх ресурсів.

Працюючи над розробкою концептуально-методологічної підсистеми системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО ми виокремили серед її компонентів:

– авторську концепцію, що презентує методологічний, теоретичний, технологічний концепти та представляє професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО у системному та процесуальному вимірах;

– принципи, покладені в основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО (науковості і практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання);

– методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО (антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований).

Теоретико-змістова підсистема системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО презентує змістове наповнення професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що сформоване відповідно до специфіки професійної діяльності: організаційна, наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна, оздоровчо-профілактична,

спортивно-дозвіллева, спортивна робота. До складу теоретико-змістової підсистеми віднесено структурні компонентами готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій: мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний.

Організаційно-операційна підсистема системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО презентує етапи професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Екстраполюючи дані проаналізованих наукових розвідок, що складають джерельну базу дослідження, обґрунтовуємо доцільність виокремлення таких етапів у професійному розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО: I етап – адаптації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти; II етап – вдосконалення професійної компетентності; III етап – накопичення досвіду; IV етап – професійної майстерності та експертизи (див. Рис. 4.7).

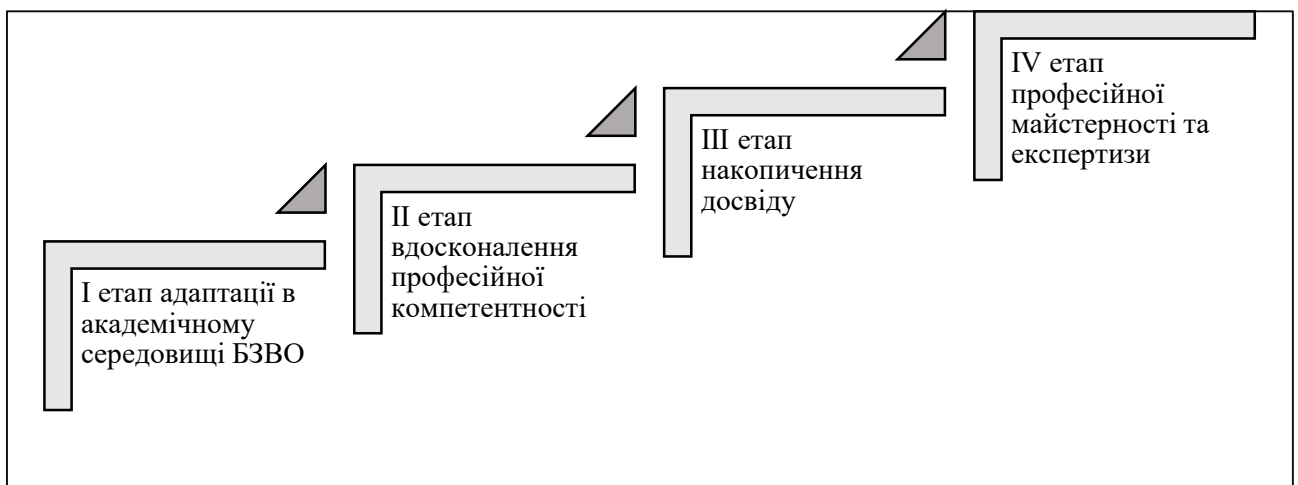

Рис. 4.7. Етапи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (створено автором)

Відповідно до авторської концепції, система професійного розвитку викладачів фізичного виховання має характеризуватися поліфункціональністю і виконувати такі функції:

- діагностична (реалізується для отримання інформації про рівень готовності викладачів фізичного виховання до професійного розвитку (у тому числі, у процесі рефлексії та критичного аналізу власного досвіду), з метою

виявлення потреб у професійному розвитку науково-педагогічних працівників, професійному вдосконаленні, дослідження причинно-наслідкових зв'язків, специфіки попереднього досвіду і професійної діяльності, аналізу отриманих даних для розробки індивідуальної траєкторії професійного розвитку; під час реалізації професійного розвитку (за різними формами і моделями) для моніторингу процесу професійного навчання і самонавчання, виявлення його переваг і недоліків, чинників, що здійснюють позитивний чи негативний вплив з метою мінімізації останнього; після завершення професійного навчання (за різними формами і моделями професійного розвитку) з метою виявлення його впливу на професійну діяльність викладачів фізичного виховання, застосування освоєних ними знань, вмінь і навичок у практичній діяльності та їх значення для підвищення результатів навчання здобувачів освіти);

– адаптаційна (реалізується з подвійною метою: приєднання, адаптація та гармонізація в академічному середовищі БЗВО, якому притаманна власна культура, що презентує цінності, переконання, етичні норми, що їх сповідує академічна спільнота університету; а також у професійній спільноті фахівців у сфері фізичної культури і спорту, з визначеними ціннісними установками та смисловими орієнтирами);

– компенсаторна (передбачає побудову власної системи знань, в якій нові знання збалансовано поєднуються з раніше освоєними, що дозволяє сформувати розуміння особистістю самої себе, своєї професійної діяльності, свого місця і ролі в академічній і професійній спільноті, сформувати власну педагогічну самобутність, педагогічний стиль, і в такий спосіб забезпечити баланс між власною професійною компетентністю та вимогами до науково-педагогічних працівників сучасного університету);

– пізнавальна (реалізується через формування органічної цілісної системи знань, що відображає синтез знань з фундаментальної, науково-дослідної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційно-технологічної,

практичної, соціально-гуманітарної сфер, а також вмінь і навичок їх застосування на практиці);

– комунікативна (реалізується з метою пошуку, обробки, сприйняття, засвоєння особистісно та професійно важливої інформації, організації комунікаційних процесів в академічному та професійному середовищі з метою подальшого її використання та передачі, на основі використання різних засобів, форм і методів);

– стимулювальна (реалізується з метою заохочення викладачів фізичного виховання до неперервного професійного та особистісного розвитку, професійного вдосконалення за допомогою застосування механізмів матеріальних і нематеріальних стимулів);

– прогностична (реалізується за допомогою короткострокового (розробка практичних рекомендацій, виокремлення тенденцій професійного розвитку) та довгострокового (визначення закономірностей функціонування і розвитку, чинників, що здійснюють вагомий вплив на професійний розвиток науково-педагогічних працівників) прогнозування реальних можливостей щодо удосконалення як професійного розвитку, так і професійної діяльності викладачів фізичного виховання) (див. Рис. 4.8).

Рис. 4.8. Функції системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (створено автором)

Модель системи професійного розвитку, зокрема її організаційно-операційна підсистема, охоплює засоби, форми і моделі, методи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО:

– засоби: інтегративний навчально-методичний комплекс для професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», а також навчальні, навчально-методичні посібники, підручники, методичні рекомендації та інструкції, інформаційні ресурси Інтернет, курси підвищення кваліфікації освітніх платформ, курси підвищення кваліфікації БЗВО, програми професійного розвитку науково-педагогічних працівників, індивідуальні плани професійного розвитку викладачів фізичного виховання, відеотека тощо;

– форми і моделі інституційні: стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними ЗВО, співпраця між різними кафедрами, співпраця між кафедрою фізичного виховання та іншими підрозділами багатогалузевого закладу вищої освіти;

– форми і методи індивідуальні: наставництво, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо, наративний метод.

Діагностично-результативна підсистема системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО охоплює:

– критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний);

– рівні: низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий);

– результат: позитивна динаміка у рівнях готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій.

У ході дослідження проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО з'ясовано, що до основних організаційно-педагогічних умов професійного розвитку викладачів фізичного виховання слід віднести такі:

– перша організаційно-педагогічна умова – застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі;

– друга організаційно-педагогічна умова – гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку;

– третя організаційно-педагогічна умова – інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм і моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання;

– четверта організаційно-педагогічна умова – удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Висновки до четвертого розділу

У четвертому розділі «Система професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» презентовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання; представлено модель системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та охарактеризовано її підсистеми, а також організаційно-педагогічні умови, необхідні для

професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Відповідно до авторської концепції, професійний розвиток викладачів фізичного виховання розглядається у процесуальному (процес, що реалізується упродовж всієї професійної діяльності і передбачає врахування специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника) та системному (система взаємодоповнюючих компонентів – підсистем, (що водночас є підсистемою системи «університет»), яка характеризується наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, врахуванням етапів професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується у контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти) вимірах.

Передбачено та обгрунтовано потребу у розгляді професійного розвитку викладачів фізичного виховання з перспективи державного, інституційного, особистісного рівнів. Виокремлено та охарактеризовано методологічний, теоретичний, технологічний концепти авторської концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Представлено організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та результати їх реалізації:

– перша – застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі (результати: сформованість позитивної мотивації до професійного розвитку викладачів фізичного виховання на неперервній основі, як одного із основних прав та обов'язків, що відповідає нормативно-правовій базі вищої освіти, професійним цінностям і ставленню науково-педагогічних працівників, положенням корпоративної культури багатогалузевого закладу освіти; використання системи знань про сутність професійного розвитку, його цілі і

завдання, особливості його реалізації, змістове наповнення, форми і моделі, методи, що можуть бути використані викладачами фізичного виховання; сформованість готовності до рефлексії власного досвіду та об'єктивного аналізу ефективності виконуваних професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти; сформована здатність проявляти ініціативу з метою удосконалення власної професійної діяльності та діяльності кафедри фізичного виховання загалом; продукування творчих ідей та їх застосування під час виконання професійних функцій; сформована компетентність щодо планування власного професійного розвитку, його узгодження з особистими інтересами і потребами, з потребами кафедри, факультету, закладу вищої освіти відповідно до нормативних документів тощо);

– друга – гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку (результати: усвідомлення значення професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності викладачів фізичного виховання, а також їхньої ролі у професійній підготовці здобувачів освіти, забезпеченні якості освітньої діяльності багатогалузевого закладу вищої освіти, реалізації його освітньої, наукової, інноваційної, соціальної, економічної функцій у суспільстві знань; сформована компетентність до рефлексії власної діяльності, визначення її переваг та недоліків, що обґрунтовують логічність побудови подальшого професійного розвитку; інтеграція теоретичних та практичних знань, формування досвіду у різновидах професійної діяльності викладача фізичного виховання; актуалізація власного потенціалу, розвиток творчості та ініціативності з метою неперервного професійного розвитку, збагачення професійної спільноти та академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти; освоєння та використання різноманітних форм і моделей, методів професійного розвитку, а також виконання різних ролей – учня, організатора, фасилітатора, наставника, ментора тощо);

– третя – інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання (результати: сформована зацікавленість викладачів фізичного виховання щодо розширення знань, урізноманітнення форм і моделей професійного розвитку, застосування різних методів у власному досвіді; зорієнтованість професійного розвитку на організаційну, наукову, навчальну, навчально-методичну, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвіллеву, спортивну роботу; розкриття індивідуальних, творчих здібностей, внутрішнього потенціалу викладачів фізичного виховання під час участі у внутрішніх і зовнішніх формах і моделях, професійного розвитку, а також за допомогою використання різних методів професійного розвитку);

– четверта – удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (результати: забезпечення навчально-методичного супроводу професійного розвитку для розкриття творчого, педагогічного та наукового потенціалу викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; формування досвіду щодо використання кращих практик професійного розвитку викладачів фізичного виховання на індивідуальному та інституційному рівнях, а також розвитку нових практик на їхній основі; сформованість конструктивного академічного середовища, що підтримує колегіальне навчання, спільнодію, обмін ідеями та досвідом заради досягнення досконалості у роботі окремого викладача фізичного виховання, кафедри фізичного виховання, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти загалом).

Змодельовано систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, що охоплює цільову, концептуально-методологічну, теоретико-змістову, організаційно-операційну, діагностично-результативну підсистеми.

Матеріали розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Дзензелюк, Загура, Пилипчук, & Канділов, 2020; Загура, Лесько, & Козіброда, 2010; Загура, & Лукьянченко, 2010; Загура, Шевців, & Іваночко, 2019; Загура, & Полійовська, 2018; Загура, & Труш, 2013; Sybil, Pervachuk, Shandrygos, Zahura, Yaremenko, & Bodnar, 2018; Sybil, Pervanchuk, Zahura, Stelmakh, & Bodnar, 2018; Tovstonoh, Roztorhui, Zahura, & Vynogradskyi, 2015; Tovstonoh, Roztorhui, Pityn, Pasichnyk, Melnyk, Zahura, & Popovych, 2019; Zagura, 2022g; Zagura, 2023a; Zagura, 2023b; Zagura, 2023c; Zagura, 2023d; Zagura, 2023e; Zagura, 2023f; Zagura, 2023g; Zagura, & Mukan, 2023a; Zagura, & Mukan, 2023b.

РОЗДІЛ 5

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У п'ятому розділі «Експериментальна перевірка ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» представлено програму експериментального дослідження, висвітлено особливості організації констатувального етапу експерименту, а також аналіз і результати формульовального етапу педагогічного експерименту.

5.1. Програма експериментального дослідження

З метою організації перевірки ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти проведено педагогічний експеримент. Як зазначають Ахметов та Кутек (2022), «будь-які явища можна вважати науковими фактами лише тоді, коли вони перевірені експериментально та підтверджені на практиці. Експеримент є одним із основних методів наукового дослідження... це комплексний метод дослідження, в якому можуть бути використані різні методи, які забезпечують об'єктивну перевірку наукової гіпотези» (с. 37). Беручи до уваги напрацювання вітчизняних дослідників (Ахметов, & Кутек, 2022, Гончаренко, 2008), погоджуємося, що проведення експерименту забезпечує можливість для «підтвердження або спростування гіпотези, покладеної в основу дослідження та дає змогу зробити глибокий аналіз і кількісне вимірювання внесених до педагогічного процесу змін і результатів» (Кінах, 2022, с. 341).

Базу для проведення педагогічного експерименту сформували кафедри фізичного виховання, фізичного виховання і спорту, технологій оздоровлення і спорту 9 багатогалузевих закладів вищої освіти: Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет «Львівська політехніка», Сумський державний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Одеська політехніка».

Мета експериментального дослідження полягала у доведенні ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, розробленої відповідно до авторської концепції. Відтак, логічною була розробка програми експериментального дослідження, яка відображала б його мету, завдання та етапи. Відповідно до визначеної мети виокремлено такі завдання експериментального дослідження:

- 1) з'ясування стану дослідженості проблеми забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій;
- 2) обґрунтування структури готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій на основі вивчення вимог до професійної компетентності та професійної діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти;
- 3) діагностика стану готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, а також формування контрольної та експериментальної груп (констатувальний етап експерименту);
- 4) організація та проведення формувального етапу експерименту, що передбачав реалізацію системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО відповідно до авторської концепції;

- 5) діагностика рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій після формувального етапу експерименту;
- б) аналіз результатів експериментального дослідження та інтерпретація отриманих даних.

Виконання першого завдання – з'ясування стану дослідженості проблеми забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій – передбачало обґрунтування професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО крізь призму філософського, антропологічного, психологічного, економічного, андрагогічного вимірів; виокремлення принципів та методологічних підходів до професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Для виконання другого завдання досліджено вимоги до професійної компетентності та професійної діяльності викладачів фізичного виховання. Це дало можливість з'ясувати стан та обґрунтувати структуру готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, на основі вивчення вимог до професійної компетентності та професійної діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Проведено анкетування викладачів фізичного виховання БЗВО для з'ясування можливостей забезпечення професійного розвитку та їх відповідності інтересам і потребам викладачів фізичного виховання.

На основі опрацювання отриманих даних розроблено авторську концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання, укладено програму експериментального дослідження, виконано підготовку матеріалів для його проведення, зокрема розроблено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що охоплює функціонально взаємопов'язані та взаємодоповнюючі компоненти, взаємозв'язки між ними і функціональні ознаки, розроблено науково-методичне забезпечення професійного розвитку у вигляді інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що розміщений на сайті

дистанційного навчання Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, а також підібрано діагностичний інструментарій.

Для діагностики стану готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, окрім анкетування, проведено рефлексивний практикум, що дав можливість сформулювати висновок про рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі. Сформовано контрольну та експериментальну групи.

Відповідно до четвертого завдання – організація та проведення формувального етапу експерименту – передбачено реалізацію системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО відповідно до авторської концепції. Передусім, обговорено проблему професійного розвитку з викладачами фізичного виховання БЗВО, надано доступ до інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» на сайті дистанційного навчання Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського з метою ознайомлення з програмою професійного розвитку, організовано проведення комплексу інтерактивних заходів, що дало змогу як освоїти знання, так і сформулювати вміння і навички, необхідні для організації, планування, моніторингу, оцінювання власного професійного розвитку, а також ті, що необхідні для виконання діагностично-прогностичної, проєктувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі.

Надання науково-методичних рекомендацій та проведення консультацій забезпечило можливість для удосконалення рефлексивної практики викладачів фізичного виховання, укладання плану їхнього професійного розвитку з урахуванням індивідуальних та інституційних інтересів і потреб. Варто зауважити, що застосування інтегративного підходу забезпечило можливість зорієнтувати професійний розвиток на формування готовності викладачів фізичного виховання до реалізації професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти, зокрема таких її компонентів, як мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний.

У контексті формування мотиваційного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій проведено лекції, семінари, вебінари, тренінги, майстер-класи, інші заходи, спрямовані на формування мотивації до реалізації організаційної роботи. У процесі інтерактивного навчання обговорювалися проблеми планування та імплементації організаційної діяльності викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти на індивідуальному та колегіальному рівнях (освітній процес, наукові, освітні заходи для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників); ресурсне забезпечення кафедри фізичного виховання (SWOT аналіз та можливості розвитку). Щодо підвищення мотивації до досягнення успіху у навчальній роботі, актуалізовано питання SMART-освіти, як інноваційної педагогічної технології; цифрових інструментів (віртуальні дошки, онлайн тренажери, фітнес трекери); діагностики та оцінювання фізичної підготовленості, інтересів та мотивації студентів; застосування різноманітних засобів оцінювання (портфоліо, самооцінювання і взаємооцінювання); стимулювання активної участі студентів в освітньому процесі та розвитку їхніх особистих навичок; підтримки самостійного навчання та саморегуляції студентів у фізичному вихованні; рефлексії та її значення у процесі фізичного виховання; стимулювання та підвищення мотивації до навчання (емоційні, пізнавальні, вольові, соціальні, бінарні, інтегровані, інтерактивні, комп'ютерні та мультимедійні) тощо.

У процесі проведення експерименту формувалася мотивація викладачів фізичного виховання до удосконалення навчально-методичної роботи, за допомогою освоєння відповідних знань, умінь і навичок, необхідних для використання потенціалу презентацій, ігрових елементів у психологічному тренінгу, методу мозкового штурму, медитативних технік; неформальної освіти; сучасного відео-контенту в освітньому процесі.

Для формування мотиваційного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у сфері оздоровчо-профілактичної роботи запропоновано можливості для поглиблення знань про вправи Пілатеса; харчування, здоров'я та якість життя студентів закладів вищої освіти; громадські ініціативи у здоровому харчуванні (зміна поведінки та уподобань споживачів, зміна свідомості та переконань щодо здорового харчування, доступність та економічна досяжність здорових продуктів, вплив на законодавство та регуляторну політику з метою створення сприятливого середовища для здорового харчування, сприяння навчанню та популяризації навичок готування здорової їжі, організація семінарів і курсів для студентів).

Для формування гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до реалізації професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти передбачало освоєння знань, формування вмінь і навичок їх використання на практиці щодо організаційної роботи. Зокрема, запропоновані інтерактивні лекції, програма наставництва тощо передбачали освоєння та поглиблення знань про професійний розвиток як систему взаємопов'язаних компонентів, його процесуальний вимір, форми і моделі, методи, етапи професійного розвитку викладача фізичного виховання; загальні та професійні компетентності сучасного викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти; генерування ідей та розробку концепції діяльності кафедри фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти; особливості планування та імплементації освітнього проєкту; багатогалузевий заклад вищої освіти та його академічну спільноту (структура багатогалузевого ЗВО, сфери діяльності університету, органи управління,

історія розвитку та стратегія подальшого розвитку, нормативні документи у галузі вищої освіти і система забезпечення якості освітньої діяльності в університеті, інформація про освітні програми, навчальні плани, їх розробку, перегляд та удосконалення).

Особлива увага приділена питанням нормативної бази інституційного рівня, що відображає різноманітні аспекти організації та провадження освітнього процесу, оцінювання результатів навчання й атестацію здобувачів (специфіка організації освітнього процесу з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»: кількість кредитів, тематика, методи активного навчання, студентоцентричний підхід в організації освітнього процесу тощо); освітньому компоненту «Фізичне виховання» у структурі освітньо-професійних програм підготовки фахівців з вищою освітою; академічному середовищу, його можливостям та засобам у процесі оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи, як невід'ємних складових професійної діяльності викладачів фізичного виховання БЗВО.

Важливе значення у професійній діяльності викладачів фізичного виховання відводиться науковій, навчальній та навчально-методичній роботі. Відтак формування гносеологічного компоненту передбачало освоєння знань про наукометрію (наукометричні показники як інструмент оцінювання результативності роботи науковця: індекс цитування, імпаکت-фактор, індекс Хірша, квартиль); а також сутність студентоцентризму (концепції та ідеї; студентоцентроване навчання: мета і завдання; кількісні та якісні інструменти для успішного впровадження студентоцентрованого навчання; принципи студентоцентризму (індивідуальний підхід, активна участь студентів та співпраця з викладачами, усвідомлення саморозвитку та самовираження студентів, виявлення індивідуальних потреб та можливостей студентів); інклюзивне навчання (сутність, принципи, переваги, нормативні документи в сфері інклюзивної освіти); фітнес-технології як інноваційно-педагогічну технологію; вимоги та особливості укладання й оформлення робочої програми і силабусу навчальної дисципліни «Фізичне виховання»; структуру

електронного навчально-методичного комплексу тощо. Для цього використано Інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», розміщений на сайті дистанційного навчання Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

З метою мотивації до участі в експертній діяльності на регіональному, національному, міжнародному рівнях запропоновано заходи, спрямовані на освоєння знань про експертизу та її роль у розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту, пояснення основних принципів і методів експертизи, виявлення можливостей експертизи в галузі фізичного виховання, фізичної культури і спорту, особливостей перевірки дотримання нормативних вимог і стандартів у галузі фізичної активності, дослідження ефективності спортивних заходів і подій.

З метою формування гносеологічного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій організовано оздоровчо-профілактичні та спортивно-дозвіллеві заходи, в яких викладачі фізичного виховання виконували дуальну роль: організаторів та учасників. Застосування такого підходу дало змогу освоїти теоретичні знання, а також перевірити їх застосування на практиці, зокрема це знання про реабілітаційний фітнес; зв'язок між руховою активністю та здоров'ям людини; підвищення фізичної витривалості, зміцнення серцево-судинної системи; зменшення ризику хронічних захворювань, покращення психічного стану; профілактику хронічних захворювань через фізичну активність; здорове харчування (недостатня освіченість студентів щодо здорових харчових звичок, некоректна інформація та реклама харчових продуктів зі шкідливими домішками, зростаючий попит на швидку їжу та готові продукти, багаті на консерванти та шкідливі добавки, збільшення популярності органічних та натуральних продуктів, збільшення популярності вегетаріанської та веганської їжі); роль освіти та інформаційних кампаній у популяризації здорового харчування у

зкладах вищої освіти (основні принципи збалансованого харчування, загальні правила харчування, режими харчування, енерговитрати та особливості складання раціонів і меню); характеристику системи Пілатеса; фізіологічні та психологічні переваги системи Пілатеса.

З метою поглиблення знань про спортивну роботу проведено лекціо-дискусію «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід», під час якої висвітлено питання організаційної структури міжнародного студентського спортивного руху (FISU): функції, універсиади, програми (види спорту); вимоги до участі, повноваження та завдання FISU; сучасний стан та актуальні проблеми розвитку студентського спорту в світі; фактори, що впливають на розвиток студентського спорту, інтегровальні кластери управління системою студентського спорту; міжнародний досвід організацій студентського спорту. До участі у дискусії запрошено викладачів фізичного виховання з різних багатогалузевих закладів освіти, що дало можливість не тільки освоїти теоретичні знання, але й обмінятися досвідом та продемонструвати кращі практики.

Проведення тренінгу «Лідерство: надихати і творити», використання ділової гри «Секрети успіху професіонала», вправ «Особистісне зростання педагога», «Педагогічна майстерність», «Жив-був педагог», кейс-методу, наративного методу, було спрямоване на формування особистісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання організаційної роботи (сутність лідерства та управління у багатогалузевому закладі вищої освіти, спільне та відмінне у практиці лідера та менеджера; якості лідера (надихання та мотивування, неперервне навчання, повага до різноманітності й адаптивність, емоційний інтелект та емпатія, партисипативне управління); ключові навички лідера в освітній організації (прийняття рішень, попередження і розв'язання конфліктів, навчання та наставництво, міжособистісна комунікація та зворотний зв'язок, креативність, критичне мислення, делегування повноважень, робота в команді, ситуативне лідерство, міжособистісна взаємодія) тощо.

У ході проведення лекцій, семінарів, вебінарів, круглих столів обговорено питання академічної доброчесності; особливостей спілкування у фізичному вихованні студентів (мовленнєва компетентність викладача фізичного виховання, мовленнєвий етикет, культура усного ділового спілкування; конфлікти та керування конфліктними ситуаціями); впровадження інноваційних методик в освітній процес; викладача як наставника, партнера та фасилітатора в освітньому процесі, застосування комунікативних стратегій для ефективної взаємодії зі студентами, включаючи відкрите спілкування та врахування їхніх думок і поглядів; орієнтації на потреби студента; психологічного комфорту в академічному середовищі; залучення студентського самоврядування до напрямів діяльності БЗВО; побудови індивідуальних освітніх траєкторій; зовнішнього і внутрішнього оцінювання результатів діяльності у фізичному вихованні студентів; принципів педагогічної деонтології, як компоненту інклюзивної освіти (професійна поведінка викладача, характеристика морально-етичних норм в інклюзивному середовищі, роль викладача у реалізації прав і свобод студентів з особливими потребами, особливості поведінки викладача в різних ситуаціях інклюзивного середовища) тощо.

Формуванню діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО сприяло проведення тренінгів та семінарів-тренінгів по обговоренню актуальних питань професійного розвитку й формуванню вмінь і навичок використання інструментарію викладача фізичного виховання БЗВО, зокрема досвідного навчання, спостереження та зворотного зв'язку, критичного аналізу намірів, дій і результатів; формуванню вмінь і навичок планування та організації професійного розвитку на індивідуальному та колегіальному рівнях; використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів професійного розвитку викладача фізичного виховання; організаційної роботи у структурі професійної діяльності викладача фізичного виховання; організації інклюзивної освіти, поділу контингенту на групи здоров'я та медичні групи; застосування

диференційованого підходу в інклюзивному навчанні (диференційоване фізичне виховання з урахуванням статі, показників здоров'я, протипоказання й обмеження в навантаженнях, диференційований та індивідуальні підходи у процесі оцінювання навчальних досягнень студентів з особливими освітніми потребами); а також розвитку освітнього проєкту (підбір команди, визначення мети та основних завдань, аналіз наявних ресурсів і визначення потреби у залученні додаткових ресурсів, розробка бюджету освітнього проєкту, розробка часової матриці реалізації освітнього проєкту), його моніторингу, підведення підсумків та аналізу проєктної діяльності (визначення відповідності результатів проєкту окресленій меті, виявлення переваг і недоліків у проєктній діяльності, визначення елементів, що потребують удосконалення у майбутньому тощо).

У контексті наукової роботи сформовано вміння і навички, необхідні для реєстрації та пошуку джерел у наукометричній базі даних Scopus (доступ до бази даних, реєстрація, персональна сторінка автора, перевірка журналу у базі даних); реєстрації та пошуку джерел у наукометричній базі даних Web of Science (тематичні бази платформи Web of Science, реєстрація, персональний ідентифікатор науковця, основний пошук, пошук за пристатейною бібліографією, розширений пошук).

З метою подальшого удосконалення навчальної та навчально-методичної роботи, формування діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій було спрямоване на формування вмінь і навичок використання ефективних інструментів і засобів оцінювання (поточне, тематичне, підсумкове); техніки формувального оцінювання; технології створення портфолію; а також створення відео-контенту до навчально-методичного комплексу у Віртуальному навчальному середовищі БЗВО; застосування методики фізичного виховання студентів із захворюваннями серцево-судинної системи, дихальної системи, із захворюваннями органів травлення, порушеннями обміну речовин, нервово-

психічними захворюваннями, захворюваннями органів зору, із порушеннями опорно-рухового апарату тощо.

Не менш важливими були лекції, вебінари, семінари і майстер-класи, спрямовані на формування діяльнісного компоненту готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у сфері оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової та спортивної роботи, зокрема щодо використання Інтернет ресурсів у фізичному вихованні студентів, YouTube ресурсів, як засобу поширення досвіду роботи викладача фізичного виховання, запису відеороликів; використання інформаційно-комунікаційних технологій (ексергеймінг (exergames або EXG), ігрові консолі Sony Playstation, Dance Dance Revolution, Cybex Traser, Microsoft Xbox, Kinetic Education); створення презентацій та візуалізації; створення безпечного Інтернет простору; проведення оздоровчо-профілактичних та анімаційних заходів (визначення цільової аудиторії, визначення місця та часу проведення, розробка плану та матеріальне забезпечення) тощо.

Відповідно п'ятого завдання – діагностика рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій після формувального етапу експерименту – виконано діагностику динаміки рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій згідно зі структурно-компонентною та рівневою характеристиками готовності. За допомогою методів спостереження, інтерв'ю, аналізу, методу експертних оцінок, математичної статистики виявлялися рівні готовності викладачів фізичного виховання та порівнювалися з результатами констатувального етапу експерименту, з'ясувалася динаміка формування компонентів готовності викладачів фізичного виховання за встановленими рівнями відповідно до мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, операційно-діяльнісного та особистісно-рефлексивного критеріїв.

Відповідно до шостого завдання – аналіз результатів експериментального дослідження та інтерпретація отриманих даних – проаналізовано ефективність упровадження системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання

БЗВО. Здійснено узагальнення, систематизацію результатів педагогічного експерименту, виконано кількісний та якісний аналіз даних, сформульовано висновки. Порівняльний аналіз даних, одержаних до і після проведення педагогічного експерименту, уможливив виявлення позитивної динаміки у рівнях готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій.

Відповідно до мети й завдань дисертації, розроблено програму та методику проведення педагогічного експерименту, що передбачала використання низки методів: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, зіставлення, абстрагування, конкретизація, моделювання, вивчення передового педагогічного досвіду, рефлексія власної педагогічної діяльності; *емпіричні* – опитування (анкетування, бесіда); спостереження; тестування; експертне оцінювання; педагогічний експеримент; *математичного та статистичного оброблення даних* для виконання кількісного і якісного аналізу результатів педагогічного експерименту, перевірки даних та з'ясування їх достовірності.

Експериментальне дослідження ефективності реалізації системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО проведено за допомогою спеціально організованого педагогічного експерименту, під яким слід розуміти внесення до процесу професійного розвитку принципово важливих змін відповідно до мети, завдань і гіпотези роботи. Педагогічний експеримент дає змогу окреслювати зв'язки між аналізованими явищами без порушення його цілісності, проводити глибокий якісний аналіз і кількісне вимірювання як упроваджених змін, так і результатів діяльності (Сисоєва, & Кристопчук, 2013).

Як уже зазначалося, реалізація теоретично обґрунтованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО передбачає такі етапи:

- I етап – адаптації в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти;
- II етап – вдосконалення професійної компетентності;

- III етап – накопичення досвіду;
- IV етап – професійної майстерності та експертизи.

Узагальнення результатів наукових розвідок та рефлексія власного досвіду забезпечують можливість резюмувати, що реалізація системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО та впровадження виокремлених організаційно-педагогічних умов має гармонізувати з усіма етапами професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

В основу педагогічного експерименту покладено *гіпотезу*, що професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО буде ефективним за умови наукового обґрунтування, розробки та впровадження системи професійного розвитку в академічне середовище БЗВО, запровадження виокремлених та обґрунтованих організаційно-педагогічних умов:

- застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі;
- гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку;
- інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання;
- удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Експериментальне дослідження проведено на базі кафедр фізичного виховання, фізичного виховання і спорту, технологій оздоровлення і спорту 9 багатогалузевих закладів вищої освіти впродовж 2018 – 2023 років, охоплювало чотири взаємопов'язані етапи педагогічного експерименту: пошуково-аналітичний (2018-2019 рр.), концептуально-моделювальний (2019-2021 рр.), організаційно-експериментальний (2021-2023 рр.), підсумковий (2023 р.) і забезпечило можливість виконати аналіз ефективності впровадження системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО,

систематизувати результати педагогічного експерименту, виконати їх кількісний та якісний аналіз, сформулювати висновки.

5.2.. Організація констатувального етапу експерименту та аналіз результатів дослідження

Логіка дослідження зумовила необхідність виявлення реального стану професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО під час пошуково-аналітичного етапу педагогічного експерименту (Воловик, 2010), що передбачав вирішення таких взаємопов'язаних завдань:

- визначити ставлення викладачів фізичного виховання БЗВО до необхідності професійного розвитку;
- з'ясувати сформованість уявлень викладачів фізичного виховання БЗВО про сутність та засоби професійного розвитку;
- виявити реальний стан готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій;
- означити вихідний рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій.

При цьому відстеження стану сформованості досліджуваного педагогічного явища (готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій) передбачало:

- вибірку респондентів;
- інформування учасників педагогічного експерименту про сутнісну характеристику досліджуваного феномену, засобів і методів його формування;
- виявлення рівня осмислення та усвідомлення ними значення і цінності професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО як ознаки їхнього професіоналізму;
- самооцінювання.

Відтак, в окресленій площині для досягнення визначеної мети на усіх рівнях вибірки, використовуючи метод анкетування, насамперед, виявлялося ставлення учасників експерименту до необхідності професійного розвитку, оцінювання його значення і ролі в професійній діяльності, їхня поінформованість про змістове наповнення досліджуваного явища, самооцінка рівня її сформованості.

Анкетуванням охоплено 229 викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (9 закладів) різних регіонів України, а здобуті матеріали дали можливість сформулювати попередні узагальнення (див. Додаток X).

Так, відповіді викладачів фізичного виховання на перше запитання анкети «Що Ви розумієте під поняттям «професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти?» загалом засвідчили змістовність, оригінальність їхніх висловлювань щодо сутнісної характеристики досліджуваного феномену, позаяк серед найхарактерніших ознак називалися такі, що репрезентують зміст досліджуваного поняття, як-от: «певні переконання чи ставлення до чогось, що стосується професійної діяльності» (18,34%), «принципи, ідеали і переконання педагога, якими він керується у своїй професійній діяльності» (15,28%), «особистісна якість, що дозволяє викладачу фізичного виховання легко знаходити вихід із будь-якої ситуації» (6,55%), «прояв життєвої й соціальної активності особистості» (10,91%), «відображає ціннісні ставлення викладача фізичного виховання до професійної діяльності» (12,23%), «показує прояв професійної спрямованості» (9,17%), «ставлення чи переконання, що виявляються і реалізуються у діях викладача фізичного виховання у професійній діяльності» (5,24%). Однак, таке бачення визначення феномену «професійний розвиток викладачів фізичного виховання БЗВО» продемонструвало лише 48,91% респондентів, а 15,72% загалом не мають уявлення про професійний розвиток викладачів фізичного виховання, 23,14% – поверхове розуміння суті досліджуваного поняття.

Констатовано, що майже всі опитані викладачі фізичного виховання (218 респондентів, 95,19%) вважають, що сучасний викладач фізичного виховання має бути активним суб'єктом життєдіяльності, за винятком 4,80%, які не дали відповіді на це запитання або зазначили, що не завжди.

Стосовно ранжування важливості професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО виявлено, що 143 опитані викладачі фізичного виховання (62,45%) визначили його як «дуже важливий», 58 (25,33%) – «важливий», 23 (10,04%) – «важливий, але не завжди» і 5 (2,18%) як «неважливий», проте без обґрунтування. Результати опитування відображає діаграма (див. Рис. 5.1).

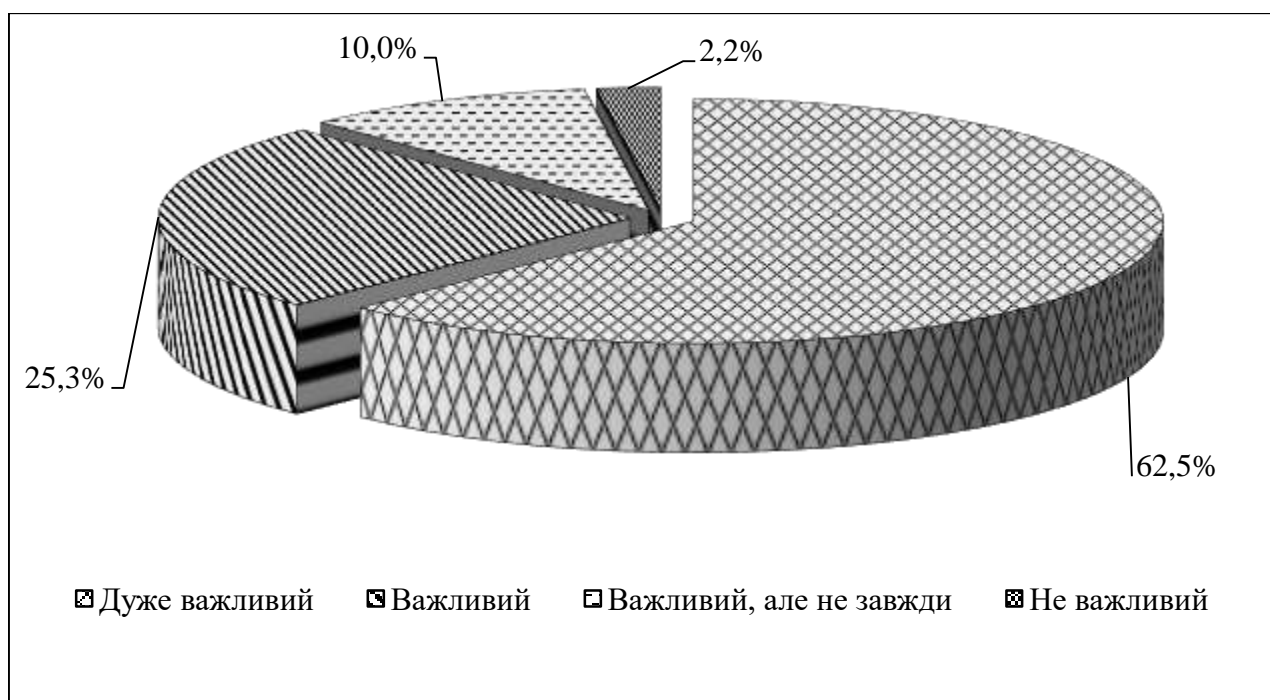

Рис. 5.1. Значення та роль професійного розвитку для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (створено автором)

Така діагностувальна картина дозволяє припустити, що викладачі фізичного виховання БЗВО недостатньо поінформовані щодо суті та функційної ролі професійного розвитку у професійно-педагогічній діяльності, а це, своєю чергою, зумовлює необхідність здійснення відповідного педагогічного впливу з метою формування їхньої готовності до виконання професійних функцій.

У контексті дослідження цікаво було дізнатися, чи згодні викладачі фізичного виховання з думкою, що професійний розвиток викладача фізичного виховання БЗВО є ознакою його професіоналізму (6 запитань анкети). Відтак, виявлено, що 60,26% викладачів фізичного виховання ствердно відповіли, 9,17% обрали варіант «ні», а 30,57% – не змогли відповісти на поставлене запитання (див. Рис. 5.2).

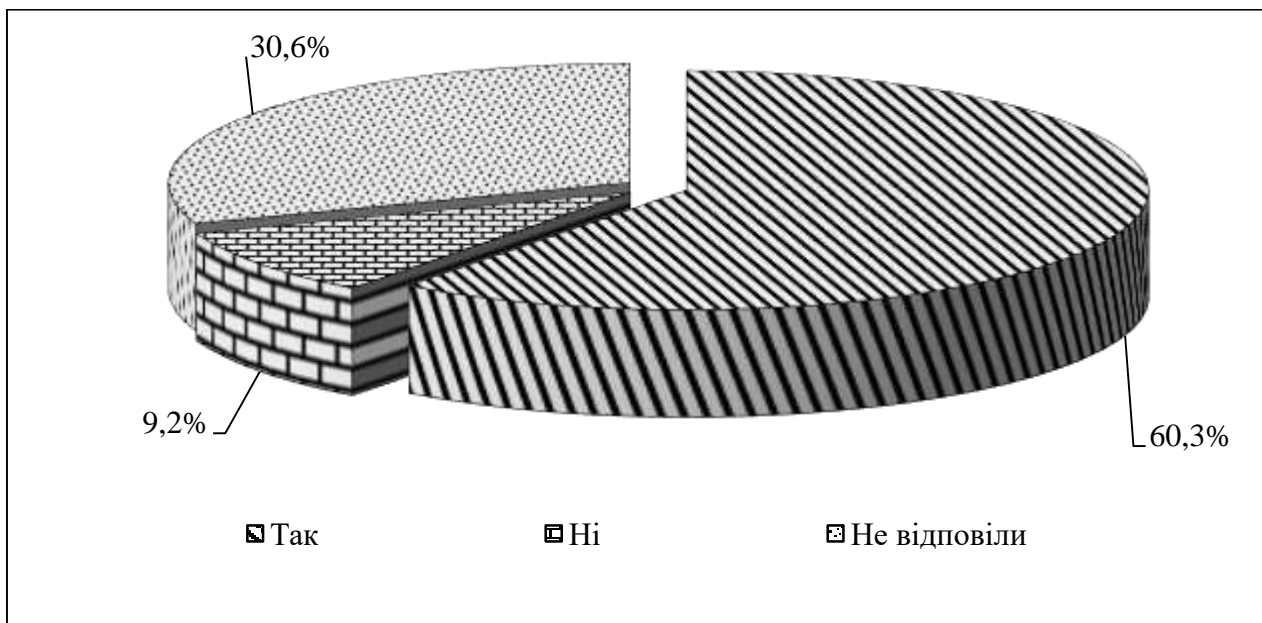

Рис. 5.2. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як ознака його професіоналізму (створено автором)

Наступне запитання анкети за змістом логічно пов'язане з попереднім, оскільки нам потрібно було з'ясувати, як, на думку викладачів фізичного виховання, професійний розвиток впливає на виконання професійних функцій. Встановлено, що для переважної більшості опитаних викладачів фізичного виховання, що працюють у БЗВО, воно виявилось складним, позаяк 63,76% респондентів зазначили або лише «дуже впливає», не пояснюючи як саме, або зовсім не відповіли на поставлене запитання (36,24%).

У відповідь на шосте запитання анкети («Який вид діяльності викладача фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, на Вашу думку, найбільше сприяє його професійному розвитку?») учасникам запропоновано відповіді за вибором, серед яких – освітня; науково-дослідницька; спортивно-

дозвіллева робота; спортивна робота; методична робота; не можу відповісти; свій варіант відповіді. Викладачі фізичного виховання обирали ті види діяльності, що, на їхнє переконання, є найбільш ефективними. Результати анкетування, зокрема вибір рангових рівнів розподілився так: освітня діяльність – 37,99%; науково-дослідницька діяльність – 25,76%; методична робота – 9,17%; спортивно-дозвіллева робота – 10,04%; спортивна робота – 17,03%. Одержані результати опитування представлені за допомогою гістограми (див. Рис. 5.3).

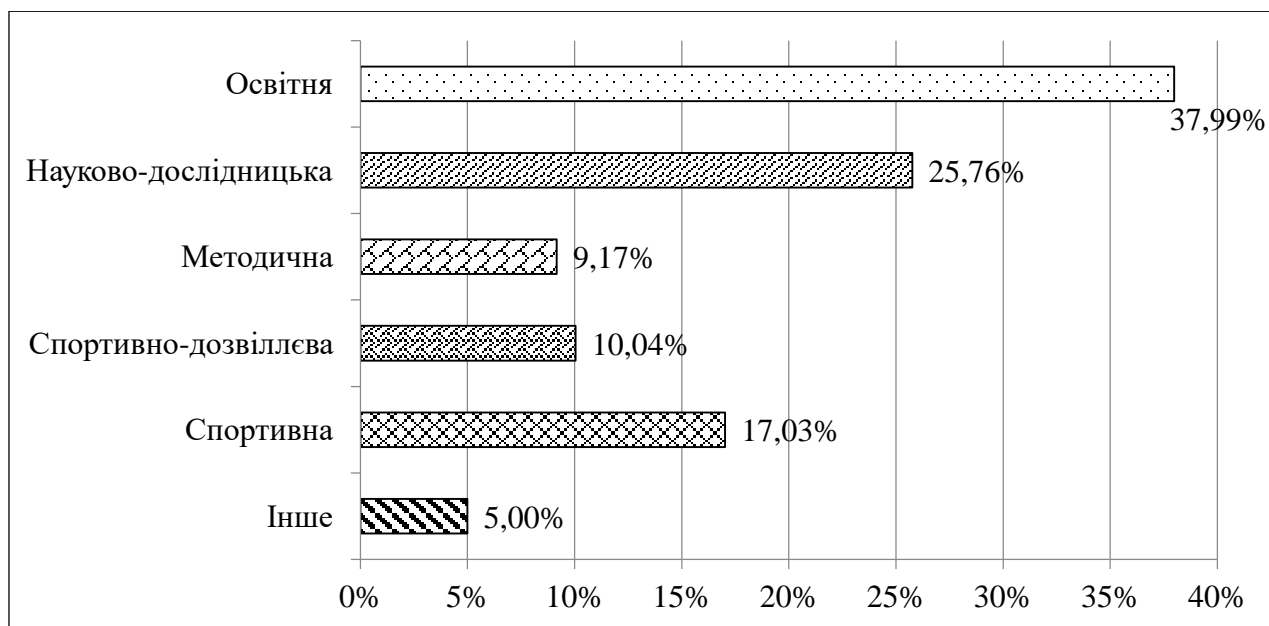

Рис. 5.3. Розподіл видів діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, на основі врахування рівня впливу на професійний розвиток (створено автором)

Не можемо оминати увагою той факт, що близько 5,0% учасників анкетування запропонували власні варіанти відповідей, зокрема: «поєднання різних видів діяльності», «особистий життєвий досвід», «професійний досвід», «підвищення рівня духовного розвитку» «індивідуально-творчі завдання».

Такі результати, вочевидь, засвідчують усвідомлення більшістю опитаних того, що професійний розвиток викладача фізичного виховання значною мірою залежить від належного рівня початкової професійної підготовки, зацікавленості в постійному удосконаленні, спрямованості на досягнення акме, готовності до науково-пошукової, пізнавальної діяльності, що

передбачає освоєння системи знань, формування вмінь і навичок, цінностей і ставлення, необхідних для повноцінної реалізації у професійному середовищі.

Аналіз відповідей на наступне запитання анкети засвідчує наявність позитивної тенденції відносно прагнень респондентів сформувати власну готовність до виконання професійних функцій, зокрема в академічному середовищі БЗВО, оскільки 66,38% опитаних зупинили свій вибір на варіанті «так»; 12,23% – «ні», зазначаючи, що будуть це робити, використовуючи потенціал неформального та інформального навчання, 3,06% опитаних дали негативну відповідь, а 9,17% – не змогли визначитися із відповіддю.

Стосовно оцінки рівня готовності до виконання професійних функцій як особистісної якості (10 – бальна шкала) примітно, що майже однакова кількість респондентів – 2,18 % і 1,75% відповідно зазначили максимальну (10 балів), і мінімальну (1 бал) оцінку. Інші самооцінні судження, що відображають рівень готовності до виконання професійних функцій, відображено за допомогою таких показників: 2,62% – 9 балів; 2,62% – 8 балів, 6,97% – 7 балів; 22,70% – 6 балів; 13,97% – 5 балів; 24,92 % – 4 бали; 18,78% – 3 бали; 3,49% – 2 бали.

Відповідно до авторського задуму, останнє запитання мало б засвідчити рівень зацікавленості окресленою проблемою, усвідомлення її ролі і значення викладачами фізичного виховання та відобразити їхні пропозиції щодо нововведень у практиці багатогалузевого закладу вищої освіти задля забезпечення ефективності їхнього професійного розвитку. Проте, у ході анкетування виявлено, що 25,33% опитаних не надали відповідь на це запитання або їхні пропозиції не відображали його суть («більше досліджень, що ґрунтуються на практиці»). Обробка запропонованих варіантів дала змогу виокремити найбільш істотні і, водночас, ті, які запропонувала більша частина респондентів в різних багатогалузевих закладах вищої освіти: «більше активної спортивної практики» – 27,07%; «запровадити спецкурс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання» (ввести навчальну дисципліну, що стосується цієї проблеми у програми початкової професійної підготовки)» – 14,85%; «започаткувати серію семінарів-тренінгів з професійного розвитку» –

3,93%. Заслужують на дослідницьку увагу пропозиції, що характеризуються прогностичністю та усвідомленістю ролі і значення означеної проблеми: «запровадити систему тренінгових занять» – 6,11%; професійно-педагогічний тренінг – 4,80%; «вивчення кращих зразків практики» (3,49 %); «семінари-диспути, різного рівня конференції, активний обмін педагогічним досвідом» (6,11%).

Отже, опрацювання отриманих у процесі анкетування даних, уможливило формування проміжних висновків про усвідомлення викладачами фізичного виховання сутності професійного розвитку, як інтегративної складової професійної діяльності викладача сучасного університету. Також, викладачам фізичного виховання БЗВО властива переважно неглибока обізнаність зі змістовим наповненням аналізованого поняття, що спричинило їхні сумніви щодо доцільності професійного розвитку, спотворену самооцінку рівня сформованості готовності до виконання професійних функцій.

Акцентуємо увагу на тому, що серед видів діяльності, які учасники анкетування виокремили, як такі, що найбільше сприяють формуванню рівня готовності до виконання професійних функцій – освітня робота, що підсилюється спортивною, науково-дослідницькою та методичною. На основі обробки даних висновуємо, що респонденти акцентують на активізації пошуку засобів і методів удосконалення академічного середовища БЗВО з метою забезпечення ефективності формування їхньої готовності до виконання професійних функцій.

У контексті дослідження реального стану сформованості рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, нами враховано самооцінні судження опитаних, з'ясовані на основі використання спеціально підготовленої анкети (див. Додаток X-1) методів, обраних згідно з критеріальною характеристикою, а також діагностувальною базою для вивчення сформованості рівня їхньої готовності до виконання професійних функцій.

Завершальним етапом констатувального етапу експерименту було визначення вихідних рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій. З цією метою розроблено експериментальну методику визначення рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, що передбачала оцінювання сформованості компонентів аналізованого явища, на основі використання структурно-компонентної та рівневої характеристики, описової характеристики, презентованої в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Оцінка готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій

<i>Критерії</i>	<i>Показники вияву</i>	<i>Шкала вимірів рівнів</i>
<i>Мотиваційно-ціннісний</i>	Позитивна мотивація до професійної діяльності у багатогалузевому ЗВО та професійного розвитку на неперервній основі; комплекс загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення; чітка професійна позиція та спрямованість на реалізацію власного потенціалу у професійному та академічному середовищі багатогалузевого ЗВО.	Високий (рефлексивно-творчий) (15–20 балів) Середній (конструктивний) (9–14 балів) Низький (алгоритмічний) (1–8 балів)
<i>Когнітивно-пізнавальний</i>	Повнота, глибина, структурованість та системність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних, інформаційно-технологічних, практичних знань, що дозволяють виконувати професійні функції у багатогалузевому ЗВО, а також формують основу для подальшого творчого використання здобутків сучасної науки; комплекс знань про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток; системність знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку.	Високий (рефлексивно-творчий) (15–20 балів) Середній (конструктивний) (9–14 балів) Низький (алгоритмічний) (1–8 балів)
<i>Операційно-діяльнісний</i>	Прояв ініціативності, творчості і підприємливості для збагачення власного досвіду професійного розвитку; уміння і навички практичного застосування комплексу професійних знань для виконання професійних функцій в організаційній, науковій, навчальній, навчально-методичній, міжнародній, оздоровчо-профілактичній, спортивно-дозвіллевій та спортивній роботі; здатність до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри	Високий (рефлексивно-творчий) (15–20 балів) Середній (конструктивний) (9–14 балів) Низький (алгоритмічний) (1–8 балів)

	фізичного виховання для забезпечення якості професійної діяльності і професійного розвитку на неперервній основі.	
Особистісно-рефлексивний	Сформованість особистісних та професійних якостей (ініціативність, відкритість, лідерство, самостійність, творчість, зорієнтованість на постійний розвиток та вдосконалення), що дозволяють здійснювати саморозвиток та самооцінювання; уміння аналізувати особистісні риси і професійні здібності з позиції вимог професії; здатність до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності (рефлексія власної діяльності, готовність до індивідуального та колегіального оцінювання).	Високий (рефлексивно-творчий) (15–20 балів) Середній (конструктивний) (9–14 балів) Низький (алгоритмічний) (1–8 балів)

(створено автором)

Для чистоти експерименту масив його учасників (229 викладачів фізичного виховання) було довільно поділено на контрольну та експериментальну групи, а саме: контрольна група (КГ) – 112 викладачів, експериментальна група – 117 викладачів. Використання діагностичних методик та експертного оцінювання (експертами стали 36 досвідчених викладачів фізичного виховання БЗВО) дозволило визначити рівні готовності до виконання професійних функцій за кожним критерієм і показником, а також вихідний рівень її сформованості.

Для діагностики рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за мотиваційно-ціннісним критерієм (мотиваційний компонент), застосовано метод опитування, на підтвердження висновків якого використано такі діагностичні методики: «Ціннісні орієнтації» М. Рокича (Rokeach, 1973); мотивація ставлення викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій (модифікована шкала оцінки мотивації ставлення до професійної діяльності за А. Кареліним); «Виявлення мотивації професійної діяльності» (К. Земфір у модифікації О. Реана); методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, які спрямовані на виявлення ціннісних орієнтацій, професійної мотивації й системи цінностей особистості викладачів фізичного виховання.

Проведена діагностика дозволила зробити узагальнення щодо наявності у викладачів фізичного виховання БЗВО мотивації до ефективного виконання

професійних функцій, мотиваційно-ціннісного ставлення до професії та професійної діяльності, усвідомлення цільових і ціннісних орієнтацій, прагнення до професійного розвитку й удосконалення, потреби в ефективності професійної діяльності. Однак, маємо констатувати, що мотиваційні вияви готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій респондентів обох груп, отримані в результаті діагностики, засвідчили переважання низького (алгоритмічного) рівня ознак мотиваційно-ціннісного критерію.

Такий рівень готовності за мотиваційно-ціннісним критерієм підтверджує необхідність цілеспрямованої роботи з формування у викладачів фізичного виховання БЗВО позитивної мотивації щодо виконання професійних функцій, повноцінного розкриття особистісного та професійного потенціалу, спрямованості на забезпечення якості, ефективності, результативності професійних функцій (див. Таблицю 5.2).

Таблиця 5.2

Діагностика рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за мотиваційно-ціннісним критерієм

Показники /рівні	ЕГ, %			КГ, %		
	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)
Позитивна мотивація до професійної діяльності у БЗВО та професійного розвитку на неперервній основі	23,93	60,68	15,39	22,32	59,82	17,86
Комплекс загальнолюдських та професійних цінностей і ставлення	23,08	61,54	15,38	23,21	59,82	16,97
Чітка професійна позиція та спрямованість на реалізацію власного потенціалу у	24,79	60,68	14,53	24,11	60,71	15,18

професійному й академічному середовищі БЗВО						
Узагальнений показник	23,93	60,68	15,39	23,21	59,82	16,97

(створено автором)

Дослідження рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за когнітивно-пізнавальним критерієм (гносеологічний компонент), проводилося за спеціально розробленим діагностувальним опитуванням, що адекватне показникам означеного критерію: «Анкета для викладачів фізичного виховання БЗВО» (див. Додаток Г); «Рефлексія професійного розвитку. Картка самоаналізу педагога впродовж останніх трьох років» (див. Додаток Ц).

Результати опитування загалом засвідчили у викладачів фізичного виховання недостатній рівень знань про сутність та специфіку професійної діяльності, формування умінь і навичок, їх використання на практиці, виконання професійних функцій у сфері організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи (див. Таблицю 5.3).

Водночас вони дозволяють зробити висновок про необхідність роботи викладачів фізичного виховання БЗВО над удосконаленням формування гносеологічного компоненту готовності до виконання професійних функцій.

Таблиця 5.3

Діагностика рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за когнітивно-пізнавальним критерієм

Показники /рівні	ЕГ, %			КГ, %		
	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)
Повнота, глибина, структурованість та системність соціально-гуманітарних, фундаментальних, методичних, психолого-педагогічних,	23,08	62,39	14,53	24,11	61,61	14,28

інформаційно-технологічних, практичних знань						
Комплекс знань про активізацію пізнавальної діяльності та професійний розвиток	22,22	61,54	13,67	25,00	60,72	14,28
Системність знань про інструментарій та ресурси професійного розвитку	21,37	60,68	17,95	23,22	62,50	14,28
Узагальнений показник	22,22	61,54	13,67	24,11	61,61	14,28

(створено автором)

У результаті комплексного дослідження рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за особистісно-рефлексивним критерієм (особистісний компонент), із використанням питальника «Діагностика рівня розвитку рефлексивності» (А. Карпов); «Рефлексія на саморозвиток» (тест Л. Бережної), тесту на виявлення емпатії викладачів фізичного виховання (за В. Бойком); самооцінки й експертної оцінки сформованості готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій виявлено невисокий рівень сформованості низки професійно значущих якостей, умінь, навичок, здібностей (професійна активність, ініціативність, емпатійність, сформованість навичок рефлексії, прагнення до саморозвитку тощо) у респондентів експериментальної та контрольної груп: переважає середній (конструктивний) рівень – 60,68% в ЕГ і 60,71% в КГ (див. Таблицю 5.4).

Таблиця 5.4

Діагностика рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за особистісно-рефлексивним критерієм

Показники / рівні	ЕГ, %			КГ, %		
	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)
Сформованість особистісних та професійних якостей	24,79	61,54	13,67	22,32	59,82	17,86

(ініціативність, відкритість, лідерство, самостійність, творчість, зорієнтованість на постійний розвиток та вдосконалення)						
Уміння аналізувати особистісні риси і професійні здібності з позиції вимог професії	23,93	60,68	15,39	24,11	61,61	14,28
Здатність до реалізації професійного розвитку упродовж всієї професійної діяльності	23,08	58,97	17,95	23,22	60,71	16,07
Узагальнений показник	23,93	60,68	15,39	23,22	60,71	16,07

(створено автором)

Отже, аналіз реального рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за особистісно-рефлексивним критерієм (особистісний компонент) засвідчує необхідність розвитку у них рефлексивних здібностей, як основи об'єктивної самооцінки своїх дій і, що найголовніше, провідного вектора ефективної професійної діяльності.

Для аналізу рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за операційно-діяльнісним критерієм (діяльнісний компонент), також було використано: методи опитування, експертної оцінки, тест-питальник організаторських і комунікативних здібностей викладачів фізичного виховання (за Б. Федоришиним); тест діагностики творчого потенціалу В. Андреева; аналіз ситуацій. Проведена діагностика дозволила зробити узагальнення щодо недостатнього уміння викладачів фізичного виховання проєктувати та реалізовувати педагогічну діяльність через відсутність усвідомленості особистісних якостей (креативність, комунікабельність), здібностей, професійно значущих умінь для здійснення якісної й результативної педагогічної діяльності, знаходження продуктивних способів вирішення педагогічних проблем, ситуацій, творчого осмислення

інформації педагогічного характеру при виконанні професійних функцій (див. Таблицю 5.5).

Таблиця 5.5

Діагностика рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за операційно-діяльнісним критерієм

Показники / рівні	ЕГ, %			КГ, %		
	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)	Низький (алгоритмічний)	Середній (конструктивний)	Високий (рефлексивно-творчий)
Прояв ініціативності, творчості і підприємливості для збагачення власного досвіду професійного розвитку	25,64	62,39	11,97	25,00	62,50	12,50
Уміння і навички практичного застосування комплексу професійних знань для виконання професійних функцій	23,93	60,68	15,39	24,11	60,71	15,18
Здатність до мобілізації особистісного потенціалу та потенціалу кафедри фізичного виховання для забезпечення якості професійної діяльності	24,79	61,54	13,67	23,21	58,93	17,86
Узагальнений показник	24,79	61,54	13,67	24,11	60,71	15,18

(створено автором)

Результати констатувального зрізу щодо вихідних рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за кожним критерієм в ЕГ і КГ подаємо в таблиці 5.6.

Отже, як видно з таблиці 5.6 щодо вихідних рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій, за мотиваційно-ціннісним критерієм 15,39% викладачів ЕГ і 16,97% КГ мають

високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості досліджуваного феномена; когнітивно-пізнавальний критерій, відповідно – 16,26% ЕГ і 14,28% – КГ; операційно-діяльнісний критерій – 13,67% в ЕГ і 15,18% – КГ; особистісно-рефлексивний критерій – 17,09% в ЕГ і 17,86% – КГ.

Таблиця 5.6

Рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (констатувальний зріз)

Критерії	Групи	Рівні					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Мотиваційно-ціннісний	ЕГ (117)	28	23,93	71	60,68	18	15,39
	КГ (112)	26	23,21	67	59,82	19	16,97
Когнітивно-пізнавальний	ЕГ (117)	26	22,22	72	61,54	19	16,26
	КГ (112)	27	24,11	69	61,61	16	14,28
Операційно-діяльнісний	ЕГ (117)	29	24,79	72	61,54	16	13,67
	КГ (112)	27	24,11	68	60,71	17	15,18
Особистісно-рефлексивний	ЕГ (117)	27	23,08	70	59,83	20	17,09
	КГ (112)	25	22,32	67	59,82	20	17,86
Узагальнений показник	ЕГ (117)	28	23,93	71	60,68	18	15,39
	КГ (112)	26	23,22	68	60,71	18	16,07

(створено автором)

Узагальнені показники рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій дали змогу встановити, що 26 (23,22%) респондентів КГ та 28 (23,93%) учасників ЕГ мають низький (алгоритмічний) рівень готовності; 68 (60,71%) респондентів КГ та 71 (60,68%) учасників ЕГ виявили середній (конструктивний) рівень, і лише 18 (16,07 %) респондентів КГ та 18 (15,39 %) викладачів фізичного виховання в ЕГ досягли високого (рефлексивно-творчого) рівня готовності до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту вказує на необхідність запровадження змін, пошуку й реалізації ефективних форм, методів і засобів формування готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій. Також актуальності набуває розробка системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих ЗВО, яка б відображала її основні компоненти, взаємозв'язки

між ними і функціональні ознаки, передбачала реалізацію визначених педагогічних умов, відповідно до яких формується ідея створення системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Наочно представлені рівні готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій на констатувальному етапі експерименту зображено на рис. 5.4.

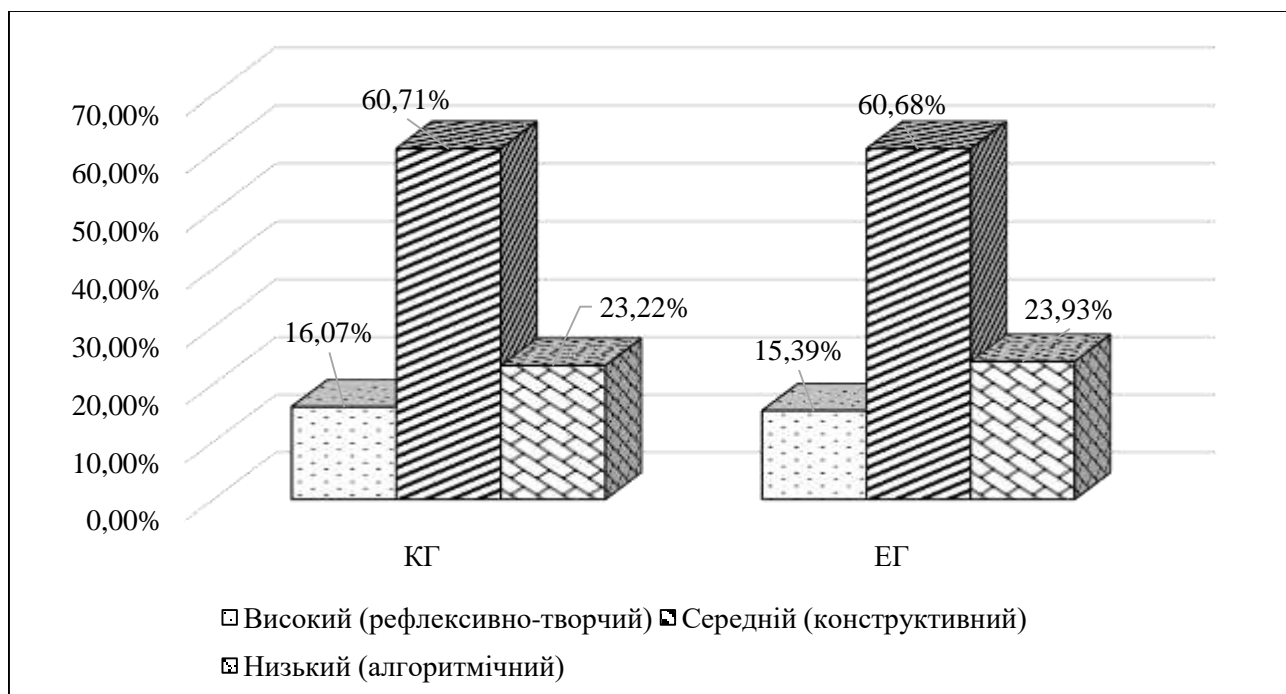

Рис. 5.4. Результати діагностики рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (констатувальний етап експерименту) (створено автором)

Інші рівневі дані такі:

– *мотиваційно-ціннісний* критерій – низький (алгоритмічний) рівень: ЕГ – 23,93%, КГ – 23,21%; середній (конструктивний) рівень: ЕГ – 60,68%, КГ – 59,82%; високий (рефлексивно-творчий) рівень: ЕГ – 15,39%, КГ – 16,97%;

– *когнітивно-пізнавальний* критерій – низький (алгоритмічний) рівень: ЕГ – 22,22%, КГ – 24,11%; середній (конструктивний) рівень: ЕГ – 61,54%, КГ – 61,61%; високий (рефлексивно-творчий) рівень: ЕГ – 16,26%, КГ – 14,28%;

- *операційно-діяльнісний* критерій – низький (алгоритмічний) рівень: ЕГ – 24,79%, КГ – 24,11%; середній (конструктивний) рівень: ЕГ – 61,54%, КГ – 60,71%; високий (рефлексивно-творчий) рівень: ЕГ – 13,67%, КГ – 15,18%;
- *особистісно-рефлексивний* критерій – низький (алгоритмічний): ЕГ – 23,93%, КГ – 23,22%; середній (конструктивний): ЕГ – 60,68%, КГ – 60,71%; високий (рефлексивно-творчий) рівень: ЕГ – 17,09%, КГ – 17,86%.

Вірогідність результатів, отриманих у ході проведення педагогічного експерименту на констатувальному етапі й достовірність експериментальних даних визначено з використанням непараметричного критерію Пірсона χ^2 , за допомогою якого шукаємо відмінності між двома розподілами та оцінюємо її достовірність, а також отримуємо надійність результатів у 95% вірогідності (Боснюк, 2020).

Перевіримо вірогідність отриманих результатів за допомогою застосування критерію χ^2 Пірсона. Зокрема, для перевірки гіпотези H_0 про відсутність відмінностей між двома емпіричними (експериментальними) розподілами.

Основна розрахункова формула (5.1) критерію χ^2 -квадрат має такий вигляд

$$\chi_{емп}^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(f_{емп.} - f_{теор.})^2}{f_{теор.}}, \quad (5.1)$$

де k – кількість класових інтервалів (градацій) досліджуваної ознаки;
 $f_{емп.}$ та $f_{теор.}$ – відповідно експериментальна та теоретична (обчислена) частоти, що відповідають визначеним градаціям змінної.

Для розрахунків представимо формулу (5.2) у вигляді:

$$\chi_{емп}^2 = N \times M \times \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{\frac{n_i + m_i}{N + M}}, \quad (5.2)$$

N – загальна кількість викладачів – учасників експериментальної групи (117 осіб);

M – загальна кількість викладачів контрольної групи (112 осіб);

n_i – кількість викладачів експериментальної групи (ЕГ), які мають середні бали за критеріями високого (рефлексивно-творчого) (n_1), середнього (конструктивного) (n_2), низького (алгоритмічного) (n_3) рівнів;

m_i – кількість викладачів контрольної групи (КГ), які мають середні бали за критеріями високого (рефлексивно-творчого) (m_1), середнього (конструктивного) (m_2), низького (алгоритмічного) (m_3) рівнів;

L – шкала оцінювання, $L = 3$.

Для χ^2 -квдрат критерію рівні значущості оцінені за кількістю ступенів вільності ν , що обчислюється за формулою (5.3):

$$\nu = (k - 1) \cdot (c - 1), \quad (5.3)$$

де k – кількість вибірок, стовпчиків (груп), s – кількість характеристик, за якими відрізняються вибірки, рядків (рівнів оцінювання).

У Додатку Х-2 (Боснюк, 2020) знаходимо величини $\chi_{кр}^2$ для рівнів значимості $P=0,05$ та $P=0,01$:

$$\chi_{кр}^2_{(0,05)}=5,991 \quad \chi_{кр}^2_{(0,01)}=9,210$$

Визначаємо число ступенів вільності за формулою (5.3)

$$\nu = (k - 1) \cdot (c - 1) = (2-1)(3-1)=2.$$

Результати статистичної перевірки отриманих даних під час констатувального етапу педагогічного експерименту відображено у таблиці 5.7.

Таблиця 5.7

Результати статистичної перевірки
(констатувальний етап педагогічного експерименту) (створено автором)

Критерії	Значення $\chi^2_{емп}$	$\chi^2_{крит}$	
		$P=0,05$	$P=0,01$
Мотиваційно-ціннісний	0,1079	5,991	9,21
Когнітивно-пізнавальний	0,2308		

Операційно-діяльнісний	0,1069		
Особистісно-рефлексивний	0,0335		
Загальний рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій	0,0095		

Порівняльний аналіз отриманих значень критерію Пірсона ($\chi^2_{\text{емп}}$) з таблиці 5.7 із критичним значенням критерію ($\chi^2_{\text{крит}}$) ($\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{кр}}(0,05)$ для всіх критеріїв), показав, що початковий рівень готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій в контрольних та експериментальних групах істотно не відрізняються.

Результати на рівні значущості 0,01 та 0,05 між групами, що брали участь в експерименті свідчать про відсутність статистично істотних відмінностей у рівні готовності. Відтак, висновуємо, що контингент викладачів фізичного виховання контрольної й експериментальної груп є рівноцінним, що нівелює можливість впливу на надійність і достовірність результатів формувального етапу експерименту. Домінантним рівнем готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій є середній (конструктивний) рівень.

Відтак, організація і проведення констатувального етапу педагогічного експерименту, а також його результати дають підстави резюмувати, що:

- компоненти, критерії та показники, виокремлені й охарактеризовані на основі теоретичного опрацювання проблеми дослідження, а також використані дослідницькі інструменти можна вважати такими, що надають комплексний інформативний матеріал про готовність викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій;

- кількісні значення показників готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у БЗВО засвідчили, що традиційна практика організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання недостатньо сприяє їхньому формуванню;

- результати дослідження відображають реальний стан досліджуваної проблеми у практиці БЗВО, уможливають апробацію на формувальному етапі

педагогічного експерименту системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

5.3. Аналіз і результати формувального етапу педагогічного експерименту

Результати констатувального етапу експерименту зумовили хід формувального етапу експерименту (2021–2023 рр.). Кількісний склад викладачів залишився без змін. На етапі формувального експерименту перевірено гіпотезу, з'ясовано ефективність авторської концепції, системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, верифіковано виокремлені організаційно-педагогічні умови, а саме:

- застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі;
- гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку;
- інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання;
- удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Ефективність експериментальної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО доводилася на формувальному етапі педагогічного експерименту у процесі імплементації обґрунтованих організаційно-педагогічних умов (Литвин, 2018) в академічне середовище БЗВО наскрізно на всіх етапах професійного розвитку (етап адаптації в академічному середовищі багатогалузевого ЗВО, вдосконалення професійної компетентності, накопичення досвіду, професійної майстерності та експертизи). При цьому варто наголосити на врахуванні

взаємодоповнюваності, взаємозв'язку та плавності переходу між різними етапами професійного розвитку, використанні структурно-компонентної та критеріально-рівневої характеристики формування готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій.

Охарактеризуємо впровадження виокремлених нами організаційно-педагогічних умов професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО на формувальному етапі педагогічного експерименту.

Реалізація першої педагогічної умови – *застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі* – передбачала проведення лекцій, семінарів, вебінарів, тренінгів, майстер-класів, інших заходів, спрямованих на формування мотивації до реалізації організаційної, навчальної, навчально-методичної та оздоровчо-профілактичної роботи за допомогою використання потенціалу SMART-освіти, цифрових інструментів, презентацій, ігрових елементів у психологічному тренінгу, методу мозкового штурму, медитативних технік; неформальної освіти; сучасного відео-контенту в освітньому процесі.

Зокрема, організовано відповідне практичне навчання у формі семінару-тренінгу «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», що спрямований на практичне застосування знань про професійний розвиток, активну участь у формуванні плану професійного розвитку науково-педагогічного працівника, що гармонізується із розвитком кафедри фізичного виховання (див. Додаток Т).

Не менш важливе значення відводимо активізації рефлексивного досвіду викладачів фізичного виховання під час виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти. У цьому контексті викладачам фізичного виховання запропоновано тренінг «Рефлексивні практики», що передбачав формування вмінь і навичок критичного аналізу переваг та недоліків у виконанні професійних функцій, спрямування зусиль на досягнення професійної майстерності, реалізацію власної діяльності відповідно до нормативно-правового поля вищої освіти, норм корпоративної культури,

загальнолюдських, духовних та професійних цінностей і ставлення (див. Додаток Ц).

Для реалізації професійного розвитку і забезпечення його ефективності доцільним вважали залучення викладачів фізичного виховання до аналізу діяльності не тільки власної, але й колективу кафедри, формування плану розвитку кафедри фізичного виховання, як структурного підрозділу багатогалузевого закладу вищої освіти, із внесенням конкретних пропозицій, творчих ідей, які могли б збагатити досвід, додати інноваційності у різні види діяльності тощо.

Реалізація другої організаційно-педагогічної умови – *гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку* – передбачала освоєння викладачами фізичного виховання змісту професійних знань, набуття досвіду у реальному професійному середовищі, його рефлексії у контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної роботи.

Відповідно до авторської концепції системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО ця організаційно-педагогічна умова реалізується спрямованістю змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання на потреби професійної діяльності у БЗВО, врахування інтересів викладачів фізичного виховання, їхнього ставлення до професійної діяльності на різних етапах їхнього професійного розвитку, використання потенціалу спеціалізації викладача фізичного виховання, створення умов для прояву ініціативи і творчості, організації активної участі викладачів фізичного виховання у професійному розвитку за допомогою використання потенціалу різних ролей: учень, вчитель, фасилітатор, організатор, ментор, наставник тощо.

Результати проведеного дослідження уможливають висновок про те, що друга педагогічна умова має реалізуватися на всіх етапах професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО, а саме: введення фахівця в академічне середовище університету, узгодження та гармонізацію рівня професійної компетентності викладача фізичного виховання з вимогами специфіки професійної діяльності, пошук та використання нових ресурсів, залучення викладачів фізичного виховання до програм розвитку сфери фізичної культури і спорту.

У контексті реалізації другої педагогічної умови на формувальному етапі педагогічного експерименту організовано вебінари «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження» (див. Додаток Ч-1, Ч-2), круглі столи «Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення» (див. Додаток Ш), проведено тренінги «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити» (див. Додаток Р), організовано та імплементовано програму наставництва «Навчаючись – навчати!» тощо (див. Додаток М). Основною метою проведених заходів став обмін досвідом, презентація кращих практик та обговорення можливостей подальшої співпраці у сфері професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Зокрема, у межах тренінгу «Освітній проєкт: планування та реалізація» викладачі фізичного виховання мали змогу розвивати навички, необхідні для аналізу ситуації, визначення потреби у розвитку освітнього проєкту, формулювання його мети, оцінювання наявних ресурсів (часові, фінансові/матеріальні, людські) та визначення потреби у залученні додаткових ресурсів, розробки стратегії реалізації проєкту, формування плану реалізації проєкту з чітким розподілом функцій між його учасниками, визначення потенційних ризиків та викликів, а також прогнозованих шляхів їх подолання, розробки інструментарію оцінювання проєкту під час його реалізації та після його завершення тощо.

Тренінг «Лідерство: надихати і творити» передбачав опанування знань про лідерство та його сутність, роль і значення лідерства для розвитку особистості викладача фізичного виховання, кафедри фізичного виховання, багатогалузевого закладу вищої освіти загалом. Науково-педагогічні працівники мали змогу під час тренінгу розвивати вміння і навички критичного аналізу власної професійної поведінки, налагодження міжособистісної комунікації та співпраці, побудови довірливих стосунків з колегами, які сприяють спільному подоланню труднощів, прийняттю виважених рішень, що підкріплюються знаннями, професійними цінностями та ставленням, надихають колег і здобувачів освіти на подальший розвиток тощо.

Після проведення тренінгів серед викладачів фізичного виховання ЕГ проведено контрольне анкетування, яке мало на меті виявити думки і ставлення учасників до організації тренінгів та здатність викладачів ЕГ до самооцінювання професійної діяльності (див. Додатки Ц-2, Ц-3).

Учасники тренінгів підтвердили їхню корисність, високо оцінивши побудову та структуру тренінгів, стиль проведення, роздаткові матеріали, атмосферу і роботу організаторів.

Проведене анкетування дало змогу виявити, чи вплинули тренінгові заняття на рівень розвитку особистості викладачів ЕГ, чи посприяли тренінгові заняття розвитку вміння і навичок критичного аналізу власної професійної поведінки, налагодження міжособистісної комунікації та співпраці, побудови довірливих стосунків з колегами, що сприяють спільному подоланню труднощів, прийняттю виважених рішень, чи навчилися викладачі формулювати та ставити перед собою цілі, використовувати освоєні знання, вміння та навички у повсякденній професійній діяльності.

Так, аналіз відповідей на перше запитання анкети (див. Додаток X-2) засвідчив, що 58,12% опитаних викладачів фізичного виховання ЕГ вважають, що теми та інформація, надані на різних видах занять, безперечно, були корисними і важливими для практичного використання у роботі; швидше корисними, ніж некорисними вважають 33,33% опитаних; відповідь «швидше

ні, ніж так» обрали 5,99%; негативну відповідь відзначили 2,56% викладачів (див. Рис. 5.5).

Аналіз відповідей на друге запитання анкети свідчить, що для 52,14% опитаних респондентів тренінгові заняття значною мірою сприяли поглибленню розуміння сутності професійного розвитку; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 29,06% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 12,82% опитаних; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 5,98% викладачів (див. Рис. 5.6).

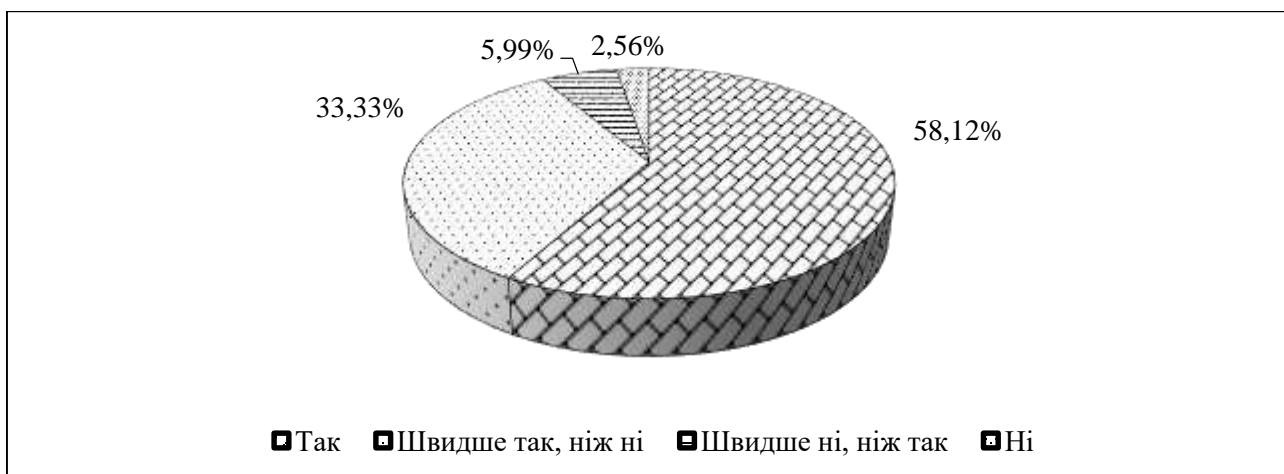

Рис. 5.5. Відповіді викладачів ЕГ щодо корисності та важливості для практичного використання у роботі тем та інформації тренінгів (створено автором)

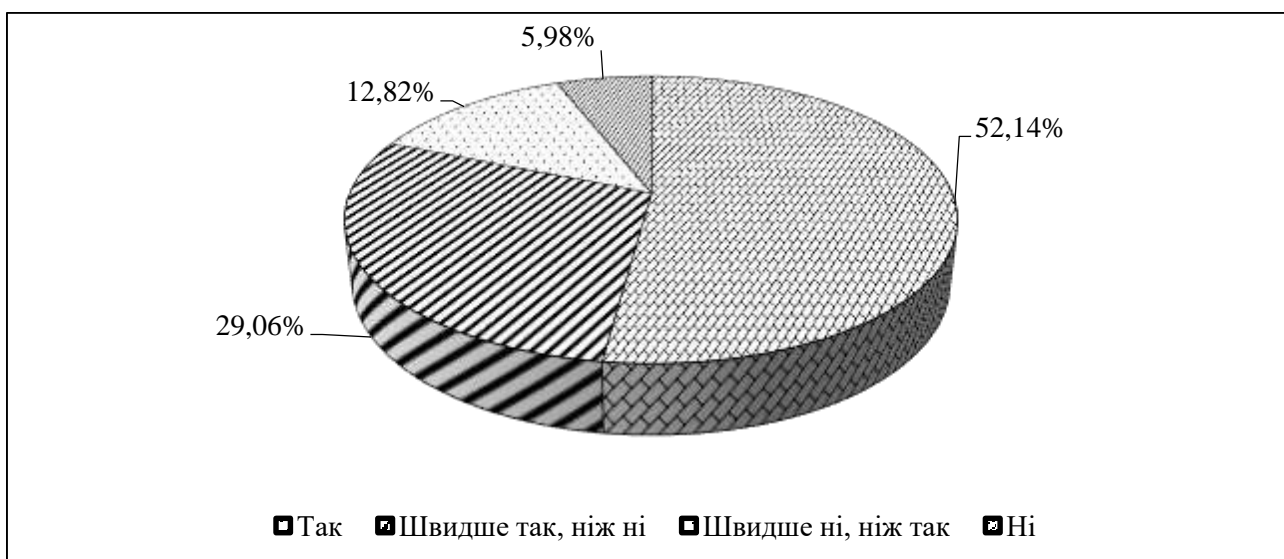

Рис. 5.6. Відповіді викладачів ЕГ щодо впливу наданої інформації на поглиблення розуміння сутності професійного розвитку (створено автором)

За результатами самооцінювання на третє питання анкети можна стверджувати, що різні види занять значно посприяли підвищенню рівня особистісного розвитку у 47,86% опитаних викладачів ЕГ; швидше посприяли, ніж не посприяли – у 34,96%; відповідь «швидше ні, ніж так» обрали 9,40%; негативну відповідь зазначили 7,78% опитаних (див. Рис. 5.7).

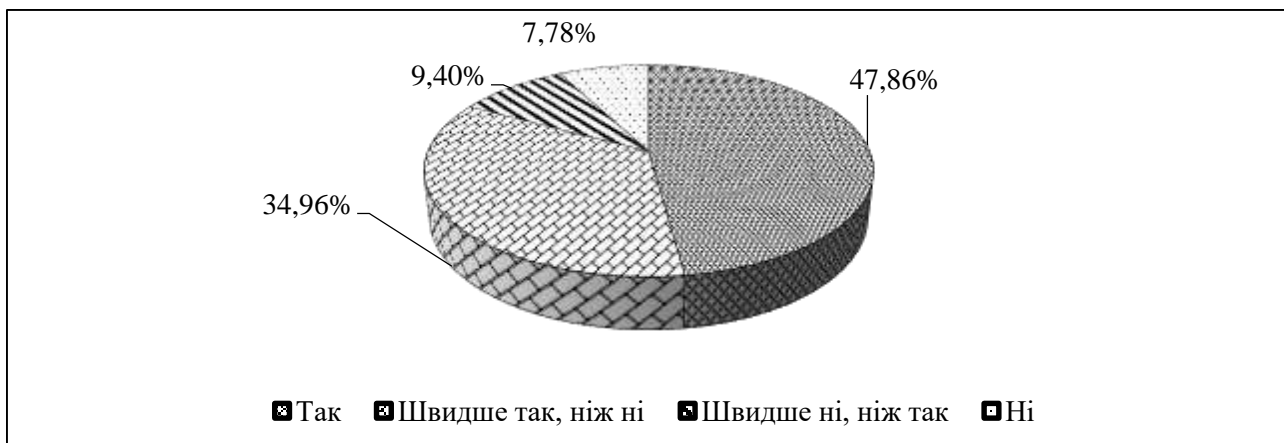

Рис. 5.7. Відповіді викладачів ЕГ щодо сприяння тренінгових занять підвищенню рівня особистісного розвитку (створено автором)

Аналіз відповідей на четверте запитання анкети свідчить, що більшість викладачів ЕГ (58,12%) навчилися формулювати та ставити перед собою ключові цілі; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 27,35% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 8,55% респондентів; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 5,98% викладачів (див. Рис. 5.8).

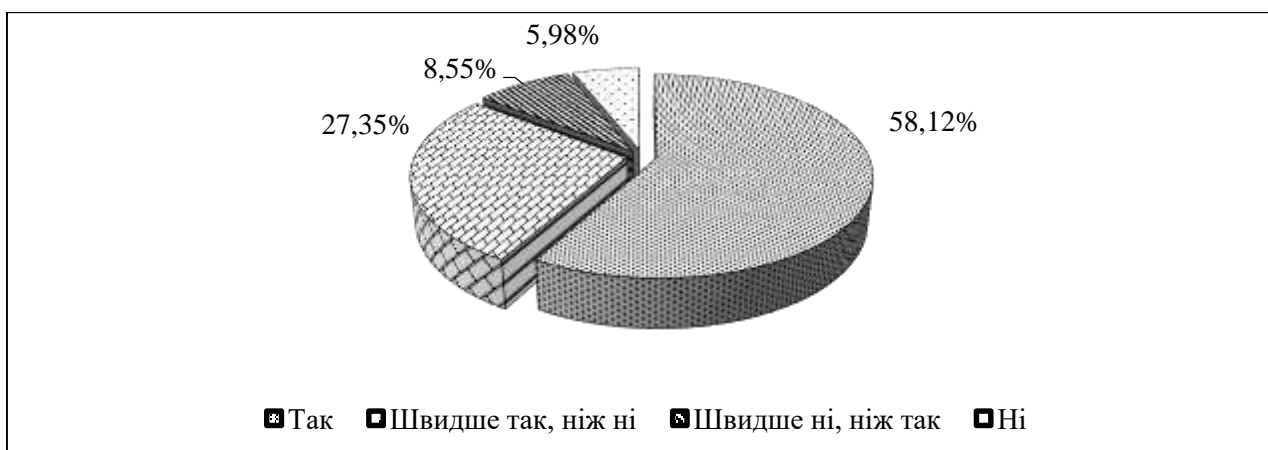

Рис. 5.8. Відповіді викладачів ЕГ щодо умінь формулювати та ставити перед собою ключові цілі (створено автором)

На п'яте запитання «На тренінгових заняттях Ви склали план стратегії реалізації професійного розвитку. Ви дотримуетесь його?» однозначно ствердну відповідь зазначили 38,46% викладачів ЕГ; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 34,19% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 20,51% респондент; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 6,84% викладачів (див. Рис. 5.9). Аналіз відповідей слугує підставою до роздумів, чому, коли під час тренінгових занять викладачів мотивували до складання плану дій та аргументували й актуалізували важливість постановки цілей професійного розвитку, доволі мала кількість викладачів (38,46%) дотримується цього у власному професійному житті.

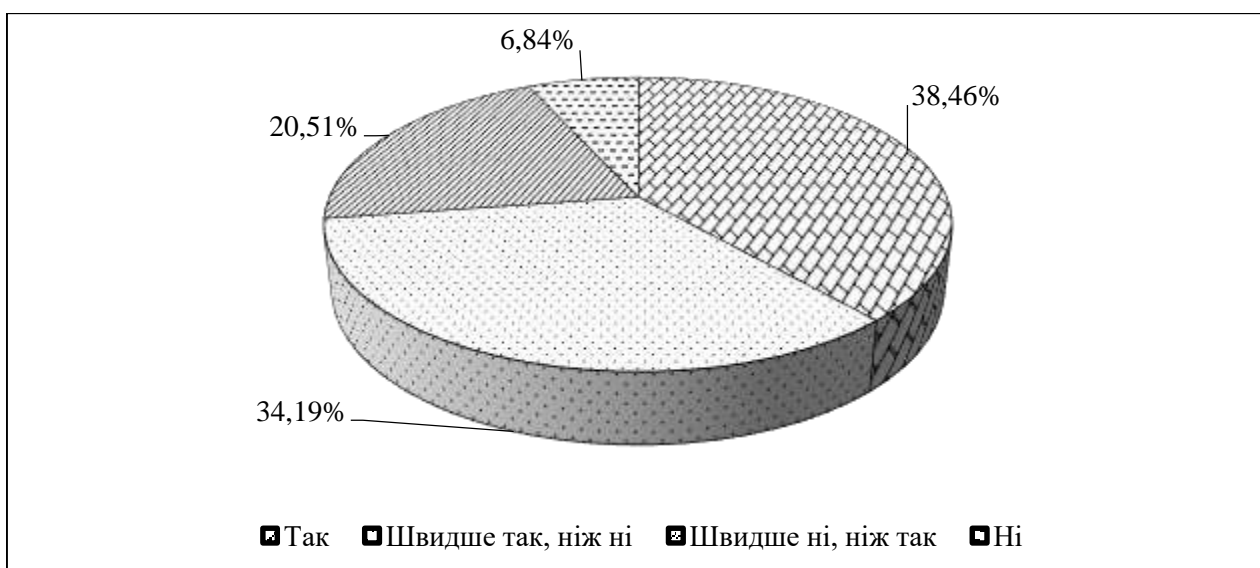

Рис. 5.9. Відповіді викладачів ЕГ щодо дотримання плану стратегії реалізації професійного розвитку (створено автором)

За результатами самооцінювання викладачів ЕГ у контексті шостого запитання можна стверджувати, що 39,32% опитаних респондентів підтвердили, що тренінгові заняття значною мірою сприяли підвищенню рівня мотивації до професійного розвитку; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 34,19% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 18,80% респондентів; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 7,69% викладачів (див. Рис. 5.10).

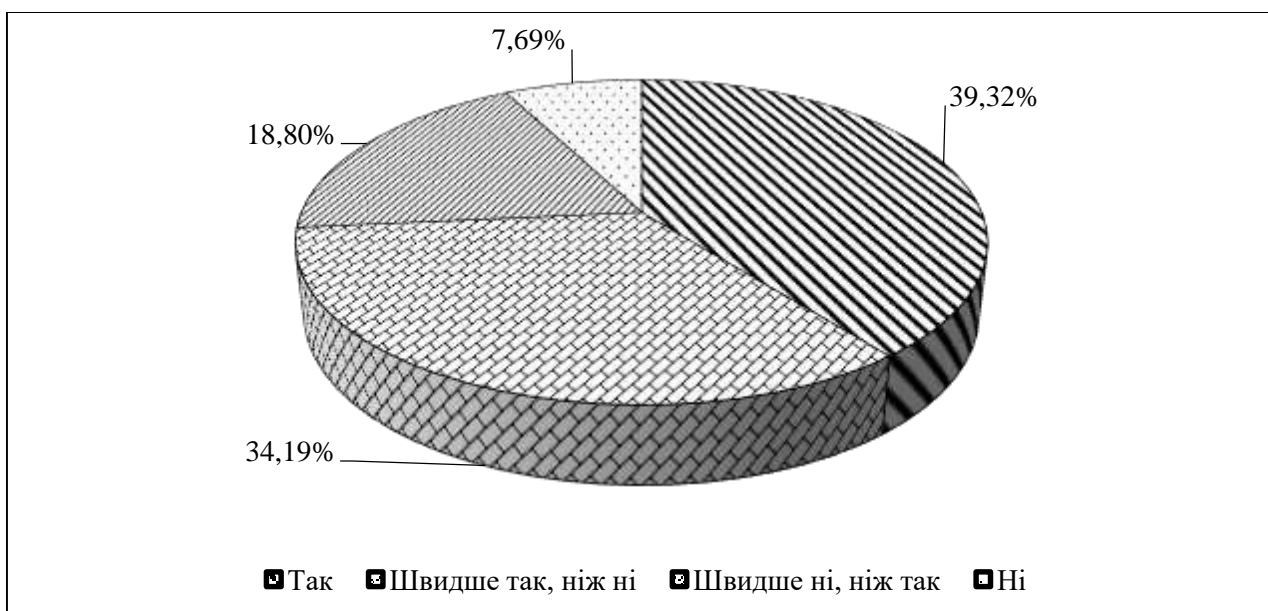

Рис. 5.10. Відповіді викладачів ЕГ щодо сприяння тренінгових занять підвищенню рівня мотивації до професійного розвитку (створено автором)

До подальших роздумів у такому контексті спонукали й відповіді викладачів ЕГ на сьоме запитання, адже розвинути власну силу волі на бажаному рівні змогли лише 29,06% опитаних респондентів; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 31,62% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 26,50% респондентів; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 12,82% викладачів (див. Рис. 5.11).

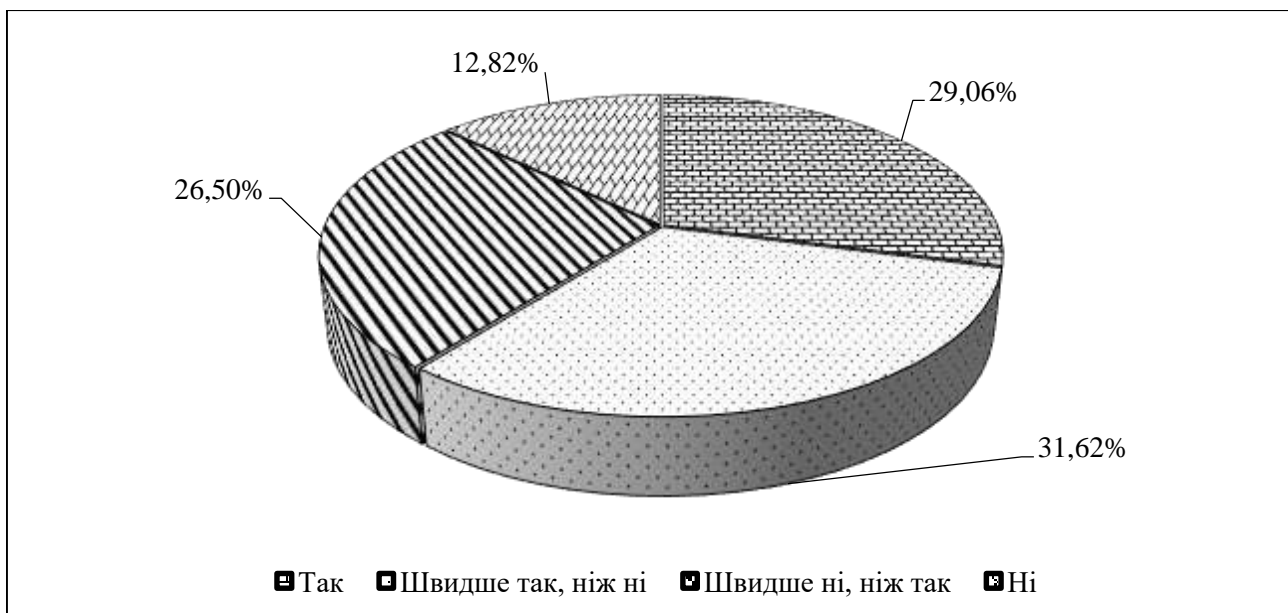

Рис. 5.11. Відповіді викладачів ЕГ щодо розвитку сили волі на бажаному рівні (створено автором)

Досліджуючи інші аспекти, які охоплювало контрольне анкетування викладачів ЕГ (восьме питання «Чи вдалося Вам засвоїти вміння і навички критичного аналізу власної професійної поведінки під час тренінгу?»), критично аналізуємо отриману інформацію і робимо висновки, що 50,43% опитаних респондентів вважають, що вони засвоїли ці вміння і навички; відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 23,93% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 16,24% викладачів; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 9,40% учасників (див. Рис. 5.12).

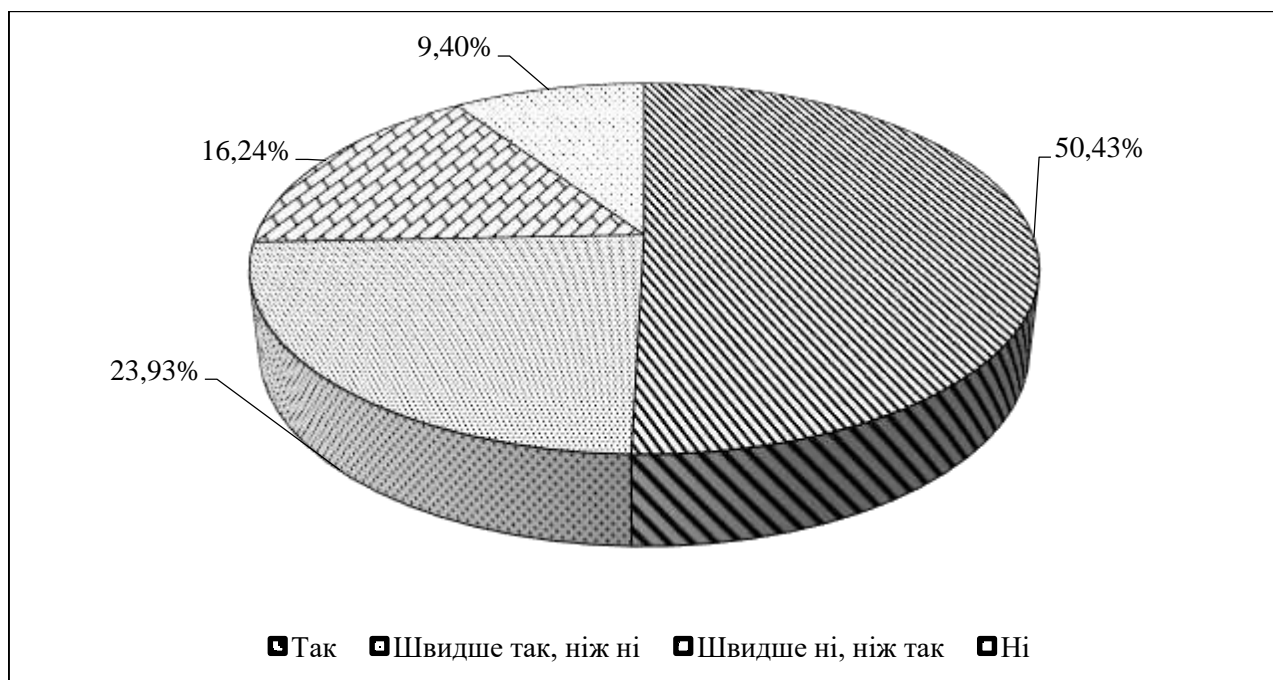

Рис. 5.12. Відповіді викладачів ЕГ щодо засвоєння вміння і навичок критичного аналізу власної професійної поведінки під час тренінгу (створено автором)

У відповідях на дев'яте запитання переважна більшість опитаних 45,30% чітко позиціонувала, що їм вдалося засвоїти методи налагодження міжособистісної комунікації та співпраці під час тренінгу, 34,19% респондентів відзначила «швидше так, ніж ні», важко відповісти було 11,11% респондентів («швидше ні, ніж так»), і 9,40% викладачів ЕГ зазначили, що їм так і не вдалося засвоїти належним чином методи налагодження міжособистісної комунікації та співпраці під час тренінгових занять. Розподіл відповідей на восьме запитання відображено на рисунку 5.13.

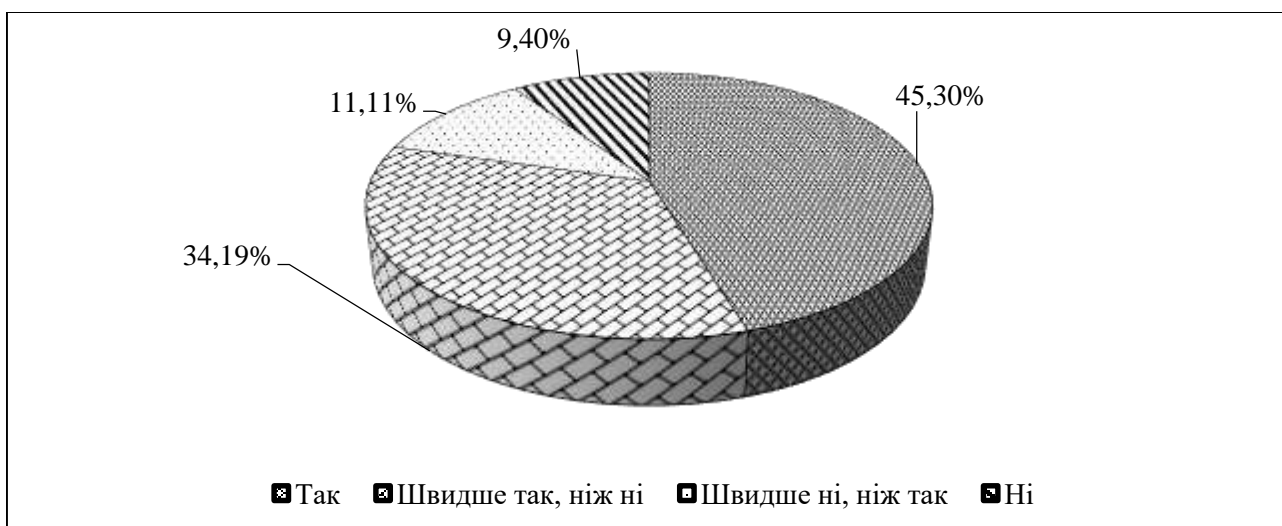

Рис. 5.13. Відповіді викладачів ЕГ щодо засвоєння методів налагодження міжособистісної комунікації та співпраці під час тренінгу (створено автором)

Десяте питання анкети спрямоване на виявлення у викладачів ЕГ факту використання ними отриманих знань, умінь та навичок щодо професійного розвитку у повсякденному професійному житті. Однозначно ствердну відповідь відзначили 58,12% учасників, відповідь «швидше так, ніж ні» обрали 21,37% опитаних; відповідь «швидше ні, ніж так» відзначили при анкетуванні 11,96% респондентів; чітку відповідь «ні» зафіксовано у 8,55% викладачів (див. Рис. 5.14).

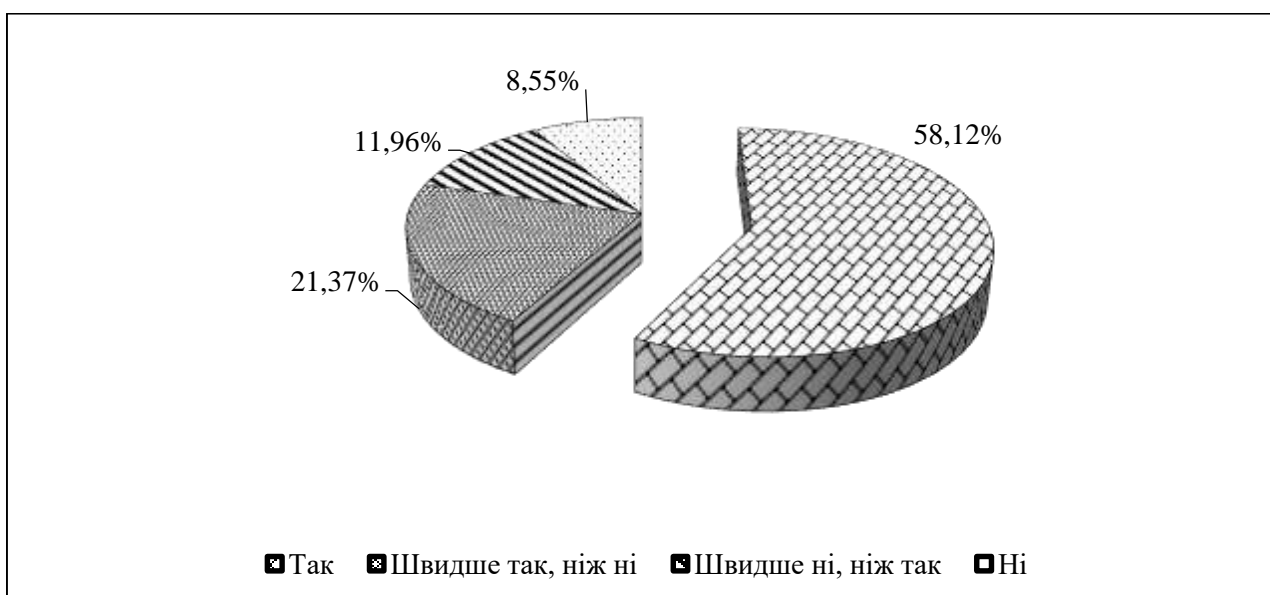

Рис. 5.14. Відповіді викладачів ЕГ щодо використання ними отриманих знань, умінь та навичок професійного розвитку у повсякденному житті (створено автором)

Останнє запитання анкети, щодо побажань і пропозицій з удосконалення змісту тренінгових занять слугувало виявленню зацікавленості викладачами проблемою професійного розвитку. У ході анкетування виявлено, що 27,35% опитаних не дали відповідь на це запитання. Проте, ми виокремили ті пропозиції, які є найбільш суттєвими та надані значною кількістю викладачів фізичного виховання в різних багатогалузевих закладах вищої освіти: «запровадити семінари-тренінги з професійного розвитку» – 10,53%; «започаткувати систему тренінгових занять» – 9,40%; професійно-педагогічний тренінг – 14,53%; «тренінги з активної спортивної практики» – 23,93%; «вивчення кращих зразків практики» (8,55%); «семінари-диспути, різного рівня конференції, активний обмін педагогічним досвідом» (11,11%).

Для досвідчених викладачів фізичного виховання БЗВО, що брали участь у дослідженні, на етапі професійної майстерності й експертизи, проведено вебінар «Експертиза у галузі фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості і перспективи», до якого залучено фахівців Львівської школи вищої спортивної майстерності (див. Додаток Ч-3). Метою семінару стало обговорення можливостей і перспектив участі викладачів фізичного виховання як в організації спортивних заходів, так і в підготовці спортсменів за різними видами спорту.

Упровадження третьої педагогічної умови – *інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання* – передбачає організацію роботи викладачів фізичного виховання з урахуванням можливостей для реалізації професійного розвитку та участі у різноманітних формах і моделях професійного розвитку, застосування різноманітних методів, урахування індивідуальних, творчих здібностей та досвіду викладачів фізичного виховання.

У контексті моделювання системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання, в дослідженні виокремлено індивідуальні (стажування, консультування, навчальні тренінги, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання,

делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо) та інституційні (стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними закладами вищої освіти, співпраця між різними кафедрами) форми, методи та моделі.

Серед моделей професійного розвитку особливо виокремлюємо співпрацю кафедри фізичного виховання з такими кафедрами ЗВО: педагогіки, психології, соціальної роботи, менеджменту через проведення відповідних заходів інформаційного, навчального, наукового характеру. Наприклад, щодо участі у міжнародній діяльності університету: участь у програмах ERASMUS+ (K1), ERASMUS+ (K2), Jean Monnet, програмах «Візит-професор», «Гостьовий лектор», міжнародних конкурсах, стипендіях, грантах тощо. Потенціал такої співпраці вбачаємо у поглибленні знань, формуванні відповідних умінь і навичок.

Результатом реалізації третьої організаційно-педагогічної умови є розкриття внутрішнього потенціалу викладачів фізичного виховання, зорієнтованість їхнього професійного розвитку на всі сфери освітньої діяльності.

У межах реалізації четвертої педагогічної умови – *удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти* – викладачам фізичного виховання БЗВО запропоновано інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» (див. Додаток Ф). Його структура охоплює такі розділи «Загальне», «Теоретичний курс», «Практичний курс» і дозволяє ознайомити викладачів фізичного виховання з теоретичними основами професійного розвитку, принципами, покладеними в його основу, а також методологічними підходами. Запропоновано анкетування, за допомогою якого викладачі мають можливість виконати аналіз власного досвіду професійного розвитку. Практичний курс представлений інтерактивними

лекціями, вебінарами, круглими столами, майстер-класами, оздоровчо-дозвіллєвими та оздоровчо-профілактичними заходами, семінарами і тренінгами.

У розділі «Методична скарбниця» представлені науково-методичні рекомендації і вказівки до укладання і використання різних форм і методів професійного розвитку (програма наставництва, портфоліо кафедри фізичного виховання та викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, індивідуальні форми і методи професійного розвитку, ділові та рольові ігри, інтерактивні вправи, самоаналіз професійного розвитку, аналіз та оцінювання інституційних форм і моделей професійного розвитку), а розділ «Рефлексія» передбачає освоєння інструментарію оцінювання програм професійного розвитку, й авторського курсу, зокрема.

Впровадження інтегративного електронного навчально-методичного комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» дозволяє забезпечити навчально-методичний супровід професійного розвитку викладачів фізичного виховання для розкриття їхнього творчого, педагогічного та наукового потенціалу.

Перейдемо до аналізу результатів формувального етапу експерименту – діагностики рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій згідно з виокремленими критеріями. Діагностичний інструментарій залишився без змін.

Результати оцінювання рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій після формувального етапу педагогічного експерименту за *мотиваційно-ціннісним* критерієм представлено у таблиці 5.8.

Результати оцінювання рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій після формувального етапу педагогічного експерименту за *когнітивно-пізнавальним* критерієм представлено у таблиці 5.9.

Таблиця 5.8

Динаміка рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за мотиваційно-ціннісним критерієм

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КС)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КС абс.	%	КС абс.	%	КС абс.	%
ЕГ (117)	Констатувальний	28	23,93	71	60,68	18	15,39
	Формувальний	7	5,98	75	64,10	35	29,92
КГ (112)	Констатувальний	26	23,21	67	59,82	19	16,97
	Формувальний	22	19,64	70	62,50	20	17,86

(створено автором)

Таблиця 5.9

Динаміка рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за когнітивно-пізнавальним критерієм

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КС)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КС абс.	%	КС абс.	%	КС абс.	%
ЕГ (117)	Констатувальний	26	22,22	72	61,54	19	16,26
	Формувальний	9	7,69	73	62,39	35	29,92
КГ (112)	Констатувальний	27	24,11	69	61,61	16	14,28
	Формувальний	21	18,75	72	64,29	19	16,96

(створено автором)

Результати оцінювання рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій після формувального етапу педагогічного експерименту за *операційно-діяльнісним* критерієм представлено у таблиці 5.10, за *особистісно-рефлексивним* – у таблиці 5.11.

Таблиця 5.10

Динаміка рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за операційно-діяльнісним критерієм (створено автором)

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КС)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КС абс.	%	КС абс.	%	КС абс.	%
ЕГ	Констатувальний	29	24,79	72	61,54	16	13,67

(117)	Формувальний	8	6,84	77	65,81	32	27,35
КГ (112)	Констатувальний	27	24,11	68	60,71	17	15,18
	Формувальний	24	21,43	69	61,61	19	16,96

(створено автором)

Таблиця 5.11

Динаміка рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій за особистісно-рефлексивним критерієм

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КС)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КС абс.	%	КС абс.	%	КС абс.	%
ЕГ (117)	Констатувальний	27	23,08	70	59,83	20	17,09
	Формувальний	8	6,84	76	64,96	33	28,20
КГ (112)	Констатувальний	25	22,32	67	59,82	20	17,86
	Формувальний	23	20,53	69	61,61	20	17,86

(створено автором)

Результати формувального зрізу, щодо рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за кожним критерієм наводимо в таблиці 5.12.

Таблиця 5.12

Рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (формувальний зріз)

Критерії	Групи	Рівні					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Мотиваційно-ціннісний	ЕГ (117)	7	5,98	75	64,10	35	29,92
	КГ (112)	22	19,64	70	62,50	20	17,86
Когнітивно-пізнавальний	ЕГ (117)	9	7,69	73	62,39	35	29,92
	КГ (112)	21	18,75	72	64,29	19	16,96
Операційно-діяльнісний	ЕГ (117)	8	6,84	77	65,81	32	27,35
	КГ (112)	24	21,43	69	61,61	19	16,96
Особистісно-рефлексивний	ЕГ (117)	8	6,84	76	64,96	33	28,20
	КГ (112)	23	20,53	69	61,61	20	17,86
Узагальнений показник	ЕГ (117)	8	6,84	75	64,10	34	29,06
	КГ (112)	23	20,54	70	62,50	19	16,96

(створено автором)

За результатами формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що:

– високий (рефлексивно-творчий) рівень сформованості готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до

виконання професійних функцій зафіксовано у 16,96% осіб КГ та 29,06% респондентів ЕГ;

– середній (конструктивний) рівень сформованості готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій – у 62,50% викладачів КГ та 64,10% учасників ЕГ;

– низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій – у 20,54% респондентів КГ та 6,84% викладачів ЕГ.

Виконаємо порівняння рівнів готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій до та після експерименту. Результати діагностики загального рівня готовності узагальнено в таблиці 5.13.

Таблиця 5.13

Зведені показники рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій

Групи	Етапи експерименту	Рівні готовності та кількість викладачів (КС)					
		Низький (алгоритмічний)		Середній (конструктивний)		Високий (рефлексивно-творчий)	
		КС абс.	%	КС абс.	%	КС абс.	%
ЕГ (117)	Констатувальний	28	23,93	71	60,68	18	15,39
	Формувальний	8	6,84	75	64,10	34	29,06
КГ (112)	Констатувальний	26	23,22	68	60,71	18	16,07
	Формувальний	23	20,54	70	62,50	19	16,96

(створено автором)

Дані з таблиці 5.13 візуалізовано графічним методом та презентовано на Рис. 5.15.

Як свідчить діаграма на Рис. 5.15, після проведення формувального етапу педагогічного експерименту у викладачів фізичного виховання ЕГ значно підвищилися показники високого (рефлексивно-творчого) рівня готовності до виконання професійних функцій, відповідно, значно знизилися показники низького (алгоритмічного) рівня. Детальніше динаміку змін загального рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій представлено у таблиці 5.14.

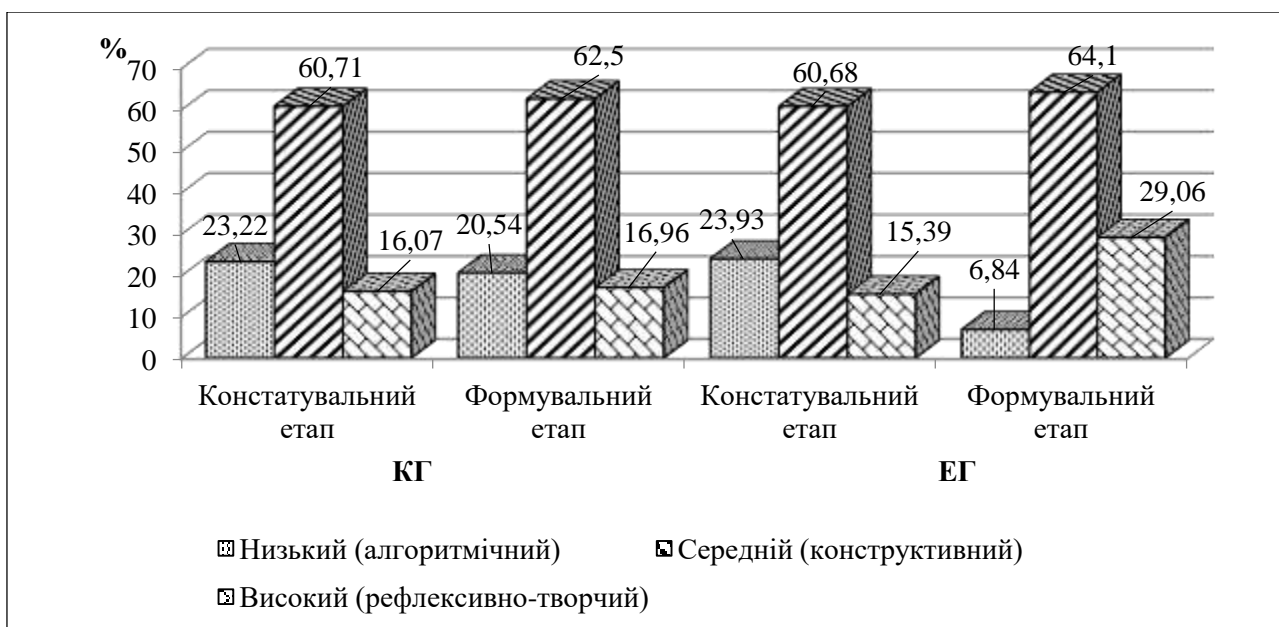

Рис. 5.15 Динаміка загального рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (створено автором)

Таблиця 5.14

Динаміка змін рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій (після експерименту)

Рівні сформованості	Групи	
	КГ	ЕГ
Низький (алгоритмічний)	-2,68%	-17,09%
Середній (конструктивний)	+1,79%	+3,42%
Високий (рефлексивно-творчий)	+0,89%	+13,67%

(створено автором)

Одержані результати діагностики загального рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій свідчать, що високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності в КГ зріс лише на 0,89%, у той час як в ЕГ він зріс на 13,67%; середній (конструктивний) рівень готовності в КГ зріс 1,79%, а в ЕГ – на 3,42%; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ знизився на 2,68%, а в ЕГ – на 17,09%.

На основі даних, отриманих під час формувального етапу педагогічного експерименту дослідження, з метою перевірки достовірності висновків і гіпотези виконано статистичний аналіз (непараметричний критерій Пірсона χ^2), який засвідчив суттєву різницю у показниках ЕГ та КГ. Це дає підстави стверджувати, що така суттєва різниця – результат впровадження авторської

системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО (концептуальної моделі та організаційно-педагогічних умов), а не вплив випадкових факторів.

Отже, нульова гіпотеза H_0 : експериментальна та контрольна вибірки за рівнем готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за досліджуваним критерієм χ^2 однорідні; альтернативна гіпотеза H_1 : експериментальна та контрольна вибірки різні за рівнем готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за досліджуваним критерієм χ^2 .

У таблиці 5.15 презентуємо результати статистичної перевірки формульованого етапу педагогічного експерименту за непараметричним критерієм Пірсона χ^2 .

Таблиця 5.15

Результати статистичної перевірки
(формульований етап педагогічного експерименту)

Критерій	Значення $\chi^2_{емп}$	$\chi^2_{крит}$	
		$P=0,05$	$P=0,01$
Мотиваційно-ціннісний	13,3437	5,991	9,21
Когнітивно-пізнавальний	9,4430		
Операційно-діяльнісний	11,6485		
Особистісно-рефлексивний	10,6806		
Загальний рівень готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій	11,5721		
Висновок: $\chi^2_{емп} > \chi^2_{крит}$, H_0 відхилено, H_1 підтверджено			

(створено автором)

Таким чином, можемо констатувати, що отримані результати значимі на рівні 5% та 1% ($\chi^2_{емп} > \chi^2_{крит}$), тому нуль-гіпотеза відхиляється і на високому рівні значимості приймається альтернативна гіпотеза H_1 про те, що рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій в учасників контрольної та експериментальної групи суттєво відрізняється, а відтак слугує підтвердженням результативності запровадження системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО.

Методом кореляційного аналізу встановимо напрям (позитивний, негативний) і форму зв'язку (лінійний, нелінійний) між змінними ознаками і перевіримо рівень значимості отриманих коефіцієнтів кореляції (Воловик, 2010; Гаркуша, 2019; Руденко, & Руденко, 2017).

Використовуємо метод множинної кореляції для аналізу багатомірних кореляційних зв'язків. З цією метою розрахуємо коефіцієнти множинної кореляції для аналізу кореляційних зв'язків між результатами дослідження в експериментальних групах на етапі формувального експерименту. Розрахунок здійснюємо для таких вибраних змінних ознак оцінки рівня готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій:

- загальний рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій (основна змінна X);
- рівень готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій за відповідним критерієм (змінна Y₁, Y₂, Y₃, Y₄)

Для розрахунку коефіцієнтів лінійної кореляції Пірсона використовується формула (5.4):

$$r_{xy} = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{(n-1)S_x \cdot S_y} \quad (5.4)$$

де x_i, y_i – значення змінних X та Y;

\bar{x}, \bar{y} – середнє арифметичне змінних X та Y;

S_x, S_y – стандартне відхилення змінних X та Y;

n – обсяг вибірки.

Розраховуємо емпіричні значення коефіцієнтів кореляції Пірсона:

$$r_{xy1} = 0,99784;$$

$$r_{xy2} = 0,99654;$$

$$r_{xy3} = 0,99889;$$

$$r_{xy4} = 0,99745.$$

Отримані значення свідчать про пряму сильну кореляцію між змінними.

Перевіримо їх статистичну значимість. За таблицею критичних значень коефіцієнта кореляції r_{xy} Пірсона (див. Додаток Х-1) (Боснюк, 2020) для $n=3$ та заданого $\alpha=0,05$ знаходимо $r_{крит}=0,878$.

Оскільки з чотирьох коефіцієнтів кореляції $r_{xy2}=0,99654$ є найменшим за абсолютною величиною, тому перевіряємо значимість тільки цього коефіцієнта.

Оскільки $|r_{емп.}| > r_{крит}$ ($0,99654 > 0,878$), тому розрахунковий коефіцієнт множинної кореляції $r_{xy2}=0,99654$ є значимим. Вочевидь, інші коефіцієнти (більші за значенням) множинної кореляції потрапляють у зону значимості.

Виконані розрахунки дають підстави для висновку про щільний позитивний кореляційний зв'язок між досліджуваними рівнями готовності викладачів фізичного виховання БЗВО до виконання професійних функцій в експериментальних групах на етапі формувального експерименту за різними критеріями, які суттєво впливають один на одного і в значній мірі визначають успішність професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Результати формувального етапу педагогічного експерименту підтвердили правомірність та ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання БЗВО і дають підстави стверджувати, що мета дослідження досягнута, визначені завдання виконані.

Висновки до п'ятого розділу

П'ятий розділ «Експериментальна перевірка ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» присвячений презентації програми експериментального дослідження, висвітленню особливостей організації констатувального етапу експерименту, а також аналізу результатів формувального етапу педагогічного експерименту.

Метою експериментального дослідження є наукове підтвердження ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти. Розроблено програму експериментального дослідження, яка відображає його мету, завдання та етапи. Відповідно до визначеної мети виокремлено такі завдання експериментального дослідження: дослідження стану проблеми забезпечення професійного розвитку, спрямованого на формування готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій; обґрунтування структури готовності; діагностика готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, формування контрольної та експериментальної груп; організація та проведення формувального експерименту; аналіз динаміки рівнів сформованості готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

Експериментальне дослідження проведено на базі кафедр фізичного виховання, фізичного виховання і спорту, технологій оздоровлення і спорту 9 багатогалузевих закладів вищої освіти: Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Національного університету «Львівська політехніка», Сумського державного університету, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національного університету «Одеська політехніка».

До участі в експерименті залучено 229 викладачів фізичного виховання (контрольна група (КГ) – 112 викладачів, експериментальна група (ЕГ) – 117 викладачів), 36 досвідчених викладачів багатогалузевих закладів вищої освіти (експерти).

Дослідження реалізувалося впродовж 2018 – 2023 рр. та охоплювало чотири взаємопов'язані етапи педагогічного експерименту: пошуково-аналітичний, концептуально-моделювальний, організаційно-експериментальний, підсумковий.

Пошуково-аналітичний етап (2018 – 2019 рр.) передбачав теоретичний аналіз проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом та викладачів фізичного виховання зокрема. З'ясовано стан дослідженості проблеми, визначено напрями дослідження; розроблено науковий апарат; досліджено особливості професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Упродовж другого (концептуально-моделювального) етапу дослідження (2019-2021 рр.) теоретично обґрунтовано сутність і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій; визначено та розроблено діагностичний інструментарій для проведення педагогічного експерименту; розроблено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, необхідні для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Третій (організаційно-експериментальний) етап дослідження (2021-2023 рр.) передбачав організацію експериментального дослідження з метою перевірки ефективності розробленої системи і підтвердження гіпотези дослідження. Цей етап складається з констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту.

Констатувальний етап (2021 р.) проведено для з'ясування сучасного стану професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти; обґрунтування концептуальної моделі професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Діагностика рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій на етапі констатувального експерименту виявила приблизно однакові результати: високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності зафіксовано у 16,07% (18) осіб КГ та 15,39% (18) осіб ЕГ; середній (конструктивний) рівень готовності – у 60,71% (68) викладачів КГ та 60,68% (71) учасника ЕГ; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій – у 23,22% (26) респондентів КГ та 23,93% (28) учасників ЕГ, що свідчить про недостатню ефективність процесу формування готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

У ході *формувального етапу* (2021-2023 рр.) педагогічного експерименту впроваджено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що охоплює функціонально взаємопов'язані та взаємодоповнюючі компоненти, а також організаційно-педагогічні умови; впроваджено науково-методичне забезпечення професійного розвитку у вигляді інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», а також підібрано діагностичний інструментарій.

Результати діагностики загального рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій свідчать, що високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс лише на 0,89%, у той час як в учасників ЕГ він зріс на 13,67%; середній (конструктивний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс 1,79%, а в респондентів ЕГ – на 3,42%; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ знизився на 2,68%, а в ЕГ – на 17,09%.

Ефективність запропонованої авторської системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

підтверджено методами експертного оцінювання. Вірогідність результатів проведеної експериментальної роботи й достовірність експериментальних даних визначені з використанням непараметричного критерію Пірсона. Результати формувального етапу педагогічного експерименту підтвердили ефективність запропонованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (зокрема, концептуальної моделі, організаційно-педагогічних умов, розробленого науково-методичного забезпечення). Одержані результати дають підстави для висновку: виконання завдань дослідження сприяло досягненню його мети та підтвердженню гіпотези.

Матеріали розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Zagura, 2023c; Zagura, 2023d; Zagura, 2023g; Загура, 2023b; Загура, 2023h; Загура, 2023i; Zagura, & Mukan, 2023b; Загура, Розторгуй, & Науменко, 2012.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дисертацію присвячено розв'язанню важливої науково-прикладної проблеми – теоретичному обґрунтуванню концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, розробленню й експериментальній перевірці ефективності системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

1. Проблема професійного розвитку викладачів фізичного виховання задекларована в документах міжнародного й національного рівнів. У вітчизняних і зарубіжних працях досліджено теоретико-методологічні засади професійної підготовки педагогів вищої школи, професійного розвитку освітян загалом і викладачів фізичного виховання зокрема, формування професійної компетентності викладачів фізичного виховання, впливу фізичного виховання на здоров'я здобувачів вищої освіти на їхнє навчання, змісту, методів, форм, технологій професійного розвитку викладачів фізичного виховання тощо. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання постає предметом вивчення у філософії, антропології, педагогіці, психології, менеджменті, економіці, фізичній культурі та спорті й ін. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання інтерпретований у контексті розвитку університетської освіти, місії і функцій університетів у розвитку суспільства, професійної діяльності викладачів, ролі та значення викладачів фізичного виховання в процесі підготовки майбутнього фахівця. Організація професійного розвитку викладачів фізичного виховання в умовах академічного середовища передбачає участь у роботі курсів підвищення кваліфікації, опанування окремих програм професійного розвитку, а також стажування, що спрямовані на конкретні види науково-педагогічної діяльності (наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна). Виявлено відсутність / недостатнє забезпечення вузькоспеціалізованих програм, які безпосередньо стосуються роботи викладачів фізичного виховання, а також поодинокий характер формування

цілісної системи професійного розвитку викладачів. Пропозиції закладів вищої освіти фізкультурного профілю, доступні для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, а також освітніх платформ, що популярні в системі освіти України (ВУМ online, Coursera, EdEra, Prometheus, Udemu, УМІТИ), лише частково покривають потреби професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Практика організації окремих курсів і програм професійного розвитку є недостатньою, тому потребує вдосконалення, зокрема через формування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевому закладі вищої освіти.

2. Представлено результати аналізу професійного розвитку викладачів фізичного виховання крізь призму прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, конективізму, а також виокремлено теорії і концепції, покладені в його основу: трансформаційна теорія навчання, теорія організації, теорія людського капіталу, теорія систем, теорія досвідного навчання, теорія Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл тощо. Виокремлено й обґрунтовано принципи професійного розвитку викладачів фізичного виховання: науковості та практичної спрямованості, гнучкості, інтегрованості, відкритості, системності, варіативності, колегіальності, контекстного навчання, індивідуалізації та особистісного спрямування, проблемності, рефлексивності, активного навчання. В основу професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти покладено такі наукові підходи: антропоцентричний, андрагогічний, міждисциплінарний, парадигмальний, системний, синергетичний, компетентнісний, діяльнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований. Описано зміни в забезпеченні професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти на індивідуальному та інституційному рівні.

3. На основі аналізу нормативних документів провідних багатогалузевих закладів вищої освіти з'ясовано, що професійна діяльність викладачів фізичного виховання охоплює організаційну, навчальну, навчально-

методичну, наукову, міжнародну, оздоровчо-профілактичну, спортивно-дозвіллеву та спортивну роботу. Опитування викладачів фізичного виховання провідних багатогалузевих закладів вищої освіти засвідчило, що вони опановують програми професійного розвитку на періодичній основі; розуміють вплив професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання, особистісну й професійну реалізацію; співпрацюють із підрозділами університету переважно на етапі планування та звітування; усвідомлюють потреби в поглибленні знань, формуванні вмій і навичок, необхідних для реалізації різних видів роботи, а також готовності до виконання професійних функцій. Готовність викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій потрактовано як особливий активний і діяльнісний стан, як сукупність знань, умій і навичок, професійних цінностей і ставлення, здібностей та особистісних якостей, що формуються, розвиваються й освоюються в умовах неперервного професійного розвитку. Їх інтеграція становить основу для ефективного виконання професійних функцій в академічному середовищі багатогалузевого закладу вищої освіти в контексті організаційної, наукової, навчальної, навчально-методичної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої та спортивної роботи. До основних компонентів готовності належать: мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний. Схарактеризовано критерії та показники до кожного з них: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Визначено й описано рівні (низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий)) готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

4. Розроблено авторську концепцію, відповідно до якої професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти витлумачено в процесуальному (процес, що реалізується впродовж всієї професійної діяльності й передбачає вивчення специфіки початкової

професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника) та системному (система взаємодоповнюваних компонентів – підсистем, що водночас є підсистемою системи «університет»), вирізняється наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, зважає на етапи професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти) вимірах, з огляду на перспективи державного, інституційного, особистісного рівнів. Виокремлено та схарактеризовано методологічний, теоретичний, технологічний концепти авторської концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

5. Ефективність професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти забезпечують науково обґрунтовані організаційно-педагогічні умови: застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

6. Розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, що охоплює цільову, концептуально-методологічну, теоретико-змістову, організаційно-операційну, діагностично-результативну підсистеми.

Діагностика рівнів готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій на

етапі констатувального експерименту виявила приблизно однакові результати: високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності зафіксовано в 16,07 % (18) осіб КГ та 15,39 % (18) осіб ЕГ; середній (конструктивний) рівень готовності – у 60,71 % (68) викладачів КГ та 60,68 % (71) учасників ЕГ; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій – у 23,22 % (26) респондентів КГ та 23,93 % (28) учасників ЕГ, що доводить недостатню ефективність процесу формування готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій.

Під час формувального етапу педагогічного експерименту впроваджено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що охоплює функційно взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти, а також організаційно-педагогічні умови; упроваджено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку у вигляді інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», а також дібрано діагностичний інструментарій.

Результати діагностики загального рівня готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій засвідчують, що високий (рефлексивно-творчий) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс лише на 0,89 %, натомість в учасників ЕГ він збільшився на 13,67 %; середній (конструктивний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зріс 1,79 %, а в респондентів ЕГ – на 3,42 %; низький (алгоритмічний) рівень готовності викладачів фізичного виховання в КГ зменшився на 2,68 %, а в ЕГ – на 17,09 %.

Вірогідність результатів проведеної експериментальної роботи й достовірність експериментальних даних визначені з використанням

непараметричного критерію Пірсона χ^2 . Результати формувального етапу експерименту підтвердили правомірність та ефективність розробленої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (концептуальної моделі, організаційно-педагогічних умов і навчально-методичного забезпечення), послугувавши підставою для висновку, що мети дослідження досягнуто, сформульовані завдання виконані, гіпотеза верифікована.

7. Розроблено та впроваджено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, що представлено в інтегративному електронному навчально-методичному комплексі «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», який містить програму професійного розвитку, інформацію про нормативно-правову та джерельну базу професійного розвитку, теоретичний матеріал, а також лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебінари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллеві та оздоровчо-профілактичні заходи, семінари і тренінги, методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації для формування

програми наставництва, укладання портфоліо кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні вправи тощо).

Перспективи подальших наукових студій пов'язані з можливостями модифікації розробленої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання та її використання для організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників різних кафедр багатогалузевих закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авшенюк, Н. М. (2016). Тенденції професійного розвитку вчителів у розвинених англomовних країнах в умовах глобалізації. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*, 2(4), 13-16.
2. Авшенюк, Н. М., & Костіна, Л. С. (2014). Професійний розвиток учителя як проблема порівняльної педагогіки. *Порівняльна професійна педагогіка*, 2(4), 150-156.
3. Айстраханов, Д. (2013). Проблема моделювання професійної компетентності майбутнього фахівця у педагогічній теорії та практиці. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 8(1), 160-166.
4. Айстраханов, Д. Д. (2014). Математичне моделювання професійної компетентності кваліфікованих робітників машинобудівного профілю. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 6, 3-8.
5. Александров, Д. В., & Солоненко, А. М. (2010). Освітні потреби сучасного студентства з позиції соціальної антропології. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 5. Взято з: <http://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/393/337>
6. Алексєєв, А. Ф. (2015). *Дзюдо: чоловіки, жінки. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячоюнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю*. Київ: Федерація дзюдо України.
7. Алексєєва, С. В. (2021). Дидактика в умовах інформатизації освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, 1(4), 25-30.
8. Ананченко, К. В. (2007). *Техніко-тактична підготовка дзюдоїстів високого класу на основі аналізу модельних характеристик*. (Дисертація канд. наук з фізичного виховання і спорту: спеціальність 24.00.01 Олімпійський і професійний спорт). Харків: Харківська державна академія фізичної культури.

9. Андреева, О. (2013). Концептуальні та прикладні аспекти технологізації проєктувальної діяльності в сфері фізичної рекреації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 1, 35-39.
10. Андрощук, І. М. (2018). *Управління професійним розвитком викладачів кафедр менеджменту університетів Республіки Польщі: системний підхід: монографія*. Луцьк: АКВА ПРІНТ.
11. Аніщенко, О. (2015). Тренди освіти дорослих: реалії та перспективи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*, 1(15), 155-160.
12. Аносов, І. П. (2004). Педагогічна антропологія в системі підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 2, 3-14.
13. Антонець, В. Ф. (2023). Професійні функції викладача фізичного виховання. *Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 114-117). Хмельницький: ХГПА.
14. Антонова, О. Є. (2014). *Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник*. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка.
15. Антонюк, Л. Л., & Сацик, В. І. (2011). Міжнародна конкурентоспроможність університетів на глобальному ринку освітніх послуг. У *Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: монографія*; В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ю. Б. Іванов (ред.). (с. 71-91). Харків: ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК».
16. Ареф'єв, В. Г. (2010). *Основи теорії та методики фізичного виховання: підручник*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова.
17. Атамась, О. (2012). Структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу. *Physical education, sport and health culture in modern society*, 2(18), 38-42.

18. Ахметов, Р. Ф., & Кутек, Т. Б. (2022). *Методика і методологія наукових досліджень у фізичному вихованні та спорті: навчальний посібник*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка.
19. Бабак, К. В. (2013). Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі. *Психологія: реальність і перспективи*, 1, 34-37.
20. Бабак, С. В., & Бабак, К. В. (2016). Компетенція та компетентність як ключові поняття педагогіки. Роль педагогіки у формуванні фахових компетенцій студентів вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*, 1, 62-68.
21. Бабакіна, О. О. (2020). Сучасні тенденції розвитку системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України в контексті євроінтеграції. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 98(5), 16-30.
22. Бабушко, С. Р. (2013). Генеза форм професійного розвитку. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»*, 31, додаток 1, Том VIII (50): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», 41- 51.
23. Багорка, А. М. (2021). *Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в ступеневій системі освіти*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Запоріжжя: Запорізький національний університет.
24. Базильчук, О. (2015). Культурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів. *Молодь і ринок*, 11, 119-123.
25. Баніт, О. (2014). Корпоративне навчання як інноваційна технологія у системі внутрішньо-фірмової підготовки персоналу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 1, 94-98.

26. Баніт, О. (2015). Професійний розвиток персоналу в системі неперервної освіти дорослих. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка, 15, 169-176.*
27. Баніт, О. (2015а). Сучасні тенденції професійного розвитку персоналу в системі корпоративної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2(11), 28-38.*
28. Баніт, О. В. (2017). *Професійний розвиток управлінського персоналу в транснаціональних корпораціях.* Київ: ДКС-Центр.
29. Баранівський, В. Ф. (2011). Компетентність і фундаменталізація освіти як сучасні парадигми розвитку вищої освіти. *Вісник національного університету оборони України, 6(25), 282-284.*
30. Батечко, Н. Г. (2014). Моделювання змісту освіти майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Педагогічний процес: теорія і практика, 3, 5-12.*
31. Башавець, Н. А. (2016). Проблема самовдосконалення викладачів фізичного виховання у процесі професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 3К1(70), 292-295.*
32. Башавець, Н. А., & Андросова, К. С. (2021). Культурологічний підхід підготовки фахівців фізичної культури. *Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: матеріали V інтернет-конференції.* (с. 17-19). Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович.
33. Баяновська, М. Р., & Опачко, М. В. (2014). Духовний розвиток особистості педагога: парадигмальний підхід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 34, 29-32.*
34. Безбородих, С. М. (2013). Особистісно-діяльнісний підхід у розвитку конкурентоспроможного педагога. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 28, 19-21.*

35. Безкопильний, О. О. (2020). *Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.
36. Безкопильний, О. О., & Гречуха, С. В. (2020). Факторна структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*, 3, 29-33.
37. Безтелесна, Л. І., & Печенюк, А. В. (2011). Формування системи управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*, 4(56), 7-33.
38. Бережна, Т., & Мисенко, В. (2012). Комплексні методи оздоровлення постави у студентів ВНЗ. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 30-34). Дніпропетровськ, 2012. Взято з: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/sport/program_56d5c911586e5.pdf#page=115
39. Березяк, К. М., Кириченко, В. Г., Романишин, Ю. Л., & Тенькова, З. Ю. (2022). Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні. *Наукові інновації та передові технології* (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»), 4(6), 118-130.
40. Бермудес, Д. (2017). Критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3(67), 10-13.
41. Белікова, Н. (2019). Основні напрямки професійного розвитку вчителя фізичної культури через призму освітніх інновацій. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 35, 85-89.

42. Белікова, Н. О. (2013). Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт, 112(2), 52-56.*
43. Белікова, Н. О. (2014). Науково-методологічні підходи до професійної підготовки сучасного фахівця з фізичного виховання та спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 3К(44), 91-96.*
44. Биков, В. Ю., & Жук, Ю. О. (2005). Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. *Інформаційні технології і засоби навчання, 5-15.*
45. Бирка, М. Ф. (2014). Розвиток концепції неперервної освіти в Україні. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 34, 69-74.*
46. Бишевець, Н. Г. (2011). Основні компоненти професійної компетентності вчителів фізичного виховання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 23, 30-33.*
47. Бишевець, Н. Г. (2012). Засоби фізичного виховання як захід відновлення розумової працездатності студентів в умовах інформатизації освіти. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 5, 10-12.*
48. Білик, Н. І. (2019). Педагогічний професіоналізм особистості викладача закладу вищої освіти I–II рівнів акредитації. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм, 17-21.*
49. Білик, Р. М. (2012). *Методика інтегрованого навчання основ охорони праці і безпеки життєдіяльності майбутніх учителів технологій.* (Автореферат дисертації канд. пед. наук: спеціальність 13.00.02 – Теорія та

методика навчання (технічні дисципліни). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

50. Білодід, І. К. (1970-1980). *Словник української мови: в 11 томах. Т. 4 (1973)*. Київ: Наукова думка.

51. Білодід, І. К. (1970-1980а). *Словник української мови: в 11 томах. Т. 10 (1979)*. Київ: Наукова думка.

52. Білоус, О. О. (2013). Особливості правового регулювання праці науково-педагогічних працівників. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Право, 14*, 154-157.

53. Бірюкова, М. В. (2020). Оцінки персоналом корпоративної культури закладу вищої освіти: діагноз та прогноз. *Розвиток сучасного українського суспільства: соціологічний та політологічний виміри: матеріали 6-ї Міжнародної науково-практичної конференції*; Ю. А. Калагін (ред.). (с. 128-133). Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут».

54. Блавт, О. (2022). Інклюзивне фізичне виховання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами засобами дистанційних технологій. *Інноватика у вихованні, 15*, 27-34.

55. Блажко, Л. В. (2011). *Організаційно-педагогічні умови використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти*. Взято з: <http://tme.umo.edu.ua/docs/6/11blappe.pdf>

56. Блинова, О. Є., Бабатіна, С. І., Дудка, Т. М., & Одінцова, А. М. (2018). Особистісна мобільність в контексті професійного розвитку. У *Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: колективна монографія*; О. Є. Блинова (ред.). (с. 6-23). Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В. С.

57. Блінов, О. А., & Іванова, Є. О. (2014). Розвиток і формування особистості в професійній діяльності. *Вісник Одеського Національного університету. Серія Психологія, Т. 19, 1(31)*, 36-42.

58. Блошенко, О. І. (2016). Формування відповідальності у системі компетентності майбутніх фахівців. *Здоров'я нації і вдосконалення*

фізкультурно-спортивної освіти в Україні: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. (с. 44-46). Харків: НТУ «ХПІ».

59. Боднар, А., & Макаренко, Н. (2014). Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, 162, 32-38.

60. Бондар, Л. А. (2013). Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів-філологів у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Донбасу*, 1(21). Взято з: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN21/13blavnz.pdf>

61. Борейко, Н. Ю. (2016). Шляхи формування здорового способу життя у сучасної молоді. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти в Україні: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 9-11). Харків: НТУ «ХПІ».

62. Борейко, Н. Ю. (2020). Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх фахівців на заняттях фізичного виховання. In *The XIth International scientific and practical conference "Theoretical foundations of modern science and practice"*, Vol. 6. (pp. 161-163). Melbourne, Australia. Retrieved from: www.bookwire.com

63. Борова, Т. А. (2011). *Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу: монографія*. Харків: СМІТ.

64. Борова, Т. П. (2011). Роль коучингу в системі адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. *Новий Колегіум*, 3, 27-32.

65. Бородієнко, О. (2016). Забезпечення якості розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Професійна педагогіка*, 12, 104-115.

66. Бородієнко, О., Корчинська, Н., Леу, С., Пуховська, Л., Радкевич, О., & Радкевич, В. (2019). Системний підхід до професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник*

Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія», 1(9), 107-110.

67. Боснюк, В. Д. (2020). *Математичні методи в психології: курс лекцій*. Харків: НУЦЗУ.

68. Бріжатиий, О. В., & Прокопова, Л. І. (1999). Формування мотивації фізкультурно-оздоровчої діяльності особистості на різних вікових етапах її розвитку. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 19*, 13-18.

69. Брюханова, Н. О., & Корольова, Н. В. (2015а). Особливості моделювання професійної підготовки фахівців. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології, 2*, 21-34.

70. Брюханова, Н. О., & Корольова, Н. В. (2015b). Педагогічне моделювання: стан і тенденції розвитку. *Теорія і практика управління соціальними системами, 3*, 64-71.

71. Буйницька, О. П., Варченко-Троценко, Л. О., Василенко, С. В., Настас, Д. Л., Тютюнник, А. В., & Терлецька, Т. С. (2021). *Персоналізовані траєкторії професійного розвитку викладачів університету за цифровим напрямом. Open Educational E-environment of modern university, 11*, 13-31.

72. Бульвінська, О. (2018). Сучасні тенденції безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 1-2*, 22-30.

73. Бульвінська, О., & Бульвінський, М. (2018). Види і форми безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників (за результатами опитування). *Освітологічний дискурс, 95-106*.

74. Бусел, В. Т. (ред.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ-Ірпінь: ВТФ «Перун».

75. Вавренюк, С. А. (2019). Ефективність реалізації державної політики в сфері вищої освіти. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління», 2(11)*, 273-280.

76. Вайнола, Р. Х. (2006). Особливості професійної підготовки майбутнього педагога в контексті особистісного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління*, 4, 61-71.
77. Валага, А. І., & Борисевич, Л. В. (2011). Підготовка спеціалістів у сфері фізичного виховання і спорту. *Сучасні оздоровчо-реабілітаційні технології*, 6, 44-46.
78. Варенко, Т. К. (2010). Аксіологічний підхід та доцільність його реалізації в сучасній системі вищої педагогічної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 11, 161-164.
79. Василенко, М. А. (2018). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.
80. Василенко, О. В. (2013). Неформальна освіта дорослих: нове соціально-освітнє явище. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2(7), 35-44.
81. Василенко, О. В. (2015). Освіта дорослих як пріоритетний напрям розвитку неперервної освіти. *Андрагогічний вісник*, 6, 51-57.
82. Василюк, А. (2017). Теоретико-методологічні підходи до дослідження проблеми освіти дорослих. У *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: монографія*. (с. 8-30). Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М.
83. Васюк, О., & Ліснічук, Н. (2016). Можливості проблемного навчання у професійній підготовці фахівців соціономічних професій. *Молодь і ринок*, 8, 90-93.
84. Вдовиченко, Ю. П., Соколова, Л. В., Коритнюк, Р. С., Давтян, Л. Л., Роздорожнюк, О. Я., & Коритнюк, О. Я. (2014). Реалізація андрагогічних принципів у професійному розвитку особистості. *Медична освіта*, 4, 18-20.
85. Вербець, В. В. (2008). *Методика організації та проведення соціологічного дослідження: навчально-методичний посібник*. Березно.

86. Верденхофа, О., Каленюк, І., & Цимбал, Л. (2018). Параметри та моделі автономії університетів. *Міжнародна економічна політика*, 1(28), 109-127.
87. Вертель, В. В. (2016). Кризовий стан здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді (експлікаційні проблеми). *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: збірник наукових праць*; Кузікова С. Б., Щербакової І. М. (ред.). (с. 232-235). Суми: Видавництво Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.
88. Верховна рада України. (2014). Закон України «Про вищу освіту». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
89. Верховна рада України. (2017). Закон України «Про освіту». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
90. Веселовський, А. П., Ільчишин, І. П., & Ніконець, А. В. (2015). Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього фахівця з фізичного виховання на факультетах фізичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5K(61), 39-42.
91. Висоцький, В. А., Калугін, І. Г., & Коваленко, О. В. (2019). Реалізація освітніх завдань фізичного виховання студентської молоді у процесі спортивно-ігрової діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 2(108), 30-33.
92. Висоцький, В. А., Калугін, І. Г., Коваленко, О. В., & Линник, А. М. (2019). Ефективність фізичного виховання студентської молоді засобами спортивно-ігрової діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3(111), 30-34.
93. Вітвицька, С. С. (2012). Акмеологічний підхід до педагогічної підготовки магістрів освіти. *Інтелектуальна та творча обдарованість: спільне та відмінне*, 114-119.

94. Вітвицька, С. С. (2015). Загальнометодологічні підходи до освіти дорослих. *Андрагогічний вісник*, 6, 14-23.
95. Вітвицька, С. С. (2018). Андрагогіка і вища педагогічна школа в умовах неперервної освіти: теоретичні й практичні аспекти. У *Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія*; О. А. Дубасенюк (ред.). (с. 68-89). Житомир: Видавець: О. О. Євенок.
96. Вітвицька, С. С. (ред.). (2019). *Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів*. Житомир: Видавництво О.О. Євенок.
97. Вітлінський, В. В., & Кмитюк, Т. Л. (2013). Рейтингове моделювання в оцінюванні діяльності науково-педагогічних працівників ВНЗ. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*, 89, 146-159.
98. Вітченко, А. (2017). Проектування змісту комплексних освітніх програм як умова системного забезпечення якості вищої освіти майбутніх викладачів. *Вища школа*, 8(157), 68-91.
99. Вітченко, А. (2019). Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симуляр доби постмодерну? *Вища школа*, 4(177), 52-67.
100. Вітченко, А. О., & Глазунов, С. І. (2013). Теоретичні засади вдосконалення методичної компетентності викладачів фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки. *Вісник Національного університету оборони України*, 2, 22-25.
101. Вішнікіна, Л. П. (2008). Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів. *Імідж сучасного педагога*, 7(8), 80-84.
102. Вовк, М. П., Сотська, Г. І., Султанова, Л. Ю., Філіпчук, Н. О., Соломаха, С. О., Грищенко, Ю. В., & Гомеля, Н. С. (2019). *Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти*. Київ: Талком, 320 с.

103. Вовк, М., & Ходаківська, С. (2019). Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2(16), 39-48.
104. Вознюк, О. В. (2012). Професійний розвиток педагога у Польщі та провідних країнах світу. *Українська полоністика*, 9, 138-146.
105. Вознюк, О. В. (2018). Теоретичний базис акмеології. У *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія*. (с. 9-39). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
106. Вознюк, О. В., Цимбал, С. В., & Кубіцький, С. О. (2005). Синергетичний та акмеологічний аспекти формування професійної компетентності студентів. *Нові технології навчання*, 40, 80-90.
107. Вознюк, О., Дубасенюк, О., & Копетчук, В. (2021). Типи спрямованості особистості і науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 36(2), 18-24.
108. Войнар, Ю., Новарецький, Д., & Глазирін, І. (2005). *Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції: монографія*. Черкаси: Відлуння-Плюс.
109. Войтовська, О. М. (2016). Актуальні питання професійного розвитку учителів фізичної культури в умовах післядипломної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3К 2(71), 71-74.
110. Войтовська, О. М. (2019). Сучасні тенденції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Україні. *Педагогічні науки*, 86, 231-235.
111. Войтовська, О. М. (2020). *Теоретичні і методичні засади професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика

професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

112. Войцехівський, М. (2010). Педагогічні аспекти професійного розвитку особистості вчителя в системі післядипломної освіти. *Освітологічний дискурс*, 2, 37-49.

113. Волкова, Н. П., & Тарнопольський, О. Б. (2013). *Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах: монографія*. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля.

114. Воловик, М. П. (2010). *Теорія ймовірностей і математична статистика в педагогіці: монографія*. Хмельницький: ХГПА.

115. Володько, І. В. (2016). *Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

116. Волошина, О. В. (2016). Використання технології проблемного навчання при викладанні дисциплін педагогічного циклу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 46, 9-12.

117. Воронін, Д. (2011). Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 2(14), 24-25.

118. Воротникова, І. П. (2012). Професійний розвиток вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти в умовах інформаційного суспільства. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 15(12), 143-150.

119. Воротникова, І. П. (2016). Взаємодія суб'єктів у відкритому освітньому середовищі післядипломної педагогічної освіти для професійного розвитку вчителів на основі теорій коннективізму та конструктивізму з використанням ІКТ. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*, 2, 145-155.

120. ВУМ online. (2022). *Рубрикатор курсів*. Вздо з: <https://vumonline.ua/circle/>
121. Гавриш, Л. Р. (2016). Теорія навчання Девіда Колба. *Педагогічні засади ефективного навчання у загальноосвітній школі. Науково-методичні записки ПОШПО*, 8, 77-81.
122. Гайдай, Т. В. (2016). Парадигмальний підхід у структурі сучасного методологічного аналізу. *Сучасні економічні теорії: історія, методологія та перспективи розвитку: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу*. (с. 16-21). Київ: КНЕУ.
123. Гаркуша, С. В. (2013). Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні наук*, 110, 198-201.
124. Гаркуша, С. В. (2019). *Методи математичної статистики в педагогічних дослідженнях: навчально-методичний посібник для аспірантів*. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.
125. Гвоздій, С., & Устянська, О. (2019). Професійні ролі викладача вищої школи у підготовці майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*, 1-2(24-25), 141-160.
126. Герасимчук, А., Ужеліна, О., Базиліук, Н., & Каленська, С. (2008). Новітні педагогічні технології в галузі фізичного виховання. *Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту*, 1, 152-154.
127. Гладких, Г. В., & Шарова, Т. М. (2020). Організація самостійної діяльності здобувачів вищої освіти засобами ІКТ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2(69), 70-74.
128. Глазунов, С. І. (2013а). Специфіка підвищення кваліфікації викладача фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 43, 229-234.

129. Глазунов, С. І. (2013b). Шляхи вдосконалення методичної компетентності викладачів фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 4, 8-12.
130. Гнезділова, К. М. (2013). *Корпоративна культура викладача вищої школи: навчально-методичний посібник*. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького.
131. Годлевський, П., & Старіков, В. (2017). Удосконалення навчального процесу з предмету «Фізичне виховання» засобами інформаційно-комп'ютерних технологій на прикладі самозахисту. *Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини*, 1, 4-6.
132. Головійчук, І. М., & Шабанова, Я. О. (2012). Лікувальна фізична культура як складова частина фізичного виховання студентів. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 59-62). Дніпропетровськ, 2012. Взято з: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/sport/program_56d5c911586e5.pdf#page=115
133. Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
134. Гончаренко, С. (2009). Дидактичні аспекти освіти дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1, 67-73.
135. Гончаренко, С. У. (2008). *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Вінниця: ДОВ «Вінниця».
136. Горбенко, Н. В. (2014a). Корпоративна культура сучасного університету: підходи до визначення сутності. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 17(8), 47-52.
137. Горбенко, Н. В. (2014b). Особливості формування іміджу сучасного університету. *Освітологічний дискурс*, 1(5), 36-45.
138. Горбова, Н. А. (2012). Культурно-антропологічний підхід у етнопедагогічних дослідженнях і практичних перетвореннях освіти. *Науковий*

вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2(9), 283-291.

139. Гордієнко, В. П. (2020а). Компетентнісний підхід у професійному розвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти, 1*, 147-150.

140. Гордієнко, В. П. (2020b). Системність професійного розвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 121-123). Глухів, Україна: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка.

141. Горільчаник, О. Г. (2016). Інноваційні підходи до організації фізкультурно-спортивних заходів у вищих навчальних закладах. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти в Україні: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 52-53). Харків: НТУ «ХП».

142. Горохівська, Т. М., & Борова, В. Ю. (2021). Академічна мобільність як важливий складник професійного розвитку сучасного викладача закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка, 40*, 146-150.

143. Грибан, Г. П. (2012). *Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія*. Житомир: Видавництво Рута.

144. Гринченко, І. Б. (2011). Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору, додаток 3, Т.VII*, 84-93.

145. Гриньова, В. М., Троцько Г. В., Дмитренко, Т. О., Золотухіна, С. Т., Смагін, В. І., & et al. (2000). *Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник для студентів і викладачів вищих педагогічних закладів освіти*. В. М. Гриньова (ред.). Харків: Видавник Шуст А. І.

146. Грובהва, А. А. (2015). Облік робочого часу науково-педагогічних працівників. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право, 2*, 356-362.
147. Гуменний, В. С. (2011). Визначення взаємозв'язку фізичної підготовленості та якості професійного навчання студентів вищих навчальних закладів. *Слобожанський науково-спортивний вісник, 2*, 12-15.
148. Гуменюк, Т. Б. (2010). Моделювання в педагогічній діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової та професійної підготовки, 7*, 66-72.
149. Гуревич, Р. С. (2011). Як визначити рівень професійної компетентності персоналу?. *Теорія і практика управління соціальними системами, 1*, 22-27.
150. Гуревич, Р. С., Кадемія, М. Ю., & Козяр, М. М. (2012). *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті: монографія*; Р. С. Гуревич (ред.). Львів: Видавництво «СПОЛОМ».
151. Гуркова, Т. П. (2021). *Підготовка вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до реалізації діалогових форм навчання*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Запоріжжя: Запорізький національний університет.
152. Гусак, П. М., Зимівець, Н. В., & Петрович, В. С. (2009). *Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології: монографія*; П. М. Гусак (ред.). Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня».
153. Д'яченко, Т. В. (2008). Акмеологічний підхід у дослідженні проблем професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 1*, 42-46.
154. Данилевич, М. В. (2014). Аксіологічний та культурологічний підходи у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-*

педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 3К(44), 191-195.

155. Данилевич, М. В. (2018). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.* (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Львів-Київ: Львівський державний університет фізичної культури, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

156. Даниско, О. (2019). Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності, 23, 77-82.*

157. Данченко, І. О. (2020). Організаційно-педагогічні умови забезпечення інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в освітній процес закладів вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи, 73(1), 86-90.*

158. Дахін, О. М. (2003). Педагогічне моделювання: сутність, ефективність і невизначеність. *Педагогіка, 4, 21-26.*

159. Демінська, Л. (2012). Аксіологічна компетентність майбутнього вчителя фізичного виховання. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 1-2, 73-75.*

160. Денисова, Л. В., Усиченко, В. В., Бишевець, Н. Г. (2012). Алгоритм аналізу анкетних даних в спортивно-педагогічних дослідженнях. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 1, 56-60.*

161. Дерека, Т. Г. (2015). Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання: концепція дослідження. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7(51), 31-39.*

162. Дерєка, Т. Г. (2016). Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах Європейського Союзу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 3(85), 43-50.
163. Дернова, М. Г. (2021). *Андрагогічна модель професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти країн Європейського Союзу*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.
164. Десятов, Т. (2012). Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації. *Порівняльна професійна педагогіка*, 1, 6-13.
165. Диба, Т. Г. (2015). Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців фізичного виховання. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 24, 58-67.
166. Дікова-Фаворська, О. М. (2020). Інклюзія в Україні: перший досвід впровадження в оцінках експертів. *Український соціум*, 4(75), 113-126.
167. Добрянський, І. А., & Федоров, О. В. (2013). Принципи забезпечення неперервності професійної освіти в регіоні. *Постметодика*, 5, 34-38.
168. Докучаєва, В. В. (2007). *Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки). Луганськ: Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка.
169. Дольська, О. О. (2018). Парадигмальні зміни у сучасній філософії освіти. *Філософія освіти*, 2, 146-162.
170. Доцевич, Т. І. (2018). Метакогнітивна компетентність суб'єкта педагогічної діяльності у вищій школі: проблеми та перспективи дослідження. *Вісник ХНПУ імені ГС Сковороди «Психологія»*, 54, 37-44.
171. Драгнєв, Ю. В. (2010). Проблеми професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору: акмеологічний підхід. *Теорія та методика фізичного виховання*, 7, 9-12.

172. Драгнєв, Ю. В. (2011). Інформаційний та освітній простори у вищому навчальному закладі та їх вплив на професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури. *Теорія та методика фізичного виховання*, 9, 9-12.
173. Драгнєв, Ю. В. (2011а). Тенденції професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури із застосуванням інформаційних технологій в професійній підготовці. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 5, 29-31.
174. Драгнєв, Ю. В. (2014). Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури: теоретико-методичний аспект. *Education and pedagogical sciences*, 1, 38-43.
175. Дрижак В. В., & Єрмак, С. М. (2018). Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників як фактор забезпечення якості освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 153, 28-31.
176. Дубасенюк, О. А. (2008). *Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка.
177. Дубасенюк, О. А. (2015). Загальнометодологічні підходи до освіти дорослих. *Андрогогічний вісник*, 6, 5-14.
178. Дубасенюк, О. А. (2016). Наукові підходи до освіти дорослих. У *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія*; О. А. Дубасенюк (ред). (с. 155-167). Житомир: Видавництво Рута.
179. Дубасенюк, О. А. (2018). Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів. У *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія*. (с. 59-122). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

180. Дубасенюк, О. А. (ред.). (2011). *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія*. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2011.
181. Дубасенюк, О. А., & Вознюк, О. В. (2010). Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені ММ Драгоманова. Серія 16. Творча особистість*, 12(22), 17-20.
182. Дубогай, О. Д., & Євтушок, М. В. (2015). Роль пізнавальної діяльності в системі занять фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп у процесі соціалізації їх особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3(1), 135-138.
183. Дубогай, О. Д., & Завидівська, Н. Н. (2012). *Фізичне виховання і здоров'я: навчальний посібник*. Київ: УБС НБУ.
184. Дубровіна, І. В., Москаленко, Т. О., & Зінченко, О. М. (2020). Професійний розвиток майбутнього вчителя: компетентнісний підхід. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, 2, 111-118.
185. Дудко, С. В. (2019). *Мотивація професійного розвитку персоналу підприємств на етапі євроінтеграції України*. (Дисертація канд. екон. наук: спеціальність 08.00.07 Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика). Кропивницький: Центральноукраїнський національний технічний університет.
186. Дупак, Н. В. (2015). Особливості реалізації системного підходу до стандартизації професійної освіти. *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія*; О. А. Дубасенюк (ред.). (с. 109-124). Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2015.
187. Дутчак, Ю. В., & Квасниця, О. М. (2019). Гносеологічний компонент забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої

освіти з фізичної культури. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки», 1*, 151-154.

188. Дяченко, Л. М., Марусинець, М. М., Пазюра, Н. В., Постригач, Н. О., & Пилинський, Я. М. (2016). *Тенденції професійного розвитку вчителів у країнах Європейського Союзу і Сполучених Штатах Америки: монографія*. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

189. Дяченко, Н. О. (2018). Індивідуальний план професійного розвитку молодого викладача. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки, СХХХХІ (141)*, 70-75.

190. Єжова, О. О. (2014). Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжницького державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки, 3*, 39-43.

191. Єретик, А., & Чекмарьова, В. (2012). Шляхи підвищення ефективності роботи зі студентами спеціального навчального відділення. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 59-62). Дніпропетровськ, 2012. Взято з: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/sport/program_56d5c911586e5.pdf#page=115

192. Єрмак, Ю. І. (2018). Професійний розвиток викладачів в умовах неперервної педагогічної освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 1*, 218-223.

193. Єрмоменко, Е. А. (2020). *Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України: монографія*. Київ: ГС «НФБХУ».

194. Жабенко, О. В. (2017). Підвищення рівня професійної компетентності науково-педагогічних працівників: право чи обов'язок. *Молодий вчений, 10*, 432-438.

195. Жабенко, О. В. (2018). Практика професійного розвитку науково-педагогічних працівників у закордонних університетах. *Молодий вчений*, 10(1), 47-54.
196. Жабенко, О. В. (2019). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників університетів України: особливості організації оцінювання. *Молодий вчений*, 8(72), 234-240.
197. Желанова, В. (2012). Рефлексивна складова професійної компетентності як результативно-цільова основа контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 19, 247-260.
198. Желанова, В. В. (2013). *Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія та технологія: монографія*. Луганськ: Видавництво Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.
199. Жильчук, В. (2020). *Розвиток професійної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи фахового коледжу: навчально-методичний посібник*. Рівне: Рівненський економіко-технологічний коледж НУВГП. Взято з: <http://www.retk.rv.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%AC%D0%A7%D0%A3%D0%9A-%D0%92.%D0%9F.-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-1.pdf>
200. Забіяко, Ю. О. (2013). Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 2, 16-19.
201. Завалевський, Ю. І. (2014). *Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця: монографія*. Чернівці: «Букрек».
202. Завальнюк, О. В. (2012). *Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти*. (Автореферат дис. канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика

професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова.

203. Завальнюк, О. В. (2014). Науково-методичне забезпечення професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5(48), 59-63.

204. Завидівська, Н. Н. (2017). Методологічна орієнтація професійної підготовки майбутнього викладача фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*, 143, 29-33.

205. Загородня, А. А., & Середіна, І. А. (2022). Соціально-антропологічні ідеї освіти і виховання в науковому осмисленні феноменологів. *Наукові записки Малої академії наук України*, 2(24), 37-43.

206. Заїка, Л. (2016). Особливості формування професійної компетентності на засадах технології імітаційного моделювання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*, 5. Взято з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2016_5_9

207. Захаріна, Є. (2011). Культурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній, 18(71)*, 358-363.

208. Захаріна, Є. А. (2014). Аналіз змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в вищих навчальних закладах України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3К(44)14, 271-275.

209. Захаріна, Є. А. (2015). Організація занять з фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт* 129(1), 103-106.

210. Захарова, О. В., & Городничук, Н. В. (2014). Удосконалення системи показників оцінки якості професійного розвитку персоналу промислового підприємства. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна, 4*, 112-123.
211. Зубрицька, Т., & Зубрицька, Л. (2020). Тренінг як метод професійно орієнтованого навчання. *Нові технології навчання, 94*, 143-148.
212. Зязюн, І. А. (2001). Неперервна освіта як основа соціального поступу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 1*, 15-23.
213. Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії: монографія*. Черкаси: Видавництво Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького.
214. Зязюн, І. А., Лавріненко, О. А., Солдатенко, М. М., Пилипчук, В. В., & et al. (2012). *Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства: колективна монографія*. Київ: Педагогічна думка.
215. Іваницький, О. І. (2007). Технологія контекстного навчання в умовах кредитно-модульної системи фахової підготовки майбутнього вчителя фізики. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна, 13*, 130-133.
216. Іваній, І. (2012). Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 1(21)*, 43-48.
217. Іваній, І. (2017). Акме-культурологічний підхід до організації підготовки магістрів фізкультурних спеціальностей. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 3-4*, 61-67.
218. Іваній, І. В. (2018). Акме-культурологічний підхід як методологічна основа формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 152(1)*, 34-38.

219. Іванчук, А. (2022). Становлення філософії освіти в Сполучених Штатах Америки. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 4, 113-119.
220. Ілляхова, М. (2019). Креативні практики у безперервному професійному розвитку науково-педагогічних працівників. *Український педагогічний журнал*, 2, 38-44.
221. Ілляхова, М. В. (2019). Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті розвитку європейського освітнього простору. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 1(157), 55-60.
222. Інформаційний освітній ресурс «Освіта.ua». (2021). *Консолідований рейтинг вишів України 2021 року*. Взято з: <https://osvita.ua/vnz/rating/82821/>
223. Інформаційний освітній ресурс «Освіта.ua». (2022). *Консолідований рейтинг вишів України 2022 року*. Взято з: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/>
224. Іщук, В. В. (2014). *Проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на засадах контекстного навчання*. (Автореферат дисертації канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».
225. Кабак, В. (2013). Модель підготовки майбутніх інженерів-педагогів технічного університету до професійної діяльності засобами комп'ютерних технологій. *Нова педагогічна думка*, 3, 63-66.
226. Кабінет міністрів України. (2019). *Постанова Кабінету міністрів України № 800 від 21.08.2019 року «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»*. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
227. Кабінет міністрів України. (2020b). *Постанова № 1089 від 04.11.2020 р. «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період*

до 2028 року». Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

228. Кабінет міністрів України. (2020а). *Розпорядження №1042-р від 19.08.2020 р. «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» на 2021 рік.*

Взято з: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shchodo-realizaciyi-nacionalnoyi-strategiyi-z-ozdorovchoyi-ruhovoyi-t190820>

229. Кавуненко, Н. В. (2012). *Визначення змісту та структури особистісної готовності до професійної діяльності.* Взято з: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/20.pdf

230. Казаннікова, О. В. (2017). Особистісно-діяльнісний підхід як основа структури професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів. *Педагогічні науки*, 79(2), 121-126.

231. Кайдалова, Л. Г. (2017). Самоосвіта як компонент професійного розвитку та зростання викладачів вищих навчальних закладів. *Актуальні питання освіти і науки: збірник наукових статей. Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції.* (с. 26-31). Харків: ХОГОКЗ.

232. Калашнікова, С. А. (2013). Професійний розвиток керівників вищих навчальних закладів: аналіз провідного зарубіжного досвіду. *Проблеми освіти*, 74, 11-22.

233. Калугіна, Т. В. (2019). *Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів іноземних мов у науково-методичній роботі коледжу.* (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Рівне-Київ: Рівненський державний гуманітарний університет, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

234. Калюжна, Т. Г. (2012). *Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти;* О. В. Уваркіна (ред.). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

235. Калюжна, Т. Г. (2016). Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя: аксіологічний підхід. *Гілея: науковий вісник*, 110, 304-306.
236. Каплінський, В. В. (2019). *Система професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.
237. Карамушка, Л. М. (2004). *Психологія освітнього менеджменту: навчальний посібник*. Київ: Либідь.
238. Карамушка, Л. М. (2009). Актуальні напрямки організаційного розвитку вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми психології*, 23, 3-9.
239. Карпушина, М. (2018). Теоретичні основи технології проблемного навчання студентів у закладах вищої освіти. *Педагогічний дискурс*, 24, 50-56.
240. Карпюк, Р. П. (2015). Концептуальні засади сучасної парадигми якості вищої фізкультурної освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3(2), 153-156.
241. Кашуба, В., Маслова, О., & Ричок, Т. (2018). Технологія корекції фізичного стану школярів з вадами слуху в процесі фізичного виховання. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 1, 42-48.
242. Кашуба, В., Футорний, С., & Дудко, М. (2015). Використання веб-ресурсів у процесі фізичного виховання студентської молоді. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2, 69-75.
243. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (2022). *Наказ ректора № 21-32 від 20.01.2022 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Київського національного університету імені Тараса Шевченка»*. Взято з: <http://senate.univ.kiev.ua/?p=1997>
244. Кириченко, М. О. (2016а). Інноваційні підходи до професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів

- освіти у відкритому суспільстві. *Теорія та методика управління освітою*, 2(18),
Взято з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2016_2_6
245. Кириченко, М. О., & et al. (2022). *Термінологічний словник. Теоретико-методичні засади трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти*. Біла Церква: ТОВ Білоцерківдрук.
246. Кириченко, М. О., & Просіна, О. В. (2022). Синергетичний підхід до конструювання технологій управління професійним розвитком педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. У *Дистанційне та змішане навчання як засіб реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання педагога: монографія*; І. П. Воротникова (ред.). (с. 12-26). Київ: Київський університет імені Б. Грінченка.
247. Кисельов, В. О. (2018). Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Фізико-математична освіта*, 1(15), Ч.3, 27-31.
248. Кібальник, О. Я. (2008). *Застосування фітнес технології для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості підлітків*. (Дисертація канд. наук з фіз. виховання і спорту: спеціальність 24.00.02 Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення). Львів: Львівський державний університет фізичної культури.
249. Кінах, Н. В. (2022). *Теоретико-методичні засади формування професійно-педагогічного підприємництва учителя початкової школи в умовах неперервної освіти*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Луцьк-Хмельницький: Волинський національний університет імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України, Хмельницький національний університет.
250. Клопов, Р. В. (2010). *Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика: монографія*. Запоріжжя: Запорізький національний університет.

251. Коберник, О. М. (2015). Формування навчально-пізнавальної активності студентів у процесі застосування технології проблемного навчання. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 1, 72-82.
252. Коваль, Л. Є. (2018). Методологічні підходи до організації професійного розвитку майстрів виробничого навчання. *Імідж сучасного педагога*, 1(178), 39-42.
253. Ковальчук, Д. Р., & Красножон, Г. Д. (2012). Концепція фізичного виховання орієнтованого на збереження здоров'я молоді та впровадження здорового способу життя. *Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 115-119). Дніпропетровськ, 2012. Взято з: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/sport/program_56d5c911586e5.pdf#page=115
254. Ковальчук, І. М. (2016). Андрагогічні засади професійного розвитку вчителів технологій у післядипломній педагогічній освіті. *Educational Dimension*, 49, 351-362.
255. Ковальчук, Л. (2020). Моделювання науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
256. Ковалюк, Т. В., Пасічник, В. В., & Кунанець, Н. Е. (2017). Моделювання розвитку вищої освіти на базі компетентнісного підходу та особистісно орієнтованих освітніх траєкторій. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 61(5), 245-260.
257. Ковтун, А. (2011). Визначення готовності викладача кафедри фізичного виховання до роботи зі студентами з обмеженими фізичними можливостями. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2, 119-124.
258. Козак, Л. В. (2012). Структура та ознаки інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу. *Педагогічний процес: теорія та практика*, 2, 50-60.
259. Козир, М. В. (2016). Формування інформаційної компетентності викладачів в умовах нової економіки, яка ґрунтується на знаннях. *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: збірник наукових праць*;

- Кузікова С. Б., Щербакової І. М. (ред.). (с. 52-55). Суми: Видавництво Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.
260. Козьменко, О. І. (2020). Нетрадиційні студенти ЗВО США. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 94(1), 112-121.
261. Колеснікова, К. В., Гловацька, С. Н., & Руденко, С. В. (2013). Моделювання стратегічного управління міжнародною діяльністю університету. *Проблеми техніки*, 1, 95-101.
262. Колісник-Гуменюк, Ю. (2019). Педагогічна творчість як пошукова діяльність викладача. *Молодь і ринок*, 8(175), 106-109.
263. Колісник-Гуменюк, Ю. Г. (2020). *Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у закладах вищої освіти*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Львів-Хмельницький: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.
264. Коломієць, А. М., Лазаренко, Н. І., Громов, Є. В. (2017). Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства. *Освітній простір України*, 9, 74-80.
265. Коломієць, Н. (2021). Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 4, 72-79.
266. Колот, А. М., & Цимбалюк, С. О. (2011). *Мотивація персоналу: підручник*. Київ: КНЕУ.
267. Кондрацька, Г. Д. (2013). Теоретико-методичні основи формування професійно-мовленнєвої культури спілкування майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 129-139.
268. Коновалов, Д. О. (2022). Критерії та показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності. *Eurasian scientific discussions: proceedings of VIII*

International scientific and practical conference. (p. 171-177). Barselona, Spain: Barca Academy Publishing.

269. Кононова, М. (2018). Принципи професійного розвитку майбутніх дефектологів: теоретичний аналіз. *Витоки педагогічної майстерності*, 22, 109-113.

270. Конох, А. П. (2006). *Професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищому навчальному закладі: монографія*. Запоріжжя: Запорізький державний університет.

271. Корнієнко, С. М. (2018). Особливості фізичного виховання студентів з особливими потребами. *Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту студентської молоді: матеріали четвертого регіонального науково-методичний семінару*; А. В. Огнистий, К. М. Огніста (ред.). (с. 70-73). Тернопіль: Видавництво СМТ «ТАЙП».

272. Корягін, В. М., & Блавт, О. З. (2016). Педагогічні умови формування рухової компетенції у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. *Теорія та методика фізичного виховання*, 3, 3-7.

273. Костікова, І. І. (2008). Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 8, 79-83.

274. Костіна, Л. С. (2018). Організаційна структура професійного розвитку вчителів середніх шкіл Австралії: рівні реалізації. *Educational challenges*, 57, 201-211.

275. Косянчук, С. В. (2021). Моделювання в педагогіці. *Енциклопедія освіти*, 583-584. Взято з: <https://lib.iitta.gov.ua/731014/1/KSV%20EO%20Modeling.pdf>

276. Коцан, І. Я., Яцишин, М. М., & Коренга, Ю. В. (2015). Інтерактивні технології як складова інноваційного перетворення системи вищої освіти. *Міжнародний науковий вісник*, 1(10), 343-348.

277. Кравченко, Г. (2015). Управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників в умовах кафедральної системи інститутів

післядипломної педагогічної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*, 15, 139-144.

278. Кравченко, Г. Ю. (2018). Управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 21(1), 192-195.

279. Кравченко, Г. Ю. (2019). Управління професійним розвитком викладачів закладів вищої освіти на основі компетентнісного підходу. *Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 84-86). Харків: ФОП Бровін О. В.

280. Кравченко, О. І. (2018). *Теоретико-методологічні засади моделювання стратегічного розвитку університету*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.06 Теорія і методика управління освітою). Старобільськ: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка.

281. Кравчук, Л. С. (2010). Особливості фізичного розвитку і психічних функцій студентів соціально-гуманітарних спеціальностей в залежності від статі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2, 230-234.

282. Краснобаєва, Т., Галайдюк, М., & Кошолоп, А. (2014). Формування готовності викладачів фізичного виховання до інноваційної діяльності. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 18, 130-134.

283. Кремень, В. Г. (2010). *Філософія людиноцентризму в освітньому просторі*. Київ: Знання України.

284. Кремень, В. Г. (ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер.

285. Кремень, В. Г., Сухомлинська, О. В., Бех, І. Д. & et al. (2011). *Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.

286. Кривицький, А. С. (2022). Наука та вища освіта в сучасній Україні: реалії та тенденції розвитку. *The I International Scientific and Practical Conference*

«*Current trends in the development of modern scientific thought*»: proceedings. (pp. 168-171). Haifa, Israel.

287. Круцевич, Т. Ю. (2003). *Теория и методика физического воспитания: учебник для высших учебных заведений физического воспитания и спорта: в 2 т.* Т. 2.; Т. Ю. Круцевич (ред.). Киев: Олимпийская литература.

288. Круцевич, Т., & Зайцева, М. (2005). Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 4, 41-44.

289. Круцевич, Т., & Пангелова, Н. (2016). Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 3, 109-114.

290. Кудін, А. П., Тимошенко, О. В., & Володько, І. В. (2010). Формування комунікаційно-інформаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 7, 44-49.

291. Кузнецова, І. Ю. (2019). *Формування готовності майбутніх тренерів зі східних однокласників до професійної діяльності в дитячо-юнацьких спортивних школах.* (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Харків-Дніпро: Харківський національний університет внутрішніх справ, Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля».

292. Кузьменко, О. С. (2013). Формування професійної компетентності студентів вищих навчальних закладів з позиції акмеологічного підходу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна*, 19, 93-96.

293. Кузьмичов, Є. О. (2012). Синергетичний підхід у професійному розвитку сучасного менеджера освіти. *Наукові пошуки*, 7, 37-43.

294. Куриш, В., & Лук'янченко, М. (2007). Мотиваційна спрямованість студентів першого курсу до занять фізичними вправами. *Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів: здобутки, проблеми та шляхи їхнього*

вирішення у контексті вимог Болонської декларації: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції. (с. 159-161). Київ: Національний університет «Києво-могилянська академія».

295. Курнишев, Ю. А. (2017). Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України.

296. Куртова, Г. Ю. (2009). Біомеханічні знання у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 11, 60-62.

297. Кушнір, В., Кушнір, Г., & Рожкова, Н. (2012). Інноваційність освіти як дидактичний принцип. *Рідна школа*, 6, 3-8.

298. Лавриченко, Н. (2011). Світоглядні основи моделювання громадянської освіти у шкільництві США. *Порівняльно-педагогічні студії*, 1, 12-19.

299. Лавріненко, О. А. (2009). *Історія педагогічної майстерності: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ, аспірантів, вчителів*. Київ: Богданова А. М.

300. Лазоренко, С. А. (2021). *Теорія і практика формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах змішаного навчання*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Суми-Слов'янськ: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет».

301. Ланська, С. П. (2018). Система безперервного професійного розвитку працівників: актуалізація та етапи формування в Україні. *Причорноморські економічні студії*, 36(2), 52-56.

302. Левків, В. І. (2014). Тенденції розвитку системи професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів зі спортивних ігор у вищих навчальних закладах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені*

М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 3К(45), 107-111.

303. Леврінц, М. (2019). Особливості реалізації конструктивізму в системі підготовки вчителів та підходах до викладання іноземної мови у США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3(87), 154-165.

304. Лемешко, О. С. (2003). Проблемність навчання як принцип дидактики. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 2, 26-31.

305. Леоненко, А. В. (2013). Становлення та розвиток особистості майбутнього фахівця з фізичної культури: теоретичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики*, 21(31), 21-25.

306. Литвин, А. В. (2018). *Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: практичний посібник*. Львів: ЛДУБЖД.

307. Лі Чжаофен. (2013). Ретроспектива категорії «пізнавальний інтерес» у науковій літературі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*, 22(32), 20-23.

308. Логвінова, Я. О., & Щербатюк, Н. І. (2018). Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутнього викладача фізичного виховання у туристичній діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3К(97), 304-307.

309. Лодатко, Є. О. (2010). Моделювання в педагогіці: точки відліку. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*, 1.

Взято з: <http://intellect-invest.org.ua>

310. Лугова, В. М. (2013). Професійна Я-концепція керівника як фундаментальна умова його професійного розвитку. *Бізнес Інформ*, 3, 354-358.
311. Луговий, В. І. (2020). Реалізація науково-педагогічної функції викладача в контексті стратегії розвитку вищої освіти в Україні: Пропозиції підгрупі № 5 «Викладач майбутнього» робочої групи з розроблення проєкту Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2), 1-3.
312. Лузік, Е. В. (2010). Інтегровані курси як методологічна основа в системі неперервної освіти ХХІ століття. *Креативна педагогіка*, 2, 125-128.
313. Лук'янова, Л. (2009). Провідні особливості навчання дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1, 73-82.
314. Лук'янова, Л. Б. (2011). *Концепція освіти дорослих в Україні*. Ніжин: ПП Лисенко М.М.
315. Лук'янова, Л. Б. (2013). Особливості мотивації навчання дорослої людини. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*, 1.40(92), 52-55.
316. Лук'янова, Л. Б. (2018). Основні потреби різних категорій дорослих у контексті особистісного і професійного розвитку. У *Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія*; О. А. Дубасенюк (ред.). (с. 56-67). Житомир: Видавець: О. О. Євенок.
317. Лук'янченко, М. Матвєєва, А., Подольски, А., & Шкрєбтій, Ю. (ред.). (2007). *Реалізація здорового способу життя: монографія*. Дрогобич: КОЛО.
318. Лунячек, В. (2020). Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти. *Нова педагогічна думка*, 102(2), 37-45.
319. Лунячек, В. Е. (2013). Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. *Публічне управління: теорія та практика*, 1(13), 155-162.
320. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2021а). *Програма підвищення кваліфікації тренерів-викладачів*

другої категорії «Теорія і методика підготовки спортсменів у сучасному спорті». Львів: ЛДУФК.

321. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2021b). *Програма підвищення кваліфікації «Сучасні аспекти теорії і методики обраного виду спорту»*. Львів: ЛДУФК.

322. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2022). *Програма підвищення кваліфікації для учителів фізичної культури «Фізичне виховання в сучасних умовах»*. Львів: ЛДУФК.

323. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2021c). *Програма підвищення кваліфікації учителів фізичної культури, керівників спортивних гуртків, інструкторів з фізичного виховання «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні»*. Львів: ЛДУФК.

324. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2021d). *Програма підвищення кваліфікації учителів фізичної культури та інструкторів з фізичного виховання «Інклюзія у фізичному вихованні та створення безпечного освітнього середовища»*. Львів: ЛДУФК.

325. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. (2021e). *Програма підвищення кваліфікації учителів фізичної культури, керівників спортивних гуртків «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні»*. Львів: ЛДУФК.

326. Львівський національний університет імені Івана Франка. (2017). *Наказ ректора № 0-60 від 16.05.2017 р. «Про затвердження Положення про оцінювання роботи та визначення рейтингів наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників»*. Взято з: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/reg_rating.pdf

327. Львівський національний університет імені Івана Франка. (2019). *Наказ ректора № 78/12 від 18.12.2019 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників у Львівському національному університеті імені Івана Франка»*. Взято з:

https://nmv.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/reg_prof_developmentPOLOZHENNYA-2019.pdf

328. Львівський національний університет імені Івана Франка. (2021). *Робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів I курсу*. Взято з: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/Robocha-prohrama-Fiz.vykhovannia.pdf>

329. Люта, Д. А. (2021). *Формування готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності у сфері соціального туризму*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Запоріжжя: Запорізький національний університет.

330. Лянной, Ю. О. (2017). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах*. (Автореферат дис. д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

331. Ляхова, І. М. (2016). Проблемні аспекти фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах і вищій школі та шляхи їх вирішення (за результатами аналізу сучасних наукових досліджень). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3К1(70), 84-87.

332. Майковська, В. І. (2013). Модель конкурентоспроможного фахівця як результат урахування вимог щодо якості й ефективності його професійної підготовки. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 31, 132-137.

333. Макаренко, А. В., Яковенко, В. Г., & Буров, Ю. В. (2022). Модульний підхід до розробки навчальних програм з фахових дисциплін у процесі підготовки фахівців фізичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 85, 109-113.

334. Макарова, Г. Г. (2013). Критерії, показники та рівні професійного розвитку студентів педагогічних ВНЗ. Взято з: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/777/1/2.pdf>
335. Маковецька, Н. В. (2016). Системний і особистісний підходи до реалізації андрагогічної моделі професійного розвитку інструкторів з фізкультури та вихователів дошкільних навчальних закладів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), ЗК 2(71), 183-187.*
336. Малихін, О. (2016). Гносеологічне визначення сутності моделі та процесу моделювання. *Молодь і ринок, 9, 26-29.*
337. Мар'єнко, М. В. (2021). Принципи, методи і підходи до формування хмаро орієнтованих систем відкритої науки у процесі навчання і професійного розвитку вчителів. *Фізико-математическое образование, 1(27), 62-66.*
338. Маракушин, А. І., Коновалов, В. В., & Юр'єв, С. О. (2013). Модель педагогічної діяльності викладача фізичної підготовки. *Слобожанський науково-спортивний вісник, 3, 210-216.*
339. Мартиненко, С. М. (2013). Акмеологічний підхід у формуванні професійної компетентності майбутнього педагога. *Акмеологія в Україні: теорія і практика, 24, 45-48.*
340. Мартинець, Л. А. (2015). Освіта дорослих: форми та зміст. *Освіта та розвиток обдарованої особистості, 6, 14-17.*
341. Мартинець, Л. А. (2016а). Методологічні підходи та принципи управління професійним розвитком учителів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка, 26, 77-82.*
342. Мартинець, Л. А. (2016b). Особливості управління професійним розвитком учителів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики, 27(37), 19-24.*

343. Мартинець, Л. А. (2019). До питання професійного розвитку учителів Великобританії, Канади, США. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 69, 125-128.
344. Марусинець, М. М., & Заяць, О. Т. (2020). Професійний саморозвиток особистості педагога в умовах інформатизації. *Психологічний і педагогічний дискурс: наукові записки вчених: збірник матеріалів конференції*; Т. О. Олефіренко (ред.). (с. 113-115). Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова.
345. Марущак, О., Король, В., & Луп'як, Д. (2015). Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 7(1), 88-91.
346. Матієнко-Купріянов, В. І. (2016). Особливості криз професійного розвитку викладачів з фізичного виховання. *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: збірник наукових праць*; Кузікова С. Б., Щербакової І. М. (ред.). (с. 349-353). Суми: Видавництво Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.
347. Матохнюк, Л. О., & Гальчевська, Н. А. (2022). Рефлексія як системоутворювальний механізм безперервного професійного розвитку педагога. *Габітус*, 20-24.
348. Мединський, С. В. (2016). *Система професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту у Сполучених Штатах Америки: монографія*. Чернівці: Родовід.
349. Медік, А. О., & Федоряк, Р. М. (2014). Удосконалення організації та стимулювання праці на підприємстві. *Технології та дизайн*, 2(11). Взято з: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/1098/1/td_2014_N2_18.pdf

350. Мирончук, Н. М. (2013). Стажування як форма підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. *Андрогогічний вісник*, 4, 64-69.
351. Мирончук, Н. М. (2014). Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів до реалізації функцій учителя-вихователя. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 76, 85-88.
352. Мирончук, Н. М. (2018). Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії. *Креативна педагогіка*, 13, 95-101.
353. Михайлишин, Г., & Кондур, О. (2019). Педагогічне моделювання професійної підготовки управлінців з якості освіти. *Освітній простір України*, 15, 96-104.
354. Михайлова, Л. М., Пагава, О. В., & Проніна, О. В. (2020). *Словник термінів і понять сучасної освіти*; Л. М. Михайлова (ред.). Сєверодонецьк.
355. Мичка, І. В. (2019). Упровадження пауерліфтингу в систему навчально-виховного процесу з фізичного виховання студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5(113), 97-100.
356. Мілорадова, Н. Е. (2015). Простір професійного розвитку як невід'ємна складова професіогенезу особистості. *Право і безпека*, 4(59), 160-165.
357. Мінекономіки України. (2021). *Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 610 від 23.03.2021 р. «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»*. Взято з: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf
358. Мірошник, С. І. (2016). Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. *Народна освіта*, 2, 13-18.

359. Молоштан, Д. В. (2017). ІКТ як засіб активізації навчання на заняттях з фізичної культури у ВНЗ. *Актуальні питання сучасної інформатики*, 5, 180-182.
360. МОН України. (2020). *Наказ № 1504 від 04.12.2020 року «Деякі питання професійного розвитку науково-педагогічних працівників»*. Взято з: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-profesijnogo-rozvitku-naukovo-pedagogichnih-pracivnikiv>
361. МОН України. (2021). *Наказ МОН України № 193 від 15.02.2021 року «Про затвердження Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року»*. Взято з: http://sportmon.org/wp-content/uploads/2021/02/rekomenlacziiyi-shhodo-strategichnogo-rozvytku-fizychnogo-vyhovannya-ta-sportu-sered-studentskoyi-molodi-na-period-do-2025-roku_compressed.pdf
362. МОН України. (2022а). *Наказ № 186 від 16.02.2022 р. «Про затвердження Рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників»*. Взято з: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-rekomendovanogo-pereliku-vidiv-navchalnoyi-metodichnoyi-naukovoyi-ta-organizacijnoyi-roboti-dlya-naukovo-pedagogichnih-naukovih-i-pedagogichnih-pracivnikiv?fbclid=IwAR2EnF8EAKAuW-nIVmEEEdOHICrD6PijYG9qfWUaBzNvBJJhFFTg-mS1VIIIE>
363. МОН України. (2022b). *Інклюзивне навчання. Статистичні дані*. Взято з: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
364. Монастирський, Г. Л. (2019). *Теорія організації: підручник*. Тернопіль: «Крок».
365. Мороз, М. О. (2017). Парадигмальний підхід до розвитку сучасної освіти: компаративний аналіз. *Андрагогічний вісник*, 8, 26-37.
366. Москаленко, Н., & Пухальська, І. (2004). Обґрунтування методики використання степаеробіки в урочних формах для дівчат 13-14 років. *Молода спортивна наука України*, 8(2), 24-45.

367. Мосьпан, Н. (2021). Вища освіта та ринок праці в Україні: десятиліття взаємодії. *Освітологічний дискурс*, 32(1), 20-38.
368. Мрихіна, О. Б. (2018). Сутність та значення трансферу технологій в умовах стратегічного розвитку університетів. *Бизнес Інформ*, 1(480), 128-139.
369. Муқан, Н. (2013). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників університетів: досвід США. *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи*, 380-386.
370. Муқан, Н. В. (2009). Стандарти професійного розвитку педагогів у США. *Вісник Львівського університету імені Івана Франка. Серія педагогічна*, 25, Ч. 3, 275-282.
371. Муқан, Н. В. (2011). *Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл у системах неперервної педагогічної освіти Великої Британії, Канади, США*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.00 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
372. Муқан, Н., & Грогодза, І. (2013). Професійний розвиток педагогів: теорії, концепції, підходи. *Порівняльні педагогічні студії*, 4(18), 154-160.
373. Муқан, Н., & Морська, Н. (2022). Дослідження ставлення викладачів до організації професійного розвитку у дистанційному форматі (на прикладі Національного університету "Львівська політехніка"). *Молодь і ринок*, 1(199), 33-38.
374. Муқан, Н., Муқан, О., & Істоміна, К. (2014). Детермінування та особливості розвитку неперервної педагогічної освіти на початку ХХІ ст. у сучасному освітньому просторі. *Порівняльно-педагогічні студії*, 1(19), 100-105.
375. Мулик, В. В., & Камаєв, О. І. (2017). *Теорія системності і системний підхід в професійній діяльності тренера*. Харків: ХДАФК.
376. Мунтян, В. С. (2021). Питання організації дистанційного навчання з фізичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 3К(131), 279-284.

377. Муромець, В. (2020). Теоретичні основи використання інноваційних технологій розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти: психологічний і колегіальний підходи. У *Теоретичні основи розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України у контексті розширення інституційної автономії: препринт (аналітичні матеріали)(I частина)*; за ред. Ю. Скиби. (с. 104-113). Київ: ІВО НАПН України.

378. Назар, Н. (2020). Державна політика у галузі освіти України: сутність та зміст. *Актуальні проблеми правознавства*, 1(1), 87-95.

379. Наумова, В. Ю. (2016). Розвиток професійної компетентності викладачів вищої школи в умовах формальної і неформальної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1, 40-45.

380. Національний авіаційний університет. (2018). *Наказ ректора № 211/од від 27.04.2018 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників Національного авіаційного університету»*. Взято з:

https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/5/2_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84_%D0%B0%D0%BA%D1%82.pdf

381. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». (2020). *Наказ ректора № 525 Од від 23.11.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Взято з:

<http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/metodotdel/wp-content/uploads/sites/28/2020/11/POLOZHENNYA-PRO-PIDVISHHENNYA-KVALIFIKATSIYI-PEDAGOGICHNIH-I-NAUKOVO-PEDAGOGICHNIH-PRATSIVNIKIV-NTU-HPI-.pdf>

382. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». (2019). *Наказ ректора № 614 Од від 28.12.2019 р. «Про*

затвердження Положення про планування і обліку основних видів роботи науково-педагогічних працівників НТУ «ХПІ». Взято з:

<http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/vr/wp-content/uploads/sites/27/2020/02/Polozhennya-pro-planuvannya-roboti-NNP-ZVEDENE-8.pdf>

383. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». (2022a). *Кафедра фізичного виховання. Анкета першокурсника*.

Взято з: <https://web.kpi.kharkov.ua/sport/uk/2022/09/16/anketuvannya-dlya-studentiv-1ih-kursiv-z-fizichnogo-vihovannya/>

384. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». (2022b). *Міжгалузевий інститут післядипломної освіти. Семінари*.

Взято з: <http://www.mipk.kharkiv.edu/archives/category/%d1%81%d0%b5%d0%bc%d1%96%d0%bd%d0%b0%d1%80>

385. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2020). *Наказ ректора № 7/134 від 03.08.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників»*. Взято з:

<https://osvita.kpi.ua/node/714>

386. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2021). *Наказ ректора № НОН/315 від 30.12.2021 р. «Про затвердження Положення про рейтингування науково-педагогічних працівників КПІ ім. Ігоря Сікорського та норм бального оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників»*. Взято з:

https://document.kpi.ua/files/2021_НОН-315.pdf

387. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2022a). *Кафедра технологій оздоровлення і спорту*. Взято з: <https://ktos-fbmi.kpi.ua/article/zbirni-komandy-v-kpi>

kpi

388. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2022b). *Силабус навчальної дисципліни «Основи здорового способу життя»*. Взято з: https://ktos-fbmi.kpi.ua/documents/syllabus/Syllabus_OZSZh_denna_22-23.pdf
389. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2022d). *Силабус навчальної дисципліни «Складно-координаційні види спорту (заняття в спеціальних медичних групах для студентів з інвалідністю та відхиленнями у стані здоров'я»*. Взято з: https://ktos-fbmi.kpi.ua/documents/syllabus/coordination/Syllabus_Viddilennia_SMG_denna_22-23.pdf
390. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2022e). *Підвищення кваліфікації співробітників КПІ ім. Ігоря Сікорського. Програми підвищення кваліфікації*. Взято з: http://ipo.kpi.ua/povyshenie_kvalif/pkv-kpi/
391. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». (2022c). *Робоча програма навчальної дисципліни (силабус) «Ігрові види спорту» для всіх спеціальностей*. Взято з: <https://ktos-fbmi.kpi.ua/article/robochi-programy-navchalnyh-dyscyplinsylabusy>
392. Національний університет «Києво-Могилянська академія». (2018). *Наказ ректора № 297 від 06.07.2018 р. «Про затвердження Положення про критерії, правила і процедури оцінювання навчально-методичної, наукової та організаційно-адміністративної діяльності науково-педагогічних (педагогічних) працівників НаУКМА»*. Взято з: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_view/751-polozhennia-pro-kryterii-pravyla-i-protsedury-otsiniuvannia-navchalno-metodychnoi-naukovoi-ta-orhanizatsiino-administratyvnoi-diialnosti-naukovo-pedahohichnykh-pedahohichnykh-pratsivnykiv-natsionalnoho-universytetu-kyievo-mohylianska-akademiiia

393. Національний університет «Києво-Могилянська академія». (2020a). *Наказ ректора № 532 від 30.12.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників НаУКМА»*. Взято з: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/24-kadrove-zabezpechennia-ta-pidvyshchennia-kvalifikatsii-i-vakansii
394. Національний університет «Києво-Могилянська академія». (2020b). *Наказ в.о. Президента № 192 від 26.06.2020 року «Про затвердження змін та доповнень до освітньої програми професійного розвитку (підвищення кваліфікації) викладачів НаУКМА та бланків Сертифікатів про підвищення кваліфікації»*. Взято з: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_download/1303-zatverdzhena-prohrama-pidvyshchennia-kvalifikatsii-2020-chynna-versiia-vkliuchno-z-shablonamy-sertyfikativ
395. Національний університет «Києво-Могилянська академія». (2021). *Календарний план спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи на 2021-2022 навчальний рік*. Взято з: <https://sport.ukma.edu.ua/plan.html>
396. Національний університет «Львівська політехніка». (2020). *Наказ ректора № 265-1-10 від 02.06.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у Національному університеті «Львівська політехніка»*. Взято з: <https://lpnu.ua/polozhennia-pro-pidvyshchennia-kvalifikatsii-npp>
397. Національний університет «Львівська політехніка». (2022b). *Кафедра фізичного виховання*. Взято з: <https://lpnu.ua/fv>
398. Національний університет «Львівська політехніка». (2022d). *Курси підвищення кваліфікації*. Взято з: <https://lpnu.ua/pio/kursy-pidvyshchennia-kvalifikatsii>

399. Національний університет «Львівська політехніка». (2022e). *Центр інноваційних освітніх технологій. Курси підвищення кваліфікації*. Взято з: <https://lpnu.ua/ciot/napriamy-navchannia/kurs-pidvyshchennia-kvalifikatsii>
400. Національний університет «Львівська політехніка». (2022f). *Положення про матеріальне заохочення та інші виплати працівникам Національного університету «Львівська політехніка»*. Взято з: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/2041/polozhennya-pro-materialne-zaokhochennya-ta-inshi-viplati-pracivnikam.pdf>
401. Національний університет «Львівська політехніка». (2022a). *Наказ ректора № 119-1-10 від 16.03.2022 р. «Про затвердження Тимчасового положення про порядок планування та оцінювання результативності діяльності науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка»*. Взято з: https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/pages/17477/timchasove-polozhennya-pro-poryadok-planuvannya-ta-ocinyuvannya-rezultativnosti-diyalnosti-naukovo_0.pdf
402. Національний університет «Львівська політехніка». (2022c). *Силабус освітнього компоненту «Фізичне виховання, Частина 1»*. Взято з: <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/IEM/6.073.00.00/8/2022/ua/full/1/5539>
403. Національний університет біоресурсів і природокористування України. (2020a). *Рішення Вченої ради НУБіП України (протокол № 4 від 25.11.2020 р.). Положення про професійний розвиток науково-педагогічних працівників Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Взято з: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
404. Національний університет біоресурсів і природокористування України. (2020b). *Рішення Вченої ради НУБіП України (протокол № 7 від 26.02.2020 р.). «Положення про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників НУБіП України»*. Взято з: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/polozhennya_pro_oblik_2020.pdf
405. Національний університет біоресурсів і природокористування України. (2022). *Спорт*. Взято з: <https://nubip.edu.ua/node/3318>

406. Національний університет фізичного виховання і спорту України. (2022). *Центр підвищення кваліфікації та перепідготовки*. Взято з: <https://uni-sport.edu.ua/node/1242#anchor6>
407. Неїжпапа, Л. С. (2016). Стратегія професійного розвитку особистості: теоретичний аналіз. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*, 22, 167-173.
408. Никифорова, Л. А. (2016). Професійна культура майбутніх учителів фізичного виховання. *Наука і освіта*, 4, 149-154.
409. Нікітченко, Л. О. (2015). Застосування методів проблемного навчання у процесі вивчення курсу основи педагогічної майстерності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 44, 69-72.
410. Ніколаєнко, Н. М. (2019). Корпоративна культура закладу вищої освіти і комунікація. *Studia Slobozhanica: матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Слобожанський гуманітарій – 2019. Вісник виставково-музейного центру*, 5, 103-112.
411. Ніколенко, Л. Т. (2009). Андрагогічний підхід до навчання педагогів у системі післядипломної освіти. *Стан і перспективи апробації шкільної навчальної літератури: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції*. (с. 284-287). Кіровоград: КОІППО ім. В. Сухомлинського.
412. Нітенко, О. В. (2015). Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету. *Освітологічний дискурс*, 2(10), 205-216.
413. Носенко, Ю. Г., & Сухіх, А. С. (2015). Організаційно-педагогічні умови здоров'язбережувального використання програмно-апаратних засобів в основній школі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 8(128), 52-56.
414. Носко, Ю. М. (2019). Зовнішні та внутрішні чинники професійного розвитку особистості майбутнього учителя початкових класів до викладання фізичної культури. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка*, 3(159), 68-73.

415. Огієнко, О. І. (2010). Андрагогічний підхід як методологічна основа самоспрямованого навчання дорослої людини. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*, 5(23), 218-225.
416. Огієнко, О. І. (2013). Акмеологічний підхід у контексті освіти дорослих. *Філософські, психологічні, аксіологічні контексти педагогічної майстерності*. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/6043/1.pdf>
417. Огнев'юк, В. О. (2012). *Університет і суспільство. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 14-26). Київ: Київський Університет імені Бориса Грінченка.
418. Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова. (2020). *Наказ ректора №167-02 від 12.11.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників в Одеському національному університеті імені І. І. Мечнікова»*. Взято з: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/dek/poloz-pidvishennya-kvalifikatsii_12112020.pdf
419. Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова. (2021). *Програма підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів вищої освіти. Педагогічний професіоналізм особистості та діяльності сучасного викладача закладу вищої освіти*. Взято з: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/studydept/pidvyschenya_kvalif_stag/rgf/pog_kvalif_pedagogichniy_profesional_osobystosti.pdf
420. Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова. (2022). *Кафедра фізвиховання і спорту*. Взято з: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/ggf/chairs/sport>
421. Оліфіра, Л. М. (2017). Нормативне забезпечення організації освітнього процесу підвищення кваліфікації кадрів освіти. *Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 24-27). Рівне: РОШПО.

422. Омок, Г. А. (2020). *Підготовка майбутніх бакалаврів з фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТНЗ*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Запоріжжя: Класичний приватний університет.
423. Оніщенко, О. В. (2015). Тренінг як інноваційна методика навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 132, 106-109.
424. Опачко, М. В. (2017). Моделювання у змісті підготовки педагога: теоретичний аспект. *Інноваційна педагогіка*, 2, 19-23.
425. Орлова, О. А. (2011). Андрагогічні засади оновлення підготовки вчителів у системі післядипломної освіти. *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії: збірник матеріалів конференції*. (с. 223-226). Житомир: Видавництво Житомирського державного університету ім. Івана Франка.
426. Отич, О. М. (2022). Особистісно-діяльнісний підхід до професійної самореалізації науково-педагогічних працівників. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»*, 2(4), 411-419.
427. Павленко, А. І. (2014). Теоретичні основи і практика реалізації контекстного навчання: перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*, 30, 117-119.
428. Павленко, В. В. (2013а). Проблемне навчання: становлення, сутність, перспективи. *Цілі та результати освітніх реформ: українсько-польський діалог: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції; О. В. Огнев'юк (ред);* (с. 126-134). м. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка.

429. Павленко, В. В. (2013b). Особливості проблемного навчання. *Підготовка педагогів до впровадження державних стандартів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць*, 466-471.
430. Павлюк, О., Чопик, Т., Павлюк, Є., & Рудніченко, М. (2023). Визначення педагогічних умов ефективної реалізації педагогічної технології самовдосконалення викладачів фізичного виховання у процесі професійної діяльності. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 1, 84-89.
431. Павлюк, О. С. (2012). Аналіз фізичної готовності до професійної діяльності викладача фізичного виховання. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Серія: Педагогічні та психологічні науки*, 62, 104-108.
432. Пазюра, Н. В. (2017). Неперервний професійний розвиток людських ресурсів в умовах ринку праці. *Освіта для майбутнього у перспективі орієнтації на ринок праці. Дебати, нариси, полько-українські рефлексії*. Bydgoszcz, 222-233.
433. Паламар, С. (2018). Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*, 1/2(20/21), 267-278.
434. Палієнко, О., & Іваненко, О. (2022). Оздоровчо-профілактична спрямованість фізичного виховання студентської молоді. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*, 7(1), 11-15.
435. Палтишев, М. М. (2000). *Педагогічна майстерність і шляхи її досягнення (у пошуках практико-орієнтованих дидактичних підходів): навчально-методичний посібник для слухачів курсів удосконалення вчителів*. Київ: Видавець Ешке О. М.
436. Панцирева, Г. В., & Монарх, В. В. (2019). Стажування як форма підвищення професійної майстерності викладача закладу вищої освіти. *Сільське господарство та лісівництво*, 12, 234-243.
437. Панченко, Л. Ф. (2013). Електронне портфоліо студента. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*, 7, 281-284.

438. Петренко, І. Г., & Гончар, В. І. (2015). Аналіз напрямів модернізації фізичного виховання студентів ВНЗ. *Молодий вчений*, 2(6), 501-504.
439. Петренко, Л. М. (2020). Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. *Вісник післядипломної освіти. «Серія «Педагогічні науки»*, 13(42), 170-184.
440. Петренко, Н. В. (2016). Самоактуалізація та самореалізація особистості у філософсько-освітньому дискурсі. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 19(7), 52-57.
441. Петренко, Н. В. (2018). *Розвиток педагогічної компетентності викладачів фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.
442. Петренко, С. І., & Дегтярьова, Н. В. (2020). Формування ІКТ-компетентності викладачів на курсах підвищення кваліфікації. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 186, 150-155.
443. Петрик, О. Л. (2015). Теоретико-методологічні засади класифікації прав та гарантій науково-педагогічних працівників. *Актуальні проблеми державного управління*, 1, 399-405.
444. Петриченко, Л. О. (2015). Контекстний підхід до професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах реформування системи освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер.: Педагогічні науки*, 28, 15-25.
445. Петрук, Л. А., Федорович, О. В., Бірук, І. Д., Сініцина, О. В., & Зарічанська, Л. О. (2021). Види рухової активності студентів у закладі вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 6(137), 88-92.
446. Пікельна, В. С. (1993). *Теорія і методика моделювання управлінської діяльності* (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.01 Загальна

педагогіка та історія педагогіки). Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний інститут.

447. Пов'якель, Н. І. (2004). *Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів*. (Автореферат дисертації д-ра псих. наук: спеціальність 19.00.07 Педагогічна та вікова психологія). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

448. Пододіменко, І. (2017). Сучасні тенденції професійного розвитку вчителів іноземних мов у США. *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів: матеріали тез доповідей VI міжнародного науково-методологічного семінару*; Н. М. Авшенюк, Н. М. Бідюк (ред.). (с. 169-172). Київ-Хмельницький: Термінова поліграфія.

449. Покрова, С. В. (2021). *Розвиток оцінювальної компетентності вчителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Запоріжжя: Запорізький національний університет.

450. Пономарьов, О. С., Серета, Н. В., & Чеботарьов, М. К. (2015). *Моделювання діяльності фахівця: навчально-методичний посібник*. Харків: НТУ «ХП».

451. Поплавська, О. М., & Кононенко, Т. С. (2021). Мотивація та задоволеність працівників: аналіз, ризики, шляхи удосконалення. *Бізнес Інформ*, 5, 378-384.

452. Попович, І. Є. (2017). Тенденції професійного розвитку вчителя у Великій Британії. *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів*, 172-175.

453. Порев, С. М. (2012). *Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництва знань: монографія*. Київ: Хімджест.

454. Почуєва, О. О. (2012). Моделювання в теорії управління освітніми процесами. *Збірник тез Всеукраїнської Інтернет-конференції*. (26.11-02.12.2012). Взято з: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip10.html

455. Президент України. (2016). *Указ Президента України №42/2016 від 09.02.2016 р. «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»*. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text>
456. Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту. (2022). *Курси підвищення кваліфікації*. Взято з: <http://infiz.dp.ua/joomla/index.php/navchannya/pidvishchennya-kvalifikatsiji>
457. Прийма, С. М. (2014). Моделювання відкритої освіти дорослих як системи соціокультурної динаміки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10, 263-276.
458. Пристинський, В. М., Пристинська, Т. М., & Некрасова, О. В. (2013). Духовно-моральна спрямованість діяльності викладача кафедри фізичного виховання педагогічного університету. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 4, 132-139.
459. Приступа, Є. Н., Данилевич, М. В., & Романчук, О. В. (2020). Досвід підготовки вчителів фізичної культури в Австрії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 8(128), 155-159.
460. Приходько, П. Ю. (2018). Сучасні тенденції в системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти та їх вплив на стан здоров'я. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 11(105), 118-120.
461. Пріма, Р. М. (2013). Варіативність професійної підготовки майбутнього педагога дошкільного закладу: теоретичні аспекти. *Вісник Черкаського університету*. Серія Педагогічні науки, 1(254), 100-106.
462. Прокоф'єва, М. (2011). Системний підхід у підготовці майбутнього педагога до реалізації диференційованого навчання. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 4(2), 315-322.

463. Проценко, А. А. (2018). *Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Кропивницький: Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.
464. Пуховська, Л. (2015). Європейські тенденції професійного навчання і розвитку виробничого персоналу. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 10*, 110-119.
465. Пуховська, Л. (2021). Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти дорослих. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 20(2)*, 51-62.
466. Радкевич, В. О. (2011). Принципи модернізації професійно-технічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя, 3(3)*, 331-337.
467. Радул, В. (2022). Екзистенціалізм та діяльність (порівняльна характеристика розвитку особистості). *Соціальна робота та соціальна освіта, 1(8)*, 18-28.
468. Редько, Т. М. (2015). Проблема збереження здоров'я студентів на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 124*, 45-48.
469. Резван, О. О. (2015). Рефлексивне освітнє середовище як чинник розвитку особистості майбутнього фахівця. *Педагогіка та психологія, 50*, 290-299.
470. Ришко, В. А. (2014). Концепція. У *Енциклопедія сучасної України, Т. 14*; І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк, & et al. (ред.). Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Взято з: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3256
471. Розіна, Н. В. (2013). *Майстер-клас як форма діяльності віртуальної школи професійного становлення молодого педагога: методичні рекомендації*. Черкаси: ЧОПОПП.

472. Романова, Г. (2022). Корпоративний університет у системі професійного розвитку науково-педагогічних працівників. *Професійна педагогіка*, 1(24), 111-118.
473. Романовський, О. Г., Черкашин, А. І., Грень, Л. М., & Резнік, С. М. (2022). *Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів та аспірантів всіх форм навчання спеціальностей 053 «Психологія», 011 «Освітні, педагогічні науки», 232 «Соціальне забезпечення»*. Харків: Видавництво Іванченка І. С.
474. Ротерс, Т. (2006). Мультимедійні технології в процесі підготовки спеціалістів з фізичного виховання. *Молода спортивна наука України*, 3, 269-273.
475. Руденко, В. М., & Руденко, Н. М. (2017). *Математичні методи в психології: підручник*. Київ: Академвидав.
476. Рудніцька, К. В. (2016). Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»)*, 1(38), 241-244.
477. Рудченко, С. М. (2012). Стимулювання трудової діяльності науково-педагогічних працівників. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 56, 171-176.
478. Рябинчук, І. О., & Сушко, Р. О. (2021). Особливості дистанційного навчання майбутніх викладачів фізичного виховання в умовах пандемії коронавірусу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5(136), 98-102.
479. Савельчук, І. Б. (2021). Парадигмальний підхід як методологічне підґрунтя дослідження вітчизняної соціальної роботи. *Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 32-34). Чернівці: Національний університет «Чернігівська політехніка».

480. Садовський, О. О. (2017). *Формування рекреаційної культури студентської молоді в процесі фізичного виховання*. (Дисертація канд. наук з фізичного виховання і спорту: спеціальність 24.00.02 Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення). Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України.
481. Самойленко, О. А. (2019). Інформальна освіта у системі особистісного та професійного розвитку дорослого. *Вісник Національного університету Чернігівський колегіум імені ТГ Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 1, 188-194.
482. Самсутіна, Н. М. (2008). Професійна компетентність як показник якості фахової освіти майбутнього вчителя фізичної культури. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*, 4, 34-39.
483. Сацик, В. І., Антонюк, Л. Л., & Василькова, Н. В. (2011). Світовий досвід становлення і розвитку дослідницьких університетів. *Університетська освіта*, 1, 58-66.
484. Сбруєва, А. (2015). Розвиток європейської вищої освіти в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. *Український педагогічний журнал*, 4, 228-241.
485. Сбруєва, А. А. (2003). Професійно-орієнтовані стратегії реформ освіти англomовних країн. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 12, 234-237.
486. Сватсьєв, А. В., & Безкоровайна, Л. В. (2009). Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до професійної діяльності у вищих навчальних закладах. *Вісник Запорізького національного університету*, 1, 107-113.
487. Свиридюк, О. В. (2014). Здоров'язбережувальне середовище як засіб становлення особистості. *Андрагогічний вісник*, 5, 139-145.
488. Свінціцький, А. С. (2013). Здоров'я населення як важливий чинник державотворення та національної безпеки. *Практикуючий лікар*, 2(6), 7-13.
489. Сегеда, О. В. (2015). Андрагогічні засади навчання педагогічних працівників у процесі підвищення кваліфікації. *Андрагогічні засади*

післядипломної освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції. (с. 105-110). Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського».

490. Семенова, А. В. (2009b). *Теоретичні та методичні засади застосування парадигмального моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Одеса: Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського.

491. Семенова, А. В. (2009a). *Теоретичні і методичні засади застосування парадигмального моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів*. (Автореферат дис. д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет.

492. Семенова, А. В. (ред.). (2006). *Словник-довідник з професійної педагогіки*. Одеса: Пальміра.

493. Семеріков, С. О., & Теплицький, І. О. (2010). Роль, місце та зміст комп'ютерного моделювання в системі шкільної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*, 9(16), 34-46.

494. Сергеева, Л. (2014). Диверсифікація професійної освіти у контексті інституційного розвитку професійно-технічного навчального закладу. *Theory and methods of educational management*, 1, 14. Взято з: https://lib.iitta.gov.ua/6076/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%E2%95%91%D0%B2%D0%B0.pdf

495. Сидоренко, В. В. (2013). *Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект: термінологічний словник-довідник*. Донецьк: Витоки.

496. Сидоренко, В. В. (2017). *Періодизація педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах післядипломної освіти. Психолого-педагогічний*

супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (с. 112-118). Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

Взято з: http://inpsy.naps.gov.ua/files/pdf/zb_1509980340.pdf

497. Сидоренко, В. В. (2018). Розвиток педагогічного акмепрофесогенезу в умовах формальної і неформальної педагогічної освіти. У *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія.* (с. 177-256). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

498. Сиско Н. М. (2018b). Мотивація як важливий чинник неперервного професійного розвитку викладача закладу професійної освіти. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна, 24, 177-180.*

499. Сиско, Н. М. (2018a). Акмеологічний підхід до професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Імідж сучасного педагога, 2(179), 23-26.*

500. Сиско, Н. М. (2019a). Системний підхід до професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія, 1, 107-110.*

501. Сиско, Н. М. (2019b). Теоретичні основи функціонування системи професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Імідж сучасного педагога, 1(184), 30-34.*

502. Сисоєва, С. О. (ред.). (2001). *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія.* Київ: ВІПОЛ.

503. Сисоєва, С. О., & Кристопчук, Т. Є. (2013). *Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник.* Рівне: Волинські обереги.

504. Сігаєва, Л. Е. (2010). Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія; С. О. Сисоєва (ред.). Київ: ТОВ «ЕКМО».

505. Сігаєва, Л. Є. (2011). Характеристика структури освіти дорослих в сучасній Україні. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 59, 38-42.
506. Січкарук, О. І. (2006). *Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник*. Київ: Таксон.
507. Склярєва, І. О. (2013). Моделювання професійної компетентності учителя математики. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 31, 498-504.
508. Скрипник, М. І. (2015). Дослідження проблем професіоналізму науково-педагогічних працівників у андрагогіці. *Проблеми освіти*, 2(83), 194-199.
509. Скріннік, Є. О. (2018). Умови активізації професійно-особистісного самовдосконалення викладачів фізичного виховання у вищій медичній школі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики*, 30(40), 76-80.
510. Сливка, Є. (2011). До проблеми розвитку професійної компетентності вчителів фізичної культури. *Молода спортивна наука України*, 4, 145-148.
511. Слозанська, Г. (2018). Моделювання професійної діяльності у підготовці майбутніх соціальних працівників у ЗВО до роботи у територіальній громаді. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2(43), 255-259.
512. Смішко, Л. В. (2007). Аналіз процесів професійного розвитку кадрового складу місцевого самоврядування: регіональний аспект. *Університетські наукові записки*, 1, 275-283.
513. Смолюк, А. І. (2018). *Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

514. Сова, М. О. (2003). Системно-структурний аналіз інтеграції знань // *Наукові записки*, 49, 137-144.
515. Соловйов, В. (2013). Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів фізичного виховання до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 3, 152-161.
516. Солтик, О. О. (2016). Особливості професійної діяльності викладача фізичного виховання вищої школи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки*, 5(1), 159-164.
517. Сорочан, Т. М. (2019). Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*, 1(102), 5-13.
518. Сорочан, Т. М., Данильєв, А. О., Дьяченко, Б. А., & Рудіна, О. М. (2013). *Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти)*. Луганськ: СПД Резніков В. С.
519. Сосницька, Н. Л. (2016). Акмеологічні детермінанти професійного розвитку майбутніх викладачів ПТНЗ. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 138, 166-169.
520. Сотська, Г. І. (2017). Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України. *Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku*, 1, 387-397.
521. Співаковський, О. В., Кравцов, Г. М., & Співаковский, А. В. (2012). Цілі, задачі та забезпечення стратегічного плану впровадження інформаційних технологій в концепції розвитку університету. *Інформаційні технології в освіті*, 13, 9-22.
522. Стадник, В. В., Боровик, Ю. І., Смірнова, Л. М., Зелікова, Т. І., & Куспиш, О. В. (2019). Інновації щодо підвищення ефекту фізичного виховання студентів у позаакадемічних формах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-*

педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 4(112), 148-152.

523. Степанова, І. В. (2007). *Засоби степ-аеробіки в системі урочних занять з фізичної культури дівчат 13-14 років*. (Дисертація канд. наук з фізичного виховання і спорту: спеціальність 24.00.02 Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення). Львів: Львівський державний університет фізичної культури.

524. Степанченко, Н. І. (2015). *Формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до інноваційної діяльності*. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5 К(61), 234-236.

525. Степанченко, Н. І. (2017). *Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

526. Стинська, В. (2020). *Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти*. *Нові технології навчання*, 94, 321-325.

527. Столяренко, О. В., & Столяренко, О. В. (2020). *Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навчальний посібник*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД».

528. Стрельбицька, С. М. (2022). *Професійна зрілість як складова професіоналізму особистості: концептуальні засади*. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 88, 199-203.

529. Сумський державний університет. (2020b). *Програма підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших категорій працівників «Педагогічна майстерність у сфері фізичного виховання та спорту»*. Взято з: https://crkp.sumdu.edu.ua/images/Profil_ped_sport.pdf

530. Сумський державний університет. (2020а). Наказ ректора № 0572-I від 01.07.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації співробітників СумДУ, педагогічних та науково-педагогічних працівників інших закладів освіти у Сумському державному університеті». Взято з: <https://normative.sumdu.edu.ua/>
531. Сумський державний університет. (2021). Наказ ректора № 0375-I від 12.04.2021 р. «Про затвердження Положення про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників Сумського державного університету». Взято з: <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=1e824148-2e9c-eb11-9d2b-d4856459ca35&kind=1>
532. Сургунд, Н. (2016). Особистісний вибір у контексті подолання криз професійного розвитку на основі професійної мобільності: синергетичний аспект. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 109-119.
533. Сухобок, О. Ю. (2011). Засоби інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 12, 109-112.
534. Теплицька, А. О. (2015). Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх учителів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 6, 181-191.
535. Теренко, О. (2018а). Організаційно-змістові аспекти діяльності провайдерів освіти дорослих у США і Канаді. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3-4, 111-115.
536. Теренко, О. О. (2018b). Філософсько-педагогічні аспекти розвитку освіти дорослих у США і Канаді. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей; В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало (ред.)*. (с. 572-578). Київ: Знання України.
537. Термінологічний словник. (2022). *Теоретико-методичні засади трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти*. Біла Церква: «ТОВ Білоцерківдрук».

538. Терьохіна, Н. (2014). Неформальна освіта як важлива складова системи освіти дорослих. *Порівняльно-педагогічні студії*, 2-3, 109-114.
539. Тимошенко, О. В. (2008). Шляхи оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах розвитку сучасної освіти в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 9, 125-132.
540. Тимошенко, О. В. (2009). *Теоретико-методологічні засади оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах*. (Дисертація д-ре пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.
541. Тимошко, Г. (2015). Організаційна культура як чинник ефективної взаємодії викладача і студента в організації навчального процесу у ВНЗ. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 1-2, 45-56.
542. Ткаченко, А. М., & Марченко, К. А. (2014). Професійний розвиток персоналу—нагальне завдання сьогодення. *Економічний вісник Донбасу*, 1(35), 194-197.
543. Ткачова, Н. О., & Варенко, Т. К. (2009). Аксиологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. *Наука і освіта*, 7. Взято з: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/58.pdf.pdf
544. Ткачук, Г., Стеценко, Н., & Стеценко, В. (2018). Особливості проектування персонального освітнього середовища в умовах коннективіського підходу. *Proceedings of the eleventh international scientific-practical conference Internet-Education-Science-2018*. (p. 247-249). Вінниця: ВНТУ.
545. Ткачук, О. Г. (2018). Педагогічні умови формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(101), 92-96.

546. Толочко, С. В. (2018). Професійний і особистісний розвиток педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку. *Педагогічні науки*, 83(2), 184-191.
547. Томенко, О., & Бондар, А. (2018). Особливості залучення дітей та молоді до фізкультурно-оздоровчої діяльності у сучасних умовах. *Молодий вчений*, 11(63), 565-568.
548. Трачук, С. В., Бричук, М. С., Куликовська, С. М., & Цикало, Л. С. (2019). Діагностика рівня сформованості мотиваційного компонента готовності викладачів фізичного виховання до професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 2(108), 156-161.
549. Тринус, О. В. (2019). Методологічні підходи до самовиховання вчителя. *Імідж сучасного педагога*, 4(187), 28-32.
550. Троїцька, Т. С., Троїцька, О. М., & Поправко, О. В. (2019). Конструктивізм і діалог у викликах сучасній традиційній освіті. *Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. (с. 273-277). Мелітополь: ФОП Однорог Т. В.
551. Туган-Барановський, М. І. (1994). *Політична економія. Курс популярний*. Київ: «Наукова думка».
552. Туманова, Ю. В. Сутність методу моделювання як науковий процес пізнання. *Scientific Research and Innovation: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference*. (April 7-8, 2022). (p. 242). Дніпро: ФОП Мареніченко В. В.
553. Туриніна, О. Л. (2020). Особистісно-діяльнісний підхід як методологічний принцип професійної підготовки психологів. *Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум: матеріали доповідей*

міжнародної науково-практичної конференції. (с. 145-149). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

554. УМІТИ. (2022). *Курси підвищення кваліфікації*. Взято з: <https://umity.in.ua/>

555. Федірчик, Т. М. (2016). *Теоретико-методичні засади розвитку педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи в процесі науково-педагогічної діяльності*. (Дисертація д-ра пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

556. Федюк, В. В. (2022). Специфіка особистісно-професійного буття науково-педагогічних працівників крізь призму екзистенціалізму в умовах воєнного стану. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації*. (с. 478-481). Одеса: Видавничий дім «Гельветика».

557. Фрицюк, В. А. (2016). Аксіологічний підхід до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя. *Актуальні питання освіти і науки: збірник наукових статей, матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції*. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків: ХОГОКЗ.

558. Фрицюк, В. А. (2017). Методологічні підходи до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього фахівця. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 6, 160-167.

559. Фрицюк, В. А., & Грошовенко, О. П. (2018). Професійний саморозвиток майбутніх педагогів: компетентнісний підхід. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*, 1, 208-213.

560. Харківська державна академія фізичної культури. (2022). *Підвищення кваліфікації для тренерів (тренерів-викладачів I та II категорії)*. Взято з: <https://khdafk.kh.ua/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%>

[D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-](#)

[%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2/](#)

561. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2015). *Наказ ректора № 0205-1/181 від 14.05.2015 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна».* Взято з:

https://karazin.ua/storage/documents/555_SB68uNv6niECuOxDsgwZEGfj8.pdf

562. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2018). *Наказ ректора № 0202-1/334 від 02.08.2018 р. «Про затвердження Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна».* Взято з:

https://karazin.ua/storage/documents/247_0D1fUw4SP2JL4L23eUOLozulb.pdf

563. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2021). *Наказ ректора № 0902-1/404 від 31.08.2021 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування наукових і науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за кордоном».* Взято з:

https://karazin.ua/storage/documents/907_tp71NI5QkuMeP4Q4DpBmWLC9T.pdf

564. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2022a). *Спортивний безліміт.* Взято з: <https://karazin.ua/kultura/sport-u-karazinskomu/sportyvnyi-bezlimit/>

565. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. (2022b). *Підвищення кваліфікації для викладачів ЗВО.* Взято з:

<https://sites.google.com/karazin.ua/dist-karazin->

[ua/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-](#)

[%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%](#)

[D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97/%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D](#)

[0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87%D1%83-](#)

[%D0%B7%D0%B2%D0%BE?authuser=0](#)

566. Хіміч, І. Ю. (2017). Європейський досвід організації фізичного виховання студентів ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт*, 3К(84), 492-495.
567. Хом'юк, І. В. (2019). Сучасні ролі викладача в освітньому процесі вищої школи в контексті компетентнісного підходу. *Формування ключових і предметних компетентностей засобами сучасних освітніх технологій: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції*. (с. 213-216). Кривий Ріг: КДПУ.
568. Хоменко, А. (2016). Полісемантичність поняття «парадигма» у теорії науковопедагогічного знання. *Педагогічні науки*, 65, 26-35.
569. Хор'яков, В. А., & Безугла, Л. І. (2007). Модульна технологія навчання з фізичного виховання студентів ВНЗ в контексті Болонського процесу. *Теорія та методика фізичного виховання*, 4, 39-42.
570. Хоржевська, І. М. (2013). Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Серія: Державне управління*, 214(202), 110-113.
571. Хоружа, Л. Л. (2018). Інваріантність та варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін. У *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія*. (с. 40-58). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
572. Хоружа, Л., & Братко, М. (2018). Модель педагогічної освіти сучасного університету. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3-4, 7-13.
573. Христова, Т. Є., Ребар, І. В., & Старостенко, В. О. (2020). Педагогічні умови підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*, 20(3), 118-122.

574. Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта». (2022). *Рейтинг університетів України «Топ-200 Україна 2022»*. Взято з: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=7420>
575. Цись, Д. І. (2013). Спортивна спрямованість занять з фізичного виховання—один із чинників підвищення фізичної підготовленості студентської молоді. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 3, 5-7.
576. Цьовх, Л. П., Мельничук, М. П., Фестрига, С. В., & Зелікова, Т. І. (2019). Інноваційний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій в контексті модернізації фізичного виховання студентів ЗВО. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, 7(115), 88-92.
577. Часнікова, О. В. (2014). Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. *Народна освіта*, 3(24). Взято з: <https://www.narodnaosvita>
578. Чередник, С. А. (2015). Роль фізичного виховання у формуванні здорового способу життя. *Проблеми та методи підготовки висококваліфікованих фахівців: виклик часу: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних і науково-педагогічних працівників, науковців та молодих учених*. (с. 317-322). Ніжин: Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжниський агротехнічний коледж».
579. Череповська, О. А. (2020). Способи формування мотивації у студентів ЗВО до занять з фізичного виховання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5(125), 160-163.
580. Чернишов, О., & Соф'янц, Е. (2011). Моделювання післядипломної педагогічної освіти на засадах неперервності професійного розвитку. *Рідна школа*, 4-5, 14-18.
581. Чернишова, Є. Р., Колосова, Л. М., Любченко, Н. В., & Морозова, М. Е. (2015). *Теорія та практика управління професійним розвитком науково-*

педагогічних та педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін в освіті: колективна монографія; Є. Р. Чернишова (ред.). Луцьк: Вежа-Друк.

582. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. (2020). *Наказ ректора № 123 від 28.04.2020 р. «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»*. Взято з: https://drive.google.com/file/d/1opL_rGqQxGOytwv1IkoQUAKdJKInQeK6/view

583. Черняков, В. В. (2011). Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 2, 131-133.

584. Чижевський, Б. Г. (1996). *Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки). Київ: Інститут педагогіки АПН України.

585. Чичков, А. Г., Башкеєва, О. М., & Патеріло, О. М. (2014). *Словник-довідник з курсу «Філософії для студентів 2, 3, 4 курсів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання»*. Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ.

586. Чуйко, О. В. (2017). Управлінські засади створення середовища особистісно-професійного розвитку на кафедрі. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 1(8), 84-90.

587. Чунарьова-Вовнянко, М. В. (2018). Професійний розвиток учителів іноземних мов в умовах формальної і неформальної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 63, 196-199.

588. Чупахін, С. А. (2018). *Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців в процесі вивчення спеціальних дисциплін*. (Дисертація канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти). Київ: Національний авіаційний університет.

589. Чуприна, Ю. А. (2019). Принципи професійного розвитку науково-педагогічних працівників. *Право та інноваційне суспільство*, 1(12), 99-103.

590. Чуприна, Ю. А. (2020). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників: теоретичний аспект. *Правові новели*, 10(2), 166-171.
591. Шанскова, Т. І. (2015). Андрагогічні технології професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах другої вищої освіти. *Всеукраїнська Інтернет-конференція «Актуальні проблеми університетської та професійної післядипломної освіти в кризових умовах»*: збірник тез. (с. 102-103). Взято з: <http://eprints.zu.edu.ua/17575/>
592. Шапран, О. І. (2015). Технологічна карта використання контекстного навчання у професійній підготовці майбутніх учителів. *Вісник Черкаського університету, Серія : педагогічні науки*, 10(343), 136-141.
593. Шапран, О. І. (ред.). (2016). *Сучасний психолого-педагогічний словник*. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М.
594. Шахов, В. І. (2006). Психолого-педагогічні основи активних методів навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 76-83.
595. Швень, Я. (2019). Рефлексивний аналіз науково-дослідної роботи щодо професійного розвитку педагогічних працівників у системі формальної та неформальної освіти. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, 44(47), 125-134.
596. Швець, І. Б., & Полиця, А. О. (2013). Створення системи мотивації професійного розвитку персоналу підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*, 18, 39-43.
597. Шевців, У. С. (2009). *Технологія впровадження оздоровчих видів гімнастики у фізичне виховання старшокласниць (на прикладі шейпінгу)*. (Дисертація канд. наук з фізичного виховання і спорту: спеціальність 24.00.02 Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення). Львів: Львівський державний університет фізичної культури.

598. Шиліна, Г. А. (2014). Дидактичні основи дистанційного навчання в допрофільних класах середньої школи. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 3, 300-306.
599. Шинкарук, В. І. (ред.). (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис.
600. Шпільчак, А. Я., & Випасняк, І. П. (2011). Особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури в умовах модульного навчання. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*, 13, 71-80.
601. Щур, Л., Грибовська, І., & Іваночко, В. (2016). Вплив технології формування навичок здорового способу життя на зміни фізичної активності студентів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 4(54), 123-127.
602. Юрчишин, Ю. В. (2012). Технологія залучення студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості у процесі фізичного виховання. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*, 16, 30-35.
603. Юрчук, С. М. (2009). Фізична культура і соціалізація особистості студента в процесі дозвілля. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*, 142, 149-153.
604. Юхно, Ю. О., & Гайдай, С. О. (2015). *Дзюдо: чоловіки, жінки. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячоюнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю*. Київ: Федерація дзюдо України.
605. Яворська, О. (2016). Охорона прав інтелектуальної власності науково-педагогічних працівників: здобутки, перспективи, проблеми. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*, 63, 113-119.
606. Ягупов, В. (2015b). Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, 175, 22-28.
607. Ягупов, В. В. (2003). Моделювання навчального процесу як педагогічна проблема. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1, 28-37.

608. Ягупов, В. В. (2015а). Методологічні засади професійного розвитку особистості фахівця. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів*, 126-136.
609. Яремко, Г. В. (2016). Теоретичні засади професійного розвитку педагогів. *Молодий вчений*, 12, 554-558.
610. Ярошенко, О. (2019). Теоретичні основи і технологія розвитку дослідницької компетентності науково-педагогічних працівників в умовах інтеграції вищої освіти і науки. У Ярошенко, О. Г., Жабенко, О. В., Скиба, Ю. А., Дівінська, Н. О., Регейло, І. Ю., & Чорнойван, Г. П. *Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: монографія*; О. Г. Ярошенко (ред.). (с. 110-146). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
611. Яценко, С. Л. (2015). Сутнісні аспекти особистісно орієнтованої освіти. *Проблеми освіти*, 85, 116-122.
612. Яцула, Т. В. (2007). Гуманістично-синергетичний підхід як концептуальна основа професійного розвитку вчителя-вихователя. *Педагогічні науки*, 44, 329-335.
613. Яшник, С. В. (2011). Особливості професійного розвитку керівників у процесі професійного навчання. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 159, Ч. 2, 250-259.
614. Ящук, С. М., & Власенко, С. О. (2023). Проблема формування професійно-педагогічної компетентності тренерів-педагогів у теорії й практиці вищої школи. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 92(1), 164-168.
615. Abad-Segura, E., González-Zamar, M. D., Infante-Moro, J. C., & Ruipérez García, G. (2020). Sustainable management of digital transformation in higher

- education: Global research trends. *Sustainability*, 12(5), 2107. Retrieved from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/5/2107>
616. Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. University of Chicago Press.
617. Abdulwahed, M., & Nagy, Z. K. (2009). Applying Kolb's experiential learning cycle for laboratory education. *Journal of engineering education*, 98(3), 283-294.
618. Aggarwal, J. C. (2010). *Theory & principles of education*. Vikas Publishing House.
619. Aghili, A., & Asadifard, A. (2013). An investigation of Career Anchors Model among Education Organization, Physical Education organization and higher education Employees in Iran. *Journal of Novel Applied Sciences*, 2(8), 282-285.
620. Alexander, B. (2020). *Academia next: The futures of higher education*. Johns Hopkins University Press.
621. Apanasenko, G. L. (2006). Individual health: essence, mechanisms, manifestations. *Physical training in prevention, treatment and rehabilitation*, 1, 66-69.
622. Apanasenko, G., & Dolzhenko, L. (2007). The level of health and physiological reserves of the body. *Theory and methods of physical education and sports*, 1, 17-21.
623. Aras, G., Furtuna, O. K., & Kazak, E. H. (2021). The nexus between stakeholders' materiality and sustainable development goals: Evidence from higher education institutions. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(1), 114-134.
624. Armour, K. M., & Duncombe, R. (2004). Teachers' continuing professional development in primary physical education: Lessons from present and past to inform the future. *Physical education & sport pedagogy*, 9(1), 3-21.
625. Armour, K. M., & Yelling, M. (2007). Effective professional development for physical education teachers: The role of informal, collaborative learning. *Journal of teaching in physical education*, 26(2), 177-200.

626. Armour, K. M., & Yelling, M. R. (2004a). Continuing professional development for experienced physical education teachers: Towards effective provision. *Sport, education and society*, 9(1), 95-114.
627. Armourand, K. M., & Yelling, M. (2004b). Professional development and Professional eLearning: Bridging the gap for experienced physical education teachers. *European Physical Education Review*, 10(1), 71-93.
628. Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 10-20.
629. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A., & Manzhos, E. (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(Supplement issue 4), 1323-1332.
630. Bandura, A. (1997). Self-efficacy. *Harvard Health Letter*, 13, 3-39.
631. Baporikar, N. (2021). Stakeholder approach for quality higher education. In *Research Anthology on Preparing School Administrators to Lead Quality Education Programs* (pp. 1664-1690). IGI Global.
632. Bardaglio, G., Marasso, D., Magno, F., Rabaglietti, E., & Ciairano, S. (2015). Team-teaching in physical education for promoting coordinative motor skills in children: the more you invest the more you get. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 20(3), 268-282.
633. Beder, H., & Carrea, N. (1988). The effects of andragogical teacher training on adult students' attendance and evaluation of their teachers. *Adult Education Quarterly*, 38(2). 75-87.
634. Beker, G. S. (1964). *Human Capital*. N.Y.: Columbia University Press.
635. Bergier, J., Bergier, B., & Tsos, A. (2017). Variations in physical activity of male and female students from the Ukraine in health-promoting life style. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 24(2), 217-221.
636. Bergsteiner, H., Avery, G. C., & Neumann, R. (2010). Kolb's experiential learning model: critique from a modelling perspective. *Studies in Continuing Education*, 32(1), 29-46.

637. Bernhardt, P. E. (2015). 21st century learning: Professional development in practice. *The Qualitative Report*, 20(1), 1-19.
638. Bloom, B. S., Krathwohl, D. R., & Masia, B. B. (1984). Bloom taxonomy of educational objectives. In *Allyn and Bacon*. London: Pearson Education.
639. Bolam, R. (2000). Emerging policy trends: some implications for continuing professional development. *Journal of in-service education*, 26(2), 267-280.
640. Borko, H. (2004). Professional development and teacher learning. Mapping thr Terrain. *Educational researcher*, 33(8), 3-15.
641. Bove, C., Jensen, B., Wysłowska, O., Iannone, R. L., Mantovani, S., & Karwowska-Struczyk, M. (2018). How does innovative continuous professional development (CPD) operate in the ECEC sector? Insights from a cross-analysis of cases in Denmark, Italy and Poland. *European Journal of Education*, 53(1), 34-45.
642. Brady, A. M. (2022). Towards an Existentialist Account of Teaching. In *Being a Teacher* (pp. 155-180). Springer, Singapore.
643. Braga, L., Jones, E., Bulger, S., & Elliott, E. (2017). Empowering teachers to implement innovative content in physical education through continuous professional development. *Teacher Development*, 21(2), 288-306.
644. Broad, K., & Evans, M. (2006). *A review of literature on professional development content and delivery modes for experienced teachers*. Ontario, Canada: University of Ontario.
645. Brookfield, S. (1984). The Contribution of Eduard Lindeman to the Development of Theory and Philosophy in Adult Education. *Adult Education Quarterly*, 34(4), 185-196.
646. Carraro, A., Colangelo, A., Santi, G., Conti, C., Petrini, M., & Gobbi, E. (2022). An Internet-Supported Continuing Professional Development Training with Secondary School Physical Education Teachers: Protocol for the Physical Education for Moving (PE4MOVE) Trial. *Sustainability*, 14(18), 11579.
647. Chen, D., & Stroup, W. (1993). General system theory: Toward a conceptual framework for science and technology education for all. *Journal of Science Education and Technology*, 2(3), 447-459.

648. Cheng, A. Y., & Szeto, E. (2016). Teacher leadership development and principal facilitation: Novice teachers' perspectives. *Teaching and teacher education*, 58, 140-148.
649. Chitanana, L. (2012). A constructivist approach to the design and delivery of an online professional development course: A case of the iEARN online course. *International Journal of Instruction*, 5(1), 23-48.
650. Choudaha, R. (2017). Three waves of international student mobility (1999–2020). *Studies in Higher Education*, 42(5), 825-832.
651. Christou, T. M. (2015). We Find Ourselves in the World of the Present: Humanist Resistance to Progressive Education in Ontario. *History of Education Quarterly*, 55(3), 273-293.
652. Christou, T. M. (2016). 21st-century learning, educational reform, and tradition: Conceptualizing professional development in a progressive age. *Teacher Learning and Professional Development*, 1(1), 61-72.
653. Clark, K. R. (2018). Learning theories: cognitivism. *Radiologic Technology*, 90(2), 176-179.
654. Clegg, S. (2003). Problematizing ourselves: Continuing professional development in higher education. *International journal for academic development*, 8(1-2), 37-50.
655. Clegg, S., Tan, J., & Saeidi, S. (2002). Reflecting or acting? Reflective practice and continuing professional development in higher education. *Reflective Practice*, 3(1), 131-146.
656. Cochran-Smith, M. (2016). The Problem of Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, 55(4), 295-299.
657. Cochran-Smith, M., & Lytle, S. L. (1999). Relationship of knowledge and practice: Teacher learning in communities. *Review of Research in Education*, 24, 249-306.
658. Collins, K., & Staples, K. (2017). The role of physical activity in improving physical fitness in children with intellectual and developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 69, 49-60.

659. Constandt, B. (2023). *Understanding math-fixing in sport: theory and practice*. Rotledge.
660. Copeland, T. J., & Francois Dengah, H. J. (2016). "Involve me and I learn": Teaching and applying anthropology. *Annals of Anthropological Practice*, 40(2), 120-133.
661. Coursera. (2022b). *Managing your Health: The Role of Physical Therapy. and Exercise*. Retrieved from: <https://www.coursera.org/learn/physical-therapy-exercise#about>
662. Coursera. (2022c). *Hacking Exercise for Health. The surprising new science of fitness*. Retrieved from: <https://www.coursera.org/learn/hacking-exercise-health>
663. Coursera. (2022d). *Science of Exercise*. Retrieved from: <https://www.coursera.org/learn/science-exercise>
664. Coursera. (2022a). *Огляд тем і навичок*. Взято з: <https://www.coursera.org/browse>
665. Cowan, J., & Westwood, J. (2006). Collaborative and Reflective Professional Development. *Active Learning in Higher Education*, 7(1), 63-71.
666. Crewe, E., & Axelby, R. (2013). *Anthropology and development: Culture, morality and politics in a globalised world*. Cambridge University Press.
667. Crow, M. L., & Nelson, L. P. (2015). The effects of using academic role-playing in a teacher education service-learning course. *International Journal of Role Playing*, 5(5), 39-53.
668. Dadoklaei, M. B., & Golpayegani, P. (2021). Investigating and evaluating the effect of philosophical schools of realism and existentialism on education. *Journal of Social Sciences and Humanities Research*, 9(3), 50-58.
669. Darling-Hammond, L., & McLaughlin, M. W. (1995). Policies that support professional development in an era of reform. *Phi Delta Kappan*, 76, 597-604.
670. Davenport, J., & Davenport, J. A. (1985). A Chronology and Analysis of the Andragogy Debate. *Adult Education Quarterly*, 35(3), 152-159.
671. Day, C., & Sachs, J. (2004). Professionalism, performativity and empowerment: Discourses in the politics, policies and purposes of continuing

- professional development. In *International handbook on the continuing professional development of teachers*. (pp. 3-32). Maidenhead, UK: Open University Press.
672. de Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28-46.
673. Defruyt, S., Wylleman, P., Kegelaers, J., & De Brandt, K. (2020). Factors influencing Flemish elite athletes' decision to initiate a dual career path at higher education. *Sport in society*, 23(4), 660-677.
674. Dehghansai, N. (2023). *Talent development in paralympic sport: researcher and practitioner representatives*. Routledge.
675. Delva, D., Tomalty, L., Macrae, K., Payne, P., Plain, E., & Rowe, W. (2008). A new model for collaborative continuing professional development. *Journal of Interprofessional Care*, 22(sup1), 91-100.
676. Derri, V., Vasiliadou, O., & Kioumourtzoglou, E. (2015). The effects of a short-term professional development program on physical education teachers' behaviour and students' engagement in learning. *European Journal of Teacher Education*, 38(2), 234-262.
677. De-Sardan, J. P. O. (2008). *Anthropology and development: Understanding contemporary social change*. Bloomsbury Publishing.
678. Dewey, J. (1904). The Relation of Theory to Practice in Education. In *Third Yearbook of the National Society for the Scientific Study of Education*. Part I. (pp. 9-30). Chicago: University of Chicago Press.
679. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.
680. Diketmuller, R. (2016). *Inspirational women in Europe: making a difference in Physical education, Sport and Dance*. Juiz de Fora: NGIME/UFJF.
681. DiPaola, M., & Hoy, W. K. (2014). *Improving instruction through supervision, evaluation, and professional development*. Charlotte, NC: Information Age.

682. Dochy, F., Gijbels, D., Segers, M., & Van den Bossche, P. (2012). *Theories of learning for the workplace: Building blocks for training and professional development programs*. Routledge.
683. Dowling, F. (2006). Physical education teacher educators' professional identities, continuing professional development and the issue of gender equality. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 11(3), 247-263.
684. Downes, S. (2007). *What connectivism is?* Retrieved from: <http://halfanhour.blogspot.com/2007/02/what-connectivism-is.html>
685. EdEra. (2022). *Курси*. Взято з: <https://www.ed-era.com/courses/>
686. Eggen, P. & Kauchak, D. (2012). *Strategic and models for teachers: teaching content and teaching skills*. Boston: Pearson Education, Inc.
687. Eđmir, E., & Çelik, S. (2019). The educational beliefs of pre-service teachers as an important predictor of teacher identity. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 6(2), 438-451.
688. Eisenhart, M. (2021). The anthropology of learning revisited. *Anthropology & Education Quarterly*, 52(2), 209-221.
689. Eliase, M., Rockefeller, E., Goleman, D., Gullotta, T., & Sluyter, D., & et. al. (1997). *Promoting Social and Emotional Learning: Guidelines for Educators*. Association for Supervision and Curriculum Development. Alexandria, Virginia, USA. Retrieved from: <https://earlylearningfocus.org/wp-content/uploads/2019/12/promoting-social-and-emotional-learning-1.pdf>
690. Elias, J. L., & Merriam, Sh. (2004). *Philosophical Foundations of Adult Education*. NY: Krieger Pub Co.
691. Ennis, C. D. (2013). Reimagining professional competence in physical education. *Motriz: Revista de Educação Fsica*, 19, 662-672.
692. Er, K. O. (2020). The Relationship between Teacher Self-Efficacy Beliefs and Educational Beliefs of Pre-Service Teachers. *Educational Research and Reviews*, 15(1), 8-18.
693. Erdas Kartal, E., Cobern, W. W., Dogan, N., Irez, S., Cakmakci, G., & Yalaki, Y. (2018). Improving science teachers' nature of science views through an innovative

continuing professional development program. *International Journal of STEM education*, 5(1), 1-10.

694. Ersöz, G. (2023). *Sport management, innovation and the Covid-19 crisis*. Routledge.

695. Ertmer, P. A., & Newby, T. J. (2013). Behaviorism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance improvement quarterly*, 26(2), 43-71.

696. EURASHE. (2012). *EURASHE's 10 Commitments for the EHEA in 2020 – Vision & Strategies*. Brussels: EURASHE.

697. European Commission/EACEA/Eurydice. (2018). *Teaching careers in Europe: access, progression and support. Eurydice report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

698. Eversole, R. (2017). *Anthropology for development: From theory to practice*. Routledge.

699. Feiman-Nemser S. (2012). *Teachers as learners*. Cambridge, MA: Harvard Education Press.

700. Feiman-Nemser, S. (1983). Learning to Teach. In *Handbook of Teaching and Policy*; L. Shulman, & G. Sykes (Eds.). (pp. 150-170). New York: Longman.

701. Ferguson, D. L. (2008). International trends in inclusive education: The continuing challenge to teach each one and everyone. *European Journal of special needs education*, 23(2), 109-120.

702. Fessler, R. (1995). Dynamics of Teacher Career Stages. In *Professional Development in Education: New Paradigms and Practices*; T. Guskey, & M. Huberman (Eds.). (pp. 171-192). New York: Teachers College Press.

703. Foschi, L. C. (2021). Innovative aspects and evaluation methods in a teachers' continuous professional development training experience. *Italian Journal of Educational Technology*, 29(1), 46-64.

704. Foster, M., Lewis, J., & Onafowora, L. (2003). Anthropology, culture, and research on teaching and learning: Applying what we have learned to improve practice. *Teachers College Record*, 105(2), 261-277.

705. Freudenberg, H. J. (1974). Staff burnout. *Journal of Social Issues*, 30, 159-165.
706. Frick, B. L., & Kapp, C. A. (2006). The provision of continuing professional development in the natural sciences at the University of Stellenbosch. *Acta Academica*, 38(2), 220-242.
707. Friesen, N. (2020). Education as a Geisteswissenschaft: an introduction to human science pedagogy. *Journal of Curriculum Studies*, 52(3), 307-322.
708. Gamage, D. T. (Ed.). (2006). *Professional development for leaders and managers of self-governing schools*. Dordrecht: Springer Netherlands.
709. Gardner, H., & Hatch, T. (1989). Educational implications of the theory of multiple intelligences. *Educational researcher*, 18(8), 4-10.
710. Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American educational research journal*, 38(4), 915-945.
711. Gaurav Singh. (2018). Continuous Professional Development of Teachers Through Open and Distance Learning: Perception and Concerns. *Issues and Ideas in Education*, 6(1), 63–86.
712. Glaser, R. (1996). Changing the agency for learning: Acquiring expert performance. In *The Road to excellence: The acquisition of expert performance in the arts and sciences, sports and games*; K. A. Ericsson (Ed.). (pp. 303-311). Mahway: Lawrence Erlbaum Associates.
713. Glatthorn, A. (1995). Teacher development. In *International encyclopedia of teaching and teacher education*; L. Anderson (ed.). (pp. 41-45). London: Pergamon Press.
714. Golby, M., & Viant, R. (2007). Means and ends in professional development. *Teacher Development*, 11(2), 237-243.
715. González, N. (2010). Advocacy Anthropology and Education: Working through the Binaries. *Current Anthropology*, 51(2), 249-258.

716. Green, K. (2002). Physical education teachers in their figurations: A sociological analysis of everyday “philosophies”. *Sport, Education and Society*, 7(1), 65-83.
717. Gruber, A. M. (2018). Real-world research: A qualitative study of faculty perceptions of the library's role in service-learning. *Rod Library Faculty Publications*, 10. Retrieved from; https://scholarworks.uni.edu/lib_facpub/10
718. Guo, S., & Yang, Y. (2012). Project-based learning: An effective approach to link teacher professional development and students learning. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 5(2), 41-56.
719. Gurney, B. (1989). *Constructivism and professional development: a stereoscopic view. Paper presented at the Annual meeting of the National Association for Research in Science teaching*. CA: San-Francisco.
720. Guskey, T. (1995) Professional Development in Education: In *Search of the Optimal Mix*. In *Professional Development in Education: New Paradigms and Practices*; T. Guskey, & M. Huberman (Eds.). (pp. 114-132). New York: Teachers College Press.
721. Hammerness, K., Darling-Hammond, L., Bransford, J., Berliner, D., Cochran-Smith, M., McDonald, M., & Zeichner, K. (2005). How teachers learn and develop. In *Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able To Do*; L. Darling-Hammond, & J. Bransford. (Eds.). (pp. 358-389). San-Francisco, CA: Jossey-Bass.
722. Hanaway, M. (2021). *An Existential and Phenomenological Approach to Coaching Supervision*. Routledge.
723. Hastie, P. A., MacPhail, A., Calderón, A., & Sinelnikov, O. A. (2015). Promoting professional learning through ongoing and interactive support: Three cases within physical education. *Professional development in education*, 41(3), 452-466.
724. Haynes, C. (2002). *Innovations in Interdisciplinary Teaching*. West port, CT: American Council on Education ORYX Press.

725. Henninger, M. L. (2007). Lifers and troupers: Urban physical education teachers who stay. *Journal of Teaching in Physical Education*, 26(2), 125-144.
726. Henriksen, T. D. (2004). On the transmutation of educational role-play: A critical reframing to the role-play in order to meet educational demands. In *Beyond role and play – tools, toys and theory for harnessing the imagination*. M. Montola, & J. Stenros (eds.); (pp. 107-130). Helsinki: Ropecon.
727. Hill, H. C. (2009). Fixing teacher professional development. *Phi Delta Kappan*, 90(7), 470-476.
728. Hixson, N. K., Ravitz, J., & Whisman, A. (2012). Extended Professional Development in Project-Based Learning: Impacts on 21st Century Skills Teaching and Student Achievement. *West Virginia Department of Education*.
729. Hodges, M., Kulinna, P. H., Lee, C., & Kwon, J. Y. (2017). Professional development and teacher perceptions of experiences teaching health-related fitness knowledge. *Journal of Teaching in Physical Education*, 36(1), 32-39.
730. Horton, M. L. (2004). Digital portfolios in physical education teacher preparation. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 75(9), 35-38.
731. Huberman, M. (1995). Professional careers and professional development: Some intersections. In *Professional Development in Education: New Paradigms and Practices*; T. Guskey, & M. Huberman (Eds.). (pp. 193-224). New York: Teachers College Press.
732. IBF International Consulting. (2013). *Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
733. ILO. (2012). *The ILO Handbook of Good Human Resource Practices in the Teaching Profession*. Geneva, Switzerland: ILO.
734. International Association of Universities. (2022). *Higher education. One year into the COVID-19 Pandemic. Second IAU Global Survey Report*. Paris, France: International Association of Universities.
735. International Institute for Educational Planning. (2006). *Guidebook for Planning in Emergencies and Reconstruction*. Retrieved from:

http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Research_Highlights_Emergencies/Chapter16.pdf

736. IWGA. (2020). *Code of Ethics*. Lausanne, Switzerland: IWGA Headquarters.
737. Jalolovich, S. J. (2020). Aspects of the formation of a healthy lifestyle among students by means of physical culture. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 9(11), 108-111.
738. Jarvis, P. (Ed.). (2006). *The theory and practice of teaching* (Vol. 272). London: Routledge.
739. Jethon, Z., Opoka, D. M., & Prystupa, T. (2008). Zachowania prozdrowotne otyłych kobiet w wieku 40-60 lat czynnych zawodowo. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. (с. 226-231). Львів: ЛДУФК.
740. Jiandani, M. M., Bogam, R., Shah, C., Prabhu, S., & Taksande, B. (2015). Continuous professional development: Faculty views on need, impact and barriers. *National Journal of Integrated Research in Medicine*, 7(2), 43-75.
741. Jones, C. (2010). Interdisciplinary approach-advantages, disadvantages, and the future benefits of interdisciplinary studies. *Essai*, 7(1), 76-81.
742. Kanakia, R. (2007). *Talks touts benefits of interdisciplinary approach, as well as some of its pitfalls*. *Stanford Reprot*. Retrieved from: <http://news-service.stanford.edu/news/2007/february7/barr020707.html>
743. Kann, L., Brener, N. D., & Allensworth, D. D. (2001). Health education: Results from the School Health Policies and Programs Study 2000. *Journal of School Health*, 71(7), 266-278.
744. Kanuka, H. (2022). Trends in Higher Education. *Trends in Higher Education*, 1(1), 56-57.
745. Kao, C. P., & Tsai, C. C. (2009). Teachers' attitudes toward web-based professional development, with relation to Internet self-efficacy and beliefs about web-based learning. *Computers & Education*, 53(1), 66-73.

746. Keay, J. (2006). Collaborative learning in physical education teachers' early-career professional development. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 11(3), 285-305.
747. Keiny, S. (1994). Constructivism and teachers' professional development. *Teaching and teacher education*, 10(2), 157-167.
748. Kennedy, A. (2005) Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis. *Journal of In-service Education*, 31(2). 235-250.
749. Kerr, B. (2006). *A challenge to connectivism*. Retrieved from: <http://billkerr2.blogspot.com/2006/12/challenge-to-connectivism.html>
750. Kholiavko, N., Popelo, O., & Tulchynska, S. (2021). Priority directions of increasing the adaptivity of universities to the conditions of the digital economy. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*, 14(33), e16383. Retrieved from: <https://seer.ufs.br/index.php/revtee/article/view/16383/12274>
751. Kirk, G. (1988). *Teacher Education and Professional Development*. Edinburgh: Scottish Academic Press.
752. Kirkwood, M., & Christie, D. (2006). The role of teacher research in continuing professional development. *British Journal of Educational Studies*, 54(4), 429-448.
753. Klein, D., & Ware, M. (2003). E-learning: New opportunities in continuing professional development. *Learned publishing*, 16(1), 34-46.
754. Kleinberg, E. (2008). *Interdisciplinary studies at a Crossroads*. Association of American Colleges and Universities. Retrieved from: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/29/92/84.pdf
755. Klenowski, V., Askew, S., & Carnell, E. (2006). Portfolios for learning, assessment and professional development in higher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31(3), 267-286.
756. Knight, P. (2002). A systemic approach to professional development: learning as practice. *Teaching and teacher education*, 18(3), 229-241.
757. Knowles, M. S. (1972). *Andragogy*. NETCHE.

758. Knowles, M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy*. Cambridge: The Adult Education Company.
759. Knowles, M. S., Holton III, E. E., & Swanson, R. A. (2005). *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. London, New York: ELSEVIER Butterworth Heinemann.
760. Ko, B., Wallhead, T., & Ward, P. (2006). Professional development workshops: What do teachers learn and use. *Journal of Teaching in Physical Education*, 25(4), 397-412.
761. Kolb, D. A. (2007). *The Kolb learning style inventory*. Boston, MA: Hay Resources Direct.
762. Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. FT press.
763. Kropf, D. C. (2013). Connectivism: 21st Century's New Learning Theory. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 16(2), 13-24.
764. Küttel, A., Christensen, M. K., Zysko, J., & Hansen, J. (2020). A cross-cultural comparison of dual career environments for elite athletes in Switzerland, Denmark, and Poland. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(4), 454-471.
765. Lander, N., Lewis, S., Nahavandi, D., Amsbury, K., & Barnett, L. M. (2022). Teacher perspectives of online continuing professional development in physical education. *Sport, Education and Society*, 27(4), 434-448.
766. Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
767. Leask, M., & Younie, S. (2013). National models for continuing professional development: the challenges of twenty-first-century knowledge management. *Professional development in education*, 39(2), 273-287.
768. Lee, J. C. K., Cheung, C. H. W., & Li, M. Y. H. (2019). Life planning education and life education: Lifelong learning perspectives. *Hong Kong Teachers' Centre Journal*, 18, 57-77.

769. Lemke, J. L., & Sabelli, N. H. (2008). Complex systems and educational change: Towards a new research agenda. *Educational Philosophy and Theory, 40*(1), 118-129.
770. Lindeman, E. C. (1945). The sociology of adult education. *The Journal of Educational Sociology, 19*(1), 4-13.
771. Liu, M., & Bera, S. (2005). An analysis of cognitive tool use patterns in a hypermedia learning environment. *Educational technology research and development, 53*(1), 5-21.
772. Longoria, L. C., López-Forniés, I., Sáenz, D. C., & Sierra-Pérez, J. (2021). Promoting sustainable consumption in Higher Education Institutions through integrative co-creative processes involving relevant stakeholders. *Sustainable Production and Consumption, 28*, 445-458.
773. Looney, J. (2015). *International trends in teachers appraisal. Joint ILO-UNESCO Committee of experts on the application of the recommendations concerning teaching personnel*. Paris-Geneva: UNESCO-ILO.
774. Love, H. R., & Horn, E. (2021). Definition, context, quality: Current issues in research examining high-quality inclusive education. *Topics in Early Childhood Special Education, 40*(4), 204-216.
775. Lynch, K. (2000). Research and theory on equality and education. In *Handbook of the Sociology of Education* (pp. 85-105). Springer, Boston, MA.
776. Lynch, T. (2015). Health and physical education (HPE): Implementation in primary schools. *International Journal of Educational Research, 70*, 88-100.
777. Ma, J., & Ren, S. (2011). Reflective teaching and professional development of young college English teachers-from the perspective of constructivism. *Theory and Practice in Language Studies, 1*(2), 153-156.
778. Mackay, M. (2017). Professional development seen as employment capital. *Professional Development in Education, 43*(1), 140-155.
779. MacPhail, A., Tannehill, D., & Avsar, Z. (2019). *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction and Professional Development*. Meyer & Meyer Sport Ltd.

780. Maddux, C. D., & Johnson, D. L. (Eds.). (2006). *Type II uses of technology in education: Projects, case studies, and software applications*. Routledge.
781. Mamurov, B., Mamanazarov, A., Abdullaev, K., Davronov, I., Davronov, N., & Kobiljonov, K. (2020). Acmeological Approach to the Formation of Healthy Lifestyle Among University Students. In *III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020)* (pp. 347-353). Atlantis Press.
782. Manolis, C., Burns, D. J., Assudani, R., & Chinta, R. (2013). Assessing experiential learning styles: A methodological reconstruction and validation of the Kolb Learning Style Inventory. *Learning and individual differences*, 23, 44-52.
783. Martin, M., & Parikh, Sh. (2017). *Quality management in higher education: development and drivers. Resultd from an international survey*. Paris, France: UNESCO.
784. Masoumi, D., Hatami, J., & Pourkaremi, J. (2019). Continuing professional development: policies, practices and future directions. *International Journal of Educational Management*, 33(1), 98-111.
785. McCaughtry, N., Martin, J., Hodges Kulinna, P., & Cothran, D. (2006). What makes teacher professional development work? The influence of instructional resources on change in physical education. *Journal of In-Service Education*, 32(2), 221-235.
786. Meirink, J. A., Meijer, P. C., & Verloop, N. (2007). A closer look at teachers' individual learning in collaborative settings. *Teachers and Teaching: Theory & Practice*, 13, 145-164.
787. Melnyk, B. M., Amaya, M., Szalacha, L. A., & Hoying, J. (2016). Relationships among perceived wellness culture, healthy lifestyle beliefs, and healthy behaviors in university faculty and staff: implications for practice and future research. *Western journal of nursing research*, 38(3), 308-324.
788. Merriam, S. B. (2001). Something Old, Something New: Adult Learning Theory for the Twenty-First Century. In *The New Update on Adult Learning Theory, New Directions for Adult and Continuing Education*; S. Merriam (Ed.). (pp. 93-96). San Francisco: Jossey-Bass.

789. Merriam, S. B., & Brockett, R. (1997). *The Profession And Practice Of Adult Education: An Introduction*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
790. Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco: Jossey-bass.
791. Miller, A., Eather, N., Gray, S., Sproule, J., Williams, C., Gore, J., & Lubans, D. (2017). Can continuing professional development utilizing a game-centred approach improve the quality of physical education teaching delivered by generalist primary school teachers?. *European Physical Education Review*, 23(2), 171-195.
792. Mittelmeier, J., & Yang, Y. (2022). The role of internationalization in 40 years of higher education research: major themes from Higher education research & development (1982-2020). *Higher education research & development*, 41(1), 75-91.
793. Modise, M. P. (2020). Continuous professional development and student support in an open and distance e-learning institution: a case study. *International Journal of African Higher Education*, 7(1). Retrieved from: <https://ejournals.bc.edu/index.php/ijahe/article/view/10902/10065>
794. Mon, C. C., Dali, M. H., & Sam, L. C. (2016). Implementation of Lesson Study as an Innovative Professional Development Model among Malaysian School Teachers. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 13(1), 83-111.
795. Montessori, M. (1913). *Pedagogical Anthropology*. New York: Frederick A. Stokes.
796. More, V. (2016). Existentialism: A philosophic stand point to existence over essence. *The South Asian Academic Research Chronicle*, 3(1), 12-20.
797. Morris, T. H. (2020). Experiential learning—a systematic review and revision of Kolb’s model. *Interactive Learning Environments*, 28(8), 1064-1077.
798. Muhajirah, M. (2020). Basic of Learning Theory: Behaviorism, Cognitivism, Constructivism, and Humanism. *International Journal of Asian Education*, 1(1), 37-42.
799. Mulvey, R. (2013). How to be a good professional: Existentialist continuing professional development (CPD). *British journal of guidance & counselling*, 41(3), 267-276.

800. Mutrofin, M., Degeng, I., Ardhana, I. W., & Setyosari, P. (2017). The effect of instructional methods (lecture-discussion versus group discussion) and teaching talent on teacher trainees student learning outcomes. *Journal of Education and Practice*, 8(8), 203-209.
801. Nager, N. & Shapiro, E. K. (2007). A progressive approach to the education of teachers: some principles from Bank Street College of Education. New York: Bank Street College of Education, Publications Office.
802. Ngengebule, A.T., Molatlhegi, M.M., Tshaka, N.N., & Mamadisa, S. (2007). *Tutorial services, discussion classes and work-integrated learning (TSDL): Tutor handbook*. Pretoria: Unisa Press.
803. O'Sullivan, M. (2007). Creating and sustaining communities of practice among physical education professionals. *Journal of Physical Education New Zealand*, 40, 10-13.
804. O'Sullivan, M., & Deglau, D. (2006). Principles of professional development. *Journal of teaching in Physical Education*, 25(4), 441-449.
805. Obodyński, K., Cynarski, W. J., & Witkowski, K. (2007). Percepcja sztuk walki w południowej części Polski – aspekt wartości edukacyjnych. *Scientific review of physical culture of university of Rzeszow Poland*, 233-236.
806. OECD. (2005). *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Paris, France: OECD.
807. OECD. (2013). *Synergies for Better Learning: An International Perspective on Evaluation and Assessment*. Paris, France: OECD.
808. OECD. (2014a). Indicator D7: How extensive are professional development activities for teachers?. In *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*. OECD Publishing.
809. OECD. (2014b). *TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning*. Paris, France: OECD.
810. Osborn, M. (2006). Changing the context of teachers' work and professional development: A European perspective. *International journal of educational research*, 45(4-5), 242-253.

811. Padwad, A., & Dixit, K. (2011). *Continuing Professional Development: An Annotated Bibliography*. Kolkata, India: British Council.
812. Paiement, J. J. (2007). Anthropology and development. *Napa Bulletin*, 27(1), 196-223.
813. Patton, K., Parker, M., & Pratt, E. (2013). Meaningful learning in professional development. Teaching without telling. *Journal of Teaching in Physical Education*, 32, 441-459.
814. Pattorn, K., Parker, M., & Tannehill, D. (2015). Helping teachers help themselves: professional development that makes a difference. *NASSP Bulletin*, 99(1), 26-42.
815. Petrie, K., & McGee, C. (2012). Teacher professional development: Who is the learner?. *Australian journal of Teacher education*, 37(2), 59-72.
816. Pilates, J. H., Robbins, J., & Heuit-Robbins, L. A. (2000). *Pilates' primer: the millennium edition: includes the complete works of Joseph Pilates*. Incline Village, NV: Presentation Dynamics.
817. Pitsoe, V. J., & Maila, W. M. (2012). Towards constructivist teacher professional development. *Journal of Social Sciences*, 8(3), 318-324.
818. Pleschová, G., Simon, E., Quinlan, K. M., Murphy, J., Roxa, T., & Szabó, M. (2013). *The Professionalisation of Academics as Teachers in Higher Education*. Strasbourg: European Science Foundation.
819. Poekert, P. (2011). The pedagogy of facilitation: Teacher inquiry as professional development in a Florida elementary school. *Professional Development in Education*, 37, 19-38.
820. Poell, R. F., & van der Krogt, F. J. (2010). Individual learning paths of employees in the context of social networks. In *Learning through practice*. S. Billett (eds.); (pp. 197-221). Dordrecht: Springer.
821. Popova, A., Evans, D. R., Breeding, M. E., & Arancibia, V. (2022). Teacher Professional Development around the World: The Gap between Evidence and Practice, *The World Bank Research Observer*, 37(1), 107-136.

822. Postholm, M. B. (2012). Teachers' professional development: a theoretical review. *Educational research*, 54(4), 405-429.
823. Price, D. W., & Campbell, C. M. (2020). Rapid retooling, acquiring new skills, and competencies in the pandemic era: implications and expectations for physician continuing professional development. *Journal of Continuing Education in the Health Professions*, 40(2), 74-75.
824. Prometheus. (2022b). Курс «Нова фізична культура: Баскетбол». Взято з: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+PE102+2020_T3_BA/about
825. Prometheus. (2022a). Курс «Освіта для всіх: різноманітність, інклюзія та фізичний розвиток». Взято з: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+EFA101+2022_T1/about
826. Prometheus. (2022c). Курси. Взято з: <https://prometheus.org.ua/>
827. Ricablanca, A., Gabutan, C. P., & Nabua, E. (2019). *Existentialism and its implication to education*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/338128102_EXISTENTIALISM_AND_ITS_IMPLICATION_TO_EDUCATION
828. Rodríguez-Mejía, F. (2021). Educational Anthropology and Engaged Approaches to Teaching and Learning. In *Oxford Research Encyclopedia of Anthropology*. Retrieved from: <https://oxfordre.com/anthropology/view/10.1093/acrefore/9780190854584.001.0001/acrefore-9780190854584-e-203>
829. Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York : Free Press.
830. Rout, S., & Behera, S. K. (2014). Constructivist approach in teacher professional development: An overview. *American Journal of Educational Research*, 2(12A), 8-12.
831. Rutz, C., Condon, W., Iverson, E. R., Manduca, C. A., & Willett, G. (2012). Faculty professional development and student learning: What is the relationship? *Change: The Magazine of Higher Learning*, 44(3), 40-47.

832. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology* 25(1), 54-67.
833. Şahin, M. (2012). Pros and cons of connectivism as a learning theory. *International Journal of Physical and Social Sciences*, 2(4), 437-454.
834. Santiago, P., & Benavides, F. (2009). *Teacher Evaluation: A conceptual framework and examples of country Practices*. Paris, France: OECD.
835. Sargeant, J., Wong, B. M., & Campbell, C. M. (2018). CPD of the future: a partnership between quality improvement and competency-based education. *Medical education*, 52(1), 125-135.
836. Savery, J. & Duffy, T. M. (2001). *Problem based learning: an instructional model and its constructivist framework*. Bloomington: Centre for Research on Learning and Technology.
837. Scheerens, J. (2010). *Teachers' professional development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS)*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union.
838. Schostak, J., Davis, M., Hanson, J., Schostak, J., Brown, T., Driscoll, P., ... & Jenkins, N. (2010). 'Effectiveness of continuing professional development' project: a summary of findings. *Medical teacher*, 32(7), 586-592.
839. Senne, T. A., & Rikard, G. L. (2002). Experiencing the portfolio process during the internship: A comparative analysis of two PETE portfolio models. *Journal of Teaching in Physical Education*, 21(3), 309-336.
840. Shaftel, F. R., & Shaftel, G. A. (1967). *Role playing for social values*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, Inc.
841. Sharmahd, N., Peeters, J., & Bushati, M. (2018). Towards continuous professional development: Experiencing group reflection to analyse practice. *European Journal of Education*, 53(1), 58-65.
842. Sherman, L. T., & Chappell, K. B. (2018). Global perspective on continuing professional development. *Asia Pacific Scholar*, 3(2), 1-5.

843. Shultz, T. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-7.
844. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology & Distance Learning*. Retrieved from: http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm
845. Silcock, P. (2002). *New progressivism*. Routledge.
846. Sjoer, E., & Meirink, J. A. (2016). Understanding the complexity of teacher interaction in a teacher professional learning community. *European Journal of Teacher Education*, 39(1), 110-125.
847. Skinner, B. F. (1931). The concept of the reflex in the description of behavior. *Journal of General Psychology*, 5, 27-58.
848. Slipecevich, E. M. (2001). School health education: Appraisal of a conceptual approach to curriculum development. *Journal of School Health*, 71(8), 17-21.
849. Slotte, V., & Tynjälä, P. (2003). Industry–university collaboration for continuing professional development. *Journal of education and work*, 16(4), 445-464.
850. Spillane, J. P., Halverson, R., & Diamond, J. B. (2001). Investigating school leadership practice: A distributed perspective. *Educational Researcher*, 30(3), 23-28.
851. Steffy, B., & Wolfe, M. (2001). A life-cycle model for career teachers. *Kappa Delta Pi Record*, 38(1), 16-20.
852. SurveyMonkey. (2019). *Survey software*. Retrieved from: <https://www.surveymonkey.com/>
853. Swanwick, T. (2005). Informal learning in postgraduate medical education: from cognitivism to ‘culturism’. *Medical education*, 39(8), 859-865.
854. Tang, S. Y. F., & Choi, P. L. (2009). Teachers' professional lives and continuing professional development in changing times. *Educational review*, 61(1), 1-18.
855. Tannehill, D., Demirhan, G., Čaplová, P., & Avsar, Z. (2021). Continuing professional development for physical education teachers in Europe. *European Physical Education Review*, 27(1), 150-167.

856. Taylor, E. W. (2007). An update of transformative learning theory: a critical review of the empirical research (1999–2005). *International Journal of life*, 26(2), 173-191.
857. Taylor, F. W. (2004). *Scientific management*. Routledge.
858. Taylor, R., Marienau, C., & Fiddler, M. (2000). *Developing Adult Learners: Strategies for Teachers and Trainers*. The Jossey-Bass Higher and Adult Education Series. Retrieved from: <https://www.semanticscholar.org/paper/Developing-Adult-Learners%3A-Strategies-forTeachers-Taylor-Marienau/a9922f59c1bf81a3ad3f70b3f2ddbec660447794>
859. Thomas, M. (1999). Environmental Progressivism: A Framework for a Sustainable Higher Education. *Australian Journal of Environmental Education*, 15, 103-109.
860. Tinning, R., Macdonald, D., Tregenza, K., & Boustead, J. (1996). Action research and the professional development of teachers in the health and physical education field: The Australian NPDP experience. *Educational Action Research*, 4(3), 389-405.
861. Tomic, W. (1993). Behaviorism and cognitivism in education. *Psychology*, 30(3/4), 38-46.
862. Trudel, P., Milestetd, M., & Culver, D. M. (2020). What the empirical studies on sport coach education programs in higher education have to reveal: A review. *International Sport Coaching Journal*, 7(1), 61-73.
863. Tucker, P. D., Stronge, J. H., & Gareis, C. R. (2013). *Handbook on teacher portfolios for evaluation and professional development*. Routledge.
864. Turner, S., Hobson, J., D'Auria, D., & Beach, J. (2004). Continuing professional development of occupational medicine practitioners: a needs assessment. *Occupational Medicine*, 54(1), 14-20.
865. Tuross, L. (1978). *Andragogika. Zarus teorii oswiaty I wychowania doroslych*. Warszawa: PWN.
866. UCI. (2022). *Children's cycling education programmes. UCI Toolkit for National Federations*. Retrieved from:

<https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/1b4PyUNLSDAnImQWEwEz36/50baa2034b0c0aa4061faba231e202c3/2019-uci-advocacy-toolkit-nk-children-education-eng-web.pdf>

867. Udemy. (2022). *Physical training*. Retrieved from: <https://www.udemy.com/courses/search/?lang=en&p=2&q=Physical+training&ratings=4.5&sort=relevance&src=ukw>

868. UNESCO. (2014). *Teaching and Learning: Achieving Quality for All. UNESCO Global Monitoring Report 2013/14*. Paris, France: UNESCO.

869. UNESCO. (2019). *4th Global report on adult learning and education: leave no one behind: participation, equity and inclusion*. Hamburg, Germany: UNESCO Institute for lifelong learning.

870. UNESCO. (2021). *Remaining our futures together. A new social contract for education*. Paris France: UNESCO.

871. UNICEF. (2021). *Playing the game. A framework for successful child focused sport for development programmes*. UNICEF Office of Research.

872. Uzunöz, F. S., & Demirhan, G. (2017). The effect of creative drama on critical thinking in preservice physical education teachers. *Thinking Skills and Creativity*, 24, 164-174.

873. van de Venter, R. (2019). Is there a difference between a congress, conference, symposium, seminar, journal club, and workshop in terms of continuing professional development activities?. *South African Radiographer*, 57(1), 24-26.

874. van der Rijst, R., Baggen, Y., & Sjoer, E. (2019). University teachers' learning paths during technological innovation in education. *International Journal for Academic Development*, 24(1), 7-20.

875. Verhagen, P. (2006). *Connectivism: A new learning theory?* Retrieved from: <http://elearning.surf.nl/e-learning/english/3793>

876. Villegas-Reimers, E. (2003). *Teacher professional development: an international review of the literature*. Paris, France: UNESCO: International Institute for Educational Planning.

877. Vlk, A., Dobbins, M., & Riedel, R. (2021). Explaining institutional persistence and change in Polish and Czech higher education from a stakeholder perspective. In *Exploring organized interests in post-communist policy-making* (pp. 173-193). Routledge.
878. von Bertalanffy, L. (1973). The meaning of general system theory. *General system theory: Foundations, development, applications*, 30, 53-68.
879. Vygotsky, L. S. (1987). Thinking and speech. In *The collected works of L. S. Vygotsky, Volume 1: Problems of general psychology*; R. W. Rieber, & A. S. Carton (Eds.). (pp. 39-285). New York: Plenum Press.
880. Wallin, D. L. (2003). Motivation and faculty development: A three-state study of presidential perceptions of faculty professional development needs. *Community College Journal of Research & Practice*, 27(4), 317-335.
881. Wenger, E. (2000). Communities of practice and social learning systems. *Organisation*, 7(2), 225-246.
882. Whitchurch, G. G., & Constantine, L. L. (2009). Systems theory. In *Sourcebook of family theories and methods*. (pp. 325-355). Springer, Boston, MA.
883. Williams, R. T. (2020). A Systematic Review of the Continuous Professional Development for Technology Enhanced Learning Literature. *Engineering International*, 8(2), 61-72.
884. Winsor, P. (1998). *A Guide to the Development of Professional Portfolios in the Faculty of Education*. Lethbridge: University of Lethbridge, Faculty of Education, Field Experiences Office.
885. Wolcott, H. (1982). The Anthropology of Learning. *Anthropology and Education Quarterly*, 13(2), 83-108.
886. Wyatt, M., & Ončevska Ager, E. (2017). Teachers' cognitions regarding continuing professional development. *Elt Journal*, 71(2), 171-185.
887. Yasar, O., Maliekal, J., Little, L. & Veronesi, P. (2014). An Interdisciplinary Approach to Professional Development for Math, Science, and Technology Teachers. *Journal of Computers in Mathematics and Science Teaching*, 33(3), 349-374.

888. Yasin, R. M., Rahman, S., & Ahmad, A. R. (2012). Framework for reflective learning using portfolios in pre-service teacher training. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *46*, 3837-3841.
889. Yildiz, S. M. (2012). Instruments for measuring service quality in sport and physical activity services. *Collegium antropologicum*, *36*(2), 689-696.
890. Zapp, M., & Lerch, J. C. (2020). Imagining the world: Conceptions and determinants of internationalization in higher education curricula worldwide. *Sociology of Education*, *93*(4), 372-392.
891. Zehetmeier, S., Andreitz, I., Erlacher, W., & Rauch, F. (2015). Researching the impact of teacher professional development programmes based on action research, constructivism, and systems theory. *Educational action research*, *23*(2), 162-177.

ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ
ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
(Мінекономіки)

НАКАЗ

23.03.2021

Київ

№ 610

Про затвердження професійного
стандарту на групу професій
“Викладачі закладів вищої освіти”

Відповідно до пунктів 27, 28, 30 Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 року № 373 (зі змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити професійний стандарт на групу професій “Викладачі закладів вищої освіти”, що додається.
2. Директорату розвитку ринку праці та умов оплати праці забезпечити протягом п'яти робочих днів унесення професійного стандарту, затвердженого цим наказом, до Реєстру професійних стандартів.
3. Директорату розвитку ринку праці та умов оплати праці разом з департаментом цифрового розвитку та електронних сервісів забезпечити оприлюднення інформації про професійний стандарт, затверджений цим наказом, на офіційному вебсайті Мінекономіки.

Міністр

Ігор ПЕТРАШКО

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F9003D7B040000007CF72E0074EE8200

Підписувач Петрашко Ігор Ростиславович

Дійсний з 30.03.2020 0:00 по 30.03.2022 0:00

Мінекономіки

610-21 від 23.03.2021 15:38:23

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України

23.03.2021 № 610

**Професійний стандарт
на групу професій “Викладачі закладів вищої освіти”***

1. Загальні відомості професійного стандарту**1.1. Основна мета професійної діяльності**

Формування громадянських, професійних і світоглядних компетентностей, морально-етичних цінностей у здобувачів вищої освіти.

1.2. Назва виду економічної діяльності, секції, розділу, групи та класу економічної діяльності та їхній код (згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 “Класифікація видів економічної діяльності”)

Секція Р	Освіта	Розділ 85	Освіта	Група 85.4	Вища освіта
				Клас 85.42	Вища освіта

1.3. Назва виду професійної діяльності та її код (згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 “Класифікатор професій”)

Розділ	Підрозділ	Клас	Підклас	Група	
2	23	231	2310	2310.1	2310.2
Професіонали	Викладачі	Викладачі університетів та вищих навчальних закладів	Викладачі університетів та вищих навчальних закладів	Професори та доценти	Інші викладачі університетів та вищих навчальних закладів

1.4. Назва професії (професійної назви роботи) та її код (згідно з Національним класифікатором України ДК 003-2010 “Класифікатор професій”)

2310.1 Професор

2310.1 Доцент

2310.2 Викладач закладу вищої освіти

2310.2 Асистент

1.5. Узагальнена назва професії

Викладач закладу вищої освіти

*Назву зазначено відповідно до положень Закону України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про фахову передвищу освіту”, “Про повну загальну середню освіту”

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F900307B040000007CF72E0074EE8200

Підписувач Петрашко Ігор Ростиславович

Дійсний з 30.03.2020 0:00 по 30.03.2022 0:00

Мінекономіки

610-21 від 23.03.2021 15:38:23

1.6. Назви типових посад

Професор
Доцент
Старший викладач
Викладач
Асистент

1.7. Місце професії (посади, професійної назви роботи) в організаційно-виробничій структурі підприємства (установи, організації)

Асистент, викладач, старший викладач, доцент, професор є посадами у складі структурного підрозділу (кафедри, факультету/інституту та ін.) закладу вищої та фахової передвищої освіти.

Асистент, викладач, старший викладач, доцент, професор підпорядковуються керівникові структурного підрозділу та наділені значною автономією та академічною свободою, зокрема, у питаннях освітньої, наукової та методичної діяльності.

1.8. Умови праці

Робочий час, час відпочинку, права та обов'язки, інші умови праці визначаються законодавством про освіту, про вищу освіту, про фахову передвищу освіту, законодавством про працю, трудовими договорами та статутом закладу вищої освіти, іншими нормативно-правовими актами.

1.9. Умови допуску до роботи за професією

Посади викладачів можуть обіймати особи, які мають науковий ступінь та/або вчене звання, освітній ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста у галузі знань відповідно до профілю викладання. У випадку відсутності відповідного наукового ступеня та/або вченого звання від викладача може вимагатися стаж роботи у галузі чи виді професійної діяльності, що відповідає профілю викладання.

Необхідними для допуску до роботи на посаді асистента, викладача, старшого викладача є ступінь магістра (спеціаліста) за відповідною спеціальністю; на посаді доцента, професора – науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною галуззю знань. При прийомі на роботу може вимагатися також проходження інструктажу з охорони праці та пожежної безпеки, медичного огляду у випадках, передбачених законодавством.

Статутом закладу вищої освіти можуть встановлюватися відповідно до законодавства додаткові вимоги до осіб, які можуть обіймати посади викладачів. Призначення на посади відбувається за результатами конкурсного відбору, порядок проведення якого затверджує вчена рада закладу вищої освіти.

1.10. Документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію, її віднесення до Національної рамки кваліфікацій (НРК)

Диплом магістра (спеціаліста), 7 рівень НРК.
Диплом кандидата наук, 8 рівень НРК.

Диплом доктора філософії/диплом доктора мистецтва, 8 рівень НРК.

Диплом доктора наук, 8 рівень НРК.

Атестат доцента, атестат старшого наукового співробітника, атестат старшого дослідника, 8 рівень НРК.

Атестат професора, 8 рівень НРК.

Сертифікати, що підтверджують здобуття компетентностей, визначених цим стандартом, 7,8 рівні НРК.

2. Навчання і професійний розвиток

2.1. Первинна професійна підготовка (назва кваліфікації)

Для посад “асистент”, “викладач”, “старший викладач” – підготовка на другому (магістерському) рівні вищої освіти для здобуття ступеня “магістр”.

Для посад “доцент”, “професор” – підготовка на третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівні вищої освіти для здобуття першого наукового ступеню “доктор філософії”/освітньо-творчого ступеню “доктор мистецтва” та/або вченого звання.

2.2. Підвищення кваліфікації з присвоєнням нового рівня освіти (назва кваліфікації)

Підвищення кваліфікації осіб з освітнім ступенем магістра (спеціаліста) шляхом підготовки третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівні вищої освіти для здобуття першого наукового ступеня “доктор філософії”, освітньо-творчого ступеню “доктор мистецтва”.

Підвищення кваліфікації осіб з першим науковим ступенем “доктор філософії”, освітньо-творчим ступенем “доктор мистецтва” шляхом підготовки на науковому рівні вищої освіти для здобуття другого наукового ступеня “доктор наук”.

2.3. Підвищення кваліфікації без присвоєння нового рівня освіти (назва кваліфікації)

Викладачі зобов’язані постійно підвищувати свою кваліфікацію у закладах вищої освіти, дослідницьких та професійних інституціях як України, такі за кордоном. Заклади вищої освіти мають надавати різнобічну (організаційну, методичну, фінансову та ін.) підтримку викладачам у питанні підвищення кваліфікації. Обсяг підвищення кваліфікації викладачів упродовж п’яти років не може бути меншим ніж шість кредитів ЄКТС. Форми і зміст підвищення кваліфікації мають бути спрямовані на формування професійних компетентностей, які визначені цим стандартом, а також індивідуальним планом професійного розвитку викладача, що визначається ним самостійно у довільній формі.

3. Нормативно-правова база, що регулює відповідну професійну діяльність

Конституція України.

Закон України “Про освіту”.

Закон України “Про вищу освіту”.

Закон України “Про фахову передвищу освіту”.

Кодекс законів про працю України.

Національна рамка кваліфікацій, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 № 519).

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 “Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)”.

Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 “Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.01.2016 № 13 “Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03.02.2016 за № 183/28313.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977 “Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 08.08.2019 за № 880/33851.

Стандарти вищої освіти.

4. Загальні компетентності

Умовні позначення	Загальні компетентності
ЗК.01	Знання та розуміння предметної області і професійної діяльності
ЗК.02	Володіння навичками критичного мислення
ЗК.03	Володіння комунікативними навичками, здатність проявляти емпатію
ЗК.04	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології
ЗК.05	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК.06	Здатність до особистісного і професійного розвитку
ЗК.07	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК.08	Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності
ЗК.09	Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети
ЗК.10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
ЗК.11	Здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності
ЗК.12	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

5. Перелік трудових функцій (професійних компетентностей за трудовою дією або групою трудових дій, що входять до них), умовні позначення

Умовні позначення	Трудові функції	Професійні компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій)	Умовні позначення
А	Розроблення та оновлення програм навчальних дисциплін, підготовка навчальних і методичних матеріалів	Здатність розробляти програму навчальної дисципліни або її складники, навчальні та методичні матеріали до них	А1
		Здатність оновлювати програму навчальної дисципліни відповідно до вимог внутрішньої системи забезпечення якості	А2
Б	Викладання, консультативна підтримка студентів	Здатність проводити навчальні заняття та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів	Б1
		Здатність консультувати студентів з предмета навчальної дисципліни відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб	Б2
		Здатність здійснювати індивідуальний супровід студента (наставництво, менторство) під час навчання	Б3
В	Оцінювання результатів навчання	Здатність розробляти критерії та обирати інструменти оцінювання	В1
		Здатність здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчання (проводити атестацію)	В2
		Здатність надавати студентам зворотний зв'язок щодо результатів оцінювання та рекомендації щодо покращення результатів навчання	В3
Г	Виконання дослідницьких/творчих проєктів, оприлюднення їх результатів та забезпечення захисту авторських прав	Здатність обґрунтувати, спланувати та виконати дослідницький/творчий проєкт	Г1
		Здатність проаналізувати та узагальнити результати дослідницького/творчого проєкту, підготувати та оприлюднити презентацію, звіт, статтю, монографію	Г2
		Здатність підготувати запит на видачу патенту на винахід, корисну модель, документів, що засвідчують право автора на твір (за необхідності)	Г3
Д	Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних	Здатність готувати документи та матеріали до засідань кафедри, інших колегіальних органів, брати участь у нарадах, робочих групах, професійних об'єднаннях	Д1

	об'єднань, організація освітніх та наукових заходів	Здатність планувати, готувати та проводити освітні й наукові заходи	Д2
Е	Керівництво науковою/творчою роботою студентів, аспірантів	Здатність консультувати студента, аспіранта щодо планування й реалізації наукового дослідження/творчого проекту	Е1
		Здатність проаналізувати процес та результати наукового дослідження/творчого проекту проведеного студентом, аспірантом	Е2
		Здатність надавати рекомендації студентові, аспірантові щодо покращення процесу та результатів його наукового дослідження/творчого проекту	Е3
Є	Розроблення та вдосконалення освітніх програм	Здатність визначати мету, структурні компоненти освітньої програми, програмні результати навчання	Є1
		Здатність переглядати й оновлювати освітню програму відповідно до вимог стандартів вищої освіти, внутрішньої системи забезпечення якості, потреб стейкхолдерів	Є2
		Здатність готувати матеріали до акредитації освітньої програми	Є3
Ж	Здійснення наукової та фахової експертизи, консультування осіб, підприємств, установ, організацій	Здатність здійснювати наукову/фахову експертизу дослідницьких (наукових), фахових/творчих проектів	Ж1
		Здатність надавати експертні консультації особам, підприємствам, установам, організаціям з питань, що стосуються їхньої дослідницької та/або професійної діяльності	Ж2

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання джерела: Мінекономіки України. (2021). Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 610 від 23.03.2021 р. «Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». Взято з: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf

Додаток Б
Перелік нормативних документів, що регулюють
професійний розвиток науково-педагогічних працівників
у багатогалузевих закладах вищої освіти України

№ з/п	Заклад вищої освіти	Документ, що регулює професійний розвиток педагогічних та науково-педагогічних працівників
1.	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Наказ ректора № 21-32 від 20.01.2022 р. http://senate.univ.kiev.ua/?p=1997
2.	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників. Наказ ректора № 7/134 від 03.08.2020 р. https://osvita.kpi.ua/node/714
3.	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	Положення про підвищення кваліфікації та стажування у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Наказ ректора № 0205-1/181 від 14.05.2015 р. https://karazin.ua/storage/documents/555_SB68uNv6niECuOxDsgwZEGfj8.pdf Положення про підвищення кваліфікації та стажування наукових і науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за кордоном. Наказ ректора № 0902-1/404 від 31.08.2021 р. https://karazin.ua/storage/documents/907_tp7INI5QkuMeP4Q4DpBmWLC9T.pdf
4.	Національний університет «Львівська політехніка»	Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у Національному університеті «Львівська політехніка». Наказ ректора № 265-1-10 від 02.06.2020 р. https://lpnu.ua/polozhennia-pro-pidvyschennia-kvalifikatsii-npp
5.	Сумський державний університет	Положення про підвищення кваліфікації співробітників СумДУ, педагогічних та науково-педагогічних працівників інших закладів освіти у Сумському державному університеті. Наказ ректора № 0572-І від 01.07.2020 р. https://normative.sumdu.edu.ua/
6.	Львівський національний університет імені Івана Франка	Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Наказ ректора № 78/12 від 18.12.2019 р. https://nmv.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/reg_prof_developmentPOLOZHE_NNYA-2019.pdf
7.	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Положення про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Наказ ректора № 525 ОД від 23.11.2020 р.

		http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/metodotdel/wp-content/uploads/sites/28/2020/11/POLOZHENNYA-PRO-PIDVISHHENNYA-KVALIFIKATSIYI-PEDAGOGICHNIH-I-NAUKOVO-PEDAGOGICHNIH-PRATSIVNIKIV-NTU-HPI-.pdf
8.	Національний університет біоресурсів і природокористування України	Положення про професійний розвиток науково-педагогічних працівників Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вчена рада НУБіП України (протокол № 4 від 25.11.2020 р.). https://nubip.edu.ua/node/12654
9.	Національний авіаційний університет	Положення про підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників Національного авіаційного університету. Наказ ректора № 211/од від 27.04.2018 р. https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/5/2_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84_%D0%B0%D0%BA%D1%82.pdf
10.	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Наказ ректора № 123 від 28.04.2020 р. https://drive.google.com/file/d/1opL_rGqQxGOytwv1IkoQUAKdjKInQeK6/view
11.	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників НаУКМА. Наказ ректора «532 від 30.12.2020 р. https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/24-kadrove-zabezpechennia-ta-pidvyshchennia-kvalifikatsii-i-vakansii
12.	Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова	Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників в Одеському національному університеті імені І. І. Мечнікова. Наказ ректора №167-02 від 12.11.2020 р. http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/dek/poloz-pidvishennya-kvalifikatsii_12112020.pdf

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання джерельної бази дослідження.

Додаток В
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

НАКАЗ

26 06 2020

Київ

№ 192

Про затвердження змін та доповнень до освітньої програми професійного розвитку (підвищення кваліфікації) викладачів НаУКМА та бланків Сертифікатів про підвищення кваліфікації

Відповідно до «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», затвердженого постановою КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800, та відповідно до Ухвали вченої ради НаУКМА від 5 червня 2020 року (протокол № 9)

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити:

- навчальний план «Програми професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА» (додаток 1).
- бланки Сертифікатів про підвищення кваліфікації в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (додатки 2-4);

2. Наказ від 21.10.2019 № 446 «Про затвердження бланку Сертифіката про підвищення кваліфікації та освітньої програми професійного розвитку (підвищення кваліфікації) викладачів НаУКМА» вважати не дійсним.

В. о. Президента

В. М. Ожоган

Керівник Центру
забезпечення якості освіти

О. В. Бершадська

Додаток 1
до наказу НаУКМА
від 26.06.2020 № 192

ПРОГРАМА професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА

Загальна структура програми

Мета програми

- Забезпечити виконання всіх інституційних вимог до якості викладання і навчання;
- Забезпечити впровадження змішаного навчання і використання технологій;
- Стимулювати впровадження методів активного навчання і розвитку загальних навичок;
- Підтримати ініціативи з інтернаціоналізації освіти
- Забезпечити методичну підтримку оновлення освітніх програм

Розроблена згідно з «Концепцією професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА» (затвердженої Ухвалою Вченої ради НаУКМА від 26.06.2018 р., Протокол №6, засідання 24, п.9 і Наказом №298 від 06.07.2018 р.).

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання джерела: Національний університет «Києво-Могилянська академія». (2020b). Наказ в.о. Президента № 192 від 26.06.2020 року «Про затвердження змін та доповнень до освітньої програми професійного розвитку (підвищення кваліфікації) викладачів НаУКМА та бланків Сертифікатів про підвищення кваліфікації». Взято з: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_download/1303-zatverdzhena-prohrama-pidvyshchennia-kvalifikatsii-2020-chynna-versiia-vkliuchno-z-shablonamy-sertyfikativ

Додаток Г

Анкета для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти

У межах дослідження «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» проводиться вивчення досвіду науково-педагогічних працівників щодо участі у програмах професійного розвитку. Проведення такого дослідження є важливим для подальшого удосконалення існуючої практики. Результати, отримані у ході нашого дослідження, сприятимуть розробці пропозицій щодо удосконалення системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання класичних та технічних університетів України. Отримані результати будуть використані у межах наукового дослідження з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Мета дослідження: виявлення особливостей організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання та вашого ставлення до цієї проблеми.

Інструкція для учасників: Шановні колеги, звертаємось до вас із проханням взяти участь в анкетуванні, давши відповіді на запропоновані запитання.

1. Який досвід вашої роботи у багатогалузовому університеті на посаді викладача фізичного виховання?
 - a) до 5 років
 - b) 6-10 років
 - c) 11-15 років
 - d) 16-20 років
 - e) 21-25 років
 - f) 26-30 років
 - g) більше 30 років
2. На якій посаді ви працюєте?
 - a) викладач
 - b) старший викладач
 - c) доцент
 - d) професор
3. На ваш погляд, яка періодичність участі у програмах професійного розвитку є доцільною?
 - e) що 5 років
 - f) що 3 роки
 - g) щорічно
 - h) важко відповісти
4. Як часто ви берете участь у програмах професійного розвитку?
 - a) один раз на 5 років
 - b) один раз на 3 роки
 - c) щорічно
 - d) важко відповісти
5. На вашу думку, чи впливає участь у програмах професійного розвитку на успішність професійної діяльності викладача фізичного виховання та особистісну і професійну реалізацію?
 - a) так
 - b) ні
 - c) важко відповісти
6. На якому етапі організації власного професійного розвитку ви користуєтесь послугами відповідного підрозділу університету (відділ професійного розвитку, центр підвищення кваліфікації тощо) (*можна обрати кілька відповідей*)?
 - a) планування

- b) мотивування
 - c) організування
 - d) координування
 - e) звітування
 - f) на всіх етапах
 - g) важко відповісти
7. Які програми професійного розвитку доступні у закладі вищої освіти, де ви працюєте? Це програми, спрямовані на освоєння знань, формування вмінь і навичок, що необхідні для реалізації (*можна обрати кілька відповідей*):
- a) організаційної роботи
 - b) наукової роботи
 - c) навчальної роботи
 - d) навчально-методичної роботи
 - e) міжнародної роботи
 - f) оздоровчо-профілактичної роботи
 - g) спортивно-дозвілєвої роботи
 - h) спортивної роботи
8. Чи відчуваєте ви потребу в освоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, що необхідні для реалізації (*можна обрати кілька відповідей*):
- a) організаційної роботи
 - b) наукової роботи
 - c) навчальної роботи
 - d) навчально-методичної роботи
 - e) міжнародної роботи
 - f) оздоровчо-профілактичної роботи
 - g) спортивно-дозвілєвої роботи
 - h) спортивної роботи
9. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої організаційної роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- a) нормативно-правова база функціонування університету
 - b) система управління університетом
 - c) організація роботи підрозділів закладу вищої освіти
 - d) організація роботи кафедри
 - e) організація роботи викладача фізичного виховання
 - f) академічне середовище закладу вищої освіти
 - g) ваш варіант _____
10. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої наукової роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- a) виконання наукових досліджень та публікація наукових праць
 - b) участь у колективних національних та міжнародних наукових проєктах
 - c) участь в індивідуальних національних та міжнародних наукових проєктах
 - d) патентування винаходів та корисних моделей
 - e) ваш варіант _____
11. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої навчальної роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- a) організація підготовки фахівців у нормативно-правовому дискурсі
 - b) організація освітнього процесу у закладі вищої освіти
 - c) інтернаціоналізація освітнього процесу та участь у колективних національних і міжнародних освітніх проєктах
 - d) інтернаціоналізація освітнього процесу та участь в індивідуальних національних і міжнародних освітніх проєктах
 - e) ваш варіант _____

12. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої навчально-методичної роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- педагогічні основи фізкультурної діяльності
 - студентоцентроване навчання
 - методи фізичного виховання і розвитку фізичних костей
 - засоби фізичного виховання
 - техніка фізичних вправ
 - розвиток фізичних якостей здобувачів освіти: сила, швидкість, спритність, витривалість, гнучкість
 - побудова різних форм занять у фізичному вихованні
 - організація змішаного та онлайн навчання
 - організація інклюзивного навчання
 - ваш варіант _____
13. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої оздоровчо-профілактичної роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- організація рухової активності здобувачів освіти
 - зміцнення здоров'я та ефективна працездатність здобувачів освіти
 - розвиток культури здорового способу життя
 - формування морально-вольової та емоційної сфери
 - формування прагнення до фізичної досконалості
 - організація активного відпочинку в оздоровчо-спортивних таборах
 - ваш варіант _____
14. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої спортивно-дозвілєвої роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- організація роботи спортивних секцій, гуртків, клубів, груп здоров'я
 - організація спортивних свят, вечорів, ярмарок, турнірів тощо
 - ваш варіант _____
15. Які знання, вміння і навички, необхідні для вашої спортивної роботи, ви хотіли б поглибити та удосконалити (*можна обрати кілька відповідей*)?
- методика обраного виду спорту
 - фізіологічні та психологічні аспекти спортивної роботи
 - моніторинг та контроль в обраному виді спорту
 - травматизм та відновлення
 - ваш варіант _____
16. Участь в яких інституційних формах і моделях професійного розвитку характерна для вашого досвіду (*можна обрати кілька відповідей*)?
- курси підвищення кваліфікації, організовані ЗВО
 - стажування
 - партнерство між різними ЗВО
 - партнерство між різними підрозділами університету
 - дистанційне навчання
17. Участь в яких індивідуальних формах і методах професійного розвитку характерна для вашого досвіду (*можна обрати кілька відповідей*)?
- семінари, тренінги, майстер-класи
 - курси підвищення кваліфікації зовнішніх провайдерів
 - метод колегіального навчання
 - метод ситуативного навчання
 - метод проєктного навчання
 - рефлексивний метод
 - метод саморозвитку
 - спостереження за діяльністю досвідчених колег
 - виконання нових ролей викладачем

- j) укладання портфоліо
- k) наставництво, коучинг
- l) наративний метод

Дякуємо за участь в анкетуванні!

Додаток підготовлений автором.

Додаток Д
 Навчально-методична карта семінару
**Професійний розвиток викладачів фізичного виховання:
 сучасні виклики та можливості**

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості
Мета	Систематизувати знання щодо професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, можливостей його реалізації на різних етапах.
Сфера професійних функцій	Неперервний професійний розвиток викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.
Зміст	<p>1. Професійний розвиток викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти як система взаємопов'язаних компонентів (система професійного розвитку викладачів фізичного виховання як підсистема системи професійного розвитку науково-педагогічних працівників університету; система професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що характеризується наявністю та функціонуванням пов'язаних елементів та підсистем).</p> <p>2. Професійний розвиток викладача фізичного виховання: процесуальний вимір (професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як процес, що реалізується упродовж всієї професійної діяльності і передбачає врахування специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника).</p> <p>3. Форми і моделі, методи професійного розвитку викладача фізичного виховання (інституційні: стажування, програми професійного розвитку, курси підвищення кваліфікації, співпраця між різними ЗВО, співпраця між різними кафедрами БЗВО, співпраця між кафедрою ФВ та іншими підрозділами БЗВО; індивідуальні: наставництво, менторство, коучинг, консультування, лекції-дискусії, практичні заняття в парах, кейс-метод, ділові ігри, рольові ігри, навчальні тренінги, майстер-класи, семінари, вебінари, дискусії, моделювання, делегування функцій, ротація, робота в команді, каскадний метод, творчі завдання, метод проєктів, портфоліо).</p> <p>4. Етапи професійного розвитку викладача фізичного виховання (I етап адаптації в академічному середовищі БЗВО; II етап вдосконалення професійної компетентності; III етап накопичення досвіду; IV етап професійної майстерності та експертизи).</p>
Обсяг годин	6 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	ЗК.06. Здатність до особистісного та професійного розвитку (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<i>Знання:</i> Сутність професійного розвитку та особливості його реалізації. Нормативно-правова база професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

	<p>Можливості реалізації професійного розвитку за різними формами, моделями, методами.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Застосовувати теоретичні знання для реалізації професійного розвитку на неперервній основі.</p> <p>Використовувати можливості формального, неформального інформального навчання для професійного розвитку.</p>
Дата проведення	22.01.2021-29.01.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ж

Додаток Ж-1

Навчально-методична карта онлайн лекції-дискусії

Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання»

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання»
Мета	Систематизувати знання, уміння і навички викладачів щодо укладання робочої програми та силабусу навчальної дисципліни «Фізичне виховання».
Сфера професійних функцій	Розроблення та оновлення програм навчальних дисциплін, підготовка навчальних і методичних матеріалів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Силабус і робоча програма навчальної дисципліни: спільне та відмінне. 2. Вимоги до оформлення робочої програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (вступна частина, пояснювальна записка, тематичний план, самостійна робота, навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни). 3. Особливості укладання силабусу навчальної дисципліни «Фізичне виховання»: опис курсу (зміст, результати навчання, організація освітнього процесу, комунікація), теми та завдання (планування курсу, завдання, проекти), політика і цінності курсу (інклюзивність, цілісність, відповідальність), система та критерії оцінювання). 4. Укладання джерельної бази (електронний навчально-методичний комплекс, основна та допоміжна література, ресурси відкритих інтернет-джерел).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.01. Знання та розуміння предметної області «Фізичне виховання, фізична культура і спорт» і професійної діяльності.</p> <p>ЗК.04. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>А.1. Здатність розробляти програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання» та / або її складники, навчальні та методичні матеріали до них (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Вимоги до структури та змісту силабусу / робочої програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p>Вимоги до результатів навчання з фізичного виховання, передбачені освітньою програмою.</p> <p>Вимоги та підходи до розроблення навчальних і методичних матеріалів з фізичного виховання.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Обґрунтовувати програму / складники програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання», її місце в освітній програмі.</p> <p>Визначати та упорядковувати зміст навчальної дисципліни «Фізичне виховання» відповідно до встановлених вимог.</p>

	Проектувати результати навчання за окремими складниками програми з фізичного виховання. Розробляти силабус / робочу програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання».
Дата проведення	10.02.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ж-2

Навчально-методична карта онлайн лекції-дискусії

Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання
Мета	Розширити й систематизувати знання, сформувані вміння і навички, необхідні для створення електронного навчально-методичного комплексу курсу.
Сфера професійних функцій	Розроблення та оновлення програм навчальних дисциплін, підготовка навчальних і методичних матеріалів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Структура електронного навчально-методичного комплексу. 2. Блок «Загальна інформація» (новини, відомості про автора курсу, робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», система та критерії оцінювання, методичні вказівки до самостійної роботи, методичні рекомендації щодо фізкультурної, спортивної, оздоровчо-профілактичної діяльності, теоретичні матеріали, рекомендована література, глосарій, форум). 3. Теоретична частина (соматичне, соціальне, психічне та фізичне здоров'я людини; регулярність рухової активності та систематичність занять фізичними вправами, роль і значення освітнього компоненту «Фізичне виховання» у професійній підготовці фахівців, здоровий спосіб життя, здорове харчування тощо). 4. Практична частина (створення відео-контенту).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.01. Знання та розуміння предметної області «Фізичне виховання, фізична культура і спорт» і професійної діяльності.</p> <p>ЗК.04. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК.05. Здатність до пошуку, аналізу та оброблення інформації з різних джерел.</p> <p>А.1. Здатність розробляти програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання» та / або її складники, навчальні та методичні матеріали до них.</p> <p>А.2. Здатність оновлювати програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання» відповідно до вимог внутрішньої системи забезпечення якості (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Нові наукові досягнення та тенденції розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту.</p> <p>Вимоги внутрішньої системи забезпечення якості.</p> <p>Вимоги та підходи до розроблення навчальних і методичних матеріалів з фізичного виховання.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Готувати підручники, посібники, навчально-методичні матеріали з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у формі, оптимально придатній для розуміння та сприйняття студентами.</p>

	Інтегрувати нові наукові дані у зміст навчальної дисципліни «Фізичне виховання» вчасно, у необхідних обсягах і формах. Виявляти, аналізувати та враховувати вимоги й очікування студентів, роботодавців та інших стейкхолдерів під час періодичного перегляду й оновлення програми та навчальних матеріалів навчальної дисципліни «Фізичне виховання».
Дата проведення	17.02.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ж-3

Навчально-методична карта онлайн лекції-дискусії

Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії
Мета	Освоїти знання про методи і технології оцінювання результатів навчання з фізичного виховання; удосконалити вміння планувати та організовувати оцінювання результатів навчання з фізичного виховання з дотриманням вимог і правил академічної доброчесності, а також навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для об'єктивного оцінювання результатів навчання з фізичного виховання, аналізу та обговорення зі студентами обсягу і характеру результатів навчання та способів їх покращення.
Сфера професійних функцій	В. Оцінювання результатів навчання
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та цілі оцінювання навчальних досягнень з фізичного виховання у закладах вищої освіти. 2. Форми та способи оцінювання (поточне, тематичне, підсумкове), критерії оцінювання. 3. Формувальне оцінювання: цілі, коли починати оцінювання, переваги для педагогічних працівників, моніторинг навчального поступу, особиста траєкторія навчання, надання зворотного зв'язку, контроль-оцінювальна діяльність. 4. Технологія створення портфоліо. 5. Техніки формувального оцінювання навчальних досягнень студентів.
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.03. Володіння комунікативними навичками, здатність проявляти емпатію.</p> <p>ЗК.04. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК.09. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>В.2. Здатність здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчання з фізичного виховання.</p> <p>В.3. Здатність надавати студентам зворотний зв'язок щодо результатів оцінювання та рекомендації щодо покращення результатів навчання з фізичного виховання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>В1.32. Методи і технології оцінювання результатів навчання з фізичного виховання.</p> <p>В2.31. Вимоги і правила дотримання академічної доброчесності.</p> <p>Б1.37. Методи і способи ефективної комунікації.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>В2.У1. Планувати і організовувати оцінювання результатів навчання з фізичного виховання.</p> <p>В2.У2. Контролювати дотримання вимог і правил академічної доброчесності студентами під час оцінювання результатів навчання.</p>

	ВЗ.У1. Аналізувати й обговорювати зі студентами обсяг і характер здобутих ними результатів навчання з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» або її складників за результатами оцінювання. ВЗ.У2. Обґрунтовувати і обговорювати зі студентами способи покращення їхніх результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	24.02.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ж-4

Навчально-методична карта онлайн лекції-дискусії

Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід
Мета	Освоїти знання про методи і способи індивідуального супроводу, наставництва, тренування за обраним видом спорту; удосконалити вміння налагодження взаємодії зі студентами, організації групових та індивідуальних консультацій для тренувань за обраним видом спорту; навички мотивації студентів діяти відповідально та свідомо, застосовувати кращі практики відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультативна підтримка студентів.
Зміст	<p>1. Організаційна структура міжнародного студентського спортивного руху (FISU) функції, універсиади, програми (види спорту), вимоги до участі, повноваження та завдання FISU.</p> <p>2. Сучасний стан та актуальні проблеми розвитку студентського спорту в світі (студентський спорт, як суттєве соціальне явище: багатогранність функціонування на різних рівнях, вирішення завдань з людьми різного віку та рівня спортивної майстерності). Фактори, що впливають на розвиток студентського спорту, інтегрувальні кластери управління системою студентського спорту.</p> <p>3. Міжнародний досвід організацій студентського спорту. Напрями фінансування масового (або спорту для всіх) та спорту вищих досягнень (олімпійського, або професійного). Американська та Європейська моделі державного регулювання спортивної сфери. Джерела фінансування масового спорту: рівень залучення населення (членські внески), рівень державного фінансування (на одну особу), внески волонтерів, внески прямих сімейних витрат. Функціонування студентського спорту у Франції, Великобританії, США (NCAA, NAIA, NJCAA).</p> <p>4. Клубна форма організації занять у розвиток студентського спорту (класифікація спортивних клубів, клуб як організаційна форма спортивного менеджменту, мета і завдання студентських спортивних клубів, компоненти діяльності спортивного клубу: організаційний, правовий, фінансовий, організаційний).</p> <p>5. Використання відеоігор у сфері фізичного виховання і спорту студентів (ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології, ексергеймінг (exergames або EXG), ігрові консулі Sony Playstation, Dance Dance Revolution, Cybex Traser, Microsoft Xbox, Kinetic Education)</p>
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>ЗК.09. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК.12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p>

	<p>Б.2. Здатність консультиувати студентів у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб.</p> <p>Б.3. Здатність здійснювати індивідуальний супровід студента (тренерська діяльність, наставництво) під час навчання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Б1.37. Методи і способи ефективної комунікації.</p> <p>Б3.31. Методи здійснення індивідуального супроводу, наставництва, тренування за обраним видом спорту.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б2.У1. Взаємодія зі студентами на засадах партнерства та взаємоповаги.</p> <p>Б2.У3. Надавати групові та індивідуальні консультації студентам з питань тренування за обраним видом спорту.</p> <p>Б3.У1. Консультиувати студента з питань обраного виду спорту.</p> <p>Б3.У4. Формувати у студента навички етичної та соціально відповідальної поведінки (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	03.03.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток 3 Додаток 3-1

Навчально-методична карта семінару-диспуту

Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти
Мета	Систематизувати знання, удосконалити вміння і навички, необхідні для реалізації організаційної діяльності викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.
Сфера професійних функцій	Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Генерування ідей та розробка концепції діяльності кафедри фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти (генерування ідей: метод мозкового штурму, метод синектики; концепція: сутність та особливості розробки). 2. Організаційна робота у структурі професійної діяльності фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти викладача (професійні функції викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти). 3. Планування та імплементація організаційної діяльності викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти на індивідуальному та колегіальному рівнях (освітній процес, наукові, освітні заходи для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників). 4. Ресурсне забезпечення кафедри фізичного виховання (SWOT аналіз та можливості розвитку).
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>ЗК.09. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК.12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>Д.2. Здатність планувати, готувати та проводити наукові й освітні заходи (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> Загальні вимоги до організаційної роботи.</p> <p><i>Уміння:</i> Генерувати ідею, концепцію організаційної роботи. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для реалізації організаційної роботи в університеті. Аналізувати та підсумовувати результати організаційної роботи.</p>
Дата проведення	18.01.2023-31.01.2023

Додаток підготовлений автором.

Додаток 3-2

Навчально-методична карта семінару-диспуту

Робота з наукометричними базами даних

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Робота з наукометричними базами-даних
Мета	Поглибити знання, удосконалити вміння і навички для роботи з наукометричними базами даних та використання їхніх ресурсів у науковій діяльності.
Сфера професійних функцій	Е. Керівництво науковою / творчою роботою студентів, аспірантів.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Академічна доброчесність: науковий вимір. 2. Наукометрія (наукометричні показники як інструмент оцінювання результативності роботи науковця: індекс цитування, імпаکت-фактор, індекс Хірша, квартиль). 3. Реєстрація та пошук джерел у наукометричній базі даних Scopus (доступ до бази даних, реєстрація, персональна сторінка автора, перевірка журналу у базі даних). 4. Реєстрація та пошук джерел у наукометричній базі даних Web of Science (тематичні бази платформи Web of Science, реєстрація, персональний ідентифікатор науковця, основний пошук, пошук за пристатейною бібліографією, розширений пошук).
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна
Компетентності	ЗК.02. Володіння навичками критичного мислення. ЗК.04. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК.05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Е.2. Здатність проаналізувати процес та результати дослідження (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<i>Знання:</i> Вимоги і правила дотримання академічної доброчесності. Методи аналізу, оцінювання та синтезу інформації. Сучасний стан і результати актуальних досліджень у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту. <i>Уміння:</i> Критично аналізувати процес та результати дослідження на різних етапах його реалізації.
Дата проведення	08.02.2023-15.02.2023

Додаток підготовлений автором.

Додаток И Додаток И-1

Навчально-методична карта майстер-класу Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти.
Мета	Поглибити знання, удосконалити вміння і навички щодо використання новітніх підходів, засобів, методів і технологій в освітньому процесі з фізичного виховання.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультативна підтримка студентів
Зміст	<p>1. Фітнес-технології як інноваційно-педагогічна технологія для студентів закладу вищої освіти (Визначення поняття «фітнес», «загальний фітнес», «технологія», «фітнес технологія». Класифікація фітнес програм, історичні аспекти виникнення фітнес-технологій в світі, фактори, що впливають на розвиток нових фітнес систем у сучасних умовах. Зміни в м'язовому апараті під впливом динамічних і статичних навантажень. Найбільш розповсюджені вправи та техніка виконання (необхідна умова ефективності фітнес тренування).</p> <p>2. Кросфіт як інноваційна педагогічна технологія у розвитку фізичних якостей студентів (Історія виникнення. Класифікація вправ, інвентар, найбільш розповсюджені схеми кросфіту на тренуванні. Основні закономірності складання комплексів. Структура та зміст тренувального заняття. Техніка безпеки при виконанні вправ).</p> <p>3. Смарт освіта – як інноваційна педагогічна технологія сьогодення (Сучасні засоби передачі інформації в освітньому процесі (електронна пошта, веб сайти, веб платформи, месенджери, відеочати, телефонія). Цифрові інструменти (віртуальні дошки, онлайн тренажери, фітнес трекери).</p>
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.</p> <p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p>

	Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	25.03.2021-08.04.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток И-2

Навчально-методична карта майстер-класу Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти.
Мета	Поглибити знання, удосконалити комунікативну компетентність та вміння і навички використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітньому процесі з фізичного виховання, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультативна підтримка студентів
Зміст	<p>1. Особливості спілкування у фізичному вихованні студентів (Мовленнєва компетентність викладача фізичного виховання. Мовленнєвий етикет. Культура усного ділового спілкування. Національна спортивна термінологія. Конфлікти та керування конфліктними ситуаціями у вищій школі, як запорука ефективної співпраці в освітньому просторі).</p> <p>2. Інтернет ресурси у фізичному вихованні студентів (Інформаційно-комунікаційні технології у закладах вищої освіти. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у фізичному вихованні студентів в умовах карантину, пандемії та воєнного стану. Техніки спілкування в освітньому процесі. Особливості віддаленого спілкування. Створення безпечного Інтернет простору. YouTube ресурс, як засіб поширення досвіду роботи викладача фізичного виховання, запис відеороликів. Створення презентацій та візуалізація. Застосування фітнес трекерів, відеоігор та онлайн тренажерів для оптимізації рухової активності студентів).</p>
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.</p> <p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p>

	Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	25.03.2021-08.04.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток И-3

Навчально-методична карта майстер-класу Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти.
Мета	Поглибити знання щодо формування підходів до розробки інновацій в галузі фізичного виховання, удосконалити вміння і навички щодо використання інноваційних освітніх технологій.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультативна підтримка студентів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як задавати тренди. Прогресивність в освіті (Впровадження інноваційних методик в освітній процес. Впровадження горизонтальної комунікації між викладачами, студентами, стейкхолдерами). 2. Підготовка і методи тренінгової роботи (Критерії вибору методу тренінгової роботи. Вимоги до міні-лекцій. Особливості використання історій та розповідей. Дискусія та її особливості. Обговорення та обмін враженнями. Аналіз ситуаційних вправ (кейсів) та критичних випадків. Значення ритуалів у тренінговій роботі). 3. Жива бібліотека (Презентація та групова презентація. Ігровий елемент у психологічному тренінгу. Метод мозкового штурму. Медитативні техніки. Розминки та їх значення. Магія енерджайзерів. Неформальна освіта у формальній установі). 4. Рольова гра (Інтерактивні методи навчання. Суть методу. Міжособистісна взаємодія. Виконання певної ролі). 5. Дива відео-контенту (Способи підвищення мотивації студентів до освітнього процесу. Аналіз сучасного відео-контенту. Основні етапи відбору відеоматеріалів та впровадження їх в навчальний процес).
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.</p> <p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p>

	Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	25.03.2021-08.04.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток К Додаток К-1

Навчально-методична карта оздоровчо-профілактичного заходу Реабілітаційний фітнес, як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності

Розробники:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Реабілітаційний фітнес, як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності.
Мета	Поглибити знання про організацію і проведення освітніх заходів оздоровчо-профілактичного характеру, удосконалити вміння генерувати ідею, концепцію освітнього заходу, формувати команду, планувати та управляти ресурсами, аналізувати і підсумовувати результати проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.
Сфера професійних функцій	Д. Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення поняття «реабілітаційний фітнес», його мета, завдання та принципи та види. 2. Організаційні аспекти проведення оздоровчо-профілактичного заходу (визначення цільової аудиторії, визначення місця та часу проведення, розробка плану та матеріальне забезпечення). 3. Йога, як вид реабілітаційного фітнесу (історія, характеристика, сутність). Основні компоненти йоги: фізичні позиції, дихальні вправи, медитації та розслаблення. Основні рекомендації для безпечного виконання йога-практики. 4. Стретчінг, як вид реабілітаційного фітнесу (історія, характеристика, сутність). Основні принципи стретчінгу, техніки стретчінгу (статичний, динамічний, балістичний, пропріоцептивний). Рекомендації щодо безпечного стретчінгу.
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Д.2. Здатність планувати, готувати та проводити освітні заходи оздоровчо-профілактичного характеру (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Д2.31. Загальні вимоги до організації і проведення відповідних освітніх заходів оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.32. Методи управління проектами.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Д2.У1. Генерувати ідею, концепцію освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У2. Формувати команду для проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У3. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У4. Контролювати виконання плану проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У5. Готувати до публікації матеріали освітнього заходу.</p>

	Д2.У6. Аналізувати та підсумовувати результати проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	17.05.2021-21.05.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток К-2

Навчально-методична карта оздоровчо-профілактичного заходу Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність

Розробники:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Система Джозефа Пілатеса: історія, характеристика, сутність.
Мета	Освоїти знання про організацію і проведення освітніх заходів оздоровчо-профілактичного характеру, удосконалити вміння генерувати ідею, концепцію освітнього заходу, формувати команду, планувати та управляти ресурсами, аналізувати і підсумовувати результати проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.
Сфера професійних функцій	Д. Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика системи Пілатеса: опис основних принципів, різновиди занять за системою Пілатеса, особливості застосування вправ із врахуванням індивідуальних можливостей. Фізіологічні та психологічні переваги системи Пілатеса. 2. Вправи на маті (різні види складності). 3. Вправи на малому обладнанні (м'ячі різного діаметру, ізотонічне кільце, валик та ін.). 4. Вправи на великому обладнанні (спеціальні пружинні тренажери Reformer, Trapeze, Cadillac, Chair).
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Д.2. Здатність планувати, готувати та проводити освітні заходи оздоровчо-профілактичного характеру (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Д2.31. Загальні вимоги до організації і проведення відповідних освітніх заходів оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.32. Методи управління проектами.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Д2.У1. Генерувати ідею, концепцію освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У2. Формувати команду для проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У3. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У4. Контролювати виконання плану проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру.</p> <p>Д2.У5. Готувати до публікації матеріали освітнього заходу.</p> <p>Д2.У6. Аналізувати та підсумовувати результати проведення освітнього заходу оздоровчо-профілактичного характеру (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	17.05.2021-21.05.2021

Додаток К-3

Навчально-методична карта спортивно-дозвілєвого заходу

Анімація, як вид спортивно-дозвілєвої діяльності

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Анімація, як вид спортивно-дозвілєвої діяльності
Мета	Поглибити знання про організацію і проведення освітніх заходів спортивно-дозвілєвого характеру, удосконалити вміння генерувати ідею, концепцію освітнього заходу, формувати команду, планувати та управляти ресурсами, аналізувати і підсумовувати результати проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру.
Сфера професійних функцій	Д. Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні основи дозвілєвої діяльності (визначення поняття анімація та її роль у стимулюванні активності та участі у спортивних заходах. Види анімації. 2. Організаційні аспекти проведення анімаційного заходу (визначення місця, часу, розробка детального плану заходу, розподіл обов'язків та матеріальне забезпечення. 3. Вербальна складова анімації (використання слів, гумору, іронії та каламбурів для створення цікавих анімаційних сценаріїв, комічних ефектів та розважального спілкування з глядачами для залучення уваги та створення позитивного настрою).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Д.2. Здатність планувати, готувати та проводити освітні заходи спортивно-дозвілєвого характеру (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Д2.31. Загальні вимоги до організації і проведення відповідних освітніх заходів.</p> <p>Д2.32. Методи управління проєктами.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Д2.У1. Генерувати ідею, концепцію освітнього заходу у галузі фізичного виховання.</p> <p>Д2.У2. Формувати команду для проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру.</p> <p>Д2.У3. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру.</p> <p>Д2.У4. Контролювати виконання плану проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру.</p> <p>Д2.У5. Готувати до публікації матеріали освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру</p> <p>Д2.У6. Аналізувати та підсумовувати результати проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	01.10.2021-15.10.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток К-4

Навчально-методичні карти спортивно-дозвіллевих заходів Оздоровчий фітнес, як новий напрям проведення дозвілля

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Оздоровчий фітнес, як новий напрям проведення дозвілля.
Мета	Освоїти знання про організацію і проведення освітніх заходів спортивно-дозвіллевого характеру, удосконалити вміння генерувати ідею, концепцію освітнього заходу, формувати команду, планувати та управляти ресурсами, аналізувати і підсумовувати результати проведення освітнього заходу спортивно-дозвіллевого характеру.
Сфера професійних функцій	Д. Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів
Зміст	<p>1. Визначення поняття «оздоровчий фітнес» та його основні принципи. Опис різних видів оздоровчих фітнес програм. Вказівки щодо вибору відповідного виду в залежності від фізичного стану та інтересів студентів.</p> <p>2. Фітнес програми силової спрямованості (планування оздоровчих фітнес занять, інвентар та обладнання, форми організації, визначення критеріїв ефективності, методи стимулювання мотивації).</p> <p>3. Фітнес програми аеробної спрямованості (планування оздоровчих фітнес занять, інвентар та обладнання, форми організації, визначення критеріїв ефективності, методи стимулювання мотивації).</p> <p>4. Фітнес програми ментальної спрямованості (планування оздоровчих фітнес занять, інвентар та обладнання, форми організації, визначення критеріїв ефективності, методи стимулювання мотивації).</p>
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Д.2. Здатність планувати, готувати та проводити освітні заходи спортивно-дозвіллевого характеру (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> Д2.31. Загальні вимоги до організації і проведення відповідних освітніх заходів спортивно-дозвіллевого характеру Д2.32. Методи управління проектами.</p> <p><i>Уміння:</i> Д2.У1. Генерувати ідею, концепцію освітнього заходу спортивно-дозвіллевого характеру. Д2.У2. Формувати команду для проведення освітнього заходу спортивно-дозвіллевого характеру. Д2.У3. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для проведення освітнього заходу спортивно-дозвіллевого характеру. Д2.У4. Контролювати виконання плану проведення освітнього заходу спортивно-дозвіллевого характеру. Д2.У5. Готувати до публікації матеріали освітнього заходу.</p>

	Д2.У6. Аналізувати та підсумовувати результати проведення освітнього заходу спортивно-дозвілєвого характеру (Мінекономіки України, 2021).
Дата проведення	01.10.2021-15.10.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Л

Інтерактивні вправи для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузових закладів вищої освіти

№ п/п	Вправа	Коротка характеристика
1.	«Візуалізація професійних функцій викладача фізичного виховання»: група викладачів ділиться на дві команди. Кожна команда готує 10 карток із термінами, що позначають професійні функції викладача фізичного виховання, або окремі їх елементи. Витягнувши одну із карток член команди за допомогою жестів та міміки, рухів тіла зображує те, що написано на картці. Його команда має відгадати про яку функцію йдеться.	Чітке розуміння сутності професійних функцій викладача фізичного виховання багатогалузового ЗВО. Вміння налагоджувати комунікацію вербальними і невербальними засобами.
2.	«Коло ідей»: усі учасники команди сідають в коло. Кожен учасник висловлює одну ідею щодо можливостей професійного розвитку. Наступний учасник має назвати дві переваги такої можливості і подати свою пропозицію.	Усвідомлення різноманіття можливостей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузового ЗВО.
3.	«Ланцюг досвіду»: Один із викладачів фізичного виховання розпочинає вправу, розповідаючи 1-2 подробиці зі свого професійного життя. Коли інший викладач чує інформацію, що характерна для його досвіду і є спільною з попередником, він приєднується до колеги, утворюючи ланцюг. Вправа продовжується до того часу, поки всі викладачі не сформулюють єдиний ланцюг.	Розуміння особливостей власного досвіду та досвіду колег, усвідомлення колегіального характеру професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузового закладу освіти.
4.	«Займи позицію»: озвучується дискусійне питання. Викладачі фізичного виховання, що беруть участь у виконанні вправи, мають висловити свою позицію та обґрунтувати її.	Розвиток критичного мислення, прийняття виважених рішень, готовність брати відповідальність за власні дії.
5.	«Акваріум»: озвучується проблема, що стосується різних професійних функцій викладача фізичного виховання багатогалузового ЗВО та організовується її розгляд з різних перспектив.	Розвиток комунікативних умінь і навичок, відстоювання власної точки зору.

Додаток підготовлений автором.

Додаток М

Навчально-методична карта програми наставництва

«Навчаючись – навчати!»

Серед дієвих форм професійного розвитку виокремлюємо наставництво в основу якого покладено співпрацю між викладачем початківцем та досвідченим колегою. Проте, йдеться не тільки про наставництво, до якого залучаються викладачі-початківці, які щойно завершили навчання у закладі вищої освіти та здобули відповідну кваліфікацію. Вважаємо доцільним використання потенціалу наставництва для усіх викладачів, які розпочинають власну професійно-педагогічну діяльність у багатогалузевому закладі вищої освіти. Такий підхід обґрунтовуємо необхідністю ознайомлення викладачів фізичного виховання із організацією роботи закладу вищої освіти, особливостями корпоративної культури, вимогами до професійно-педагогічної діяльності викладача тощо.

Зрозуміло, що окрім зазначеного, до особливостей використання наставництва належить обговорення актуальних питань професійної діяльності викладача фізичного виховання, сучасних досягнень педагогічної науки та інноваційних методик та зразків кращої практики, що довели свою ефективність; обговорення специфіки курсу «Фізичне виховання» у багатогалузевому закладі вищої освіти; розробка методичних матеріалів, аудиторних та позааудиторних занять; самовизначення викладача-початківця та його супровід під час реалізації організаційної, методичної, науково-дослідної роботи тощо.

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Навчаючись – навчати!
Мета	Поглибити та систематизувати знання, удосконалити вміння і навички, професійні цінності та ставлення, що необхідні для виконання професійних функцій викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти у контексті організаційної, наукової, навчально-методичної, навчальної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової, спортивної діяльності, а також неперервного професійного розвитку.
Сфера професійних функцій	Професійні функції щодо виконання організаційної, наукової, навчально-методичної, навчальної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілдової, спортивної діяльності, а також реалізації професійного розвитку.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Багатогалузевий заклад вищої освіти та його академічна спільнота (структура багатогалузевого ЗВО, сфери діяльності університету, органи управління, історія розвитку та стратегія подальшого розвитку, нормативні документи у галузі вищої освіти та система забезпечення якості освітньої діяльності в університеті, інформацією про освітні програми, навчальні плани, їх розробку, перегляд та удосконалення). 2. Нормативні документи інституційного рівня, що регулюють різноманітні аспекти організації та провадження освітнього процесу, оцінювання результатів навчання та атестацію здобувачів (специфіка організації освітнього процесу з навчальної дисципліни «Фізичне виховання»: кількість кредитів, тематика, методи активного навчання, студентоцентричний підхід в організації освітнього процесу тощо). 3. Вимоги до професійної компетентності та діяльності викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.

	<p>4. Інфраструктура університету, що охоплює навчальну, наукову, соціальну, спортивно-оздоровчу, психологічну, дозвілєву сфери (навчальні корпуси, лабораторії, центри, спортивні клуби, спортивні і тренажерні зали, спортивні комплекси, фізкультурно-оздоровчі комплекси, майданчики, стадіони, басейни, навчально-оздоровчі табори, їдальні тощо).</p> <p>5. Ресурси інформаційного, навчального, наукового характеру (науково-технічна бібліотека, медіатека, видавництво, допоміжні підрозділи (науковий, міжнародний, навчально-методичний, проєктний, юридичний, психологічної допомоги, охорони праці, пожежної безпеки, відділ кадрів, відділ розвитку персоналу), віртуальне навчальне середовище тощо.</p> <p>6. Організаційна, наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвілєва, спортивна робота, як складові професійної діяльності викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти;</p> <p>7. Освітній компонент «Фізичне виховання» у структурі освітньо-професійних програм підготовки фахівців з вищою освітою: сутність, структура, мета й основні завдання, роль та значення у професійній підготовці здобувачів освіти.</p> <p>8. Академічне середовище, його можливості та засоби у процесі оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвілєвої, спортивної роботи, як невід’ємних складових професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.</p> <p>9. Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (можливості формального, неформального, інформального навчання).</p>
Обсяг годин	30 год
Форма проведення	очна / онлайн
Компетентності	Загальні та професійні компетентності (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> Специфіка структури та діяльності закладу вищої освіти. Нормативно-правова база вищої освіти. Нормативні документи багатогалузевого закладу вищої освіти. Професійна компетентність та професійна діяльність викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти. Формальне, неформальне та інформальне навчання у професійному розвитку.</p> <p><i>Уміння:</i> Планувати, організовувати та реалізувати професійну діяльність в академічній спільноті багатогалузевого закладу вищої освіти. Використовувати ресурси академічної спільноти для забезпечення ефективності професійної діяльності викладачів фізичного виховання. Демонструвати високий рівень відповідальності та автономності.</p>
Дата проведення	01.09.2022-31.12.2022

Додаток підготовлений автором.

Додаток Н Програма стажування

Додаток 3

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Ректор Львівського
національного університету
імені Івана Франка

проф. В.П. Мельник

20 Зр.

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації (стажування)

(прізвище та ініціали працівника)

доцент кафедри фізичного виховання

(посада, найменування кафедри (предметної (циклової) комісії),

д.пед.н., доцент

(іншого структурного підрозділу, науковий ступінь, вчене звання)

Національного університету «Львівська політехніка»

(найменування установи, в якій працює стажист)

до Львівського національного університету імені Івана Франка

Тема підвищення кваліфікації (стажування) Особливості роботи кафедри фізичного виховання Львівського національного університету імені Івана Франка

Строк підвищення кваліфікації (стажування) з «27» березня 2023 року по «08» травня 2023 року.

Мета підвищення кваліфікації (стажування) Підвищення рівня професійної підготовки шляхом вивчення особливостей навчальної, наукової та спортивної роботи, набуття нового науково-педагогічного досвіду.

Завдання індивідуальної програми розглянуто на засіданні

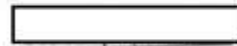
кафедри фізичного виховання і спорту Львівського національного університету
імені Івана Франка

(найменування предметної (циклової) комісії, кафедри, іншого структурного підрозділу)

« 23 » лютого 2023 року, протокол № 7

Педагогічний (науково-педагогічний)
працівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Голова предметної (циклової) комісії
(завідувач кафедри, керівник іншого
структурного підрозділу)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник стажування

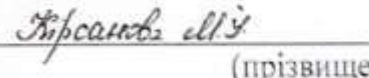

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ПОГОДЖЕНО

Центр неформальної освіти ІПО та ДП

(підпис)

(прізвище
та ініціали)

« 10 » 02 2023 р.

Виконання завдань індивідуальної програми

№ з/п	Зміст завдання	Кількість кредитів ЄКТС (год.)	Очікувані результати виконання завдання
I.	Методична робота	60 год/2кредити ЄКТС	
	<p>- Методичні рекомендації на тему: «Фізична підготовка студентської молоді в умовах дистанційного навчання».</p> <p>-Тенденції реалізації інклюзивного фізичного виховання у ЗВО.</p>	<p>30 год/1кредит ЄКТС</p> <p>30 год/1кредит ЄКТС</p>	<p>Методичні рекомендації, 1 д.а.</p> <p>Методичні рекомендації, 1 д.а.</p>
II.	Науково-дослідна робота	60 год/2кредити ЄКТС	
	Підготовка 1 статті до журналів, які індексуються у наукометричних базах даних на тему, пов'язану із фізичним вихованням студентів в умовах дистанційного навчання та проблемам, які пов'язані із таким форматом навчання.		Рукопис, 1 д.а.
III.	Вивчення практичної діяльності	60 годин/2 кредити ЄКЕС	
	<p>- Вивчення практичної діяльності закладу вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.</p> <p>-Відвідування практичних занять з фізичного виховання з метою перейняття досвіду. Ознайомлення з програмами навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p>		Звіт на засіданні кафедри

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
 ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
 IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
 тел./факс (032) 261-60-48, тел. 260-34-02
 http://www.lnu.edu.ua, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Код ЄДРПОУ 02070987 Державна Казначейська служба України
 МФО 820172, р.р. UA 468201720343101002200001061
 № свідоцтва 17701483, ін. под. № 020709813029
 Валютний рахунок UA 118201720343661002300001061,
 UA 058201720343691001300001061 в Укррексбанку
 м. Львова МФО 322313
 № 12.95-У від 10.05.2023

1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine
 Phone Fax: +38 (032) 261-60-48, 260-34-02
 http://www.lnu.edu.ua, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Code EDRPOU 02070987 State Treasury Service of Ukraine
 MFC 820172, Settlement Acc. UA 468201720343101002200001061
 Certificate No. 17701483, Tax IN 020709813029
 Foreign Currency Acc.No. UA 118201720343661002300001061,
 UA 058201720343691001300001061
 in Lviv Branch of Ukreximbank MFO 322313
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

свідчить про те, що

(Фрзвлице, ім'я, по батькові)

доцент кафедри фізичного виховання

(посада, кафедра, факультет)

Національного університету, Львівська політехніка

(назва установи/місцем праці)

з 24.03.2023р. до 08.05.2023р. пройшов (ла) стажування згідно із наказом
 № В-141 від 14.03. 20 23 р.

на кафедрі фізичного виховання та спорту

Львівського національного університету імені Івана Франка.

Тема стажування воблмвості роботи кафедри фізичного
виховання Львівського національного університету
імені Івана Франка

Обсяг підвищення кваліфікації 6 кредитів

Індивідуальна програма підвищення кваліфікації (стажування) виконана успішно.

РЕКТОР

Володимир МЕЛЬНИК

Додаток підготовлений автором.

Додаток О
Портфоліо кафедри фізичного виховання

Категорії	Опис
1) Коротка історична довідка: заснування та основні етапи розвитку кафедри.	
2) Характеристика штату кафедри фізичного виховання: загальна кількість, кількість осіб з науковими ступенями, середній вік працівників тощо.	
3) Філософія діяльності кафедри: місія, цілі та завдання, принципи та переконання, методологічні підходи, методи викладання.	
4) Основні функції: короткий опис основних завдань організаційної, наукової, навчально-методичної, навчальної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної діяльності викладача фізичного виховання.	
5) Освітня діяльність: короткий опис навчальних дисциплін, які викладаються працівниками кафедри.	
6) Навчально-методична діяльність: перелік та зразки навчальних посібників, підручників, навчально-методичні комплексів, допоміжних матеріалів, відеоконтенту тощо, приклади вхідного, поточного, підсумкового контролю; відгуки здобувачів освіти про відкритість та об'єктивність оцінювання.	
7) Відгуки про діяльність кафедри: рейтинг кафедри фізичного виховання у загальному рейтингу багатогалузевого закладу вищої освіти; відгуки здобувачів освіти про викладання навчальної дисципліни (опитування, інтерв'ю); відеозаписи занять з фізичного виховання; відгуки працівників (умови праці, стиль управління, можливості для професійного розвитку, ресурсне забезпечення).	
8) Наукова діяльність: приклади участі та організації міжнародних та національних наукових проєктів; публікація наукових праць у вітчизняних періодичних фахових та міжнародних виданнях; публікація монографій; участь та організація наукових заходів різного рівня; залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи.	
9) Міжнародна діяльність: приклади участі та організації міжнародних освітніх проєктів, проєктів співпраці із закордонними закладами вищої освіти тощо.	
10) Оздоровчо-профілактична діяльність: приклади організації проєктів, заходів оздоровчо-профілактичного характеру для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	
11) Спортивно-дозвіллева діяльність: приклади участі та організації проєктів, заходів спортивно-дозвіллевого характеру для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	
12) Спортивна діяльність: приклади організації та участі у проєктах, заходах спортивного спрямування для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	

<p>13) Професійний розвиток в академічній спільноті багатогалузевого ЗВО: приклади організації професійного розвитку викладачів фізичного виховання, програм наставництва, запрошення експертів для проведення науково-методичних заходів; рецензування проведених занять; застосування потенціалу неформального навчання: організація семінарів, тренінгів, воркшопів, майстер-класів, літніх шкіл, інститутів тощо.</p>	
<p>14) Професійний розвиток у професійній спільноті: приклади співпраці з професійними організаціями на локальному, регіональному, національному, міжнародному рівнях.</p>	
<p>15) Відзнаки та нагороди: факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти; професійних та громадських організацій; органів управління освітою регіонального та національного рівня тощо.</p>	

Додаток підготовлений автором.

Додаток П

Наратив як метод професійного розвитку

Використовуючи теоретичний матеріал, поданий в Електронному навчально-методичному комплексі, презентуйте історію із власної професійної діяльності (почута від колеги), проаналізуйте її та викладіть власне бачення розв'язання проблеми, аргументуючи свою позицію.

ППП: _____

Стаж роботи: _____

Етап професійного розвитку: _____

Історія із професійної діяльності (максимум 1800 знаків)	
Аналіз	
Якого аспекту професійної діяльності викладача фізичного виховання стосується історія?	
Чи було рішення, прийняте викладачем фізичного виховання, правильним? Чому?	
Якими б були Ваші дії у подібній ситуації?	
Які знання, вміння і навички необхідні викладачеві фізичного виховання для прийняття правильного рішення у цій ситуації?	
Які можливості для освоєння таких знань, формування та розвитку вмінь і навичок доступні для Вас на сьогоднішній день?	

Метод «ротація»

Професійний розвиток викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти на основі застосування методу ротації передбачає чергування різних видів і форм навчання. Наприклад, програма професійного розвитку може передбачати чергування онлайн навчання, з офлайн навчанням, самостійним навчанням, колегіальним навчанням. Тематика для такого навчання обирається відповідно до потреб викладачів фізичного виховання.

Наприклад, освоєння знань з проблеми організації студентоцентрованого навчання можна організувати у такий спосіб:

1. Онлайн обговорення теми «Студентоцентроване навчання: роль і функції учасників освітнього процесу на заняттях з фізичного виховання.
2. Ознайомлення з кращими практиками студентоцентрованого навчання.
3. Опрацювання науково-методичної літератури з проблеми студентоцентрованого навчання.
4. Колегіальна розробка науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення освітнього процесу на основі студентоцентрованого підходу.

Кейс-метод

Нині вищу освіту здобувають студенти з особливими освітніми потребами. Відтак, існує потреба у підготовці викладачів фізичного виховання до організації освітнього процесу в інклюзивних групах. У межах професійного розвитку пропонується кейс-метод «Інклюзія в

дії». Пропонується розглянути реальний досвід з організації інклюзивного навчання для здобувачів з особливими освітніми потребами з кількох перспектив:

1. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання на заняттях з фізичного виховання.
2. Налагодження співпраці із відповідними фахівцями, що допоможуть адаптувати програму навчання відповідно до потреб здобувача / здобувачів з особливими освітніми потребами.
3. Забезпечення доступності для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами тощо.

Ділова гра «Секрети успіху професіонала» (адаптовано за Т. С. Вовнянко)

Мета: визначити основні життєві сфери кожного учасника, мотивувати їх на досягнення визначених цілей, сприяти створенню мотивації до самовдосконалення в різноманітних сферах життя, самореалізації у своїй професії.

Хід гри

Вступ

Бути успішним – це вимога часу. Але що ж таке успіх? Для успіху потрібно постійно працювати над собою, самоудосконалюватись і виробляти певні звички. Народна мудрість говорить: «Людина, яка сидить на верхівці гори, не впала туди з неба – вона невпинно працювала над собою».

Успішність пов'язана з самооцінкою. Якщо людина любить та поважає себе, впевнена у своїх силах та прагне до нового, вона обов'язково стане успішною.

Професійну діяльність педагога можна уявити як мальовничий та різноманітний прикарпатський ліс, де ми набуваємо досвід, то йдучи протоптаними широкими дорогами, то блукаючи стежками особистих пошуків, то усамітнюючись, то виходячи на яскраві, освітлені нашим покликанням галявини, щоб розпалити з колегами вогнище надії, взаємоповаги та розуміння.

Тож уявімо, що ви прийшли на одну з численних галявин, де на ґрунті наших завдань й очікувань виростають барвисті квіти професійного досвіду. Адже педагог – це насправді той, хто завжди вчиться.

Зупинка 1. Психологічні ознаки професіоналізму

Пишемо слово «професіонал» і до кожної літери добираємо поняття.

П – працелюбний

Р – реаліст

О – організатор

Ф – фанат

Е – екстраверт

С – самодостатній

І – інтелектуал

О – оптиміст

Н – науковець

А – активіст

Л – людинолюб, любить свою справу

Усім нам відомий вислів: «Було у батька троє синів: двоє розумних, а третій – учитель»

- Чому, на вашу думку, так оцінюється професія вчителя?
- Як нам захистити себе від нерозуміння інших людей?

Поняття «професіонал» кожен розуміє по-своєму. Хтось вважає професіоналом людину з діловими рисами, хтось – із особистісними. Для одного важлива компетентність, для іншого – творчість. Сьогодні зростає попит на професіоналів, їх цінують, їм пропонують роботу.

Складові професіоналізму

1. Любов до своєї справи

Педагог-професіонал знаходить розраду, опору, задоволення не в тих благах, які забезпечує йому робота, а в самому сенсі професійної діяльності. Якщо людина не має змоги займатися улюбленою справою, в неї може виникнути важка психологічна травма.

2. Компетентність і креативність

Педагог – це людина, безумовно, компетентна, яка добре розуміється на своїй справі. У межах компетенції професіонал знає, що і як слід робити. Найголовніше для такого педагога – це можливість творити.

3. Відповідальність, послідовність і надійність

Не може бути педагога – професіонала, який компетентний, але виявляє безвідповідальність чи непослідовність, не доводить до кінця розпочату справу.

4. Рефлексія та рівень домагань

Складно бути професіоналом, якщо погано знаєш те, чим володієш (які маєш внутрішні, зокрема психологічні ресурси)

Психологічні ресурси

- Здібності
- Мотивація
- Особливості темпераменту
- Риси характеру
- Здатність до саморегуляції
- Самооцінка

У педагогові-професіоналові дивним чином поєднується високий рівень домагань, висока вимогливість до себе й до оточення

Зупинка 2. Вправа «Особистісне зростання педагога»

Хід вправи

Кожна група отримує завдання скласти невелику програму особистісного зростання педагога з п'яти умовних сфер життєдіяльності людини: духової, фізичної, емоційної, інтелектуальної, соціальної (Потрібно вибрати картки навшань).

Розвиток інтелектуальної сфери (обізнаність, фаховість, розумова активність, пізнавальні здібності...)

1. Для чого педагогу необхідно постійно поглиблювати професійні знання та загальну обізнаність?
2. Що педагогу бажано робити систематично для розвитку інтелектуальної сфери? (крім обізнаності з фахової літератури)

Розвиток емоційної сфери

1. Негативні емоції, які відчуває педагог майже кожного дня.
2. Які емоції педагога сприяють гармонійному сприйняттю світу? Як педагог може допомогти собі частіше відчувати ці емоції?

Розвиток фізичної сфери (здоров'я, нервова система...)

1. Що з фізичної сфери зазнає найбільшого впливу, навантаження під час педагогічної діяльності? Чому?
2. Чим бажано займатись педагогу для покращання здоров'я?

Розвиток духовної сфери

1. Внутрішні та зовнішні причини проявів апатії, тривожності, агресії.
2. Що бажано робити педагогу для духовного розвитку?

Розвиток соціальної взаємодії (уміння конструктивно спілкуватися)

1. Як позначається робота у багатогалузевому закладі вищої освіти на спілкуванні з людьми за його межами?
2. Що позитивного в досвіді людського спілкування дає робота з дітьми?

Зупинка 3. Вправа «Педагогічна майстерність»

Розв'язання педагогічних ситуацій:

Педагогічна ситуація №1. Ви почали проводити заняття, всі студенти заспокоїлись, настала тиша, і раптом в залі хтось голосно засміявся. Ви здивовано подивились на студента. Він, дивлячись вам прямо у вічі, заявив: «Мені завжди смішно дивитись на вас і хочеться сміятись, коли ви починаєте заняття». Як ви відреагуєте на це? Виберіть і поясніть правильний варіант із запропонованих нижче.

1. «Ось тобі й на».
2. «А що тобі смішне?»
3. «Ти що, дурний».
4. «Люблю веселих людей».
5. «Я радий(а), що створюю у тебе веселий настрій».

Педагогічна ситуація №2. На початку заняття або вже після того, як ви провели декілька занять, студент робить заяву: «Я не думаю, що ви як педагог зможете нас чогось навчити».

Ваша реакція:

1. «Твоя справа – вчитися, а не вчити вчителя».
2. «Таких, як ти, я, звичайно, нікому не зможу навчити».
3. «Може тобі краще перейти в іншу групу або вчитися у іншого викладача?»
4. «Ти просто не хочеш учитися».
5. «Мені цікаво знати, чому ти так думаєш?»

Педагогічна ситуація № 3. Проаналізуйте ситуацію: Якщо здобувач освіти перебуває у постійному стресі, він... .

Педагогічна ситуація № 4. Проаналізуйте ситуацію: Якщо здобувач освіти перебуває в атмосфері постійної критики, він... .

Педагогічна ситуація № 5. Проаналізуйте ситуацію: Якщо здобувач освіти почувається безпечно, він... .

Зупинка 4. Інтелектуальна

1. Хто автор цих слів?

- Щоб стати справжнім вихователем дітей, треба віддати їм своє серце. (В. Сухомлинський)
- Щоб дати учням іскорку знань, учителю необхідно ввібрати в себе море світла. (В. Сухомлинський).
- Учитель, який передає дитині лише знання, – це ремісник; той, хто виховує характер, – справжній митець у своїй справі. (С. Русова).

2. Продовжіть фразу

- Усі перемоги починаються... (з перемоги над собою).
- Хто не дивиться вперед, той... (залишиться позаду).
- Істина народжується в суперечках, та коли пристрасті вирують, істина... (зникає).
- Щоб вести людей за собою, ... (йди за ними).
- Якщо можеш виправити наслідки помилки, ... (ти не помилився).

Зупинка 5. Розминка. Вправа «Жив був педагог»

Психолог: Ваше завдання, не особливо замислюючись, закінчити пропозиції. Тут не може бути правильних і неправильних відповідей. Пишіть перше, що прийде вам на думку. Час на виконання 2-3 хвилини.

1. Вранці він прокидався і думав _____
2. Збираючись на роботу, він _____
3. Весь робочий день він мріяв _____
4. Прийшовши додому, він _____
5. Засинаючи, він думав _____

Психолог: Проективна методика – це коли людина малює або описує на підсвідомому рівні маючи на увазі свої переживання і проблеми. Прочитайте, будь ласка. Прочитайте ще раз

про себе свої відповіді. Вони вам подобаються? Якщо так, то чудово. Якщо ж щось викликає у вас невдоволення – протягом 1-2 хвилин перечитайте, подумайте і перепишіть несподобані пропозиції так, якби вам хотілося. Переведіть все на позитив. Ось такими нескладними вправами можна опрацювати будь-яку проблему.

Найпотужнішим і при цьому часто ігнорованим засобом позбавлення від емоційної напруги є свідомість людини. Головне – це установка людини на те, що життя – прекрасне і дивовижне, що ми володіємо здібностями мислити, мріяти, самовдосконалюватися. Ми можемо творити, рухатися, любити, отримувати масу задоволення від того, що на кожному кроці дарує нам життя. Питання лише в тому, чи вміємо ми все це помічати, відчувати, вміємо радіти.

Головне – це установка на радість і позитив.

Зупинка 5. Гра «Чарівна скринька»

Учасникам пропонується дістати по одній записці з чарівної скриньки, яка підкаже їм, що на них чекає сьогодні або що їм потрібно зробити найближчим часом.

Варіанти побажань:

- Найближчим часом тобі особливо пощастить!
- Життя готує тобі приємний сюрприз!
- Настав час зробити те, що ти постійно відкладаєш на потім!
- Люби себе такою, яка ти є – єдину і неповторну!
- Обов'язково зроби собі подарунок, ти цього заслуговуєш!
- Що б ти не робила, радість і спокій завжди будуть поруч!
- Найближчий місяць твій! Робота чи відпочинок – вирішувати тобі!
- Всі твої бажання і мрії реалізуються, повір у це!
- Не віриш у казку? А даремно... щось чудове і чарівне готує тобі весна!
- Просто необхідно влаштувати собі свято, покликати добрих друзів і добрих колег!
- Давно не приділяла собі часу? Салон краси або просто ароматна ванна порадує тебе!
- Не бійся своїх бажань, їх виконання дає нові життєві ресурси!
- А чи часто ти задоволена своїми вчинками? Якщо ні, то обов'язково знайди привід пишатися собою!
- Заглянь всередину себе, там є все те, що тобі так імпонує в інших людях!
- Ти потрібна, тебе люблять, тобою захоплюються і пишаються. Дорожи цим!!!
- Усередині кожної людини є хоча б одна маленька, але позитивна якість. Побач її!

Завершення гри

Заняття варто закінчити словами поетеси Л. Костенко:

І все на світі треба пережити,
І кожний фініш – це по суті старт...
А треба жити. Якось треба жити.

Це зветься досвід, витримка і гарт.

Томас Едісон говорив: «Наш великий недолік у тому, що ми занадто швидко опускаємо руки. Найвірніший шлях до успіху – весь час пробувати ще один раз».

Щоб досягти якомога кращих результатів, потрібно працювати не лише над цілями, а й над собою.

Список літератури:

Бондаренко І. Секрети успіху / Психолог 2018 № 9-10

Бондарчук Н. Психологічний погляд на імідж учителя / Психолог 2002 № 3-4

Кузьменко Л. Психологічна безпека вчителю / Психолог 2014 № 22

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання джерела: Всеосвіта. (2020). Взято з: <https://vseosvita.ua/library/dilova-gra-dla-pedagogiv-sekreti-uspihu-profesionala-214828.html>

Додаток Р Додаток Р-1

Навчально-методична карта тренінгу Освітній проєкт: планування та реалізація

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Освітній проєкт: планування та реалізація
Мета	Поглибити знання, сформувані вміння і навички, необхідні для проєктування та реалізації освітнього проєкту.
Сфера професійних функцій	Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Освітній проєкт: сутність та особливості реалізації. 2. Розвиток освітнього проєкту (підбір команди, визначення мети та основних завдань, аналіз наявних ресурсів та визначення потреби у залученні додаткових ресурсів, розробка бюджету освітнього проєкту, розробка часової матриці реалізації освітнього проєкту). 3. Моніторинг реалізації освітнього проєкту (моніторинг перебігу проєкту на різних етапах його реалізації, корегування дій відповідно до плану). 4. Підведення підсумків та аналіз проєктної діяльності (визначення відповідності результатів проєкту окресленій меті, виявлення переваг та недоліків у проєктній діяльності, визначення елементів, що потребують удосконалення у майбутньому тощо).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	очна
Компетентності	ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Д.2. Здатність планувати, готувати та реалізувати освітні проєкти (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> Загальні вимоги до організації і проведення відповідних освітніх проєктів. Методи управління проєктами.</p> <p><i>Уміння:</i> Генерувати ідею, концепцію освітнього проєкту. Формувати команду для реалізації освітнього проєкту. Планувати і управляти ресурсами, необхідними для реалізації освітнього проєкту. Контролювати виконання плану реалізації освітнього проєкту. Готувати до публікації матеріали освітнього проєкту. Аналізувати та підсумовувати результати реалізації освітнього проєкту.</p>
Дата проведення	13.09.2021-20.09.2021

АНАЛІЗ ПРОЄКТУ (ІНСТИТУЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ)

Використовуючи теоретичний матеріал, проаналізуйте власний досвід участі у проєкті чи інституційній моделі професійного розвитку (школа професійного розвитку; партнерство «заклад освіти-інша інституція»; співпраця між різними підрозділами однієї інституції; Інтернет-мережа спілкування між закладами освіти; Інтернет-мережа спілкування між педагогами) відповідно до вказаних критеріїв.

ППП _____

Стаж роботи: _____

Етап професійного розвитку: _____

Критерій	Показники
Вид проекту	
Назва проекту	
Мета проекту	
Учасник 1 і його внесок у розвиток проекту	
Учасник 2 і його внесок у розвиток проекту	
Учасник 3 і його внесок у розвиток проекту	
Учасник N....	
Задіяні людські ресурси	
Задіяні фінансові / матеріальні ресурси	
Отриманий результат на індивідуальному рівні	
Отриманий результат на рівні закладу освіти	
Переваги проекту	
Недоліки проекту	
Шляхи подолання недоліків / виправлення помилок	
Висновок щодо участі у проектах у майбутньому:	

Додаток підготовлений автором.

Додаток Р-2

Навчально-методична карта тренінгу

Лідерство: надихати і творити

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Лідерство: надихати і творити
Мета	Поглибити та систематизувати знання про лідерство, сформувані лідерські уміння і навички, комунікативні уміння і навички, уміння і навички міжособистісної взаємодії.
Сфера професійних функцій	Участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лідер VS менеджер (сутність лідерства та управління у багатогалузевому закладі вищої освіти, спільне та відмінне у практиці лідера та менеджера). 2. Якості лідера (надихання та мотивування, неперервне навчання, повага до різноманітності та адаптивність, емоційний інтелект та емпатія, партисипативне управління). 3. Ключові навички лідера в освітній організації (прийняття рішень, попередження і розв'язання конфліктів, навчання та наставництво, міжособистісна комунікація та зворотний зв'язок, креативність, критичне мислення, делегування повноважень, робота в команді, ситуативне лідерство, міжособистісна взаємодія).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	очна
Компетентності	ЗК.03. Володіння комунікативними навичками, здатність проявляти емпатію. ЗК.07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК.09. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<i>Знання:</i> Сутність лідерства та його значення у розвитку організації, що навчається. Знання, вміння і навички лідера. Мотивація та підтримка у колективі кафедри фізичного виховання. <i>Уміння:</i> Застосовувати теоретичні знання про лідерство у професійній діяльності. Використовувати ефективні практики комунікації, підтримки, надихання людей до удосконалення. Розвивати лідерський потенціал у здобувачів освіти та колег.
Дата проведення	27.09.2022-04.10.2022

Додаток підготовлений автором.

Додаток С

Перелік покликань на відео-матеріали, що можуть бути використані викладачами під час організації освітнього процесу з фізичного виховання

№п/п	Вид спорту, заняття	Покликання
1.	Скандинавська ходьба	https://www.youtube.com/watch?v=fpMrqTruAqw
		https://www.youtube.com/watch?v=o00rDlqJAUY
		https://www.youtube.com/watch?v=DF3tgOaJbg4
2.	Фітнес	FROG ARMY "Jumping Frog Fitness" NEW INSTRUCTORS - YouTube
		Фітнес - комплекс вправ. Фізична культура. - YouTube
		Оздоровчий фітнес - YouTube
3.	Розминка	https://www.youtube.com/watch?v=NTAhQBoL1FU
		https://www.youtube.com/watch?v=fGjALx699cU&list=RDGrISq1boZBQ&index=6
4.	Тренування	https://www.youtube.com/watch?v=s7LwfKnjxto
5.	Пілатес	High Low Cardio Intervals - Fun At Home Total Body Workout - YouTube
		https://www.youtube.com/watch?v=KwWQRz35_no
		https://www.youtube.com/watch?v=aqhGDkY8gxs
		https://www.youtube.com/watch?v=hhTOS8290Qs
6.	Йога	https://www.youtube.com/watch?v=QJ-5YzBZdrI
7.	Стретчинг	https://www.youtube.com/watch?v=CY6QP4ofwx4
		https://www.youtube.com/watch?v=OO3aloD2oLw
		https://www.youtube.com/watch?v=yL9c1Gmuv7I
		https://www.youtube.com/watch?v=PF9xKBLptOY
		https://www.youtube.com/watch?v=pWwg6A8tQOI
8.	Фризбі	https://www.youtube.com/watch?v=7Ktr3VfyEac
9.	Чирлідінг	https://www.youtube.com/watch?v=78pWJB4oD3M
		https://www.youtube.com/watch?v=s-jt7VzFz2Q&list=PLMfylKYE5gvsioHmhScrkqheYRLB4eKKj
10.	Хортинг	https://www.youtube.com/watch?v=QkyJK0XH8nY
		https://www.youtube.com/watch?v=0CEg9VIXsoE
11.	Фістбол	https://www.youtube.com/watch?v=402fX8mxcHI
		https://www.youtube.com/watch?v=8UOINuywyUw
12.	Кросфіт	https://www.youtube.com/watch?v=z84pySmJP8s
		https://www.youtube.com/watch?v=yMMhTUsndOo
13.	Сквош	https://www.youtube.com/watch?v=DEednoknQSY
14.	Бейсбол	https://www.youtube.com/watch?v=kDDEUDeeka8
15.	Петанк	https://www.youtube.com/watch?v=esL1X_kLFdo
16.	Лакросс	https://www.youtube.com/watch?v=O03TuYcq3JY
17.	Корфбол	https://www.youtube.com/watch?v=BfMbmbLlmOw
18.	Доджбол	https://www.youtube.com/watch?v=txqPbNg1uzU
19.	Волейбол	https://www.youtube.com/watch?v=7_Ijm3ddPI0
20.	Сепактакрау	https://www.youtube.com/watch?v=ueqrXnbyq3o

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання ресурсів з YouTube: розробники вказані у відео-матеріалах.

Додаток Т

Навчально-методична карта семінару-тренінгу Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація
Мета	Поглибити знання, удосконалити вміння і навички планування, організації та реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.
Сфера професійних функцій	Неперервний професійний розвиток викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Планування та організація професійного розвитку викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти: індивідуальний рівень (визначення потреб та інтересів, укладання індивідуального плану професійного розвитку). 2. Планування та імплементація професійного розвитку викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти: колегіальний рівень (аналіз діяльності кафедри фізичного виховання, визначення переваг та недоліків, визначення потреб та інтересів щодо професійного розвитку викладачів, укладання кафедрального плану професійного розвитку). 3. Використання внутрішніх ресурсів багатогалузевого закладу вищої освіти для професійного розвитку викладача фізичного виховання (організаційні, людські, матеріально-технічні, інформаційні ресурси багатогалузевого ЗВО). 4. Використання зовнішніх ресурсів багатогалузевого закладу вищої освіти для професійного розвитку викладача фізичного виховання (програм професійного розвитку зовнішніх провайдерів та відкритих освітніх платформ).
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	очна
Компетентності	ЗК.06. Здатність до особистісного та професійного розвитку (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> Сутність планування та організування професійного розвитку на індивідуальному рівні та рівні кафедри фізичного виховання. Колегіальний характер професійного розвитку. Індивідуальні інтереси, потреби, запити викладачів та їх узгодження із потребами кафедри фізичного виховання.</p> <p><i>Уміння:</i> Застосовувати теоретичні знання про планування та організування професійного розвитку на індивідуальному рівні та рівні кафедри фізичного виховання. Використовувати ресурси системи професійного розвитку багатогалузевого закладу вищої освіти для удосконалення професійної діяльності викладачів фізичного виховання. Здійснювати пошук зовнішніх ресурсів для реалізації професійного розвитку викладачів фізичного виховання.</p>

Дата проведення	12.02.2021-16.02.2021
-----------------	-----------------------

Додаток підготовлений автором.

Додаток У
Портфоліо викладача фізичного виховання
багатогалузевого закладу вищої освіти

ППП _____
 Стаж роботи _____
 Науковий ступінь, вчене звання _____
 Посада і місце праці _____

Категорії	Опис
16) Коротка біографічна довідка: освіта, професійна діяльність, короткий опис професійних функцій відповідно до попередньо займаних посад.	
17) Філософія професійної діяльності: цілі та завдання, принципи та переконання, методологічні підходи, методи викладання.	
18) Професійні функції та обов'язки: з перспективи організаційної, наукової, навчально-методичної, навчальної, міжнародної, оздоровчо-профілактичної, спортивно-дозвіллевої, спортивної діяльності викладача фізичного виховання.	
19) Силабуси та робочі програми навчальних дисциплін: короткий опис навчальної дисципліни, мета і завдання, система та критерії оцінювання, перелік використаних джерел тощо, їхнього змісту, методів та особливостей оцінювання, список укладеної джерельної бази курсу, завдання тощо.	
20) Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів: перелік та зразки навчальних посібників, підручників, навчально-методичних комплексів, допоміжних матеріалів, відеоконтенту тощо.	
21) Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти: приклади вхідного, поточного, підсумкового контролю; відгуки здобувачів освіти про відкритість та об'єктивність оцінювання (опитування, інтерв'ювання).	
22) Відгуки про професійну діяльність: рейтинг викладача фізичного виховання у загальному рейтингу викладачів кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти; відгуки здобувачів освіти про викладання навчальної дисципліни (опитування, інтерв'ювання); відеозаписи занять з фізичного виховання; відгуки колег (рецензії на розроблений курс, його структурування та змістове наповнення, ефективність засосовуваних методів внавчання та оцінювання відповідно до вимог внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності багатогалузевого закладу вищої освіти тощо).	
23) Наукова активність: приклади участі у міжнародних та національних наукових проєктах; публікація наукових праць у вітчизняних періодичних фахових та міжнародних виданнях; публікація монографій; участь у наукових заходах різного рівня; залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи.	

24) Міжнародна діяльність: приклади участі у міжнародних освітніх проєктах, проєктах співпраці із закордонними закладами вищої освіти тощо.	
25) Оздоровчо-профілактична діяльність: приклади організації / участі у проєктах, заходах оздоровчо-профілактичного характеру для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	
26) Спортивно-дозвіллєва діяльність: приклади організації / участі у проєктах, заходах спортивно-дозвіллєвого характеру для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	
27) Спортивна діяльність: приклади організації / участі у проєктах, заходах спортивного спрямування для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників на рівні кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти, професійних організацій, інших закладів вищої освіти України.	
28) Професійний розвиток в академічній спільноті багатогалузевого ЗВО: приклади відвідування занять; рецензій колег на проведені та відвідані заняття; застосування потенціалу неформального навчання; сертифікати, що засвідчують успішне проходження курсів підвищення кваліфікації, програм професійного розвитку, програм наставництва, стажування, онлайн-курсів на відкритих освітніх платформах; сертифікати, що засвідчують участь у науково-практичних, науково-методичних конференціях, семінарах, тренінгах, воркшопах, майстер-класах, літніх школах, інститутах тощо.	
29) Професійний розвиток у професійній спільноті: приклади участі у роботі професійних організацій на локальному, регіональному, національному, міжнародному рівнях.	
30) Відзнаки та нагороди: кафедри фізичного виховання, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти; професійних та громадських організацій; органів управління освітою регіонального та національного рівня тощо.	

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ф

Структура інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики»

The screenshot shows the 'Загальне' (General) section of the course page. The browser address bar shows the URL: study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804. The page title is 'Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики'. The navigation menu includes: Курс, Налаштування, Учасники, Журнал оцінок, Зайти, Більше. The 'Загальне' section contains four document items, each with a 'Готово' (Ready) status:

- файл: Відомості про автора
- файл: Програма професійного розвитку викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти
- файл: Нормативно-правова база професійної діяльності та професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти
- файл: Джерельна база професійного розвитку викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО

The screenshot shows the 'Теоретичний курс' (Theoretical course) section of the course page. The browser address bar shows the URL: study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804. The page title is 'Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики'. The navigation menu includes: Курс, Налаштування, Учасники, Журнал оцінок, Зайти, Більше. The 'Теоретичний курс' section contains three document items, each with a 'Готово' (Ready) status:

- файл: Частина 1. Теоретичні основи професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО
- файл: Частина 2. Принципи, покладені в основу професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО
- файл: Частина 3. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО

Below the 'Теоретичний курс' section, there are two other items:

- форум: Форум новин
- ТЕСТ: Підсумкове тестування

← → ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

САЙТ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
Львівського державного університету імені Юрія Федьківця
Львівський національний університет

На головну | Моя домашня сторінка | Мої курси

🔔 🗨 👤 Режим ред

Курс | Налаштування | Учасники | Журнал оцінок | Зати | Більше ▾

📄 ТЕСТ
Підсумкове тестування ✔ Готово

▼ Теоретичний курс

📄 ФАЙЛ
Частина 1. Теоретичні основи професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО ✔ Готово

📄 ФАЙЛ
Частина 2. Принципи, покладені в основу професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО ✔ Готово

📄 ФАЙЛ
Частина 3. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів ФВ багатогалузевих ЗВО ✔ Готово

📊 АНКЕТА
Рефлексія власного досвіду ✔ Готово

← → ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

САЙТ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
Львівського державного університету імені Юрія Федьківця
Львівський національний університет

На головну | Моя домашня сторінка | Мої курси

🔔 🗨 👤 Режим ред

Курс | Налаштування | Учасники | Журнал оцінок | Зати | Більше ▾

📊 АНКЕТА
Рефлексія власного досвіду ✔ Готово

▼ Практичний курс: інтерактивні лекції.

📄 #429
Лекція-дискусія "Салоні: VI робоча програма навчальної дисципліни «Форми викладання» ✔ Готово

📄 #431
Лекція-дискусія "Уважальні методичні коментарі (Воробинська) на початковому етапі роботи: особливості укладення" ✔ Готово

📄 #433
Лекція-дискусія "Ориєнтація в функціональному викладанні: інструменти та критерії" ✔ Готово

📄 #435
Лекція-дискусія "Кваліфікаційні вимоги до спеціаліста: міжнародні стандарти" ✔ Готово

📄 754
Курс практик професійного розвитку викладачів фізичного викладання ✔ Готово

📄 ТЕСТ
Тест для оцінювання знань та розуміння змісту, зміни і значення ✔ Готово

📄 ФОРУМ
Обговорення результату роботи ✔ Готово

→ ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

ІНТ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
 Інформація про навчальний заклад Інформація про факультет Інформація про кафедру

На головну | Меню домашньої сторінки | Мій курс

Курс | Налаштування | Учасники | Журнал курсу | Завдання | Більше

▼ **Практичний курс: Вебінари.**

- ВІДП
 Вебінар "Технології з глибокою формою фізичного виконання, фізичної культури і спорту: можливість створення"
- ВІДП
 Вебінар "Студентський університет з фізичною виконанням"
- ВІДП
 Вебінар "Функція активності та здоров'я підтримки"
- ТРН
 Ідентифікація практичних виконань фізичного виконання
- ТЕСТ
 Тест знань/навичок та узагальнення знань, умінь і навичок
- ВІДП
 Підготовка до вступу на університетський курс

▼ **Практичний курс: Круглі столи.**

- ВІДП
 Круглий стіл "Здоров'я та управління знаннями та навчальними"
- ВІДП
 Круглий стіл "Навчальні функції виконання в університеті: університетський курс"

→ ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

ІНТ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
 Інформація про навчальний заклад Інформація про факультет Інформація про кафедру

На головну | Меню домашньої сторінки | Мій курс

Курс | Налаштування | Учасники | Журнал курсу | Завдання | Більше

- ВІДП
 Підготовка до вступу на університетський курс

▼ **Практичний курс: Круглі столи.**

- ВІДП
 Круглий стіл "Здоров'я та управління знаннями та навчальними"
- ВІДП
 Круглий стіл "Навчальні функції виконання в університеті: університетський курс"
- ТРН
 Ідентифікація практичних виконань фізичного виконання
- ТЕСТ
 Тест знань/навичок та узагальнення знань, умінь і навичок
- ВІДП
 Підготовка до вступу на університетський курс

▼ **Практичний курс: Майстер-класи.**

- ВІДП
 Майстер-клас "Технології педагогічного виконання з фізичною виконанням студентів багаторазових виконань виконання"
- ВІДП
 Майстер-клас "Технології педагогічного виконання з фізичною виконанням студентів багаторазових виконань виконання"

→ ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

дистанційного навчання
Мій довідник | Мій довідник сторінок | Мій курс

Курс | Навчання | Ресурси | Журнал оцінок | Звіт | Більше

40701 Підприємство до вступу та узагальнення курсових слів

▼ Практичний курс: Майстер-класи.

44071 Майстер-клас: "Інноваційні педагогічні технології та фінансове інноваційне студентів багатовисхідних вишів: вступні курси"

44072 Майстер-клас: "Інформаційно-комунікаційні технології та інноваційне у фінансово інноваційні студентів багатовисхідних вишів: вступні курси"

44073 Майстер-клас: "Професійність освіти в сучасній фінансово інноваційні студентів багатовисхідних вишів: вступні курси"

784 Кращі практики викладання фінансового викладання

785 Тест систематизації та узагальнення знань, умінь і навичок

40701 Підприємство до вступу та узагальнення майстер-класів

▼ Практичний курс: Оздоровчо-дозвіллі та оздоровчо-профілактичні заходи.

44074 ОДЗ "Правила безпеки та безпеки або інші спеціальні дозволені діяльності"

→ ↻ Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

дистанційного навчання
Мій довідник | Мій довідник сторінок | Мій курс

Курс | Навчання | Ресурси | Журнал оцінок | Звіт | Більше

40701 Підприємство до вступу та узагальнення майстер-класів

▼ Практичний курс: Оздоровчо-дозвіллі та оздоровчо-профілактичні заходи.

44074 ОДЗ "Правила безпеки та безпеки або інші спеціальні дозволені діяльності"

44075 ОДЗ "Оздоровчий фітнес як новий напрям превентивної діяльності"

44076 ОДЗ "Таблиця оцінки фітнесу як інноваційний вид оздоровчо-профілактичної діяльності"

44077 ОДЗ "Система Дюкеса (Пієтасі історія, характеристика, кулісти)"

784 Кращі практики викладання фінансового викладання

785 Тест систематизації та узагальнення знань, умінь і навичок

40701 Обговорення інтегративного плану

▼ Практичний курс: Семінари і тренінги.

→ ↻ 🔒 Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

ВСТАНОВИТИ НАВІГАЦІЮ
якщо деякі елементи інтерфейсу вийшли за межі екрана

На головну | Моя діяльність | Сторінка | Мій курс

Курс | Навигування | Ресурси | Журнал курсу | Зали | Більше +

 ФОРУМ
Обговорення актуальних питань ✔️ Готово

▼ **Практичний курс: Семінари і тренінги.**

 ФАДП
Семінар "Професійний розвиток викладача фінансового викладання: умови виклику та виконання?" ✔️ Готово

 ФАДП
Семінар-тренінг "Професійний розвиток викладача фінансового викладання: створення та реалізація?" ✔️ Готово

 ФАДП
Семінар-дискусія "Організаційна робота з багатовимірним викладанням?" ✔️ Готово

 ФАДП
Семінар-дискусія "Робота з навчальними завданнями?" ✔️ Готово

 ФАДП
Тренінг "Ефективні практики?" ✔️ Готово

 ФАДП
Тренінг "Спеціальні проєкти: створення та реалізація?" ✔️ Готово

 ФАДП
Тренінг "Підготовка надання послуг?" ✔️ Готово

 ТЕМ
Карті практичне викладання фінансового викладання ✔️ Готово

→ ↻ 🔒 Не захищено | study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804

ВСТАНОВИТИ НАВІГАЦІЮ
якщо деякі елементи інтерфейсу вийшли за межі екрана

На головну | Моя діяльність | Сторінка | Мій курс

Курс | Навигування | Ресурси | Журнал курсу | Зали | Більше +

 ФАДП
Тренінг "Особливості проекту: створення та реалізація?" ✔️ Готово

 ФАДП
Тренінг "Підготовка надання послуг?" ✔️ Готово

 ТЕМ
Карті практичне викладання фінансового викладання ✔️ Готово

 ТЕСТ
Тест ліцензування на університетський рівень ✔️ Готово

 ФОРУМ
Питання до експертів та викладачів (семінари, тренінги) ✔️ Готово

▼ **Методична скарбниця**

 ФАДП
Попередні настановлення (навчальні - навчальні): науково-методичні рекомендації до складання ✔️ Готово

 ФАДП
Попередні настановлення фінансового викладання багатовимірного ЗДО: науково-методичні рекомендації до складання ✔️ Готово

 ФАДП
Попередні настановлення фінансового викладання: науково-методичні рекомендації до складання ✔️ Готово

 ФАДП
Начальні методичні рекомендації щодо використання формальних форм методів професійного розвитку викладача фінансового викладання ✔️ Готово

The screenshot shows a web browser window with the address bar displaying 'study.ldufk.edu.ua/course/view.php?id=1804'. The page header includes the text 'НЕ ЗАЩИЩЕНО' (Not Protected) and navigation links: 'На головну' (Home), 'Моя доповідь/сторінка' (My report/page), and 'Мій курс' (My course). A blue navigation bar contains links for 'Курс', 'Повідомлення', 'Ресурси', 'Журнал сесій', 'Звіт', and 'Військова'. The main content area is titled 'Методична скарбниця' (Methodical Treasury) and contains eight entries, each with a document icon, a title, and a green 'Доступно' (Available) status indicator.

Код	Назва	Статус
44/01	Процеси інтеграції «Інтер-національ» - національ: науково-методичні рекомендації до викладання	Доступно
44/01	Процеси педагогічного викладання багатовимірного: науково-методичні рекомендації до викладання	Доступно
44/01	Процеси викладання фізичного викладання: науково-методичні рекомендації до викладання	Доступно
44/01	Науково-методичні рекомендації щодо використання індивідуальної форми і методів професійного розвитку викладача фізичного викладання	Доступно
44/01	Діагностика рівня готує професійному розвитку викладача фізичного викладання: науково-методичні рекомендації	Доступно
44/01	Інтерактивні вправи з професійного розвитку викладача фізичного викладання: науково-методичні рекомендації	Доступно
44/01	Самонавчання професійного розвитку: науково-методичні рекомендації	Доступно
44/01	Аналіз як керівника/інструктора форм і методів професійного розвитку викладача фізичного викладання: науково-методичні рекомендації	Доступно

Below the list, there is a section titled 'Рефлексія' (Reflection) with a right-pointing arrow.

Додаток підготовлений автором.

Додаток Х
Додаток Х-1
Анкета–питальник
«Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»
Шановні викладачі!

Запрошуємо Вас взяти участь у науково-педагогічному дослідженні, яке має на меті виявлення у викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти ставлення до необхідності їхнього професійного розвитку.

1. Що Ви розумієте під поняттям «професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»?
2. Чи вважаєте Ви, що сучасний викладач фізвиховання має бути активним суб'єктом життєдіяльності?
3. Оцініть важливість професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти за такими критеріями (оберіть свій варіант та обґрунтуйте його):
 - дуже важливий;
 - важливий;
 - важливий, але не завжди;
 - неважливий.
4. Чи згодні Ви з думкою, що професійний розвиток викладача фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти є ознакою його професіоналізму?
 - так;
 - ні;
 - не можу відповісти.
5. Як, на Вашу думку, впливає професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти на виконання професійних функцій?
6. Який вид діяльності викладача фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, на Вашу думку, найбільше сприяє його професійному розвитку:
 - освітня;
 - науково-дослідницька;
 - спортивно-дозвіллева робота
 - спортивна робота;
 - методична робота;
 - не можу відповісти;
 - свій варіант відповіді.
7. Чи замислювалися Ви над тим, щоб сформуванати власну готовність до виконання професійних функцій?
 - так;
 - ні;
 - не можу відповісти.
8. Оцініть за 10-бальною шкалою рівень власний рівень готовності до виконання професійних функцій.
9. Що, на Вашу думку, варто було б запровадити в університеті задля більш результативного професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Дякуємо за щирі відповіді!

Додаток підготовлений автором.

Додаток Х-2

Анкета зворотного зв'язку для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти після тренінгових занять

1. Чи були теми й інформація, надані на тренінгах, корисними і важливими для практичного використання у Вашій роботі?
2. Чи вплинула надана інформація поглибленню розуміння сутності професійного розвитку?
3. Чи посприяли тренінгові заняття підвищенню рівня Вашого особистісного розвитку?
4. Чи навчилися Ви формулювати та ставити перед собою ключові цілі?
5. На тренінгових заняттях Ви склали план стратегії реалізації професійного розвитку? Ви дотримуєтесь його?
6. Чи посприяли тренінгові заняття підвищенню рівня Вашої мотивації до професійного розвитку?
7. Чи вдалося Вам розвинути силу волі на бажаному рівні?
8. Чи вдалося Вам розвинути вміння і навички критичного аналізу власної професійної поведінки під час тренінгу?
9. Чи вдалося Вам засвоїти методи налагодження міжособистісної комунікації та співпраці під час тренінгу?
10. Чи використовуєте Ви освоєні знання, вміння та навички у повсякденному професійному житті?
11. Ваші побажання і пропозиції щодо удосконалення змісту тренінгових занять.

Дякуємо за Ваші відповіді! Ми цінуємо Вашу допомогу!

Додаток підготовлений автором на основі опрацювання джерела: Боснюк, 2020.

Додаток Х-3

ПІДСУМКОВА оціночна анкета

Інструкція: Відмітьте позначкою відповідь на кожне запитання. Ваші відповіді та коментарі сприятимуть вдосконаленню проведення у майбутньому тренінгів та семінарів.

1. Тренінг був:

- дуже корисним
- достатньо корисним
- цікавим, але некорисним
- некорисним

Коментарі:

2. Відмітьте за шестибальною шкалою, де 6 – дуже добре, 1 – незадовільно):

- Побудову та структуру тренінгу
1 2 3 4 5 6

- Стиль проведення тренінгу
1 2 3 4 5 6

- Вибір та ефективність методів навчання
1 2 3 4 5 6

- Роздаткові матеріали
1 2 3 4 5 6

- Атмосферу семінару
1 2 3 4 5 6

- Роботу тренерів
1 2 3 4 5 6

3. Завдання навчальних курсів були:

- зрозумілими
- незрозумілими
- Ваш варіант _____

Коментарі

4. Поставлені організаторами тренінгу завдання:

- повністю виконані
- деякою мірою виконані
- не виконані

Коментарі

5. Мої очікування від тренінгу:

- повністю виконані
- деякою мірою виконані
- не виконані

Коментарі

6. Тривалість тренінгу була:

- занадто довгою
- адекватною
- занадто короткою

Коментарі

7. Тренінг був:

- увесь час цікавим
- іноді цікавим
- нецікавим

Коментарі

8. Матеріали, представлені на даному тренінгу, були для мене:

- майже усі новими
- деякою мірою новими
- майже усі відомими

Коментарі

9. Навчальне приміщення було:

- відмінним
- задовільним
- незадовільним

Коментарі

10. Забезпечення учасників тренінгу (житло, харчування) було:

- відмінним
- задовільним
- незадовільним

Коментарі

11. Чи залишились Ви задоволеними від власної роботи на тренінгу?

- так
- не зовсім
- ні

Коментарі

12. Вкажіть 3 найважливіших аспекти, які стали для Вас найбільш значущими у ході тренінгу?

- 1)
- 2)
- 3)

13. Що виявилось менш корисним для Вас?

- 1)
- 2)
- 3)

14. Які ще думки стосовно тренінгу Вам хотілося б ще висловити?

15. Спробуйте відтворити у вигляді малюнка Ваш настрій від тренінгу:

Якщо у Вас є бажання, можете залишити інформацію про себе:

ПІБ

Дякуємо за співробітництво!

Додаток Ц

Навчально-методична карта тренінгу

Рефлексивні практики

Розробники:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Рефлексивні практики
Мета	Поглибити знання, удосконалити вміння і навички використання ефективних інструментів рефлексії власної професійної діяльності.
Сфера професійних функцій	Неперервний професійний розвиток викладача фізичного виховання у багатогалузевому закладі вищої освіти.
Зміст	1. Загальні та професійні компетентності сучасного викладача фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти (нормативні документи національного рівня, професійна компетентність викладача фізичного виховання у документах багатогалузевого ЗВО). 2. Ефективні рефлексивні практики (часова шкала, інструментарій викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО: досвідне навчання, спостереження та зворотний зв'язок, критичний аналіз намірів, дій та результатів).
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	очна
Компетентності	ЗК.06. Здатність до особистісного та професійного розвитку (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<i>Знання:</i> Сутність рефлексії та особливості її реалізації. Інструменти та методи рефлексивної практики. Рефлексія та співпраця з колегами. <i>Уміння:</i> Застосовувати теоретичні знання про рефлексію з метою критичного аналізу власної діяльності, виявлення її переваг та недоліків. Використовувати інструментарій для забезпечення ефективності рефлексивної практики.
Дата проведення	01.02.2021-05.02.2021

РЕФЛЕКСІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Картка самоаналізу педагога впродовж останніх трьох років

Для виконання самоаналізу власного професійного розвитку скористайтеся таблицею, у якій запропоновано можливості професійного розвитку на різних рівнях: індивідуальному рівні, на рівні закладу освіти, місцевих органів управління освітою, Міністерства освіти і науки України чи зовнішніх провайдерів.

ППП: _____

Стаж роботи: _____

Етап професійного розвитку: _____

Критично оцініть власну участь у різних видах діяльності та виставіть бали відповідно до шкали:

Бали	Критерії оцінювання
1 бал	вид діяльності / програма сподобалась: ефективно використаний час, змістовний матеріал, досвідчений керівник програми / викладач
2 бали	учасники освоїли знання, навички і вміння, які були заплановані
3 бали	освоєні знання, вміння і навички відобразилися на атмосфері та діяльності організації: підтримка, сприяння упровадженню новацій, швидке та ефективне вирішення проблем; доступність ресурсів; визнання успіху та обмін досвідом
4 бали	ефективне використання освоєних знань, умінь і навичок у різних видах професійної діяльності
5 балів	освоєні знання, вміння і навички застосовані у професійній діяльності і мають вплив на успішність здобувачів освіти, їхній фізичний чи емоційний стан, покращилось відвідування занять

Рівень	Вид діяльності	Приклад із власного досвіду (коротко: назва проєкту, програми тощо, ваша роль)	Шкала оцінювання	Бали самооцінювання
Індивідуальний рівень	ознайомлення з принципами інклюзивного навчання, формування і розвиток умінь і навичок роботи з особами, що мають особливі потреби		1-5	
	поглиблення знань про законодавчу базу та етику у сфері вищої освіти, формування і розвиток умінь і навичок спілкування з усіма учасниками освітнього процесу		1-5	
	читання науково-педагогічної літератури з філософії освіти, про історію розвитку системи освіти країни та її сучасний стан, формування і розвиток умінь і навичок передачі знань колегам		1-5	

	освоєння знань про трансформаційну силу навчання для індивідів та суспільства загалом, формування і розвиток умінь та навичок мотивування до навчання здобувачів освіти, колег, стейкхолдерів		1-5	
	освоєння знань про роль родини в освітньому процесі, формування і розвиток умінь та навичок налагодження співпраці з громадою тощо.		1-5	
	освоєння знань про професійний розвиток викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО, формування і розвиток умінь та навичок неперервного навчання		1-5	
	Інше		1-5	
Рівень закладу освіти	ознайомлення із документацією, що регулює професійну поведінку і діяльність викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО, формування і розвиток умінь та навичок співпраці з усіма учасниками освітнього процесу		1-5	
	освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок за допомогою участі у ситуативному навчанні, групових проєктах		1-5	
	спостереження та аналіз занять колег, формування та розвиток умінь і навичок критичного оцінювання діяльності інших викладачів фізичного виховання багатогалузевого ЗВО		1-5	

освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок спілкування зі стейкхолдерами, налагодження співпраці з родинами здобувачів освіти, громадою		1-5	
освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок ведення ділової документації		1-5	
освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок за допомогою співпраці із допоміжним персоналом та іншими спеціалістами (психологи, соціальні працівники, нутриціологи тощо)		1-5	
освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО для визначення цілей і завдань навчання згідно з робочою програмою навчальної дисципліни під час індивідуальної та колегіальної розробки навчально-методичного забезпечення		1-5	
освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО для застосування різноманітних методик викладання навчальної дисципліни, усного та писемного мовлення		1-5	
освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок у процесі проведення практичного дослідження		1-5	

	освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок у процесі долучення до процесу прийняття рішень на рівні закладу освіти, розробки плану удосконалення закладу освіти / факультету / кафедри фізичного виховання		1-5	
	формування та розвиток умінь і навичок планування власного професійного розвитку		1-5	
	Інше		1-5	
Рівень місцевих органів управління освітою	участь у тренінгах, спрямованих на освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО щодо налагодження діалогу з місцевою, національною, глобальною спільнотою		1-5	
	освоєння знань про розвиток студентської молоді (інтелектуальний, фізичний, емоційний, соціальний, творчий, духовний, моральний), формування та розвиток умінь і навичок під час семінарів, вебінарів, майстер-класів, тренінгів, майстерень		1-5	
	освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок для роботи в команді		1-5	
	освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок під час участі у програмах професійного розвитку, діяльності партнерств між закладами освіти, представниками працедавців, громади		1-5	

	освоєння знань, формування та розвиток умінь і навичок викладача фізичного виховання багатогалузевого ЗВО у процесі співпраці з різноманітними інституціями у мережі Інтернет		1-5	
	Інше		1-5	
Рівень Міністерства освіти і науки України або зовнішніх провайдерів	участь у програмах з поглибленого дослідження освітньої програми та академічного середовища з метою освоєння знань, формування відповідних умінь і навичок щодо оцінювання здобувачів освіти		1-5	
	участь у програмах з поглибленого дослідження освітньої програми та академічного середовища з метою освоєння знань, формування та розвитку умінь і навичок щодо полікультурного аспекту освіти		1-5	
	участь у програмах з метою освоєння знань, формування та розвитку відповідних умінь і навичок щодо інтеграції новітніх технологій в освітній процес		1-5	
	участь у програмах з метою освоєння знань, формування та розвитку умінь і навичок щодо організації навчання в академічному середовищі з представниками різних вікових категорій		1-5	
	участь у програмах з метою освоєння знань, формування та розвитку умінь і навичок щодо управління освітнім середовищем		1-5	

	участь у програмах з метою освоєння знань, формування та розвитку вмінь і навичок щодо організації диференційованого навчання		1-5	
	участь у програмах з поглибленого дослідження освітнього лідерства для освоєння знань, формування та розвитку вмінь і навичок когнітивного коучингу		1-5	
	участь у програмах для освоєння знань, формування та розвитку вмінь і навичок планування професійного розвитку		1-5	
	ведення професійного портфоліо		1-5	
	надання підтримки колегам-початківцям		1-5	
	здійснення розвиваючого оцінювання та використання даних про успішність здобувачів освіти з метою підтримки навчання		1-5	
	реалізація наставництва		1-5	
	формування спільноти, що навчається, за допомогою розвитку персоналу		1-5	
	участь у літніх інститутах, майстер-класах, семінарах, конференціях, навчальних програмах інституцій вищої освіти тощо		1-5	
	Інше		1-5	
	Разом балів		200	
	Висновок:			

Підрахунок балів та їх трактування

Бали і рівень	Трактування
0-40 – неприйнятний рівень	Професійний розвиток педагога є на незадовільному рівні: педагог не усвідомлює ролі і значення професійного розвитку, необхідності систематичного поглиблення знань, формування і розвитку нових умінь і навичок. Використання можливостей професійного розвитку відбувається тільки у ситуаціях зовнішнього примусу.
41-80 – незадовільний рівень	Професійний розвиток педагога є на елементарному рівні: педагог має загальне уявлення про професійний розвиток та елементарне використання можливостей. В основу професійної діяльності покладено ситуативно-прагматичний інтерес.
81-120 – задовільний рівень	Професійний розвиток педагога є на середньому рівні: педагог має загальне уявлення про професійний розвиток та часткове використання можливостей. В основу професійної діяльності покладено ситуативність та евристичність, домінування мотивів обов'язку, неусвідомлене застосування можливостей для саморозвитку.
121-160 – достатній рівень	Професійний розвиток педагога є на достатньому рівні: педагог усвідомлює роль і значення професійного розвитку, усвідомлено використовує можливості для власного професійного зростання. В основу професійної діяльності покладено зацікавленість та мотивацію до саморозвитку, неперервного професійного розвитку.
161-200 – високий рівень	Професійний розвиток педагога є на високому рівні: педагог усвідомлює роль і значення професійного розвитку, критично оцінює власні знання, вміння і навички, розуміє необхідність їх постійного оновлення, усвідомлено використовує можливості для власного професійного зростання. Його діяльність ґрунтується на зацікавленості та мотивації до саморозвитку, неперервного професійного розвитку, самостійної науково-дослідної діяльності, що реалізується самостійно або за підтримки колег по фаху.

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ч

Додаток Ч-1

Навчально-методична карта вебінару Студентоцентризм у фізичному вихованні

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Студентоцентризм у фізичному вихованні.
Мета	Освоїти знання про сучасні методи і технології викладання навчальної дисципліни фізичне виховання на основі студентоцентрованого підходу. Удосконалити вміння і навички, необхідні для вибору ефективних видів навчальних занять, що забезпечують досягнення результатів; проведення занять з фізичного виховання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів; застосування сучасних і ефективних методів і технологій фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультування, підтримка студентів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність студентоцентризму: концепції та ідеї; студентоцентроване навчання: мета і завдання; кількісні та якісні інструменти для успішного впровадження студентоцентрованого навчання. Принципи студентоцентризму (індивідуальний підхід, активна участь студентів та співпраця з викладачами, усвідомлення саморозвитку та самовираження студентів, виявлення індивідуальних потреб та можливостей студентів). 2. Розгляд методів діагностики та оцінювання фізичної підготовленості, інтересів та мотивації студентів. Застосування різноманітних засобів оцінювання таких як портфоліо, самооцінювання та взаємооцінювання, щодо допомагають студентам бути активними учасниками власного навчання. Практичні поради щодо стимулювання активної участі студентів в освітньому процесі та розвитку їхніх особистих навичок. Розвиток самостійності та відповідальності студентів. 3. Обговорення методів підтримки самостійного навчання та саморегуляції студентів у фізичному вихованні. Залучення студентів до планування та оцінювання власного прогресу, визначення мети та шляхів її досягнення. Надання можливості студентам вибирати активності, проекти та завдання, що відповідають їхнім інтересам та потребам. 4. Використання методів активного навчання, таких як групові проекти, дискусії та партнерські вправи, розробка завдань та вправ, що спонукають студентів до активної фізичної діяльності та творчого мислення. 5. Визначення ролі викладача як наставника, партнера та фасилітатора в освітньому процесі, застосування комунікативних стратегій для ефективної взаємодії зі студентами, включаючи відкрите спілкування та врахування їхніх думок і поглядів. 6. Пояснення важливості рефлексії у процесі фізичного виховання, що дозволяє студентам оцінювати свої досягнення, виявляти сильні та слабкі сторони, розвивати стратегію самовдосконалення.

	<p>Застосування методів самоаналізу для сприяння саморефлексії та глибшого розуміння самонавчання.</p> <p>7. Методи стимулювання та підвищення мотивації до навчання: емоційні, пізнавальні, вольові, соціальні, бінарні, інтегровані, інтерактивні, комп'ютерні та мультимедійні.</p> <p>8. Створення студентоцентрованої парадигми розвитку сучасного багатогалузевого закладу вищої освіти: орієнтація на потреби студента в освітньому процесі; психологічний комфорт студента; розкриття потенціалу кожного студента; залучення студентського самоврядування до напрямів діяльності багатогалузевого закладу вищої освіти; побудова індивідуальних освітніх траєкторій; зовнішнє і внутрішнє оцінювання результатів діяльності у фізичному вихованні студентів.</p>
Обсяг годин	6 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.</p> <p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p> <p>Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	10.03.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ч-2

Навчально-методична карта вебінару Рухова активність та здоров'язбереження

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Рухова активність та здоров'язбереження
Мета	Поглибити знання про важливість рухової активності для збереження здоров'я. Надати практичні рекомендації щодо підтримання активного способу життя. Підвищити рівень усвідомлення профілактики хронічних захворювань через фізичну активність.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультування, підтримка студентів
Зміст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зв'язок між руховою активністю та здоров'ям людини. Обговорення корисних ефектів, зокрема таких, як підвищення фізичної витривалості, зміцнення серцево-судинної системи, зменшення ризику хронічних захворювань, покращення психічного стану. 2. Рекомендації щодо фізичної активності, практичні поради щодо інтегрування рухової активності в повсякденне життя. Презентація різноманітних видів фізичної активності, які цікаві та доступні для студентів. 3. Профілактика хронічних захворювань, надання конкретних рекомендацій та стратегій для профілактики цих захворювань через фізичну активність. 4. Ходьба та її різновиди у зміцненні здоров'я. Скандинавська ходьба: історія, сутність, характеристика. Даоська ходьба: історія, сутність, характеристика.
Обсяг годин	3 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).</p>
Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.</p> <p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p> <p>Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	17.03.2021

Додаток Ч-3

Навчально-методична карта вебінару Експертиза у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості і перспективи

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Експертиза у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості і перспективи
Мета	Поглибити та систематизувати знання щодо застосування методів аналізу, оцінювання і синтезу інформації, а також сучасного стану розвитку сфери фізичного виховання, фізичної культури і спорту. Удосконалити вміння аналізувати документи і матеріали та надавати обґрунтовані судження і пропозиції з фахових питань, готувати висновки, формувати рекомендації, щодо покращення фахового проєкту. Сформувати навички, необхідні для здійснення наукової/фахової експертизи проєктів у сфері фізичного виховання на основі врахування етичних міркувань.
Сфера професійних функцій	Ж. Здійснення наукової та фахової експертизи, консультування осіб, підприємств, установ, організацій
Зміст	Зміст має відповідати назві вебінару: 1. Визначення поняття «експертиза»: її роль у розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту. Пояснення основних принципів і методів експертизи. 2. Можливості експертизи в галузі фізичного виховання, фізичної культури і спорту: аналіз якісного рівня фізичного виховання і спортивних програм; оцінка функціонального стану учасників фізичних навантажень; підтримка розробки і впровадження інноваційних методик і програм тренувань; перевірка дотримання нормативних вимог і стандартів у галузі фізичної активності; дослідження ефективності спортивних заходів і подій. 3. Перспективи використання експертизи: потенціал експертизи для покращення якості фізичного виховання, фізичної культури і спорту; роль експертизи в розвитку індивідуальних спортивних навичок і здібностей; вплив експертизи на формування здорового способу життя і популяризації спорту серед населення.
Обсяг годин	6 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	ЗК.01. Знання та розуміння предметної області «Фізичне виховання, фізична культура і спорт» і професійної діяльності. ЗК.10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) у контексті експертної діяльності. Ж.1. Здатність здійснювати наукову / фахову експертизу дослідницьких (наукових), фахових / творчих проєктів у сфері фізичного виховання, Ж2. Здатність надавати експертні консультації особам, підприємствам, установам, організаціям з питань, що стосуються їхньої дослідницької та / або професійної діяльності (Мінекономіки України, 2021).

Результати навчання	<p><i>Знання:</i></p> <p>Г2.31. Методи аналізу, оцінки та синтезу інформації.</p> <p>Е2.31. Сучасний стан і результати актуальних досліджень / творчих проєктів, у відповідній галузі / сфері.</p> <p>Ж2.31. Стан розвитку відповідної галузі, сфери.</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Д1.У1. Аналізувати документи і матеріали.</p> <p>Д1.У2. Формулювати обґрунтовані судження і пропозиції з фахових питань.</p> <p>Ж1.У1. Аналізувати зміст, виконання та результати дослідницького (наукового), фахового, або творчого проєкту, їхню обґрунтованість, відповідність фаховим вимогам та вимогам академічної доброчесності.</p> <p>Ж1.У2. Готувати аргументовані критичні зауваження, висновок, рецензію, відгук про дослідницький (науковий), фаховий, або творчий проєкт.</p> <p>Ж1.У3. Формувати рекомендації щодо покращення дослідницького (наукового), фахового. Або творчого проєкту на різних стадіях його виконання.</p> <p>Ж2.У1. Надавати консультації та рекомендації особам, підприємствам, установам, організаціям з питань їхньої дослідницької та / або професійної діяльності у відповідній галузі, сфері (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	09.04.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ш

Додаток Ш-1

Навчально-методична карта круглого столу Здорове харчування: виклики та можливості

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Здорове харчування: виклики та можливості
Мета	Поглибити знання про популяризацію здорового способу життя та особливості налагодження здорового харчування студентів; удосконалити вміння і навички формування культури здорового харчування студентської молоді.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультування, підтримка студентів
Зміст	<p>1. Актуальний стан здорового харчування: основні проблеми і тренди (недостатня освіченість студентів щодо здорових харчових звичок, некоректна інформація та реклама харчових продуктів із шкідливими домішками, зростаючий попит на швидку їжу та готові продукти багаті на консерванти та шкідливі добавки, збільшення популярності органічних та натуральних продуктів, збільшення популярності вегетаріанської та веганської їжі).</p> <p>2. Вплив харчування на здоров'я та якість життя студентів закладів вищої освіти (вплив харчових звичок на організм, зміна способу харчування, покращення загального добробуту суспільства, формування навичок обробки інформації, що подана на харчових етикетках, освоєння знань про шкідливі інгредієнти).</p> <p>3. Роль освіти та інформаційних кампаній у популяризації здорового харчування у закладах вищої освіти (основні принципи збалансованого харчування, загальні правила харчування, режими харчування, енерговитрати та особливості складання раціонів і меню).</p> <p>4. Виклики та можливості громадських ініціатив у здоровому харчуванні (зміна поведінки та уподобань споживачів, зміна свідомості та переконань щодо здорового харчування, доступність та економічна досяжність здорових продуктів, вплив на законодавство та регуляторну політику з метою створення сприятливого середовища для здорового харчування, сприяння навчанню та популяризації навичок готування здорової їжі, організація семінарів і курсів для студентів).</p>
Обсяг годин	2 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності. Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<i>Знання:</i> А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання.

	<p>Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i></p> <p>Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання.</p> <p>Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	02.06.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ш-2

Навчально-методична карта круглого столу

Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення

Розробник:	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри атлетичних видів спорту Львівського державного університету імені Івана Боберського Загура Ф.І.
Назва	Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення
Мета	Поглибити знання, удосконалити вміння і навички щодо реалізації кращих практик інклюзивної освіти у фізичному вихованні студентів з особливими освітніми потребами в умовах академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти.
Сфера професійних функцій	Б. Викладання, консультування, підтримка студентів
Зміст	<p>1. Інклюзивне навчання: сутність, принципи, переваги (інклюзивна освіта, поняття, термінологія, основні переваги інклюзивного навчання для учасників освітнього процесу, принципи інклюзивної освіти, створення сучасного освітнього середовища для реалізації особливих освітніх потреб, нормативні документи в сфері інклюзивної освіти).</p> <p>2. Принципи педагогічної деонтології, як компоненту інклюзивної освіти (професійна поведінка викладача, характеристика морально-етичних норм в інклюзивному середовищі, роль викладача у реалізації прав і свобод студентів з особливими потребами, особливості поведінки викладача в різних ситуаціях інклюзивного середовища).</p> <p>3. Загальні засади функціонування інклюзивної освіти в Україні, сучасний стан соматичного здоров'я студентів, зумовленість і значення диференційованого фізичного виховання, поділ контингенту на групи здоров'я та медичні групи (комплектування підгруп спеціальної медичної групи), характеристика контингенту I-V груп здоров'я та медичних груп, сучасні проблеми фізичного виховання студентів, що за станом здоров'я належать до спеціальних медичних груп.</p> <p>4. Диференційований підхід як педагогічна технологія інклюзивного навчання (диференційоване фізичне виховання з урахуванням статі, показників здоров'я, протипоказання та обмеження в навантаженнях, диференційований та індивідуальні підходи у процесі оцінювання навчальних досягнень студентів з особливими освітніми потребами).</p> <p>5. Особливості методики фізичного виховання студентів із захворюваннями серцево-судинної системи, дихальної системи, із захворюваннями органів травлення, порушеннями обміну речовин, нервово-психічними захворюваннями, захворюваннями органів зору, із порушеннями опорно-рухового апарату.</p>
Обсяг годин	4 год
Форма проведення	онлайн
Компетентності	<p>ЗК.08. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.</p> <p>Б.1. Здатність проводити навчальні заняття з фізичного виховання та забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з</p>

	урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів (Мінекономіки України, 2021).
Результати навчання	<p><i>Знання:</i> А1.31. Сучасні знання з фізичного виховання. Б1.34. Сучасні методи і технології викладання, що можуть використовуватися для навчальної дисципліни «Фізичне виховання».</p> <p><i>Уміння:</i> Б1.У4. Обирати види навчальних занять з фізичного виховання, що забезпечують досягнення результатів навчання. Б1.У5. Викладати із застосуванням сучасних і ефективних методів і технологій, що забезпечують досягнення результатів навчання (Мінекономіки України, 2021).</p>
Дата проведення	24.06.2021

Додаток підготовлений автором.

Додаток Ю
Список опублікованих праць,
що відображають основні результати дисертації

Монографія

1. Загура, Ф. (2023а). *Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти: монографія*. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А.
Статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України
2. Загура, Ф. І., Лесько, О. М., & Козіброда, Л. В. (2010). Вплив занять за системою пілатеса на психоемоційні стани жінок першого зрілого віку. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 8, 34-36.
3. Загура, Ф. І., & Лукьянченко, Н. І. (2010). Физкультурно-оздоровительная деятельность глазами студентов ВУЗа. *Физическое воспитание студентов*, 5, 25-30.
4. Загура, Ф., & Труш, О. (2013). Моделювання спеціальної фізичної підготовленості кваліфікованих дзюдоїстів у річному макроциклі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*, 7(33), Т. 1 (А-М), 270-275.
5. Загура, Ф., Шевців, У., & Іваночко, О. (2019). Особливості формування технічної майстерності юних дзюдоїстів ігровим методом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5К(113), 136-140.
6. Дзензелюк, Д. О., Загура, Ф. І., Пилипчук, П. Б., & Канділов, І. Ю. (2020). Вплив засобів боротьби самбо на фізичне здоров'я студентів під час навчання у закладах вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова, Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(127), 66-72.
7. Загура, Ф. І., & Мукан, Н. В. (2022а). Пропозиції програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання у багатогалузевих закладах вищої освіти України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 84, 172-176.
8. Загура, Ф. (2022с). Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: інституційний рівень. *Молодь і ринок*, 9-10(207-208), 112-118.
9. Загура, Ф. (2022а). Професійна діяльність викладачів фізичного виховання у закладах вищої освіти: нормативно-правовий дискурс. *Молодь і ринок*, 7-8(205-206), 48-52.
10. Загура, Ф. (2022d). Аналіз пропозицій освітніх платформ щодо можливостей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 85, 107-111.
11. Zagura, F. (2022с). Professional development of physical training teachers: principle of flexibility. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6(120), 306-313.
12. Zagura, F. (2022d). Principles of physical training faculty' professional development. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7-8(121-122), 244-251.
13. Zagura, F. (2022g). The integration of internal and external forms and models of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institution of higher education. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 207, 147-151.
14. Mukan, N., & Zagura, F. (2022а). Professional development of physical education faculty at multidisciplinary institutions of higher education: anthropological, psychological, managerial, economical dimensions. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9-10(123-124), 222-231.
15. Mukan, N., & Zagura, F. (2022b). Professional development of physical education faculty in multidisciplinary institutions of higher education: philosophical dimension. *Гірська школа Українських Карпат*, 27, 37-41.

16. Zagura, F. (2023a). Methodological, theoretical, and technological concepts of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Інноваційна педагогіка*, 57(1), 22-25.
17. Zagura, F. (2023b). Justification of modelling method application for constructing the system of physical education teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 61(1), 297-301.
18. Zagura, F. (2023c). The content and stages of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 3(211), 104-108.
19. Zagura, F. (2023d). Organisational forms and methods of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI. *Молодь і ринок*, 4(212), 79-83.
20. Zagura, F. (2023e). The development of professional development concept for physical education teachers at multidisciplinary higher education institutions. *Інноваційна педагогіка*, 58(2), 9-12.
21. Zagura, F. (2023f). The model of physical education teachers' professional development system at multidisciplinary institutions of higher education. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 62(1), 343-348.
22. Загура, Ф. (2023h). Характеристика готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 19. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/387/355>
23. Загура, Ф. (2023i). Критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 20. Взято з: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/418/377>
- Статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та Scopus*
24. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Zahura, F., & Vynogradskyi, B. (2015). Experimental substantiation of teaching algorithm of technique in weightlifting and powerlifting competitive exercises. *Journal of Physical Education and Sport*, 15(2), 319-323.
25. Sybil, M., Pervachuk, R., Shandrygos, V., Zahura, F., Yaremenko, V., & Bodnar, I. (2018). Biochemical changes in cluster analysis indicators as a result of special tests of freestyle wrestlers of alactate and lactate types of power supply. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(1), Art 31, 235-238.
26. Sybil, M., Pervanchuk, R., Zahura, F., Stelmakh, Yu., & Bodnar, I. (2018). Considering the current balance between lactate and alactate mechanisms of energy supply in preparation of free style wrestlers. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(Supplement issue 4), 1826-1830.
27. Tovstonoh, O., Roztorhui, M., Pityn, M., Pasichnyk, V., Melnyk, V., Zahura, F., & Popovych, O. (2019). Dynamics of the snatch technique cinematic parameters in qualified female weightlifters during different periods of training macrocycle. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(1), 514-520.
28. Voskoboinikov, S., Kulyk, N., Zagura, F., Gontsa, I., & Bykova, M. (2023). The role of distance education in the modern educational space. *Amazonia Investiga*, 12(66), 74-84.

Патенти

29. Попович, О. І., Загура, Ф. І., Тищенко, В. О., & Сухорада, Г. І. Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «ТВЕРБ». Патент на корисну модель № 100081. № заявки: u201500016; Заявл. 05.01.2015; Опубл. 10.07.2015, бюл. № 13.
30. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Патент: Тренажер для відпрацювання елементів рукопашного бою «УТ РБ». Рішення про видачу деклараційного патенту на корисну модуль № 3275/3У/16 від 18.02.16; № у 2015 11300; заявл. 16.11.2015.
31. Попович, О. І., Загура, Ф. І., & Сухорада, Г. І. Тренажер для удосконалення техніки боротьби в армрестлінгу. Патент: 119699: МПК (2017.01) А63В 69/00 А63В 23/035(2006.01) / - № у 2017 01305; заявл. 13.02.2017; опубл. 10.10.2017, Бюл. № 19.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

32. Виноградський, Б., & Загура, Ф. (2015). Біомеханічні підходи до вдосконалення точності у складно координаційних видах спорту. *Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. (Львів, 13-14 травня 2015 р.). (с. 71-75). Львів, Україна: СПОЛОМ.
33. Загура, Ф., & Орчакова, Ю. (2018). Розвиток та популяризація жіночого дзюдо в Україні та світі. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 31-35). Львів, Україна: ЛДУФК.
34. Загура, Ф., & Полійовська, М. (2018). Використання ігор з елементами одноборств та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців початківців вільного стилю. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті: збірник матеріалів XIV Міжнародної наукової конференції*. (Львів, 27 червня 2018 р.). (с. 36-41). Львів, Україна: ДУФК.
35. Загура, Ф., & Максимов, Н. (2019). Формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом. *День студентської науки: збірник матеріалів щорічної студентської наукової конференції*. (Львів, 12 квітня 2019 р.). (с. 66-68). Львів, Україна: Львів: ЛДУФК.
36. Муқан, Н., & Загура, Ф. (2022). Професійна діяльність викладача фізичного виховання: досвід багатогалузевих закладів вищої освіти України. *Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 18-19 жовтня 2022 р.). (с. 20-23). Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
37. Загура, Ф., & Муқан, Н. (2022b). Організація професійного розвитку науково-педагогічних працівників: досвід Національного університету «Києво-Могилянська академія». *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. (Мукачево, 4 листопада 2022 р.). (с. 33-36). Мукачево: МДУ.
38. Загура, Ф. (2022b). Програми професійного розвитку для викладачів фізичного виховання: досвід університетів фізичної культури. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIII: Утилітарна цінність наукових досліджень*. (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 25 жовтня 2022 р.). (с. 94-96). Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт.
39. Zagura, F. I. (2022a). The application of principles of scientificity and integrability in physical training teachers' professional development at multidisciplinary higher education institutions. *Search for scientific answers to the challenges of our time 2022: conference proceedings of the International scientific conference*. (Seattle, Washington, USA, 11 December, 2022). (pp. 65-68). Seattle, Washington, USA: ProConference in conjunction with KindleDP.
40. Zagura, F. I. (2022b). The principle of openness in the professional development of physical training university teachers. *Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. (Житомир, 10 грудня 2022 р.). (с. 13-15). Житомир: ЦФЕНД.
41. Zagura, F. I. (2022e). Professional development of physical training teachers in multidisciplinary institutions of higher education: the principle of systematicity. *Science and Innovations: Global Challenges: abstracts of the 43rd International scientific and practical conference*". (Warsaw, Poland, 19-20 December, 2022). (pp. 32-36). Warsaw, Poland: Myśl Naukowa.
42. Zagura, F. I. (2022f). The principle of variability in the implementation of physical training teachers' professional development at multidisciplinary institutions of higher education. *Development of Education, science, and business: results 2022: International scientific and*

practical internet conference. (Dnipro, 22-23.12.2022). (pp. 20-21). Dnipro: FOP Marenichenko V. V.

43. Zagura, F. (2023g). Harmonization of professional development content of Physical Education teachers with the need of their professional development. *Цифрова трансформація освіти і науки: матеріали I Всеукраїнських науково-практичної конференції*. (Харків, 02-03.03.2023). (с. 213-216). Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.

44. Zagura, F., & Mukan, N. (2023a). Professional development of Physical Education teachers as an element of the corporate culture of a multidisciplinary institution of higher education. *Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти: матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти»*. (Київ, 30.03.2023). (с. 17-20). Київ: ККІБП.

45. Zagura, F., & Mukan, N. (2023b). Health care in the professional development of Physical Education teachers in multidisciplinary institutions of higher education. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (Запоріжжя, 13-14.04.2023)*. (с. 301-303). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії.

Публікації, що додатково висвітлюють результати дослідження

46. Загура, Ф., Розторгуй, М., & Науменко, В. (2012). Удосконалення структури та змісту навчальної дисципліни “Теорія і методика обраного виду спорту” (на прикладі силових видів спорту). *Молода спортивна наука України: збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту*, 16(4), 120-124.

Відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження

1. III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та експериментальної діяльності». (Львів, 13-14.05.2015). Доповідь: Біомеханічні підходи до вдосконалення точності у складно координаційних видах спорту.

2. XIV Міжнародна наукова конференція «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті». (Львів, 27.06.2018). Доповідь: Розвиток та популяризація жіночого дзюдо в Україні та світі.

3. XIV Міжнародна наукова конференція «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті». (Львів, 27.06.2018). Доповідь: Використання ігор з елементами одноборств та ігрових комплексів в оптимізації майстерності борців початківців вільного стилю.

4. Щорічна студентська наукова конференція «День студентської науки». (Львів, 12.04.2019). Доповідь: Формування початкової технічної підготовки юних дзюдоїстів ігровим методом.

5. Міжнародна науково-практична конференція «Реалізація освітніх ініціатив в умовах воєнного часу: вітчизняний та зарубіжний досвід». (Львів, 18-19.10.2022). Доповідь: Професійна діяльність викладача фізичного виховання: досвід багатогалузевих закладів вищої освіти України.

6. IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». (Мукачеве, 04.11.2022). Доповідь: Організація професійного розвитку науково-педагогічних працівників: досвід Національного університету «Києво-Могилянська академія».

7. XIII Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи». (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 25.10.2022).

Доповідь: Програми професійного розвитку для викладачів фізичного виховання: досвід університетів фізичної культури.

8. International scientific conference “Search for scientific answers to the challenges of our time 2022”. (Seattle, Washington, USA, 11.12.2022). Доповідь: The application of principles of scientificity and integrability in physical training teachers’ professional development at multidisciplinary higher education institutions.

9. Міжнародна науково-практична конференція «Наука, освіта та суспільство: актуальні проблеми теорії та практики». (Житомир, 10.12.2022). Доповідь: The principle of openness in the professional development of physical training university teachers.

10. 43rd International scientific and practical conference “Science and Innovations: Global Challenges”. (Warsaw, Poland, 19-20.12.2022). Доповідь: Professional development of physical training teachers in multidisciplinary institutions of higher education: the principle of systematicity.

11. International scientific and practical internet conference “Development of Education, science, and business: results 2022”. (Dnipro, 22-23.12.2022). Доповідь: The principle of variability in the implementation of physical training teachers’ professional development at multidisciplinary institutions of higher education.

12. I Всеукраїнська науково-практична конференція «Цифрова трансформація освіти і науки». (Харків, 02-03.03.2023). Доповідь: Harmonization of professional development content of Physical Education teachers with the need of their professional development.

13. VI Всеукраїнська (заочна) науково-практична конференція «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти». (Київ, 30.03.2023). Доповідь: Professional development of Physical Education teachers as an element of the corporate culture of a multidisciplinary institution of higher education.

14. IV Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу». (Хортиця, 13-14.04.2023). Доповідь: Health care in the professional development of Physical Education teachers in multidisciplinary institutions of higher education.

Додаток Я
Додаток Я-1
Довідки про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79007, тел: (032)255-32-01, факс: (032)255-32-08
E-mail: info@ldufk.edu.ua Код ЄДРПОУ 34606048

22.06.2023 № 63

На № _____

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2019-2023 рр. у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського здійснювалася апробація та впроваджувалися матеріали дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича.

Основні положення та матеріали дисертаційного дослідження використано під час організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників університету. Організовані заходи (інтерактивні лекції, тренінги, вебінари, семінари, круглі столи, оздоровчо-профілактичні та спортивно-дозвіллеві заходи) сприяли розвитку професійно-педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників, освоенню знань про теоретичні, методологічні, методичні засади професійного розвитку, рефлексії власної професійної діяльності, використання кращих практик для планування й організації підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Матеріали інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» та їх використання сприяли удосконаленню практики організації професійного розвитку викладачів університету за допомогою інтеграції формального, неформального та інформального навчання.

В.о. ректора

Свгеній Приступа

Додаток Я-2

0003239

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (380-32) 237-49-93, 258-21-11, факс: (380-32) 258-26-80
 ел. пошта: coffice@lpuu.ua, інтернет: www.lpuu.ua

14.08.2023 № 67-01-1690

на № _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Матеріали та основні положення, викладені у дисертації Загури Федора Івановича, апробовано та впроваджено у роботу кафедри фізичного виховання Національного університету «Львівська політехніка» упродовж 2019-2023 рр. У межах апробації організовано заходи у рамках професійного розвитку для науково-педагогічних працівників, що спрямовані на освоєння знань, формування вмінь і навичок щодо професійного розвитку викладачів фізичного виховання, а також формування їхньої готовності до виконання професійних функцій у багатогалузевому закладі вищої освіти: лекції-дискусії «Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії», «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід», «Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання»; тренінги «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Рефлексивні практики», «Лідерство: надихати і творити»; круглі столи «Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»; вебінари і семінари «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Робота з наукометричними базами даних», «Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти»; майстер-класи «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти» тощо.

Апробовано програму наставництва для викладачів-початківців, запропоновану автором; використано матеріали Інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», що розміщений на сайті дистанційного навчання Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Результати апробації науково-методичних розробок та матеріалів дисертації Загури Ф. І. свідчать про високий науковий рівень виконання дослідження, теоретичне та практичне значення його результатів, що дає підстави для подальшого використання у роботі кафедр фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження матеріалів дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання Національного університету «Львівська політехніка» (протокол №12 від 27 червня 2023 р.).

Проректор

Володимир КРАЙОВСЬКИЙ

Виконавець:
 Зав. кафедри фізичного виховання
 Корягін В. М., тел. 236-4340

Видавництво Львівської політехніки. Наклад 5000. Зам. 220190. 2022.

Додаток Я-3

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
 ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
 IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
 тел./факс (032) 261-60-48, тел. 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Код ЄДРПОУ 02070987 Державна Казначейська служба України
 МФО 820172, р.р. UA 468201720343101002200001061
 № свідоцтва 17701483, ін. под. № 020709813029
 Валютний рахунок UA613223130000026009000028110,
 UA273223130000026005000028567 в Укресімбанку
 м. Львова МФО 322313
 № 2201-С від 28.08.2023

1, Universitytska Str., Lviv, 79000, Ukraine
 Phone Fax: +38 (032) 261-60-48, 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Code EDRPOU 02070987 State Treasury Service of Ukraine
 MFC 820172, Settlement Acc. UA 468201720343101002200001061
 Certificate No. 17701483. Tax IN020709813029
 Foreign Currency Acc.No. UA613223130000026009000028110,
 UA273223130000026005000028567
 in Lviv Branch of Ukreximbank MFO 322313
 на № _____ від _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2019-2023 рр. матеріали та основні положення дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича пройшли апробацію та впровадження у роботі кафедри фізичного виховання та спорту факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Працівники кафедри мали змогу стати активними учасниками різноманітних заходів, серед яких круглі столи «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення», «Здорове харчування: виклики та можливості», вебінари, семінари «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти», «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Робота з наукометричними базами даних», лекції «Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії», «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід», тренінги «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Рефлексивні практики», «Лідерство: надихати і творити», майстер-класи «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти», оздоровчо-профілактичні та спортивно-дозвілєві заходи тощо.

Кафедрою апробовано програму наставництва, спрямовану на адаптацію викладачів початківців та їхню інтеграцію в академічне середовище університету. Теоретичні положення та науково-методичні рекомендації, методичні розробки, а також Інтегративний електронний навчально-методичний

комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» Ф. І. Загури використано з метою теоретичної та практичної підготовки науково-педагогічних працівників, а також укладання індивідуальних планів та професійного розвитку кафедри фізичного виховання.

Викладені факти слугують підставою для позитивної оцінки дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича, що на практиці довело свою значущість для галузі 01 Освіта/Педагогіка та професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження матеріалів дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання та спорту факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол №17 від 28 червня 2023 р.).

Проректор з науково-педагогічної роботи
та соціальних питань і розвитку,
доктор історичних наук, професор

Володимир КАЧМАР

Додаток Я-4

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗИНА

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, факс +38 057 705-02-41, тел. +38 057 705-12-47, + 38 057 707-52-31,

код ЄДРПОУ 02071205

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Основні положення та матеріали дисертаційної роботи Загури Федора Івановича пройшли апробацію та впроваджені у роботу кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна упродовж 2019-2023 рр. Зокрема, викладачі кафедри поглибили знання про теоретичні засади професійного розвитку, методологічні підходи; брали участь в опитуванні щодо досвіду у програмах професійного розвитку, лекціях («Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії», «Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання»), тренінгах («Рефлексивні практики», «Освітній проєкт: планування та реалізація», «Лідерство: надихати і творити»).

Актуальні питання професійної діяльності та професійного розвитку обговорено під час дискусії з науково-педагогічними працівниками багатогалузевих закладів вищої освіти, організованої у межах міжінституційних круглих столів «Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення», а також семінарів і вебінарів «Робота з наукометричними базами даних», «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти», «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація». Представлено кращі практики під час проведених майстер-класів «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти» тощо.

У роботу кафедри фізичного виховання та спорту впроваджено програму наставництва для викладачів-початківців, що дало змогу використати матеріали Інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний

розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» для удосконалення професійної компетентності досвідчених викладачів-наставників.

Результати впровадження та апробації матеріалів дисертації, науково-методичних розробок Ф.І. Загури засвідчують високий науковий рівень дисертаційного дослідження, теоретичну та практичну значущість авторського доробку для розвитку педагогічної науки, що уможливило формування висновку про доцільність їх подальшого використання у роботі кафедр фізичного виховання.

Результати апробації та впровадження основних положень і матеріалів дисертації, науково-методичних рекомендацій обговорено та схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 1 від 30.08.2023 р.).

Проректор з науково-педагогічної роботи

30.08.2023р.

Анатолій БАБІЧЕВ

Додаток Я-5

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Україна, 61002, м. Харків, вул. Кирпичова, 2, тел.: +38(057) 707-66-00, факс: +38(057) 707-66-01

E-mail: omsroot@kpi.kharkov.ua

01.09.2023 № 156/09

На № _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Матеріали та основні положення дисертації Загури Федора Івановича апробовано у роботі кафедри фізичного виховання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» упродовж 2019-2023 рр. Викладачі фізичного виховання брали участь низці заходів у рамках професійного розвитку, зокрема інтерактивних лекціях «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії», «Розвиток університетського спорту: міжнародний досвід», «Навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», круглих столів «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення», «Здорове харчування: виклики та можливості», вебінарах та семінарах «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання: сучасні виклики та можливості», «Робота з наукометричними базами даних», «Професійний розвиток викладача фізичного виховання: планування та організація», «Організаційна робота у багатогалузевому закладі вищої освіти», тренінгах «Освітній проект: планування та реалізація», «Рефлексивні практики», «Лідерство: надихати і творити», майстер-класах «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», спортивно-дозвіллевих та оздоровчо-профілактичних заходах тощо.

У роботу кафедри впроваджено запропоновану програму наставництва для викладачів-початківців. Використання Інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» Ф. І. Загури дало змогу поглибити знання науково-педагогічних працівників про теоретичні, методологічні та методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання, а також використати методичні розробки автора з метою рефлексії власного досвіду та формування плану професійного розвитку.

Результати апробації та впровадження матеріалів дисертації Загури Ф. І. свідчать про її теоретичне та практичне значення, а також можливість рекомендувати до подальшого використання у практиці багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження матеріалів дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (протокол № 3 від 01 вересня 2023 р.).

Проректор

Магомедмін ГАСАНОВ

Додаток Я-6

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ODESSA POLYTECHNIC NATIONAL UNIVERSITY

пр. Шевченка, 1, м. Одеса, 65044 Україна
тел.: +38 048 7223474

Shevchenko ave., 1, Odessa, 65044 Ukraine
phone: +38 048 7223474

E-mail: mail@op.edu.ua https://op.edu.ua Код ЄДРПОУ 43861328

07.09.2023 № 187

На №

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження

Загури Федора Івановича

на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2019-2023 рр. кафедра фізичного виховання та спорту Національного університету «Одеська політехніка» здійснювала апробацію та впроваджувала матеріали дисертаційної роботи Загури Федора Івановича.

- У процес професійного розвитку науково-педагогічних працівників впроваджено:
- теоретичні та прикладні результати дисертаційного дослідження через реалізацію організаційно-педагогічних умов;
 - інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики»;
 - науково-методичні рекомендації та вказівки до використання різноманітних індивідуальних форм і методів, інституційних форм і моделей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження дисертаційних положень та науково-методичних матеріалів дисертанта обговорено і схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання та спорту Національного університету «Одеська політехніка» (протокол № 1 від 7 вересня 2023 р.).

Перший проректор
Національного університету
«Одеська політехніка»

Сергій Нестеренко

Додаток Я-7

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

вул. М.Кошобинського, 2, м.Чернівці, 58002, тел. (0372) 584811, факс (0372) 552914,
E-mail: rector@chnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02071240

Від 15.09.2023 № 24/25-1446 На № _____ від _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»

(спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Впродовж 2019-2023 рр. кафедра теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича апробувала матеріали дисертаційної роботи Загури Федора Івановича.

У дисертаційній роботі обгрунтовано теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, охарактеризовано сучасний стан проблеми; виконано аналіз досвіду викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти щодо участі у програмах професійного розвитку; теоретично обгрунтовано зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, розкрито сутність та охарактеризовано її компоненти; визначено та розроблено діагностичний інструментарій для педагогічного експерименту, обгрунтовано критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, що корелюють із її компонентами; представлено концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання змодельовано відповідну систему професійного розвитку; обгрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи професійного розвитку; експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Упродовж 2019-2023 рр. організовано та проведено семінари та вебінари, круглі столи, лекції, тренінги, оздоровчо-профілактичні та спортивно-дозвілєві заходи з метою обговорення актуальних проблеми фізичного виховання, професійної діяльності та професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що дало змогу поглибити теоретичні знання, а також сформувані відповідні вміння і навички їх застосування на практиці.

Важливе значення відводимо використанню Інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики» під час експерименту, що дало змогу, разом із реалізацією інших організаційно-педагогічних умов, сформувані готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у таких видах роботи, як організаційна, навчально-методична, навчальна, наукова, міжнародна, спортивно-дозвілєва, спортивна, оздоровчо-профілактична.

Результати апробації довели важливе теоретичне та практичне значення авторського доробку для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження дисертаційних положень та матеріалів науково-методичного характеру автора обговорено і схвалено на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 11 від 22 травня 2023 р.).

Проректор з наукової роботи,
доктор технічних наук, професор

підпис

Андрій САМЛА

Додаток Я-8

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
 «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
 імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
 (КПІ ім. Ігоря Сікорського)

м. Київ

« 20 » 09 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

 Проректор з навчальної роботи
 КПІ ім. Ігоря Сікорського

 Анатолій МЕЛЬНИЧЕНКО

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2019-2023 рр. кафедра Технологій оздоровлення і спорту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» впроваджувала матеріали дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича.

Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження підтверджено за результатами експерименту, спрямованого на професійний розвиток науково-педагогічних працівників та формування їхньої готовності до виконання професійних функцій. Проведення заходів (інтерактивні лекції, тренінги, вебінари, семінари, круглі столи, оздоровчо-профілактичні та спортивно-масові заходи) сприяло формуванню своєрідної платформи для професійного розвитку на міжінституційному, кафедральному та індивідуальному рівнях. Здійснення цих заходів сприяло засвоєнню їхніми учасниками знань щодо теоретико-методологічних, методичних засад професійного розвитку, формуванню в них вмінь і навичок, необхідних для повноцінної реалізації у професійному середовищі та використання кращих

зразків для планування, організації та підвищення рівня професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Суттєве значення має використання інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», впровадження якого в практику дозволяє підвищувати рівень професійного розвитку на основі використання потенціалу формального, неформального та інформального навчання.

Матеріали дисертаційного дослідження, його основні положення та результати, науково-методичні праці Ф.І. Загури за темою кваліфікаційної наукової праці, що мають важливе теоретичне та прикладне значення для професійного розвитку викладачів фізичного виховання, отримали позитивну оцінку учасників експерименту.

Результати апробації та впровадження дисертаційних положень та науково-методичних матеріалів здобувача обговорені і схвалені на засіданні кафедри Технологій оздоровлення і спорту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (протокол № 2 від 20.09.2023 р.).

Голова комісії:

Ганна БОЙКО
доцент, к.п.н.

Члени комісії:

Юрій НОВИЦЬКИЙ
доцент, к.п.н.

Діана МПЦУК
доцент, к. н. з фіз.вих. і спорту

Додаток Я-9

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА

65082, Україна, м. Одеса, вул. Дворянська, 2 тел. (048) 723-52-54
 E-mail: rector@onu.edu.ua факс (048) 723-35-15

26.09.2023 № 13-01-1163

кан № _____ від _____

Акт

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Упродовж 2019-2023 рр. кафедра фізичного виховання та спорту Одеського національного університету імені І.І. Мечникова здійснювала апробацію та впроваджувала матеріали дисертаційної роботи Загури Федора Івановича.

Теоретичні та прикладні результати дисертаційного дослідження впроваджено у процес професійного розвитку науково-педагогічних працівників під час проведення експерименту, що реалізувався через реалізацію організаційно-педагогічних умов. Зокрема, на особливу увагу заслуговують Інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», науково-методичні рекомендації та вказівки до використання різноманітних індивідуальних форм і методів, інституційних форм і моделей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Під час проведення експерименту організовано низку наукових, науково-методичних, науково-прикладних заходів, що сприяло не тільки професійному розвитку викладачів фізичного виховання, але й налагодженню співпраці між кафедрами фізичного виховання різних закладів вищої освіти України.

Матеріали дисертаційного дослідження, науково-методичні розробки Ф.І. Загури отримали високу оцінку учасників експерименту, які відзначили їхню теоретичну та прикладну цінність для подальшого професійного розвитку, наукову новизну для галузі 01 Освіта / Педагогіка.

Результати апробації та впровадження дисертаційних положень та науково-методичних матеріалів дисертанта обговорено і схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання та спорту Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (протокол № 2 від 26 вересня 2023 р.).

Проректор

Володимир ІВАНИЦЯ

Додаток Я-10
Міністерство освіти і науки України

Ministry of Education and Science of Ukraine

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**SUMY STATE
UNIVERSITY**

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
тел. (0542) 64-04-99, тел/факс (0542) 33-40-58
e-mail: kanc@sumdu.edu.ua
сайт: sumdu.edu.ua
код згідно з ЄДРПОУ 05408289

2, Rymsky-Korsakov st., Sumy, 40007, Ukraine,
tel.+38 (0542) 64-04-99, tel/fax +38 (0542) 33-40-58
e-mail: kanc@sumdu.edu.ua
WEB: sumdu.edu.ua
USREOU code 05408289

від **27 ВЕР 2023** 20 р. № 01.01/02-06/3232 На _____ від _____

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Загури Федора Івановича на тему «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»

(спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Основні положення та матеріали дисертаційної роботи Загури Федора Івановича пройшли апробацію та впровадження у роботі кафедри фізичного виховання і спорту Сумського державного університету впродовж 2019-2023 рр.

У дисертаційній роботі глибоко та доказово висвітлено проблему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму філософського, антропологічного, психологічного, економічного та андрагогічного вимірів, а також на основі виокремлення принципів та методологічних підходів. Охарактеризовано сучасний стан проблеми, що реалізовано через характеристику професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, а також за допомогою аналізу пропозицій провайдерів програм професійного розвитку. Виконано аналіз досвіду викладачів фізичного виховання щодо участі у програмах професійного розвитку. Теоретично обґрунтовано зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій, розкрито сутність та охарактеризовано її компоненти. Обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти до виконання професійних функцій. Розроблено концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти та змодельовано відповідну систему професійного розвитку. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Під час апробації організовано лекції, тренінги, семінари і вебінари, круглі столи, оздоровчо-профілактичні та спортивно-дозвілєві заходи, під час яких науково-педагогічні працівники різних багатогалузевих закладів вищої освіти мали змогу як обговорити актуальні проблеми фізичного виховання, так і збагатити власний досвід зразками кращої практики колег.

На особливу увагу заслуговують науково-методичні матеріали, рекомендації, вказівки. Інтегративний електронний навчально-методичний комплекс «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», використання яких сприяло формуванню готовності науково-педагогічних працівників до виконання діагностично-прогностичної, проектувально-конструктивної, управлінсько-лідерської, гностично-експертної, моніторингово-рефлексивної, мотиваційно-стимулювальної функцій під час реалізації різних видів роботи: організаційної, навчально-методичної, навчальної, наукової, міжнародної, спортивно-дозвілєвої, спортивно-оздоровчо-профілактичної.

128249

Результати, отримані під час впровадження та апробації матеріалів дисертації, науково-методичних розробок Ф. І. Загури, дають підстави для висновку про їх вагомe теоретичне та практичне значення для професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Результати апробації та впровадження дисертаційних положень та матеріалів науково-методичного характеру автора обговорено і схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання і спорту Сумського державного університету (протокол № 2 від 12 вересня 2023 р.).

Перший проректор

Сергій ЛЕОНОВ